

DE CONSTRUCTIE VAN ETNISCHE GROEPSGRENZEN VAN NIEUWE EN OUDE CHINESE MIGRANTEN IN SURINAME

Jannie Uitterlinden

Universiteit van Tilburg
Faculteit Geesteswetenschappen

DE CONSTRUCTIE VAN ETNISCHE GROEPSGRENZEN VAN NIEUWE EN OUDE CHINESE MIGRANTEN IN SURINAME

Universiteit van Tilburg

Faculteit Geesteswetenschappen

Masterscriptie Communicatie- en Informatiewetenschappen

Specialisatie Interculturele Communicatie

Jannie Uitterlinden (734474)

Tilburg, 7 juli 2014

Begeleiding: Prof. Dr. Kutlay Yağmur

Prof. Dr. Sjaak Kroon

Alle foto's zijn gemaakt door de auteur.

Foto's omslag voor- en achterkant: Twee manieren waarop mensen met een Chinese achtergrond zich in 2013 presenteerden bij *Keti Koti*, de viering van 150 jaar afschaffing van de slavernij in Suriname. Op beide manieren uiten zij hun betrokkenheid bij dit typisch Surinaamse feest. In het ene geval door kleding aan te trekken die verwijst naar traditionele kleding uit de tijd van de slavernij, in het andere geval door zich te verkleden als "Chinees".

Foto omslag voorkant: De foto is gemaakt op 28 juni 2013, drie dagen vóór *Keti Koti*, in supermarkt *Choi's*, een Chinees familiebedrijf met twee grote supermarkten in Paramaribo. Het personeel draagt een *angisa*, een speciaal gebonden hoofddoek, die traditioneel door Afro-Surinaamse vrouwen wordt gedragen bij feesten en verwijst naar het slavernijverleden. Ook draagt ieder personeelslid een omslagdoek, traditioneel voor mannen, over één schouder wordt geknoopt. De werknemer die gefotografeerd is, heeft eerst toestemming aan zijn baas gevraagd voor hij op de foto ging. Op het moment dat de foto genomen wordt, maakt hij met zijn vingers een V-teken.

Foto omslag achterkant: De foto is gemaakt op 1 juli 2013, na de herdenkingsdienst ter ere van de viering van 150 jaar afschaffing van de slavernij in de Sint Petrus en Pauluskathedraal. Veel kerkbezoekers dragen kledingstukken die verwijzen naar de tijd van de slavernij. De twee kerkbezoekers op de foto dragen een Chinees jasje. Het meisje links heeft een vader en moeder met een Chinese achtergrond. De jonge vrouw rechts is van Hindoestaanse afkomst en heeft een relatie met de (gescheiden) vader van het meisje.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
2	Suriname: Eenheid in verscheidenheid	7
2.1	Algemene Informatie	7
2.2	Bevolkingsgroepen van Suriname	8
2.3	Als natie... samen vooruit	9
2.4	Meertaligheid in Suriname	11
2.4.1	Geschiedenis van de meertaligheid in Suriname	11
2.4.2	Taalgroepen en Taalgebruikers	14
2.4.3	Meertaligheid in het onderwijs	16
3	Chinese Migranten in Suriname	19
3.1	Geschiedenis van de Chinese migratie	19
3.2	Etnische economieën	20
3.2.1	Etnische economieën - algemeen	21
3.2.2	Etnische economie van Chinese migranten in Suriname	22
3.3	Chinese organisaties in Suriname	23
3.4	Religie	24
3.5	Politiek	25
3.6	Culturele factoren	26
3.6.1	Communicatiepatronen	26
3.6.2	Begrippen m.b.t. etnische identificatie	27
4	Constructie van etnische groepsgrenzen	29
4.1	Etniciteit: de primordialistische en de constructivistische benadering	29
4.2	Constructie van etnische groepsgrenzen	31
4.3	Groupness en niet-etnische groepsgrenzen	34
4.4	Etnische identificatie van Chinese migranten in Suriname	34
5	Vraagstelling, opzet en uitvoering van het onderzoek	37
5.1	Onderzoeksvragen	37

5.2	Onderzoeksopzet	37
5.2.1	Methode en instrumenten	38
5.2.2	Informanten/participanten	40
5.2.3	Procedure	42
6	Resultaten: Manifestatie en identificatie van groepsgrenzen	53
6.1	Resultaten subvraag 1: Zijn er opvallende grenzen tussen bevolkingsgroepen met een Chinese achtergrond en andere bevolkingsgroepen in Suriname?	53
6.1.1	Formele en informele identificatie (A1a)	53
6.1.2	Identificatie op basis van uiterlijke kenmerken (A1b)	58
6.1.3	Visie op de multiculturele samenleving c.q. sociaal gedrag ten opzichte van andere etnische groepen (A1c)	59
6.1.4	Economische manifestatie (A1d)	61
6.2	Resultaten subvraag 2: Zijn er duidelijke grenzen tussen de oude en nieuwe Chinese migranten in Suriname?	62
6.2.1	Verskil tussen oude en nieuwe migranten, gezien vanuit nieuwe migranten (A2a)	62
6.2.2	Verskil tussen oude en nieuwe migranten, gezien vanuit oude migranten (A2b)	63
6.2.3	Verskil tussen oude en nieuwe migranten, gezien vanuit Surinamers zonder Chinese achtergrond (A2c)	65
6.2.4	Onderlinge concurrentie tussen Chinese migranten (A2d)	66
6.2.5	Snelle aangroei nieuwe Chinezen (A2e)	67
6.2.6	Tijdelijk verblijf of permanente vestiging (A2f)	68
6.3	Samenvatting resultaten manifestatie en identificatie van groepsgrenzen	69
7	Resultaten: Constructie van groepsgrenzen	71
7.1	Resultaten subvraag 3: Hoe zijn de groepsgrenzen geconstrueerd en hoe worden ze onderhouden of losgelaten?	71
7.1.1	Naamgeving personen/winkels (B3a)	71
7.1.2	Endogamie/exogamie (B3b)	73
7.1.3	Reden en vorm van migratie/verblijf (B3c)	76
7.1.4	Typisch Chinese cultuur (B3d)	78

7.1.5	Opvoeding en educatie (B3e)	82
7.1.6	Transnationale contacten (B3f)	85
7.1.7	Beeld van China, waardering en kritiek (B3g)	87
7.1.8	Beeld van Suriname en Surinamers, waardering en kritiek (B3h)	88
7.1.9	Organisatie Chinese gemeenschap (B3i)	90
7.1.10	Politieke participatie (B3j)	92
7.1.11	Overheidsregels (B3k)	94
7.1.12	Godsdienst/filosofie (B3l)	95
7.2	Resultaten subvraag 4: Is er een ruimtelijke concentratie of segregatie van groepen met een Chinese achtergrond in Suriname?	98
7.2.1	Zichtbaarheid in het straatbeeld (B4a)	98
7.2.2	Concurrentie in de buurt (B4b)	100
7.2.3	Economische voorkeur (B4c)	100
7.2.4	Beroepskeuze (B4d)	101
7.3	Resultaten subvraag 5: Is er een waarneembaar hiërarchisch verschil tussen groepen met een Chinese achtergrond en andere groepen in Suriname?	102
7.3.1	Discriminatie/waardering (B5a)	102
7.3.2	Superieur/inferieur (B5b)	104
7.3.3	Behandeling/bescherming door de overheid (B5c)	105
7.4	Samenvatting resultaten constructie van groepsgrenzen	107
8	Resultaten: Taalkeuze en groepsgrenzen	109
8.1	Resultaten Taalkeuze algemeen en polylinguaging	109
8.2	Resultaten subvraag 6: Wat is de functie van de Nederlandse taal in het onderhouden en loslaten van groepsgrenzen?	112
8.2.1	Waarom Nederlands (C6a)	112
8.2.2	Nederlandse taalverwerving (C6b)	113
8.2.3	Institutionele ondersteunende factoren (C6c)	114
8.3	Resultaten subvraag 7: Wat is de functie van het Sranan in het onderhouden of loslaten van groepsgrenzen?	115
8.3.1	Waarom Sranan? (C7a)	116

8.3.2	Sranan taalverwerving (C7b)	117
8.3.3	Institutionele ondersteunende factoren (C7c)	118
8.4	Resultaten subvraag 8: Wat is de functie van de Chinese talen in het onderhouden of loslaten van groepsgrenzen?	118
8.4.1	Waarom Chinese talen? (C8a)	118
8.4.2	Chinees taalverwerving en het onderhouden van de taal (C8b)	119
8.4.3	Institutionele ondersteunende factoren (C8c)	122
8.5	Samenvatting resultaten taalkeuze en groepsgrenzen	123
9	Conclusies en discussie	125
9.1	Antwoord op de onderzoeksvragen	125
9.2	Discussie	130
9.3	Beperkingen	131
9.4	Vervolgonderzoek	132
	Literatuur	133
	Bijlagen	137
	Bijlage 1: Interview leidraad	137
	Bijlage 2: Categorieën, codes en labels	139
	Bijlage 3: Interview C3 Winkelier, zoon van nieuwe migranten	141
	Bijlage 4: Interview B7 Ling Nget Tet – oud winkelier / bestuurslid diverse Chinese verenigingen	153
	Bijlage 5: Observaties Maagdenstraat	179
	Bijlage 6: Observaties Gompertstraat	181
	Bijlage 7: Observaties Supermarkten Madeliefjesstraat en Molenpad	183
	Bijlage 8: Observatie Chinese scholen	185

Dankwoord

Mijn dank gaat in de eerste plaats uit naar alle participanten die me hun vertrouwen gaven en de tijd namen om aan de toonbank, tussen de diepvrieskasten, in klaslokalen, huiskamers, keukens of waar dan ook, hun eigen verhalen te vertellen.

Bij de start van het onderzoek waren de contacten met Vera Jap Tjoen San, Jan de Rooij en Paul Tjon Sie Fat van onschatbare waarde. Voor het onderzoek in Suriname gaat mijn grote dank uit naar Helen Chang van de Taalunie, mijn steun en toeverlaat, die mij niet alleen kordaat in haar netwerk introduceerde, maar ook warm in haar vriendenkring opnam. In Nickerie opende Annie, de docent van de Chinese school, met haar goede relaties en kwaliteiten als tolk alle deuren voor mij.

Verder wil ik mijn supervisor prof. Yağmur bedanken voor zijn inspirerende lessen en support tijdens het onderzoek en bij het schrijven van deze scriptie. Ook speciale dank aan prof. Kroon, die met raad en daad paraat stond voor praktische en theoretische ondersteuning voor, tijdens en na het onderzoek.

Grote dank gaat uit naar mijn werkgever die het mogelijk heeft gemaakt dat ik drie maanden naar Suriname kon gaan. Ten slotte bedank ik Hans voor zijn eindeloze geduld en liefde, mijn vluchtheuvel Martien voor haar support en alle familie, vrienden en collega's, die mee hebben geleefd en me de kans hebben gegeven om een tijdje te 'verdwijnen'.

Jannie Uitterlinden,
Juli, 2014

Samenvatting

Deze studie heeft als doel de constructie van de groepsgrenzen door mensen met een Chinese afkomst in Suriname te onderzoeken. Via etnografische onderzoek zijn participerende observaties in natuurlijke settings uitgevoerd en kwalitatieve interviews met participanten die hoofdzakelijk uit de groep oude en nieuwe Chinese migranten afkomstig zijn. Daarnaast is via *linguistic landscaping* in verschillende wijken in Paramaribo de zichtbaarheid van de Chinese middenstand in het stadsbeeld in kaart gebracht en zijn observaties in de Chinese school in Paramaribo en Nickerie, tijdens Chinese kerkdiensten gedaan.

De conclusie is dat er geen uniforme bevolkingsgroep ‘Chinezen’ bestaat in Suriname, maar diverse groepen. En dat er een duidelijk verschil is tussen de (nakomelingen van) oude Chinese migranten en de nieuwe Chinese migranten. De verschillen hebben te maken met de periode van migratie, de herkomstgebieden uit China, de taal/talen en de mate van assimilatie. De overeenkomsten zijn, dat beide groepen via kettingmigratie Suriname binnenkomen en een winkel starten. De etnische groepsgrenzen zijn bij de (nakomelingen van) oude Chinese migranten grotendeels vervaagd door assimilatie en exogamie. Bij de nieuwe migranten zijn de groepsgrenzen daarentegen sterk omlijnd. Zij roepen xenofobische reacties op bij de Surinaamse bevolking vanwege de wijze waarop zij concurreren en explosieve bouwactiviteiten verrichten. Ook in de taalkeuze uiten zich verschillen tussen beide groepen. De nieuwe Chinezen gebruiken Sranan als lingua franca en hebben geen behoefte aan Nederlands. Voor de oude Chinese migranten en hun nakomelingen is juist Nederlands de standaardtaal en wordt Sranan als een taal met laag prestige gezien.

Vanuit de overheid wordt gepropageerd dat de verschillende bevolkingsgroepen in Suriname in harmonie met elkaar samenleven. Ondanks de differentiatie binnen ‘de Chinese bevolkingsgroep’ wordt verwacht dat ‘de Chinezen’ zich gezamenlijk manifesteren als daartoe opgeroepen wordt ten behoeve van uitvoering en voorbereiding van nationaal beleid en bij vieringen van nationale feesten. Ook al wordt hier gevolg aan gegeven door de verschillende groepen, dit betekent niet dat de negatieve invloed van de nieuwe Chinese migratie die in dit onderzoek naar voren zijn gekomen, toegedekt kunnen worden. De etnische groepsgrenzen blijken dusdanig verschoven te zijn, dat het evenwicht tussen de verschillende bevolkingsgroepen in Suriname verstoord is en dat reactieve etniciteit en maatschappelijke onrust op de loer liggen.

1 Inleiding

Aanleiding voor dit onderzoek is een presentatie van Monique Menzo over een onderzoek uit 2012 naar taalgebruik, etnische grenzen, kernwaarden en nationale identificatie bij Creolen en Hindoestanen in Suriname. Zij deed haar presentatie in het kader van de cursus *Language, Culture & Identity* in het najaar van 2012. Na haar lezing hield prof. Yağmur een pleidooi voor meer kwalitatief onderzoek in Suriname naar meertaligheid en culturele identiteit en dan liefst bij de andere bevolkingsgroepen. In datzelfde jaar (2012) had hij, samen met prof. Kroon een grootschalig kwantitatief onderzoek voor het Ministerie van Onderwijs en Volksontwikkeling en de Nederlandse Taalunie over meertaligheid in het onderwijs van Suriname afgesloten.

Vanuit mijn eigen fascinatie voor de Chinese Taal en Cultuur en de Chinese diaspora googelde ik direct: “Chinezen in Suriname”. Dat gaf later die dag aanleiding om een vriend te bellen die een aantal jaren in Suriname had gewerkt. Volgens hem zat er op iedere straathoek in Suriname een Chinese supermarkt en hij vertelde zo aanstekelijk, dat er geen weg meer terug was. Ik verwachtte in Suriname een duidelijke manifestatie van de Chinese diaspora tegen te komen. Juist binnen de multiculturele samenleving van Suriname met haar koloniaal verleden zou het interessant zijn om te ontdekken hoe ‘Chinezen’ daar (over)leven en hoe tijdens verschillende migratiegolven de groepsgrenzen geconstrueerd worden.

Spoedig daarna had ik een afspraak met Paul Tjon Sie Fat, die in 2009 promoveerde op onderzoek naar nieuwe Chinese migranten in Suriname. Als betrokken onderzoeker en autoriteit op het gebied van Chinese migranten in Suriname, onderwierp hij mij aan een serie ballotagevragen en gaf me nuttige adviezen over hoe ik als witte Nederlandse vrouw een beperkt onderzoek zou kunnen doen naar de taalontwikkeling van jonge nieuwe Chinese migranten.

Yağmur zette me echter weer terug op het brede spoor van de group boundaries en de taalkeuze van nieuwe en oude Chinese migranten. Hij vertrouwde op mijn sociale vaardigheden en daagde me uit om het onderzoek uit te voeren zoals het oorspronkelijk geformuleerd was. Ondanks de waarschuwingen van China-kenners uit mijn eigen familie- en vriendenkring, wilde ik de uitdaging dan toch maar aangaan om met een grote open vraag te vertrekken.

Mijn onderzoek werd een avontuurlijke zoektocht van drie maanden naar de constructie van groepsgrenzen van de nieuwe en oude Chinese migranten in Suriname en naar hoe die grenzen al dan niet in stand gehouden worden. Tot mijn grote vreugde bracht Helen Chang, mijn contactpersoon van de Taalunie met Chinese roots, me direct in contact met de goede mensen, waardoor ik precies kon doen waarvoor ik kwam: luisteren naar de verhalen van mensen met een Chinese achtergrond in Suriname. Ontdekken welke groepsgrenzen zij zelf zagen en welke constructies en transformaties daarbij een rol speelden en in hoeverre het beeld van Suriname als harmonieuze interculturele samenleving klopte.

2 Suriname: Eenheid in verscheidenheid

De slogan “Eenheid in verscheidenheid”, de titel van dit hoofdstuk, komt van Jnan Hansdev Adhin, die vanaf de jaren zestig van de vorige eeuw als ideoloog van de Hindoestaanse Partij en als minister van verschillende ministeries met zijn cultuurpolitieke visie een bijdrage heeft geleverd aan het beeld van Suriname als een “cultuursynthese, waarbij verschillende tradities en godsdiensten naast elkaar bestaan, echter geschraagd door een diepere eenheid” (Adhin, 1998. p37).

Figuur 1. Billboard nationale herdenkingen, Paramaribo 2013.

Figuur 1 staat symbool voor de etnische groepsgrenzen in Suriname. Hier is één van de billboards gefotografeerd, die in 2013 op verschillende plaatsen in Paramaribo hebben gestaan ter ere van de herdenkingen in dat jaar van de eerste aankomst van migranten uit verschillende bevolkingsgroepen. De tekst “Als NATIE... samen vooruit” roept op tot eenheid. De diversiteit blijkt uit de opsomming van de verschillende herdenkingen. Voor iedere groep een eigen herdenking, op een aparte datum, maar wel “Samen, Gecoördineerd, Landelijk”.

Paragraaf 2.1 begint met algemene informatie over Suriname, vervolgens wordt aandacht besteed aan de bevolkingsgroepen van Suriname, “hoe ze hier gekomen zijn” en hoe ze “als natie vooruit-gaan”. Als laatste onderdeel van dit hoofdstuk wordt de meertaligheid in Suriname behandeld.

2.1 Algemene Informatie

Suriname ligt aan de Noordrand van Latijns-Amerika aan de Atlantische Oceaan, ingeklemd tussen Guyana aan de westkant en Frans Guyana aan de oostkant. Brazilië is het grote buurland aan de zuidkant. Met een oppervlakte van 163.820 km² (ABS, 2011), ruim een half miljoen inwoners en een bevolkingsdichtheid van 3,3 per km² mag Suriname een dunbevolkt en relatief klein land genoemd

worden (qua oppervlakte nummer 92 van 252 landen op de World fact lijst van de CIA). Een groot deel van het land is bedekt met tropisch regenwoud. Suriname is rijk aan natuurlijke hulpbronnen en grondstoffen, waaronder hout, bauxiet, goud, nikkel, koper, platina en ijzererts. Suriname werd in 1667 een Nederlandse kolonie. Na de afschaffing van de Afrikaanse slavernij in 1863 komen contractarbeiders uit India en Java. In 1975 werd Suriname onafhankelijk van Nederland. In 1980 roept een militair regime Suriname uit tot een socialistische republiek, maar vanaf 1987 zijn er weer democratische verkiezingen (CIA World Fact Book¹).

2.2 Bevolkingsgroepen van Suriname

Na meer dan drie eeuwen kolonialisme is Suriname in 1975 door Nederland, verdeeld langs etnische scheidslijnen, als onafhankelijke republiek achtergelaten met een sterke afhankelijkheid van de Nederlandse taal en cultuur (St-Hilaire, 2001). Volgens Choenni (2013) is Suriname één van de etnisch meest diverse samenlevingen ter wereld en volgens hem leven Hindoestanen, Creolen, Marrons, Javanen, Chinezen en andere bevolkingsgroepen er harmonieus samen. Dit is opmerkelijk omdat in het buurland Guyana en het nabijgelegen Trinidad & Tobago, met min of meer dezelfde etnische samenstelling wel rassenstrijd heeft plaatsgevonden (Choenni, 2013; St-Hilaire, 2001).

Volgens de census van 2012 heeft Suriname 541.638 inwoners. Tabel 1 laat de verdeling zien van de verschillende etnische groepen.

Tabel 1. *Bevolking naar etnische groep in Suriname in 2012 (ABS, presentatie Definitieve Resultaten Census 2012, Vol I)*

Etnische groep	Aantal	%
Marron	117.567	21,7
Creool	84.933	15,7
Hindoestaan	148.433	27,4
Javaan	73.975	13,7
Gemengd	72.340	13,4
Andere	40.985	7,6
Onbekend	3.395	0,6
TOTAAL	541.638	100

De Chinese bevolkingsgroep valt onder de 7,6% andere groepen. In 2004 is volgens het Algemeen Bureau voor de Statistiek (ABS, geciteerd in Kroon & Yağmur , 2010) het percentage Chinezen 1,9, d.w.z. dat er 8.775 inwoners bij de volkstelling van 2004 hebben aangegeven tot de Chinese bevolkingsgroep te behoren. Zijlmans en Enser (2002) geven aan dat niet alle mensen met een Chinese achtergrond legaal in Suriname zijn. Zij menen dat de omvang van de Surinaams-Chinese en Chinese bevolkingsgroep minstens uit 70.000 personen moet bestaan. In tabel 2 staan de cijfers van de census van 2012.

¹ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ns.html>

Tabel 2 *Verdeling bevolking Suriname naar nationaliteit*
(ABS, presentatie Definitieve Resultaten Censur 2012, Vol I)

Nationaliteit	Man	Vrouw	Totaal	Totaal %
Surinaamse	251,156	254,089	505,245	93.3
Nederlandse	5,306	4,942	10,248	1.9
Guyanese	4,250	4,028	8,278	1.5
Franse	2,010	1,565	3,575	0.7
Braziliaanse	1,902	2,125	5,027	0.9
Chinese	2,149	1,609	3,758	0.7
Overige	1,168	999	2,167	0.4
Onbekend	1,688	1,652	3,340	0.6
Totaal	270,629	271,009	541,638	100.0

Volgens de cijfers in Tabel 2 zouden 3.758 personen de Chinese nationaliteit hebben. In de media zijn direct na de publicatie van de cijfers van de ABS-census vraagtekens gezet bij deze cijfers, wat betreft het aantal personen met een Chinese nationaliteit. Het percentage Chinezen zou ver beneden de werkelijke omvang van deze groep liggen (Leeuwin, 2013).

2.3 Als natie... samen vooruit

Geen enkele etnische groep in Suriname heeft de meerderheid en iedere groep onderhoudt zijn eigen gemeenschappelijke taal. De culturele en linguïstische heterogeniteit van de verschillende bevolkingsgroepen is volgens St-Hilaire (2001) historisch gezien een belangrijke factor die de natievorming ondermijnt. Vanaf 1945 komen er door de opkomende urbanisatie meer etnische invloeden in en om Paramaribo, terwijl er tegelijkertijd assimilatie plaats vindt, onder andere doordat het Surinaams-Nederlands, als neutrale lingua franca, aan terrein wint. Na de onafhankelijkheidsverklaring in 1975 heeft ook de toenmalige regering de Nederlandse taal sterk ingezet ter bevordering van de één-wording van Suriname (St-Hilaire, 2001). Reactieve etniciteit en gesegmenteerde assimilatie van de verschillende bevolkingsgroepen blijven volgens St-Hilaire (2001) echter de etnische harmonie in Suriname en een rechtvaardige nationale ontwikkeling bedreigen.

Het respect voor de etnische verschillen heeft bij de natievorming, ook na de onafhankelijkheidsverklaring in 1975 centraal gestaan. Volgens Wimmer (2013) zijn er drie varianten van natievorming te onderscheiden. Bij de eerste variant bepaalt een bestaande etnische groep de norm, waarnaar de andere groepen zich moeten schikken. Bij de tweede variant wordt de vermenging van verschillende etnische groepen gepromoot en vanuit die smeltkroes moet dan een nieuwe nationale gemeenschap ontstaan. De derde variant benadrukt de etnische differentiatie die al binnen de staat aanwezig is en die daar een laag overheen legt die de etnische verschillen overstijgt. Suriname is een voorbeeld van deze derde variant. De gemeenschappelijke kolonisatie-erfenis en de daaropvolgende proces rondom de onafhankelijkheid zouden de verbindende factor bij de verschillende etnische groepen kunnen zijn.

Etnische rivaliteit bestaat echter wel in Suriname. Volgens Choenni (2013) uit zich dat met name op het politieke vlak en bij economische samenwerking. Hij ziet ook etnische marginalisering na de militaire coup in 1980 en stelt dat politiek leiders hierin een rol gespeeld hebben. Choenni (2013) constateert dat er bij de etnische relaties in Suriname sprake is van wederzijdse tolerantie en harmonie, maar ook van ambiguïteit. Hij ziet een verschil tussen *frontstage* en *backstage* gedrag (Goffman, 1984 in Choenni, 2013). In het openbare leven hebben etnische harmonie en interetnische solidariteit de overhand, maar in het private domein en binnen etnische partijen is de voorkeur voor eigen etnische groep dominant. Dit laatste leidt tot etnische invloed op de politiek in Suriname.

Volgens Choenni (2013) verwerft de Creoolse bevolkingsgroep bij de algemene verkiezingen in 1948 de macht. Groepen die oorspronkelijk uit Azië komen, krijgen hierdoor bijvoorbeeld minder kansen bij de verdeling van overheidsbanen, financiering van projecten, fondsen en beurzen. Een logisch gevolg is dat er gestemd gaat worden langs etnische lijnen, waardoor vervolgens de tweede grote bevolkingsgroep, de Hindoestanen, een tijd aan de macht komt. De NPS (Nationale Partij Suriname) en de VHP (Verenigde Hindoestaanse Partij) domineren jarenlang het politieke toneel. De andere bevolkingsgroepen spelen met hun kleinere partijen een marginale rol. Vanaf 1987 maakt voor het eerst een multi-etnische partij, de NDP (Nationale Democratische Partij), haar entree in de regering. De omvang van de Chinese bevolkingsgroep en de gebrekkige kennis van de Nederlandse taal hebben volgens Sum (2009) negatief gewerkt op het ontstaan van een eigen Chinese partij. Daarnaast constateert zij een cultuurconflict, waarbij ze de onderwerping aan het gezag als een in het oog springende waarde noemt. Door de toename van westerse invloeden is de Chinese gemeenschap zich bewust geworden van het belang van politieke participatie. Sum (2009) constateert dat kiesgerechtigden met een Chinese afkomst zich aansluiten bij uiteenlopende politieke partijen. Daarnaast verzekert de Chinese gemeenschap zich van invloed op de macht, door zich te verbinden met politieke partijen door middel van financiële ondersteuning, vanuit het Chinese zakenleven via de Chinese verenigingen aan de verkiezingskas van de betreffende politieke partijen (Sum, 2009). Zijlmans en Enser (2002) bevestigen dat de Surinaams-Chinese bevolking zich weinig manifesteert op politiek gebied, maar dit compenseert door deelname aan informele circuits met niet-gouvernementele en werkgeversorganisaties die veel invloed hebben op politiek, maatschappelijk en economische gebied.

Hoewel de Surinaamse staat officieel een niet-etnisch, liberaal-democratisch beleid voert, wordt de politieke macht volgens Tjon Sie Fat (2009) verdeeld onder de elites van etnische groepen. Bij deze etno-politiek, ook wel apanjaht consociationalisme genoemd, komen tegengestelde zuilen tot een consensus middels cliëntelisme. Volgens hem zien de politieke elites het nationaal ideaal van de niet-etnische Surinaamse Staat als een onbereikbaar doel. Ze legitimeren hun eigen overwicht door het apanjaht consociationalisme te verklaren als een manier om de diversiteit te beheersen (Tjon Sie Fat, 2009). De ideologie van apanjaht is een reactie op de, vooral door de Creoolse bevolkingsgroep geëntameerde, nationalistische visie ten aanzien van assimilatie. Bij apanjaht wordt uitgegaan van

primordiale etnische categorieën, die niet scherp worden gedefinieerd. Tjon Sie Fat (2009) schetst het beeld van een mamio, wat lappendeken betekent in het Sranantongo, met veelkleurige en even grote lapjes, die de etnische groepen vertegenwoordigen. Juist door die voorstelling van lapjes van gelijke grootte wordt de rust binnen het apanjaht-systeem bewaard. De Surinamers zien door de apanjaht ideologie hun staat als toonbeeld van culturele diversiteit. Daarvoor moet de maatschappelijke saamhorigheid en nationale eenheid worden gedemonstreerd tijdens publieke voorstellingen van etnische trots en culturele diversiteit in groepsverband (Tjon Sie Fat, 2009).

Rond de eeuwwisseling gaat etniciteit op het politieke vlak echter een minder grote rol spelen, maar concentreert het zich meer op het culturele domein en wordt de multiculturele samenleving en de etnische identiteit van verschillende groepen versterkt, mede onder invloed van de ontwikkeling van Informatie- en Communicatietechnologie en lagere internationale reiskosten, waardoor de roots herontdekt en aangehaald konden worden (Choenni, 2013).

Choenni (2013) stelt dat het tijd wordt voor het herdefiniëren van de natievorming, omdat hij de focus op het aaneensmeden van verschillende etnische groepen tot één natie en één volk verouderd vindt. Volgens hem is het tijd voor de acceptatie van de multi-etnische samenleving, waarbij gestreefd moet worden naar een minimale consensus van waarden en normen tussen de etnische groepen en naar etnische samenwerking op politiek niveau.

2.4 Meertaligheid in Suriname

Suriname is een meertalig land, waar momenteel ongeveer twintig verschillende talen gesproken worden. De Nederlandse taal is sinds 1667 de officiële taal (Kroon en Yağmur, 2012). Zowel Nederlands als Sranantongo fungeren als lingua franca bij inter-etnische communicatie, terwijl alle anderen talen geclaimd worden door een bepaalde bevolkingsgroep (Borges, 2013).

2.4.1 Geschiedenis van de meertaligheid in Suriname

Volgens Borges (2013) hebben in de afgelopen 500 jaar uiteenlopende etnische groepen hun invloeden op de taal in Suriname achtergelaten, niet alleen lexicaal en door interferentie en creolisering, maar ook door het creëren van nieuwe talen en het uitsterven van oude talen. Borges (2013) beschrijft hoe de inheemse talen, de oorspronkelijke talen van Suriname, voor een deel verschuiven en uitsterven. In de periode van de kolonisatie worden Europese en Afrikaanse talen ingevoerd, hetgeen leidt tot creolisering en nieuwe talen. Met het vluchten van slaven van de plantages ontstaan de verschillende Marrontalen. De institutionalisering van Nederlands als enige taal in het onderwijs zorgt voor de divergentie van de Nederlandse taal en met de komst van contractarbeiders komen meer talen Suriname binnen. Na de tweede wereldoorlog, de onafhankelijkheid van Nederland en de urbanisatie wordt de rol van het Nederlands en Sranan uitgebreid. Ten slotte zorgt een nieuwe toestroom van immigranten voor een aantal nieuwe actieve talen in Suriname. Deze ontwikkeling is schematisch weergegeven in tabel 3.

Tabel 3 *Ontwikkeling van het linguïstisch landschap van Suriname (Borges, 2013:30,31)*

Gebeurtenis	Betrokken talen	Linguïstisch proces / resultaat
Samensmelting en verval van inheemse bevolkingsgroepen	Alle inheemse talen	Taalverschuiving en uitsterving
Aankomst van Europese plantagehouders en Afrikaanse slaven	Engels, Portugees en Nederlandse variëteiten. Aukaans, Gbe en Kikongo variëteiten	Creëren van taal, creolisering
Massale vlucht van slaven	Plantage creools	Taaldivergentie; differentiatie van Marron creolen, Saramakaans, Matawai, Ndyuka, Aluku, Kwinti, Paramaccaans
Institutionalisering van Nederlands als enige taal in het onderwijs	Nederlands	Grotere toegankelijkheid en prestige van het Nederlands bij de Afro-Surinamers (niet Marrons); divergentie van de Surinaamse variatie van het Nederlands
Aankomst van Aziatische en Indiase contractarbeiders	Sarnami, Javaans, Hakka	Diversificatie van het Surinaams linguïstisch landschap
WO II Economische wending	Alle Surinaamse talen	Verhoogde toegankelijkheid en prestige van het Nederlands bij niet-Afro-Surinamers, divergentie van de Nederlandse variëteit van het Sranan
Onafhankelijkheid van Nederland en introductie van nationale politiek	Alle Surinaamse talen	Uitbreiding van Sranan en Nederlands; convergentie en taalverschuiving; grotere toegankelijkheid tot Europees Nederlands
Binnenlandse oorlog en daaropvolgende urbanisatie	Marrontalen	Meer Marron Creolen in / rond Paramaribo
Aankomst van nieuwe groepen immigranten	Braziliaans Portugees, Haïtiaans Creools, Mandarijn, Kantonees en andere 'Chinese' talen	Diversificatie van het linguïstisch landschap in Suriname

Kroon en Yağmur (2012) noemen buiten Engels, Portugees en Nederlands ook nog Duits, Frans, Pools, Zweeds, Deens en Italiaans, al naar gelang de herkomst van de eigenaars van de plantages. Vanuit deze contacten hebben zich verschillende Creooltalen ontwikkeld. Met de afschaffing van de slavernij kwamen nieuwe groepen Aziatische contractarbeiders Suriname binnen met hun eigen taalinbreng die zich in Suriname bij de Javanen ontwikkelt tot Surinaams-Javaans en bij de Hindoestanen tot Sarnami (Van der Avoird in: Kroon en Yağmur, 2012). De Chinese contractarbeiders nemen Hakka of Kejia mee uit de streek van herkomst. Dat blijft tot de jaren zestig van de vorige eeuw de prominente Chinese taal in Suriname (Tjon Sie Fat, 2009). In Suriname wordt een lokale variëteit van het Kejia ontwikkeld met een gereduceerd tonaal systeem, een archaische woordenschat en een aantal leenwoorden uit het Sranan (Tjon Sie Fat in: Borges, 2013). Veel Chinezen zijn zodanig geassimileerd in de Surinaamse maatschappij, dat zij niet langer Kejia spreken (Borges, 2013). Een tweede en derde

golf Chinese migranten, vanaf de jaren zestig en negentig, brengen aanvullende talen naar Suriname en het Kejia als meest gesproken Chinese taal in Suriname, wordt vervangen door variëteiten van Mandarijn en Kantonees (Borges, 2013).

St-Hilaire (2001) benadrukt dat vanaf de invoering van het Nederlands als verplichte taal in het onderwijs, in 1876, de taalsituatie in Suriname tot 1945 vrij stabiel blijft. Het gebruik van de verschillende talen is voornamelijk gekoppeld aan bepaalde etnische groepen en klassen (Eersel, in: St-Hilaire, 2001). Alleen de Surinaamse elite, die voor een deel bestaat uit Creolen met een lichte huidskleur, omarmt de Nederlandse taal en cultuur (Oostindie, in: St-Hilaire, 2001). Door de toegenomen urbanisatie na 1945 vermindert deze tweedeling. Als rond 1990 twee derde van de bevolking in en rond Paramaribo woont, infiltreert de Nederlandse taal, dank zij verbeteringen in het onderwijs, pas werkelijk in de verschillende etnische gemeenschappen (St-Hilaire, 2001). Laag-opgeleiden zijn minder geneigd om thuis de Nederlandse taal te gebruiken, terwijl hoog-opgeleiden en Creolen dat wel doen. Volgens St-Hilaire (2001) hebben de Creolen en Hindoestanen gescheiden wegen gevolgd bij het assimileren in de Surinaams-Nederlandse cultuur. De Creolen hebben zich verzekerd van opwaartse sociale mobiliteit mede door het gebruik van Nederlands en met hun controle op de overheidsdiensten, hebben zij bereikt dat Sranan en de Creoolse cultuur een prominente plaats in de Surinaamse maatschappij hebben gekregen. De Hindoestanen daarentegen domineren meer op het sociaal-economische vlak, waarbij ze de eigen taal Sarnami vasthouden als een belangrijk onderdeel van de groepsidentiteit. Slechts een kwart van hen gebruikt Nederlands als hoofdtaal. Volgens St-Hilaire (2001) houden Javanen en Marrons minder vast aan de eigen cultuur. De helft van de Javanen gebruikt Nederlands als hoofdtaal. De Marrons maken veruit het meest gebruik van Sranan en een kwart gebruikt thuis de eigen etnische taal als hoofdtaal (St-Hilaire, 2001).

Volgens St-Hilaire (2001) hebben de Creolen als gevolg van exploitatie en onderdrukking tijdens de Nederlandse overheersing inferioriteitsgevoelens tegenover de eigen cultuur en taal (Eersel in: St-Hilaire, 2001). In de jaren vijftig ontstaat er, volgens St-Hilaire, onder invloed van het racisme in Nederland, een Creools nationalistische beweging die naar onafhankelijkheid streeft en Sranan en de Creoolse cultuur wil herwaarderen. De acties zijn in zoverre succesvol, dat het historische stigma op de taal voor een groot deel verdwenen is, waardoor veel Creolen Sranan nu nog steeds gebruiken als tweede taal en als een gewaardeerd onderdeel van hun groepsidentiteit (St-Hilaire, 2001).

Na de onafhankelijkheidsverklaring wordt de Nederlandse taal vanuit de overheid bewust ingezet om de eenheid van het Surinaamse volk te bevorderen en het assimilatiebeleid te ondersteunen (St-Hilaire, 2001). De Bies die het *Woordenboek van de Surinaamse Bijdrage aan het Nederlands* in 2008 uitgaf, ziet het Surinaams Nederlands als een etnisch bindmiddel, omdat alle etnische groepen zich in deze taal herkennen. "Het is van niemand, maar toch van ons allen. Het stijgt boven etniciteit uit" (Wereldomroep, 2009).

Gobardhan-Rambocus (2006) beschrijft drie taalcongressen in 1956, 1963 en 2005. Bij de eerste twee congressen stond de positie van de Nederlandse taal en de ontwikkeling naar Surinaams-

Nederlands nog centraal. Het thema van het derde congres in 2005 is het onderwijs in en van het Nederlands in Suriname. In een bijdrage van de Taalunie, waar Suriname kort daarvoor lid van is geworden, benadrukte de Taalunie dat bij activiteiten in het onderwijs het Nederlands “nadrukkelijk tegen de achtergrond van de Surinaamse meertaligheid geplaatst zal worden” (Van den Bosch, in: Gobardhan-Rambocus, 2006:503). In paragraaf 2.4.3 wordt verder gekeken naar hoe het met de meertaligheid in het onderwijs zit.

Hoe sterk de positie van de Nederlandse taal is, blijkt uit een debat op het congres van 2005, waar, naar aanleiding van de toetreding van Suriname tot de Caricom (Caribbean Community) de vraag wordt opgeworpen of Engels als officiële taal niet meer voor de hand ligt dan Nederlands. Hoewel wordt toegegeven dat de Engelse taal het meest gebruikt wordt in de wetenschap en economie en ook in de regio een meer passende taal is, worden er geen serieuze voorstellen gedaan de Nederlandse taal in te ruilen voor de Engelse taal (Gobardhan-Rambocus, 2006).

2.4.2 Taalgroepen en Taalgebruikers

Om de verschillende taalgroepen en de verschillende talen in kaart te brengen, maken Kroon en Yağmur (2012) een indeling die in tabel 4 overzichtelijk wordt weergegeven. Zij onderscheiden drie taalgroepen: de inheemse talen, de Creooltalen en de Europese en Aziatische talen.

Tabel 4 *Talen in Suriname (Kroon en Yağmur, 2012:11,12)*

Taalgroep					
Inheemse talen		Creooltalen		Europese en Aziatische talen	
Arowakse talen	Arowaks Mawayana	Plantage- en stadscreolentaal	Sranan	Europese talen	Nederlands Engels Portugees
Karaïbische talen	Karaïbs Trio Wajana Akoerio Sikiana Tunayana	Marrontalen (gevlucht tussen 1690 en 1710)	Saramaccaans Matawai	Aziatische talen	Hakka Mandarijn Sarnami Surinaams- Javaans Libanees
Warause talen	Warau	Marrontalen (gevlucht tussen 1712 en 1800)	Aukaans Aluku Paramaccaans Kwinti Boni Ndyuka- Trio		

Kroon en Yağmur (2012) maken op basis van uiteenlopende bronnen ook inschattingen van het aantal sprekers. Voor het Sranan is dat rond de 110.000, voor het Aukaans rond de 20.000, voor het Saramaccaans tussen de 12.500 en 23.000 sprekers. Bij de andere talen loopt het aantal sprekers uiteen van nog geen 100 tot tegen de 2.000. Het aantal Surinaams-Nederlandse sprekers wordt geschat op 200.000 sprekers, Sarnami op minstens 140.000, Javaans 60.000 en Chinees tussen de 6.000 en 12.000 sprekers.

Deze inschattingen zijn globaal. Bij volkstellingen kunnen de burgers zelf aangeven welke thuistaal zij gebruiken. Bij de census van 2012 wordt aangegeven dat Nederlands in bijna de helft van de huishoudens als hoofdtaal gebruikt wordt. De verschillende marrontalen en Sarnami staan op de tweede en derde plaats. Sranantongo is in 8,4 % van de huishoudens de meest gesproken taal. In tabel 5 staat hiervan een overzicht.

Tabel 5 *Huishoudens naar meest gesproken taal in het huishouden (ABS, 2013: 36)*

Taal	Meest gesproken	
	Aantal	Procent
Nederlands	69.715	49,7
Sranan tongo	11.802	8,4
Sarnami	19.830	14,1
Javaans	5.531	3,9
Marrontaal*	21.699	15,5
Overige talen	8.597	6,1
Onbekend	3.193	2,3
Totaal	140.367	100

*Saramaccaans, Aucaans en Paramaccaans

(in "Overige talen" zijn de marrontalen van de kleinere stammen geclassificeerd)

Tabel 6 geeft een overzicht van alle meest gesproken tweede talen. Sranantongo staat hier op de eerste plaats. Met ruim 50.000 huishoudens betekent het dat in ruim 35% van de huishoudens Sranan de tweede taal is die gesproken wordt. Nederlands staat op de tweede plaats met een kleine 34.000 huishoudens (24%). Op afstand volgen Sarnami, Javaans, Marrontalen en Engels, respectievelijk 8%, 5%, 2,5% en 3%.

Tabel 6 *Aantal huishoudens naar meest gesproken taal en tweede gesproken taal (ABS, 2013:53)*

Meest gesproken taal in het huishouden	Tweede gesproken taal in het huishouden													
	Totaal	Nederlands	Sranantongo	Sarnami	Javaans	Inheemse taal	Marron taal	Chinees	Portugees	Engels	Frans	Andere	Geen 2e taal	Onbekend
Nederlands	69.715	0	39.353	10.017	6.502	127	2.385	123	176	2.885	78	326	7.483	260
Sranantongo	11.802	6.958	0	637	907	187	679	236	97	579	70	129	1.288	35
Sarnami	19.830	15.110	2.569	0	18	1	2	0	2	133	3	9	1.923	60
Javaans	5.531	2.870	2.134	10	0	0	2	0	0	2	4	2	491	16
Inheems	368	107	180	2	0	2	2	0	0	0	6	0	68	1
Marron taal	21.699	6.818	2.729	3	2	7	379	1	58	33	204	20	11.297	148
Chinees	1.564	206	1.072	0	2	0	3	0	13	17	2	6	233	10
Portugees	1.449	147	348	3	0	0	19	1	0	32	3	7	867	22
Engels	3.222	1.293	1.293	80	4	1	14	9	9	0	6	35	460	18
Frans	221	35	162	3	0	1	4	0	1	2	0	1	12	0
Andere	1.773	339	303	3	1	3	19	1	13	28	2	0	1.041	20
Onbekend	3.193	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3.193
Totaal	140.367	33.883	50.143	10.758	7.436	329	3.508	371	369	3.711	378	535	25.163	3.783

Jørgensen et al (2010) wijzen op het belang om het taalgebruik in superdiverse samenlevingen niet te analyseren op basis van aparte talen met eigen linguïstische kenmerken, maar het taalgebruik meer als een sociaal verschijnsel te bestuderen. Het door elkaar gebruiken van verschillende talen in het dagelijks leven noemt hij *polylinguaging*.

2.4.3 Meertaligheid in het onderwijs

Bij de invoering van de leerplicht in 1876 wordt Nederlands als de officiële landstaal ook de officiële instructietaal in het onderwijs. Het Nederlands wordt op dat moment gezien als de taal van de maatschappelijke vooruitgang, terwijl het Sranan, dat als algemene omgangstaal een groot bereik heeft, beschouwd wordt als een taal die de vooruitgang juist belemmert (Gobardhan-Rambocus, 2006). Het onderwijs in het Sranan van de zendelingen van de Evangelische Broedergemeente ging echter door tot in de jaren dertig van de twintigste eeuw plaats (Gobardhan-Rambocus, 2006). Bij twee taalonderzoeken die vanaf 1948 plaats vinden, wordt gepleit voor opvang in de moedertaal en het Nederlands onderwijs zou aangeboden moeten worden als tweede taalonderwijs. Ook bleek dat er inmiddels een nieuwe Surinaamse variant van het Nederlands ontwikkeld was (Hellinga in: Gobardhan-Rambocus, 2006). De positie van het Nederlands is volgens Laitin (in: Kroon en Yağmur, 2012) vooral een keuze waarbij historische en praktische overwegingen, zoals beschikbaarheid van leermiddelen in het Nederlands, een rol spelen. Hij gebruikt de term: '*rationalized language regime*'.

In 2010 deden Kroon en Yağmur voor het Ministerie van Onderwijs en Volksontwikkeling in Suriname en de Nederlandse Taalunie een onderzoek naar meertaligheid in het primair en secundair onderwijs in Suriname. De onderzoeksvraag was of naast het onderwijs in de officiële taal, Nederlands, ook andere talen een rol kunnen spelen. Kroon en Yağmur onderscheidden in het debat over meertaligheid in het onderwijs drie mogelijke posities: 'meertaligheid als probleem', 'meertaligheid als kapitaal' en 'meertaligheid als (mensen)recht'.

Uit het onderzoek blijkt dat meertaligheid in Suriname op zichzelf niet als probleem gezien wordt, maar het is wel een gegeven dat veel leerlingen thuis andere talen spreken dan de instructietaal op school. Kroon en Yağmur (2012) concluderen dat de oplossing niet gezocht moet worden in het vervangen van de instructietaal of in tweetalig onderwijs, maar ze zien wel mogelijkheden in de hulptaalaanpak en meer aandacht voor een taalverwervingsgerichte didactische aanpak van Nederlands als schoolvak, aangezien voor veel leerlingen de Nederlandse taal niet de moedertaal is. Nederlands blijkt in het onderzoek van Kroon en Yağmur (2012) onbetwist dominant. Leerlingen en leerkrachten geven aan dat Nederlands de meest geprefereerde thuis- en instructietaal is. Andere talen worden als instructietaal ongeschikt bevonden, omdat die talen over het algemeen alleen mondeling beheerst worden. Een probleem bij de hulptaalaanpak is de heterogeniteit van de klassen en de beschikbaarheid van leerkrachten die verschillende thuishalen voldoende beheersen. Leerkrachten geven wel aan dat ze incidenteel en vaak individueel leerlingen in een andere taal extra uitleg geven. Sranan zou als *lingua franca* het meest in aanmerking komen als tweede instructietaal, maar gezien het lage prestige dat zij

aan de taal geven, is er te weinig draagvlak voor deze optie. De Engelse taal heeft meer prestige en daarvan wordt ook de noodzaak gezien in verband met de geopolitieke context van Suriname. Toch zien leerkrachten en leerlingen Engels dan niet als instructietaal, maar wel als vak (Kroon en Yağmur, 2012).

Vanuit de invalshoek om meertaligheid als kapitaal te beschouwen bevelen Kroon en Yağmur (2012) ten eerste verder onderzoek naar de mogelijke functie van thuishalen in het onderwijs aan en ten tweede het invoeren van interculturele taalbeschouwing.

Meertaligheid als (mensen)recht is vooral als een ideologische opvatting, waar de talen als principieel gelijkwaardig worden beschouwd. Hoewel niet alle talen dezelfde plaats in alle maatschappelijke domeinen kunnen hebben, stellen Kroon en Yağmur (2012) dat meertaligheid, op een positieve manier in het onderwijs ingezet moet kunnen worden.

3 Chinese Migranten in Suriname

In dit hoofdstuk wordt de achtergrond van de Chinese migranten in Suriname belicht. Eerst wordt een historisch overzicht gegeven van de migratie van Chinese migranten in Suriname gegeven en van de beeldvorming over 'Chinezen'. Daarna volgen een aantal onderwerpen, die sociaal maatschappelijke factoren belichten die bij de constructie van groepsgrenzen van Chinese migranten van belang kunnen zijn.

3.1 Geschiedenis van de Chinese migratie

De geschiedenis van de Chinese immigratie in Suriname begint tien jaar voor de afschaffing van de slavernij in 1863 als Nederland contractarbeiders laat werven om het tekort aan slaven op de plantages te kunnen opvangen. Volgens Zijlmans en Enser (2002) is de werving aanvankelijk gericht op Brits-Indië en Nederlands-Indië. Slechts 14 Chinezen komen in 1853 vanuit Java naar Suriname om fabrieksarbeid op een plantage te verrichten. Vijf jaar later werden vanuit Kanton 500 Chinese arbeiders met een contract van maximaal vijf jaar naar Suriname gehaald. De voorwaarden waaronder de planters de Chinezen laten werken, zijn zo erbarmelijk dat op enkele plaatsen Chinezen in staking gaan (Zijlmans en Enser, 2002). Vanaf 1865 worden gedurende vijftien jaar ruim 2000 immigranten geworven, die vanuit Hong Kong per schip vervoerd worden naar Suriname. Van de eerste 475 passagiers overleven maar 287 migranten het transport. De woon- en werkomstandigheden in Suriname zijn daarna zo bedroevend, dat veel immigranten na het verstrijken van hun contract niet bijtekenen, maar in plaats daarvan de kleinhandel ingaan (Zijlmans en Enser, 2002).

Volgens Zijlmans en Enser (2002) komen vanaf 1883 de eerste 'vrije' Chinese immigranten Suriname binnen, zij verhuren zich deels als contractarbeider, maar gaan in toenemende mate bij vrienden en familie in de kleinhandel meewerken. De meeste van deze migranten komen uit hetzelfde gebied in Zuid-China en spreken Hakka. Daarna zijn drie nieuwe migratiegolven te zien: na 1920, in de periode tussen de jaren '50 en '70 en weer vanaf de jaren '90 (Zijlmans en Enser, 2002). Deze perioden hangen samen met de ontwikkelingen in China.

Voor de contractarbeiders zijn aan het eind van de 19^e eeuw overbevolking, hongersnood en opstanden in Zuid-oost China redenen om naar Suriname te komen (Tjon Sie Fat, 2009). In 1949 neemt door de communistische machtsovername de migratie toe, terwijl de remigratie afneemt en de kinderen minder voor opvoeding en scholing naar China gestuurd worden (Zijlmans en Enser, 2002). Bij de onafhankelijkheidsverklaring in 1975 kiezen veel Chinese migranten voor de Nederlandse nationaliteit om hun kapitaal veilig te stellen. Ook verlaten de meeste Chinezen Suriname, uit angst voor de toekomst, het communisme en een Creoolse overheersing (Zijlmans en Enser, 2002). Zij komen merendeels (4000, dat is meer dan 50% van het aantal Chinezen dat in Suriname woont) terecht in Nederland en in mindere mate in Noord-Amerika. In de jaren '80 beginnen weer veel nieuwe Chinese migranten naar Suriname te komen, omdat de emigratieregels van China versoepelen (Zijlmans en Enser, 2002). In het kader van grote samenwerkingsprojecten met China, komt veel

personeel uit China als goedkope arbeidskracht mee. Ook komen er groepen Chinezen aan in Suriname, die het land alleen als ‘springplank’ gebruiken naar Noord-Amerika (Zijlmans en Enser, 2002). Volgens Zijlmans en Enser (2002) is de mensensmokkel nog steeds niet helemaal onder controle.

De eerste groepen Chinese migranten in Suriname zijn afkomstig uit een klein gebied uit China met een onderling sterke economische en financiële relatie. De spreektaal is Hakka. Endogamie heeft de voorkeur, maar bij onvoldoende beschikbaarheid van Chinese vrouwen ontstaan er gemengde huwelijken en worden er steeds meer “halfchinezinnen” geboren, waardoor een steeds verdergaande assimilatie plaatsvindt (Zijlmans en Enser, 2002).

Met de komst van de Volksrepubliek China in 1949 vestigen veel Chinezen zich in Taiwan of Hong Kong. Daarmee verliest China voor de meeste Chinese migranten zijn aantrekkingskracht om terug te keren en richten zij zich meer op een permanent verblijf in Suriname. De homogeniteit in de migrantengroep wordt enerzijds bevorderd door kettingmigratie, waarbij migranten met een vergelijkbare achtergrond naar Suriname komen. Anderzijds wordt die homogeniteit bedreigd door de integratie van de volgende generaties, die in Suriname naar school gaan en minder belang hechten aan hun cultureel erfgoed (Zijlmans en Enser, 2002).

Hoewel de migrantengroep met sociaal wenselijk gedrag haar acceptatie weet te bevorderen in de Surinaamse maatschappij, constateren Zijlmans en Enser (2002) dat in economisch ongunstige periodes (1910-1912 en in 1931) de Chinese migranten weer direct negatieve aandacht krijgen.

Zijlmans en Enser (2002) zien twee verschillende groepen Chinese migranten: de kleine winkeliers die zich volledig richten op het voortbestaan van de eigen zaak en nauwelijks toekomen aan het overdragen van het Chinese culturele erfgoed en de rijkere handelaren, die wel de luxe kennen van een uitgebreid sociaal leven. Bij die laatste groep spelen onderlinge solidariteit en de trots op de Chinese beschaving wel een grote rol.

De Chinese kookkunst en medicijnen van Chinese herkomst zijn populair in Suriname. De invloed op het gebied van de kunst is marginaal, bij sport en spel manifesteert de Chinese bevolkingsgroep zich prominenter. Zij hebben bijvoorbeeld de zangvogelsport geïntroduceerd, die nu door alle bevolkingsgroepen beoefend wordt. Ook de kansspelen zijn populair in alle lagen van de bevolking. De Chinese migranten zijn actief geweest binnen de denk- en bewegingssporten als organisatoren, sponsors en donateurs. Bij balsporten, zwemmen en schaken hebben ze veel landelijke kampioenen geleverd (Zijlmans en Enser, 2002).

3.2 Etnische economieën

De Chinese migranten in Suriname beheersen een groot deel van de detailhandel. De expansiedrift die daarmee gepaard gaat, hangt samen met een aantal kenmerken, die bij etnische economieën horen. In deze paragraaf wordt eerst in het algemeen het verschijnsel ‘etnische economieën’ beschreven aan de

hand van het boek *Ethnic Economies* van Light en Gold (2000) en daarna wordt vanuit een historische benadering naar de situatie in Suriname gekeken.

3.2.1 Etnische economieën - algemeen

Volgens Light en Gold (2000) zijn etnische economieën vooral een antwoord op een wereld waar gediscrimineerd wordt en waar onvoldoende menswaardige werkgelegenheid is. In landen met een kapitalistische markteconomie zoeken immigranten, die geen toegang hebben tot de algemene arbeidsmarkt, legaal of illegaal hun toevlucht tot het starten van een eigen onderneming, waarmee ze zichzelf en hun gezin niet alleen van werk voorzien, maar ook hopen dat ze hun gezin en andere leden van de etnische groep in de nabije toekomst een relatief welvarend bestaan kunnen bieden.

Light en Gold (2000) onderscheiden vanuit de Noord-Amerikaanse setting waarin zij hun onderzoek deden, drie concepten van etnische economie. Allereerst de *etnische eigendoms-economie*, waarmee zelfstandige ondernemers voor zichzelf en andere leden uit het gezin en de eigen etnische groep werkgelegenheid creëren. Zij richten zich op een brede klantenkring waarvan de afkomst niet van belang is. Het gaat meestal om kleine tot midden-grote bedrijven in dezelfde economische sectoren. Bij het tweede concept, de *etnische enclave economie*, ligt de nadruk meer op clustering van ondernemingen die door een bepaalde etnische groep worden geleid. De voordelen van territoriale monopolyvorming leiden tot hoger rendement. Bij het derde concept, de *etnisch gecontroleerde economie*, gaat het niet meer om het individuele uitbaten van ondernemingen, maar om industrieën, beroepsgroepen en organisaties waar co-etnische medewerkers aanzienlijke en continue economische macht uitoefenen. Hiermee krijgen ze een dusdanige controle op de economie, dat de eigen etnische groep daar haar voordeel mee kan doen, middels extra facilitering, het oprichten van organisaties en het beïnvloeden van overheidsbeleid. Ook extra werkgelegenheid van de eigen etnische groep kan het gevolg zijn.

Volgens Light en Gold (2000) zijn etnische economieën afhankelijk van een mix van klasse-bronnen en etnische bronnen. Onder klasse-bronnen verstaan ze in navolging van Marx (1867, in Light en Gold, 2000) en Bordieu (1997, in Light en Gold, 2000) naast financieel kapitaal, het geheel van menselijk, cultureel en sociaal kapitaal. De marxistische definitie van bourgeoisie wordt verbreed naar eigenaars van ondernemingen in formele, informele en illegale sectoren. Financieel kapitaal in etnische ondernemingen komt meestal niet van leningen, maar uit persoonlijke spaargelden. Onder menselijk kapitaal wordt de productiviteit van de arbeider verstaan en wat hij/zij persoonlijk geïnvesteerd heeft om die productiviteit zo groot mogelijk te maken, bijvoorbeeld scholing. Cultureel kapitaal gaat verder en slaat op niet-materialistische competenties die horen bij een hoge maatschappelijke status. Sociaal kapitaal slaat op het hebben van sociale netwerken en sociale banden (Light en Gold, 2000).

Het begrip etnische bronnen is volgens Light en Gold (2000) gebaseerd op de etnische identiteit en affiniteit van een groep. Het omvat gedeelde waarden, vaardigheden, oriëntaties en

onderlinge solidariteit. De bronnen zijn toegankelijk voor de hele etnische groep en niet alleen voor de heersende klasse of voor individuele leden. Etnische bronnen zijn van toepassing op alle aspecten van etnische economieën, van het aantrekken van kapitaal en arbeidskrachten tot en met het onderhandelen met klanten en opdrachtgevers. Etnische connecties helpen niet alleen bij het reduceren van kosten, maar ook bij het professionaliseren en bij de belangenbehartiging van de bedrijven. Een belangrijk onderdeel van etnische economieën is het verkrijgen van krediet. Reguliere kredietverlening via banken is vaak niet beschikbaar voor immigranten. Het antwoord daarop zijn de systemen van microkredieten en Rotating Savings and Credit Associations (ROSCA's). Microkredieten worden in de vorm van leenfonds, vaak georganiseerd door non-profit organisaties, uitgekeerd om het opstarten van een klein bedrijf mogelijk te maken. ROSCA's zijn clubs waar de leden bijdragen aan een fonds dat wordt geroteerd onder de leden in opeenvolgende bijeenkomsten totdat alle leden een deel van het fonds hebben ontvangen. Als alles uitgekeerd is, wordt een nieuwe club gevormd (Light en Gold, 2000). Dit systeem van roterende spaargelden maakt grotere investeringen mogelijk dan bij de microkredieten.

Het gevaar bij etnische economieën is volgens Light en Gold (2000) dat er een hoge prijs betaald moet worden voor de samenwerking en dat de onderlinge competitie uit de hand loopt en omslaat in 'kannibalistische competitie'. Bij gebrek aan voldoende variatie in aanbod, de afhankelijkheid van dezelfde markt bij het verkrijgen en verhandelen van hun goederen en een vergelijkbare bedrijfsvoering kan de competitie zo groot worden dat de levensvatbaarheid bedreigd wordt. Om interne conflicten te voorkomen, ontstaan vaak samenwerkingsverbanden die de pijn moeten verminderen. Ook onderlinge ongelijkheid kan ervoor zorgen dat sommige leden van een groep meer profiteren van de economische opbrengst ten koste van een andere groep. Bijvoorbeeld als vrouwen het leeuwendeel van het werk doen en er sprake is van kinderarbeid (Light en Gold, 2000).

Ten slotte kan vermeld worden dat economisch eigenbelang immigranten over het algemeen aanzet tot acculturatie en assimilatie. Om betere kansen te krijgen op goedbetaald werk op de algemene arbeidsmarkt laten veel immigranten de erfenis vanuit hun etnische achtergrond los, inclusief de moedertaal. Op deze manier ontstaat in de loop van een aantal generaties een smeltkroes waar vanuit materialistische motieven de hechting met de oorspronkelijke etniciteit verdwijnt (Light en Gold, 2000).

3.2.2 Etnische economie van Chinese migranten in Suriname

Volgens Tjon Sie Fat (2009) is de adaptieve strategie van Chinese migranten aanvankelijk gebaseerd op structureel etnisch ondernemerschap. Zijlmans en Enser (2002) beginnen een historisch overzicht van de sociaaleconomische manifestatie van Chinese migranten bij de winkel op de plantage die Chinese contractarbeiders na het aflopen van hun contract begonnen en met de straatventers en kramers aan het eind van de 19^e eeuw. De eerste zaken worden opgezet met leningen van de familie of een kennis, grossiersrekeningen gaan op afbetaling. Naast bakkers, slaggers, goud- en zilversmeden,

horlogemakers en wasserij-exploitanten vestigen zich vooral winkeliers, die op de hoek van de straat overal in het land een levensmiddelenzaak beginnen. Begin van de vorige eeuw starten ook een aantal bedrijven in de industriële en agrarische sector. De financiering van de bedrijven loopt volgens Zijlmans en Enser (2002) volgens zogenaamde kasmoni- of kasgeldgroepen, kredietverstrekende fondsen zoals de ROSCA's die hiervoor genoemd zijn. Door het uitbreiden van het assortiment en het organiseren in handelsverenigingen kunnen de Chinese migranten hun risico's spreiden en belangen bundelen, waardoor gunstige prijzen bij leveranciers bedongen kunnen worden.

Tot aan de jaren vijftig van de vorige eeuw wordt er volgens Zijlmans en Enser (2002) veel geld overgemaakt naar, het toen nog niet communistische, China. Daarna wordt het geld vooral geïnvesteerd in modernere, grotere en nieuw bedrijven in Suriname. Illegale loterijen en het gokspel "piao" zijn aan het eind van de negentiende en begin twintigste eeuw erg populair, maar omdat ze criminaliteit en verslaving in de hand werken, worden ze in 1926 verboden.

De expansiedrift van de Chinese migranten heeft tot veel kritiek in de Surinaamse samenleving geleid. Vanaf 1910 wordt via de gouverneur geprobeerd om een eind te maken aan de toestroom van Chinese immigranten. Dit is echter niet gelukt en in 1970 is 70% van de levensmiddelenzaken in handen van Chinezen (Zijlmans en Enser, 2002). Op het eind van de vorige eeuw roept de Surinaamse regering de Chinese bevolkingsgroep regelmatig op om hun ondernemingszin minder op dienstverlening en meer op productie te richten. Met de instroom van de nieuwe Chinese migranten is de groep Chinese migranten heterogener geworden. De roep om regulering van de nieuwe Chinese (én Braziliaanse) immigratie houdt volgens Zijlmans en Enser (2002) te weinig rekening met het feit dat Suriname een grote behoefte aan deskundigheid heeft. Volgens Zijlmans en Enser (2002) kunnen de Chinese immigranten de Surinaamse samenleving op een hoger plan brengen.

3.3 Chinese organisaties in Suriname

In 1880 wordt *Kong Ngie Tong* opgericht; het is daarmee de oudste Chinese vereniging in Suriname (Zijlmans en Enser, 2002). In 1885 wordt een groot verenigingsgebouw gebouwd, met restaurant en een tempel waar Confucius geëerd kan worden. Na een periode van opiumgebruik en verboden kansspelen, zoals het gokspel "piao", moet de vereniging zich ontbinden, maar ze start in 1931 door onder de naam *Kong Ngie Tong Sang* (Sang betekent: nieuw). De vereniging organiseert activiteiten als Chinese Nieuwjaarsvieringen, vuurwerkshows en fancy fairs om geld op te halen om slachtoffers van rampen in China te ondersteunen. Vanaf 1972 geeft de vereniging een Chinese krant uit, met financiële ondersteuning van de Chinese ambassade in Paramaribo (Zijlmans en Enser, 2002).

Door een afsplitsing uit *Kong Ngie Tong Sang* start in 1928 een nieuwe vereniging *Chung Fa Foei Kon*. Zij legt meer de nadruk op de algemene ontwikkeling van de leden en op sportbeoefening. Haar politieke oriëntatie wat betreft China is gericht op de nationalistten, terwijl *Kong Ngie Tong Sang*

zich verbonden voelt met de communisten. Vanaf 1982 geeft ook *Chung Fa Foei Kon* een onafhankelijk dagblad uit (Zijlmans en Enser, 2002).

Van 1943 tot eind jaren 70 van de vorige eeuw is de stichting *Kuo Min Tang* actief, als Surinaamse afdeling van de Nationalisten die vanuit China naar Taiwan zijn uitgeweken. Ook zij zijn actief met sport en zij geven een tijd lang een rechts georiënteerd dag- en maandblad uit (Zijlmans en Enser, 2002).

Tussen de Chinese verenigingen bestaan sterke banden. Ze vertonen ook veel overeenkomsten wat betreft diensten en activiteiten. De Chinese begraafplaats *Fa Tjiauw Kon Sang* is in gezamenlijk beheer. Chinese migranten zijn ook vaak lid van meerdere verenigingen. De verenigingen treden regelmatig gezamenlijk naar buiten. Veel feesten en (sport)activiteiten staan open voor de hele Surinaamse gemeenschap. Sinds enkele jaren is er ook een Chinees radio- en televisiestation (Zijlmans en Enser, 2002).

3.4 Religie

Tot halverwege de vorige eeuw werden de oude Chinese migranten bij aankomst in Suriname geregistreerd als ‘confucianistisch’ (Zijlmans en Enser, 2002). De nieuwe migranten hebben officieel geen godsdienst, omdat de Volksrepubliek China officieel atheïstisch is. Het CIA factbook² noemt voor China naast 52,2 % inwoners die bij geen enkele religie zijn aangesloten, de volgende percentages geloofsaanhangers: 18,2% boeddhisten, 5,1% christenen, 1,8 % moslims en steeds minder dan 1 % voor aanhangers van volksreligies, hindoeïsme, jodendom, taoïsme.

Zijlmans en Enser (2002) beschrijven de geschiedenis van het kerkelijk leven in Suriname te beginnen met het missiewerk onder Chinezen om de armoede, het opiumgebruik en de ‘slordigheid’ van de Chinezen te bestrijden. Veel oude Chinese migranten sloten zich aan bij de rooms-katholieke kerk, omdat hun kinderen daarmee toegang kregen tot de beste scholen in Suriname. Het taalprobleem speelde voor de ouders echter een grote rol, waardoor zij de kerkdiensten slecht bezochten. Volgens Zijlmans en Enser (2002) startte de protestants-christelijke Evangelische broedergemeente (EBG) halverwege de vorige eeuw met een succesvolle Chinese zending. Als antwoord hierop liet de rooms-katholieke kerk speciaal uit Hong Kong een priester overkomen die de taalproblemen met de Chinese migranten kon overbruggen. De EBG verbreedde haar activiteiten door te starten met een Chinese kapel met een zondagsschool, clubwerk, huisbezoeken en lessen Nederlandse taal onder leiding van een zendeling die zich de Chinese taal had eigengemaakt. In de jaren '50 en '60 werd de Tshoeng Tsien Kerk opgericht met een Chinese predikant. In verband met de tweetaligheid (Hakka en Nederlands) in de Chinese migrantenfamilies werden tweetalige diensten georganiseerd (Zijlmans en Enser, 2002). Na de onafhankelijkheid van Suriname vertrokken veel Chinese migranten naar Nederland. Van de 400 gelovigen bleven er 250 over. Het kerkbezoek bleef echter toenemen en aan het eind van de vorige eeuw werd een grotere nieuwe kerk gebouwd. Behalve discussies over de

² <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html>

noodzaak van opsplitsen van de kerk op basis van verschillende taalachtergronden, is er ook regelmatig discussie over de integratie van de Chinese gemeenschap, waarbij twijfel wordt geuit of het wel verstandig is om vanwege het taalprobleem een aparte Chinese kerk te hebben. Volgens Zijlmans en Enser (2002) behoren de meeste protestantse Chinezen en hun nakomelingen inmiddels tot de Evangelische Lutherse Gemeente, de Nederlands Hervormde Kerk, het Leger des Heils en de Christelijke Alliance Kerk.

3.5 Politiek

In paragraaf 2.3 is al het een en ander geschreven over de etnisch-georiënteerde politiek in Suriname en de politieke participatie van Chinese migranten en hun nakomelingen in Suriname. In deze paragraaf wordt toegelicht hoe Zijlmans en Enser (2002) de ontwikkeling van de politieke participatie van Chinese migranten en hun nakomelingen in zeven perioden typeren. De beginperiode tot 1941 kenmerkte zich door geringe participatie, waarbij er ook nog nauwelijks stemgerechtigde Chinezen waren. Een drempel was vervolgens dat stemgerechtigden minimaal veertig gulden belasting moesten betalen en het Nederlands dienden te beheersen. Vanaf 1942 nam de politieke activiteit voorzichtig toe en participeerden leden van Chinese afkomst in een partij met vertegenwoordigers uit meerdere bevolkingsgroepen die streefden naar meer autonomie voor Suriname. Tussen 1945 en 1949 ging de verdere partijvorming overigens weer langs etnische lijnen. Voor de Chinese bevolking was dit niet interessant vanwege hun geringe omvang en zij probeerden via de door creolen gedomineerde katholieke en protestante partijen macht te verwerven. Zijlmans en Enser (2002) wijzen op de weerstand die er in die jaren in Suriname was tegen het communisme, waardoor een Chinese partij zou kunnen rekenen op veel tegenwerking, gezien de ontwikkelingen in China zelf. In de periode tussen 1950 en 1975, voorafgaande aan de onafhankelijkheidsverklaring van Suriname, groeiden de tegenstellingen. Enerzijds was er sprake van het ontwikkelen van een grote en niet-etnische belangengroep, anderzijds was er vanaf de jaren zestig veel aandacht voor minderheden en bleven er nieuwe partijen ontstaan langs etnische lijnen. In de jaren tussen 1975 en 1987 werd een eerste Chinese partij opgericht, die echter niet meedeed aan de verkiezingen. Via andere partijen kwamen wel volksvertegenwoordigers met een Chinese achtergrond in de regering ten tijde van het militaire bewind. Bouterse, die volgens Zijlmans en Enser (2002) zelf van half-Chinese afkomst is, had goede contacten met de Chinese gemeenschap en de relatie met de Volksrepubliek China werd intensiever. Na het beëindigen van de militaire dictatuur lukte het kandidaten van Chinese afkomst niet via parlamentsverkiezingen in de regering te komen. Wel bleven de relaties met de Volksrepubliek China goed, waardoor rentevrije leningen verstrekt werden en agrarische en militaire projecten gefinancierd werden. De laatste periode die Zijlmans en Enser (2002) beschrijven zijn de jaren van 1996 tot 1998, waar de Chinese participatie in de Nationaal Democratische Partij groeide. De betrokkenheid bij het regeringsbeleid uitte zich echter vooral door in werkgroepen plaats te nemen, o.a. ter bestrijding van de trage behandeling van naturalisatieaanvragen. In 1998 vestigde Suriname een ambassade in Beijing.

Bij een staatsbezoek in 1998 werd duidelijk hoe zwaar de economie van Suriname leunt op steun van de Chinese regering (Zijlmans en Enser, 2002).

Saillant is dat de politieke stellingname van Chinese migranten ten aanzien van China een rol speelt in Suriname. Volgens Zijlmans en Enser (2002) verbinden de Chinese verenigingen zich politiek openlijk met de politieke standpunten in China. Kong Ngie Tong San, de oudste Chinese vereniging, staat uitdrukkelijk achter de Chinese regering. Zij hebben ook uitstekende contacten met de Chinese ambassade in Suriname. De Chinese vereniging Chung Fa Foei Kon staat aanvankelijk achter de nationalistten, maar neemt later een meer neutrale positie in (Zijlmans en Enser, 2002).

3.6 Culturele factoren

In deze paragraaf wordt een aantal culturele dimensies belicht aan de hand van verschillende onderzoeken naar waarden, normen en begrippen die als ‘typisch Chinees’ geduid worden en als zodanig van invloed kunnen zijn op de directe uitvoering en op de interpretatie van de resultaten bij het onderzoek naar groepsgrenzen van Chinese migranten in Suriname. Eerst worden communicatiepatronen van mensen met een Aziatische achtergrond uiteengezet en daarna worden een aantal begrippen en termen belicht die bij het spreken over etnische groepsgrenzen een andere connotatie hebben vanuit een Chinese achtergrond dan vanuit een westerse achtergrond.

3.6.1 Communicatiepatronen

Vanuit de westerse culturele oriëntatie kunnen Aziatische communicatiestijlen en -patronen verwarrend werken in de interculturele communicatie. Dat kan een serieuze rol spelen in de constructie van groepsgrenzen.

Volgens Yum (1989) is de collectivistische oriëntatie op sociale relaties in Oost-Azië terug te voeren op het Confucianisme. Yum (1988) beschrijft dat humanisme het hoofdbeginsel is van het Confucianisme, waarbij warme intermenselijke gevoelens en wederkerigheid een hoofdrol spelen. De regels die hieruit voortvloeien, zijn van invloed op de communicatiepatronen en linguïstische codes. De nadruk ligt op indirecte communicatie en is gericht op de ontvanger (Yum, 1988). Bij de indirecte communicatie worden volgens Ma (1996) tegengestelde boodschappen uitgezonden. Dat betekent dat een verbale boodschap niet voor ‘waar’ wordt aangenomen, tenzij overeenkomstige contextuele signalen aanwezig zijn. Hoewel deze manier van het geven van tegengestelde signalen in veel culturen gebruikelijk is als beleefdheidsstrategie, is het bij mensen met een Chinese achtergrond zo prominent aanwezig dat het frustrerend kan werken bij gesprekspartners met een andere culturele achtergrond (Ma, 1996).

De Chinese taal speelt ook een essentiële rol in de beleefdheidsstrategieën. Gu (1990) vergelijkt de beleefdheidsfenomen in het Chinees met die in westerse talen. Hij stelt dat beleefdheid een universeel fenomeen is, maar dat het bij interactie cultuur- en taalspecifiek is. Hij introduceert het Chinese woord “lǐmào” (礼貌) dat het dichtst in de buurt komt van het woord “beleefdheid” of “hoffelijkheid”. De herkomst van het woord is Confucianistisch, waarbij “lǐ” slaat op het bewustzijn

van de hiërarchische plaats, waarbij het van belang is om jezelf nederig te tonen. Na 1949, de stichting van de volksrepubliek, deed het begrip teveel denken aan feodale tijden en ontwikkelde het zich meer in de richting van het handhaven van sociale harmonie en het onschadelijk maken van onderlinge spanningen en conflicten. Gu (1990) constateert dat de inzichten van Brown en Levinson (1978, 1987. in: Gu, 1990) niet passen bij Chinese onderzoeksgegevens. Beleefdheidsstrategieën zijn erop gericht om gezichtsverlies te voorkomen, de zogenaamde *face-threatening acts*. De Chinese notie van negatief gezicht (negative face) bij aanbieden, uitnodigen en beloven wordt in het Chinees niet beschouwd als gezichtsbedreigende handelingen, omdat de notie van *negative face* niet het imago en de vrijheid van de ander schaadt of belemmert. Gu (1990) introduceert vier maximes die passen bij de Chinese beleefdheidsstrategie: (1) het *zelf-denigrerende* maxime, waar de spreker zich plaatst onder de ander; (2) het maxime voor het *adresseren*, waarbij het belangrijk is de passende term te gebruiken bij de status of de rol of de sociale relatie tot de gesprekspartner wordt aangegeven; (3) het maxime dat *generositeit, tact en gastvrijheid* moet tonen en (4) het maxime dat gaat over het *principe van balans binnen en buiten de transactie*, waarbij wederkerigheid verwacht wordt.

Ook bij het uitwisselen van complimenten blijkt dat mensen met een Chinese achtergrond in hun eigen culturele groep gewend zijn om indirect te communiceren (Fong, 1998). Fong (1998) onderzocht bij Chinese migranten de percepties van semantische dimensies van directe en indirecte communicatie met Noord-Amerikanen bij het geven en ontvangen van complimenten. Volgens Fong (1998) ervaren de Chinese immigranten de stijl van overvloedig complimenten geven van de Noord-Amerikanen als emotioneel en expliciet direct. Ze vinden zichzelf relatief zuinig in het geven van complimenten, gebruiken zwak positieve adjectieven die zelden bemoedigend zijn en ze beschikken over een klein repertoire aan onderwerpen waar ze complimenten over geven. Verder wijzen ze de complimenten af en gebruiken een derde partij om complimenten te maken.

3.6.2 Begrippen m.b.t. etnische identificatie

Termen die met etniciteit te maken hebben kunnen bij Chinese migranten een niet-westerse connotatie meekrijgen. Om dit te verduidelijken worden hierna de begrippen *Chineseness*, *etnische groepen* en *ras* belicht.

Er is een grote ambiguïteit over wat *Chineseness* is in relatie tot China en haar etniciteit, cultuur en identiteit. China, als oudste nog bestaande civilisatie, met een populatie ter grootte van een kwart van de wereldbevolking hanteert volgens Chun (1996) voor veel begrippen om te beginnen een andere terminologie dan het westen. De naam 'China' bijvoorbeeld is een typisch westerse naam, die geassocieerd wordt met de civilisatie die gebracht werd door het Ch'in keizerrijk. Inwoners van China noemen hun land *middenrijk* (*Zhōngguó* of *Chung-kuo*) en de bevolkingsgroep *Han*. Inwoners van Zuid-China, waar de meeste *overzeese Chinezen* vandaan komen, identificeren zich met de T'ang-dynastie en noemen zichzelf Tang-mensen (Chun, 1996). De term *barbaren* is tot midden 19^e eeuw nog gebruikelijk om andere etnische groepen te noemen vanwege de voortdurende 'barbaarse'

aanvallen op de verschillende keizerrijken. Pas in het begin van het bestaan van de republiek (1911) werden inwoners van China ‘burgers van China’ genoemd, met de bedoeling de uiteenlopende constellatie van burgers binnen de territoriale grenzen van China tot één enkele natie te consolideren (Chun, 1996).

Voor het begrip *etnische groepen* moet er bij de nieuwe Chinese migranten rekening mee worden gehouden dat de term een connotatie heeft met het begrip *etnische minderheden* in China. De Volksrepubliek China onderscheidt 56 etnische groepen, waarvan een meerderheid van 91,6% behoort tot de Han-Chinezen (Gov.cn³). De andere 55 etnische groepen worden etnische minderheden genoemd. De overheden van zowel Suriname als China benadrukken in hun interne en externe propaganda, dat eenheid en harmonie in hun land vooropstaan. Anders dan in Suriname worden in China niet alleen expliciet economische en culturele ondersteuning aan minderheden gegeven, maar ook bepaalde voorrechten, zoals bijvoorbeeld ontheffing van het een-kind-beleid (Gov.cn).

Het begrip *ras* heeft zich volgens Dikötter (1992) in China nadrukkelijk anders ontwikkeld dan in het westen. Voor Dikötter (1992) is het begrip *ras* een culturele constructie, waar geen objectieve realiteit aan ten grondslag ligt. Classificaties die gebaseerd zijn op uiterlijke verschijning hebben dan ook geen wetenschappelijke grond. Volgens hem varieert het vaststellen van raciale categorieën op basis van de sociaal culturele context. Hij illustreert dat door te beschrijven hoe voor China de term *ras* in de loop van de geschiedenis steeds een andere lading krijgt. In de periode tot aan de 18^e eeuw, als verschillende vorstendommen de heerschappij opeisen van grote delen van China en worden aangevallen door *barbaarse* etnische groepen, staat de term *ras* gelijk aan *cultuur*. Huidskleur speelt in de mythologie een grote rol en het bewustzijn van de eigen kleur werd groter door ontmoetingen in nabijgelegen landen. De in verhouding lichte Chinese huidskleur werd geïdealiseerd. Rond 1900 wordt *ras* nog beschouwd als iets dat via verwantschapslijnen wordt overgeërfd. Uit die tijd dateren ook in China de westerse typologieën van rassen gebaseerd op huidskleur. Het concept van *ras* als *afstamming* wordt gebruikt om de het begrip *natie* te rechtvaardigen als het gemeenschappelijk territorium van de voorvaders. Vanaf 1915 wordt onder invloed van de nationalistische beweging vóór gelijkheid *ras* als *biologische soort* gezien die ook genetisch kan worden beïnvloed. In de laatste periode die Dikötter (1992) beschrijft, vanaf 1949, na het uitroepen van de Volksrepubliek China, worden antropologie en sociologie verboden, omdat ze als *bourgeois* worden beschouwd. Terwijl de westerse wereld racisme wordt verweten, vervangt China vanaf 1966, tijdens de Culturele revolutie, *ras* door *klasse* en ontwikkelt zich een politiek kaste-systeem, waarbij de bloedlijn de politieke kleur, ofwel de *roodheid* van een familie bepaalt.

³ http://english.gov.cn/2006-02/08/content_182626.htm

4 Constructie van etnische groeps grenzen

In deze paragraaf worden eerst de verschillende benaderingen van de begrippen etniciteit en etnische groeps grenzen besproken. Vervolgens wordt de constructie van etnische groeps grenzen volgens Wimmer (2013) behandeld. Als laatste volgt een kanttekening bij de begrippen *groep* en *etnische groeps grenzen*.

4.1 Etniciteit: de primordialistische en de constructivistische benadering

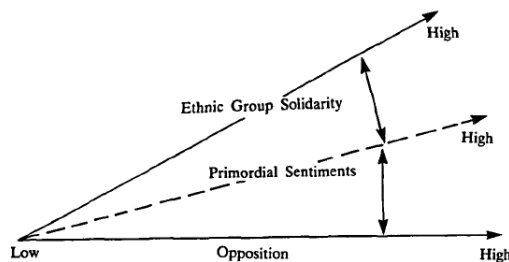
Bij het definiëren van het begrip etniciteit en etnische groeps grenzen zijn twee verschillende opvattingen te zien: het primordialisme en het constructivisme. De primordialisten stellen de etnische identiteit gelijk aan de culturele identiteit en zij beschouwen etniciteit als iets dat bij de geboorte is meegegeven (Wimmer, 2013). De constructivisten zijn meer geïnteresseerd in de dynamiek rondom het ontstaan en verdwijnen van etnische gemeenschappen. Etniciteit is voor de constructivisten geen vaststaand gegeven, maar een subjectief gevoel te behoren tot een groep die zich kenmerkt door een gedeelde cultuur en een gemeenschappelijke afkomst (Weber in: Wimmer, 2013). Dit gevoel berust op gewoontes en gebruiken die als ‘typisch’ voor de gemeenschap worden gezien, op mythen met een gemeenschappelijke ontstaansgeschiedenis, of op uiterlijke gelijkenissen die een gemeenschappelijke afstamming aangeven (Weber, in: Wimmer, 2013). ‘Ras’ en het bestaan als natie beschouwt Weber (in: Wimmer, 2013) als een subtype van etniciteit. Als uiterlijke kenmerken of genealogische afkomst wijzen op groeps lidmaatschap, wordt gesproken van etno-somatische groepen (Weber, in: Wimmer, 2013). Wanneer leden van een etnische gemeenschap ambities hebben om een eigen staat te hebben, of die reeds verworven hebben, dan kunnen die categorieën en groepen als natie worden omschreven (Weber, in: Wimmer, 2013). Etniciteit kan nog verder worden onderverdeeld in subtypes, afhankelijk van of er geloofd wordt in een gemeenschappelijke cultuur en afstamming, bijvoorbeeld gebaseerd op etno-religieuze, etno-regionale of etno-linguïstische categorieën of groepen (Wimmer, 2013).

De constructivistische theorieën zijn gebaseerd op de inzichten van Barth, die in 1969 in zijn werk *“Ethnic Groups and Boundaries”* afstapt van de focus op de samenstelling van de etnische groep en de geschiedenis en in plaats daarvan het loslaten of handhaven van die grenzen benadrukt. Barth (1969) ziet etnische groepen als een vorm van sociale organisatie, waar op een dynamische manier een tweedeling gemaakt wordt tussen de eigen groep en andere groepen. Onderzoek bij etnische groepen moet volgens Barth (1969) vooral gericht worden op de interactie tussen en binnen de groepen en de manier waar ze van binnenuit de etnische groeps grenzen bepalen en onderhouden en hoe dat individuen zichzelf identificeren als horend bij een bepaalde etnische groep (Barth, 1969). Voor Barth is niet de “cultural stuff” van belang, maar de grenzen bij etnische relaties (Barth, 1969).

Volgens Scott (1990) moet primordialisme behouden blijven in elk model dat pretendeert om etnische solidariteit te verklaren, omdat etniciteit door mensen niet louter rationeel ervaren wordt (Scott, 1990). Het concept van primordiale sentimenten biedt niet alleen een affectieve dimensie aan het fenomeen van de etnische solidariteit, het bepaalt ook het soort gedachten rond deze emoties (Scott,

1990). Zolang etniciteit wordt gevoeld, blijft het concept van primordiale sentimenten essentieel voor ons begrip van deze ervaring. Menselijke emoties worden opgewekt door een ervaring, cognitief, perceptueel of emotioneel. Primordiale gevoelens zijn verbonden met omstandigheden waardoor ze opgewekt zijn of in stand worden gehouden en de omstandigheid waarin dit het meest gebeurt, is als de leden van een etnische groep oppositie krijgen van een andere groep, op basis van etnische, of etnisch-religieuze kenmerken.

Spicer (in: Scott, 1990) legt in 1971 met zijn *blijvend identiteitssysteem* en het *oppositie proces* de basis om primordiale en circumstantiële benaderingen te integreren in een enkele theorie. Voortdurende oppositie op verschillende terreinen zorgt voor volhardende identiteitssystemen, maar oppositie kan ook zorgen voor fluctuerende etniciteit, zoals bij plotselinge ervaringen van trots op de collectieve identiteit bij belangrijke symbolen en gebeurtenissen. Zo kan ook etnische solidariteit opgeroepen worden bij bewegingen om bepaalde economische, politieke, religieuze of andere sociale doelen te bereiken (Scott, 1990). Scott (1990) ontwikkelt op basis van de theorie van Spicer een oppositioneel model van etnische solidariteit, waarbij hij in beeld brengt dat hoe groter de oppositie – economisch, politiek, sociaal, religieus of anderszins – door een etnische groep gevoeld wordt, hoe groter de etnische groep solidariteit zal zijn.

Figuur 2. Opositioneel model van etnische solidariteit (Scott, 1990: 164)

Gowricharn gaat nadrukkelijk uit van de primordialistische benadering in zijn onderzoek naar etnogenese bij Brits-Indiërs in de Caraïben. Hij stelt wel dat het primordiale perspectief opnieuw moet worden gedefinieerd, aangezien etnogenese altijd externe elementen bevat, waardoor specifieke sociale en fysieke betrekkingen tussen individuen en hun omgeving veranderd en aangepast worden (Gowricharn, 2013). Gowricharn baseert zich op de inzichten van Sarna (in: Gowricharn, 2013) die beschrijft hoe uit immigrantengroepen nieuwe etniciteiten ontstaan. Ondanks het feit dat ze sterke banden onderhouden met de streek waar ze vandaan zijn gekomen en aanvankelijk sociaal sterk gefragmenteerd zijn, ontwikkelen immigrantengroepen zich toch tot een sociale en culturele eenheid in het immigratieland (Sarna in: Gowricharn, 2013) Dit proces zou vanuit een circumstantiële benadering beschouwd kunnen worden als een antwoord op externe omstandigheden, maar Gowricharn neemt aan dat de groepscohesie eerder is gegeneerd door interne dan door externe krachten. Volgens hem hebben primordiale krachten, waarbij de ‘culturele stuff’ wel degelijk een rol speelt, aangezet tot het

vormen van etnische instituties, gemeenschappelijke netwerken en een etnisch bewustzijn (Gowricharn, 2013). Vanuit een quasi-groep en het initiatief van leiders die vorm kunnen geven aan de nieuwe etnische identiteit kan een groepsidentiteit worden geconstrueerd (Gowricharn, 2013).

4.2 Constructie van etnische groepsgrenzen

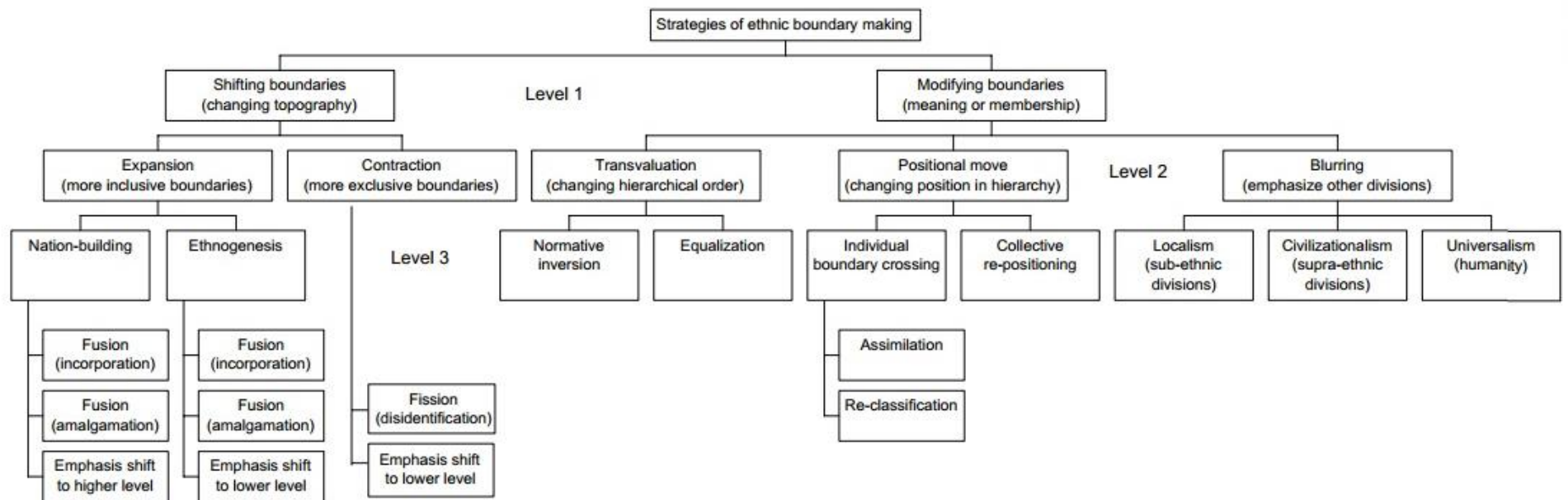
De constructie van de groepsgrenzen is in iedere samenleving anders, omdat deze afhankelijk is van wat sociaal-structurele, wettelijke en andere geïnstitutionaliseerde domeinen van de ontvangende samenleving zijn en de eigen karakteristieken en geschiedenis van de migranten (Alba, 2005). Dat betekent dat grenzen niet overal hetzelfde karakter hebben en hoewel overal sprake is van de mogelijkheid om tot op zekere hoogte te assimileren, zijn de voorwaarden waaronder dit gebeurt afhankelijk van de maatschappelijke context (Alba, 2005).

Wimmer (2013) onderscheidt twee soorten grenzen: (1) grenzen met een categorische dimensie, waarbij sprake is van sociale classificatie en collectieve vertegenwoordiging en (2) grenzen met een sociale of gedragsdimensie die gaat over alledaagse relaties en netwerken die resulteren in individuele handelingen van aansluiten of afstand houden.

Etnische groepsgrenzen komen neer op het verdelen van de sociale wereld in twee groepen: ‘wij’ en ‘zij’. De grenzen zijn niet altijd even scherp, zeker in immigrantensamenlevingen ontstaan sociologisch complexe breuklijnen, als het gaat om een door de etnische meerderheid opgelegd sociaal onderscheid tussen de migranten en de tweede generatie enerzijds en autochtonen anderzijds (Alba, 2005).

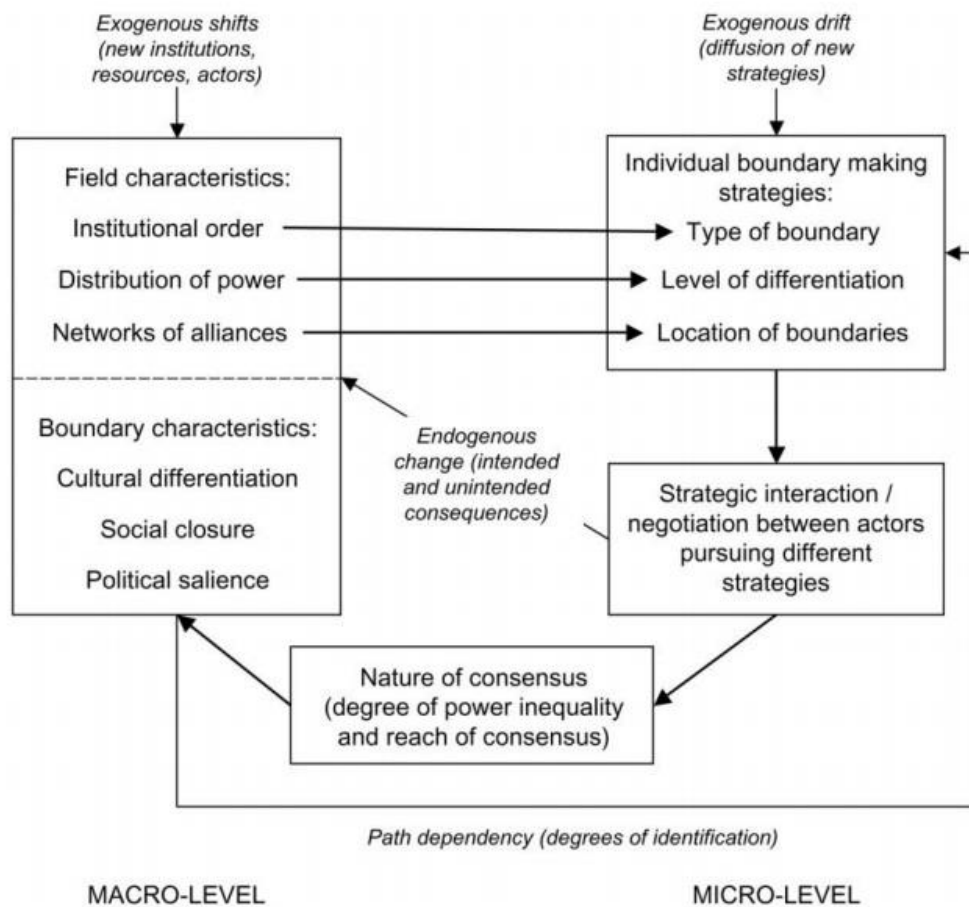
Volgen Alba (2005) geven immigrantenouders naast de taal en een aantal uiterlijke kenmerken, ook een deel van hun gewoontes en overtuigingen door aan de tweede generatie, zoals ideeën over arbeid en religie. De etnisch dominante bevolkingsgroep zal ervoor zorgen dat de eigen cultuur en kenmerken leidend zijn, waarmee ze een afstand scheppen tussen zichzelf en de allochtone minderheden (Alba, 2005).

Wimmer onderscheidt voor het bepalen van groepsgrenzen twee groepen met verschillende strategieën: ten eerste die waarbij de grenzen *verschuiven* en ten tweede die waarbij de grenzen *wijzigen*. Bij verschuiving van grenzen kan sprake zijn van expansie of contractie. Expansie kan veroorzaakt worden door natievorming of etnogenese, terwijl bij contractie sprake is van opsplitsing. Bij het wijzigen van de grenzen is volgens Wimmer keuze uit de volgende drie processen: transvaluatie, veranderen van positie of vervaging. Met transvaluatie wordt bedoeld: het veranderen van de hiërarchische volgorde, door normatieve inversie of door gelijkschakeling. Veranderen van de hiërarchische positie kan individueel gebeuren door assimilatie of re-classificatie of collectief door een collectieve herpositionering. Bij vervaging of *‘blurring’* van de grenzen komt de nadruk te liggen op sub-etnische divisies, op supra-etnische divisies of op universalisme. In figuur 3 is dit schematisch weergegeven.

Figuur 3. Een taxonomie van strategieën bij het maken van grenzen (Wimmer 2013:73)

In een poging om systematisch het veranderende karakter van etnische grenzen uit te leggen, heeft Wimmer (2013) zijn 'Multilevel process theory' ontwikkeld (zie figuur 4).

Figuur 4. Een procesmatig model van het opbouwen en afbreken van etnische grenzen (Wimmer, 2013:109)

Wimmer onderscheidt een macro-niveau dat zich op het institutionele vlak afspeelt en een micro-niveau dat zich bij het identificatieproces op het individuele vlak bevindt. Op macro-niveau manifesteren de etnische grenzen zich in de mate van politiek belang, de mate van sociaal gesloten zijn en de culturele differentiatie. Verder wordt stabiliteit als belangrijke factor onderscheiden. Individuen zijn niet vrij in hun keuzes wat betreft het bepalen van de groepsgrenzen, maar worden daarin beperkt door instituties, machtspositie en netwerken.

Het proces van opbouwen en afbreken van etnische grenzen staat volgens Wimmer (2013) onder invloed van drie grote bewegingen: (1) de exogene verandering op het macro-niveau, (2) de exogene drijfkracht van het micro-niveau die op haar beurt kan leiden tot (3) een endogene verandering op macro-niveau. Bij exogene verandering op macro-niveau kan gedacht worden aan politieke gebeurtenissen, bemoeienis van andere landen, marktverschuivingen, maar bijvoorbeeld ook grote internationale migratiegolven. Exogene drijfkracht op micro-niveau heeft invloed op de etnische groepsgrenzen als actoren strategieën gaan volgen, die buiten hun bestaande repertoire vallen, bijvoorbeeld geïnspireerd door acties van andere etnische minderheden. Een endogene verandering op

macro-niveau kan veroorzaakt worden doordat alle leden van een bepaalde groep in een andere groep terecht zijn gekomen bijvoorbeeld door assimilatie en groepsuitbreiding. Endogene veranderingen kunnen ook ontstaan wanneer er via onderhandelingen een andere consensus wordt gevonden en deze een vlucht neemt, waardoor een nieuwe machtshierarchie en institutionele structuren ontstaan en politieke allianties destabiliseren (Wimmer, 2013).

4.3 Groupness en niet-etnische groepsgrenzen

In de voorgaande paragrafen zijn de begrippen ‘groep’ en ‘etnische groepsgrenzen’ gebruikt. In deze paragraaf wordt bij deze termen een kanttekening geplaatst. Brubaker (2002) waarschuwt tegen de neiging om te gemakkelijk het begrip ‘groep’ te gebruiken bij het bestuderen van etniciteit, ras en nationaliteit, alsof het wezenlijke entiteiten zijn. Deze vorm van ‘groupism’, waarbij uitgegaan wordt van een gefixeerd beeld van vanzelfsprekende intern homogene en extern afgebakende groepen, staat voor Brubaker tegenover ‘groupness’, waarbij de nadruk op het proces ligt, de categorieën die daarbij een rol spelen en waarbij rekening gehouden wordt met veranderlijkheid en tijdelijkheid van wat de groep een groep maakt. Over het verschijnsel etnische groepen zegt Brubaker: “It may be that ‘ethnicity’ is simply a convenient – though in certain respects misleading – rubric under which to group phenomena that, on the one hand, are highly disparate and, on the other, have a great deal in common with phenomena that are not ordinarily subsumed under the rubric of ethnicity” (Brubaker, 2002:186). Brubaker (2002) gebruikt dan de term *groupness*, waarbij steeds categorieën onderscheiden worden die een rol spelen. Volgens Brubaker (2002) kan het productiever zijn om bij het analyseren van etniciteit en etnische conflicten meer te focussen op categorieën dan op etnische groepen.

Ook Wimmer waarschuwt voor een te strikte focus op etniciteit. In zijn boek “*Ethnic boundary making*” bespreekt hij onderzoek waaruit blijkt dat de aanvankelijke focus op etnische groepsgrenzen niet terecht is en dat andere categorieën, zoals klasse, gender, beroepen, subculturen, leeftijdsgroepen, meer van invloed kunnen zijn op groepsgrenzen (Wimmer 2013).

4.4 Etnische identificatie van Chinese migranten in Suriname

Volgens Zijlmans en Enser (2002) vormden de eerste generaties Chinese migranten een relatief homogene groep, omdat ze allemaal uit hetzelfde deel van China kwamen en dezelfde taal spraken en een sterke oriëntatie op hun land van herkomst hadden. De etnische identificatie wordt complexer als er na verloop van tijd verschillende categorieën Surinaamse Chinezen ontstaan: in China of in Suriname geboren en gemixt met andere bevolkingsgroepen of niet.

Erosie van de identiteit en homogeniteit treedt op als de oriëntatie op China en de wens om terug te keren afneemt o.a. door de stichting van de Volksrepubliek China in 1949 (Zijlmans en Enser, 2002). De verschillen tussen de nationalist en communisten leiden ook in Suriname tot minder eensgezindheid binnen de Chinese gemeenschap (Zijlmans en Enser, 2002). Ook ontstaan er klasseverschillen tussen de rijke handelaren en importeurs en de kleine winkeliers. Een andere oorzaak

ligt in de scholing van volgende generaties, waardoor het Chinees-culturele erfgoed naar de achtergrond verschuift (Zijlmans en Enser, 2002). Een laatste factor die Zijlmans en Enser (2002) noemen zijn de vele gemengde huwelijken van Chinezen en met name partners met een Creoolse achtergrond (Zijlmans en Enser, 2002).

Volgens Tjon Sie Fat (2009) hangt de etnische identificatie van de Chinese migranten samen met de sociaaleconomische keuzes die gemaakt worden en van het systeem van *apanjaht consociationalisme* dat in paragraaf 2.3 is beschreven. De komst van de nieuwe Chinese migranten in Suriname leidt volgens hem tot een herinterpretatie van ‘Chinees-zijn’ voor de oude Chinese migranten en hun afstammelingen. De nieuwe Chinese migranten worden bij de articulatie van identiteit geconfronteerd met wat Surinamers op basis van de geschiedenis van de oude Chinese migranten verwachten van ‘Chinees-zijn’ (Tjon Sie Fat, 2009).

5 Vraagstelling, opzet en uitvoering van het onderzoek

In dit hoofdstuk worden eerst de onderzoeksvragen geformuleerd en daarna de onderzoeksopzet, de methode en instrumenten en de procedure en verwerking van de gegevens besproken.

5.1 Onderzoeksvragen

Op basis van het theoretisch kader zoals weergegeven in hoofdstuk 4 en de onderzoeksvragen die bediscussieerd zijn in de cursus *Language, Culture and Identity* (persoonlijke communicatie Yagmur, 2013) van Tilburg University zijn de onderzoeksvragen geformuleerd die in dit onderzoek worden getoetst.

De hoofdvraag luidt: Hoe worden in Suriname interetnische groepsgrenzen geconstrueerd door mensen met een Chinese afkomst?

De subvragen hebben betrekking op drie verschillende thema's:

A. Groepsgrenzen: manifestatie en identificatie

1. Zijn er opvallende grenzen tussen bevolkingsgroepen met een Chinese achtergrond en andere bevolkingsgroepen in Suriname?
2. Zijn er duidelijke grenzen tussen de oude en nieuwe Chinese migranten in Suriname?

B. Constructie van groepsgrenzen

3. Hoe zijn de groepsgrenzen geconstrueerd en hoe worden ze onderhouden of losgelaten?
4. Is er een ruimtelijke concentratie of segregatie van groepen met een Chinese achtergrond in Suriname?
5. Is er een waarneembaar hiërarchisch verschil tussen groepen met een Chinese achtergrond en andere groepen in Suriname?

C. Taalkeuze

6. Wat is de functie van de Nederlandse taal in het onderhouden en loslaten van de groepsgrenzen?
7. Wat is de functie van het Sranan in het onderhouden of loslaten van de groepsgrenzen?
8. Wat is de functie van de Chinese taal in het onderhouden of loslaten van de groepsgrenzen?

In de onderzoeksopzet wordt beschreven hoe naar een antwoord op deze vragen gezocht gaat worden.

5.2 Onderzoeksopzet

Voor dit onderzoek is gekozen voor een empirisch interpretatieve benadering. Door middel van *kwalitatief onderzoek* wordt een poging gedaan om de sociale werkelijkheid te begrijpen. Denzin en Lincoln (2000) beschrijven kwalitatief onderzoek als een activiteit waarbij onderzoekers fenomenen bestuderen in hun natuurlijke setting, in een poging om ze te begrijpen en te interpreteren in termen van de betekenis die betrokkenen er zelf aan geven.

Onder de verzamelterm *etnografische onderzoek* zijn verschillende methoden en instrumenten ingezet, die hierna kort worden beschreven. Daarna volgt de beschrijving van de keuze voor de participanten en een overzicht van de gevolgde procedure. Het laatste onderdeel beschrijft hoe de gegevens worden verwerkt.

5.2.1 Methode en instrumenten

In deze paragraaf wordt eerst de keuze voor etnografisch onderzoek belicht, vervolgens wordt aangegeven hoe methodetriangulatie in dit onderzoek is ingezet.

Etnografisch onderzoek

Onder etnografie wordt de beschrijving van de sociale, culturele en linguïstische kenmerken van een samenleving verstaan. Volgens Spotti (2010) bestaat het werk van een etnograaf uit het belichten en analyseren van culturele fenomenen die door leden van een bepaalde cultuur als ‘normaal’ of ‘gewoon’ beschouwd worden, maar die vanuit het perspectief van een buitenstaander ‘vreemd’ of ‘bijzonder’ gevonden worden. Het doel van de etnograaf is om vanuit het perspectief van de insider deze culturele fenomenen te begrijpen. “Make the strange familiar; make the familiar strange” kan als mantra gebruikt worden om als etnograaf alert te blijven tijdens het onderzoek. Spotti (2010) benadrukt dat van onderop gewerkt moet worden, waarbij vanuit het complexe sociaal-culturele dagelijks leven een reconstructie gemaakt kan worden van wat hij de culturele ecologie noemt.

Blommaert & Dong (2010) beschrijven etnografie als een vorm van inductieve wetenschap, waarbij de data die verzameld zijn via veldwerk, beschreven en gegeneraliseerd kunnen worden. De cases die uit de data worden gehaald, leiden tot theorievorming. Ook zij benadrukken dat het gaat om het vinden van verschijnselen, die meestal niet als belangrijk worden gezien, maar die horen bij de impliciete structuren van het leven van mensen (Blommaert & Dong, 2010). Rechtstreekse vragen leveren volgens Blommaert en Dong (2010) weinig op, omdat veel sociaal gedrag en culturele uitingen onbewust worden uitgevoerd zonder dat reflectie plaatsvindt. Bij de constructie en transformatie van etnische groepsgrenzen is het de uitdaging om die laag wel expliciet benoemd te krijgen of te kunnen destilleren uit impliciete uitingen en gedrag.

Voor het etnografisch bestuderen van taal in de samenleving verwijst Spotti naar diverse bronnen die verder gaan dan de sociolinguïstische benadering van taal waar het bestuderen van welke taal of taalvariëteit tegen wie, wanneer en met welk doel gebruikt wordt centraal staat. Hij spreekt in plaats van *languages* over *linguaging*, waarbij talen niet als losse talen gezien worden, maar als een geheel aan talige bronnen waaruit voor bepaalde doelen onder bepaalde omstandigheden geput kan worden. Bij linguïstische etnografie gaat het niet langer alleen om het beschrijven en begrijpen van taal, maar om het beschrijven en begrijpen van de samenleving (Spotti, 2010).

Voor het onderzoek naar etnische groepsgrenzen is de etnografische benadering bij uitstek geschikt, omdat hierbij sociale, culturele en linguïstische aspecten in de natuurlijke omgeving van onderop onderzocht kunnen worden.

Methodetriangulatie

Volgens Arksey & Knight (2011) is triangulatie van methodes bij het verzamelen van data een goede manier om de validiteit van een onderzoek positief te beïnvloeden en vooringenomenheid te voorkomen. De vorm van methodetriangulatie in dit onderzoek is de *between-method-triangulatie*,

waar verschillende methoden dezelfde fenomenen meten vanuit verschillende invalshoeken. In dit geval zijn dat: participerende observatie, kwalitatieve interviews en linguïstic landscaping.

Participerende observatie is een methode van dataverzameling waarin kennismaking met de leefwereld van de participanten centraal staat ('t Hart, Boeije & Hox, 2009). Bij dit onderzoek worden de observaties bij voorkeur gedaan in situaties waar de onderzoeker start als toeschouwer en zodra de situatie zich ontwikkelt tot een gelegenheid waarin groepsgrenzen in beeld kunnen worden gebracht, zich opstelt als degene die met toestemming geluidsopnames maakt, of door middel van vragen stellen een groepsdiscussie op gang probeert te krijgen en te houden. Hierbij moet rekening gehouden worden met het feit dat de rol van de onderzoeker nooit neutraal is en dat de aanwezigheid van de onderzoeker invloed heeft op de situatie (Arksey & Knight, 2011). Bij dit onderzoek heeft dat zeker ook een rol gespeeld. In bijna alle situaties heeft de onderzoekster aan het begin, tijdens of na de geobserveerde gebeurtenis haar visitekaartjes uitgedeeld en kort uitgelegd wat het doel van het onderzoek en van de geluidsopnames was. Soms, zoals bij situatie A1 en A12 (zie tabel 7) is het contact gelegd met de eerste participant, maar ontwikkelt de situatie zich zo, dat meer mensen betrokken worden. In alle gevallen is aangegeven dat het geluid opgenomen is, soms achteraf, maar altijd zodanig dat participanten kunnen aangeven dat ze al dan niet akkoord gaan met de opname. In sommige situaties is de groepsdynamiek extra heftig, omdat de participanten graag willen dat de onderzoeker, die een buitenlander is, het goed begrijpt. Soms begint een opname door even kort te herhalen wat eerder is gezegd, of geeft de onderzoekster een korte samenvatting van wat vooraf ging, waarna het gesprek verder gaat.

Kwalitatieve interviews zijn ingezet om overtuigingen en bedoelingen van mensen te verkennen. Arksey & Knight (2011) merken hierbij op dat wat mensen denken en voelen niet in overeenstemming hoeft te zijn met wat ze doen. In navolging van Briggs (in: Blommaert & Dong, 2010) is ervoor gezorgd dat de interviews het karakter hebben van een conversatie. De interviewer speelt hierbij een rol als gesprekspartner. Er is ruimte voor anekdotes en er wordt gewerkt vanuit de geruststellende gedachte dat volgens Blommaert & Dong (2010) slechte interviews niet bestaan. Ieder interview levert iets op en soms is dat op een onverwachte manier (Blommaert & Dong, 2010).

't Hart, Boeije & Hox (2009) onderscheiden twee soorten interviews die in dit onderzoek beide zijn ingezet. *Topic interviews* behoren tot de eerste soort; zij werken volgens de richtlijnen van de *Grounded Theory*. Met behulp van een interview guideline worden de interviews voorbereid, waarna analyse plaatsvindt via codering en labeling om uiteindelijk tot een gefundeerde theorie te komen (Corbin & Straus, 1990, Charmaz, 2003, McLella, Macquee & Neidig, 2003). Bij de tweede soort interviews, *Life-history interviews*, wordt de interview guideline deels losgelaten ten gunste van de vertelling van het levensverhaal van de participant. Voor de verwerking is dezelfde codering en labeling gebruikt als bij de *Topic interviews*. Van tevoren staat niet vast welk soort interview wordt afgenomen. Aanvankelijk is de bedoeling om alleen *Topic interviews* af te nemen, maar in de praktijk blijken 'oude reuzen' niet geschikt voor dit soort interviews. Zij hebben zelf een verhaal te vertellen en

binnen de kaders van dit onderzoek past het om die stemmen te laten horen. Het is goed om de interview guideline achter de hand te houden, maar aan de indrukwekkende levensverhalen van participanten B1, B3, B4, B7, B8 en C7 is ruim baan gegeven. Deze levensgeschiedenissen leveren inzichten op, die via de *topic interviews* niet zo gemakkelijk verkregen worden. Ook al wordt de interviewguideline voortdurend aangepast op basis van eerdere interviews, zoals de bedoeling is volgens de richtlijnen van de Grounded Theorie, het feit blijft dat een outsider nooit vragen verzint over gebieden, waarvan hij niet weet dat ze bestaan. Bij *life-history interviews* kunnen de spontane gedachtenlijnen van de insider gemakkelijker worden gevolgd.

Naast participerende observatie en de interviews is *Linguistic landscaping* ingezet. De term verwijst naar de zichtbaarheid en saillantie van taal op publieke en commerciële borden in een bepaald territorium of gebied (Landry & Bourhis, 1997). Bij *linguistic landscaping* zijn een informatieve en symbolische functie te onderscheiden. Bij de informatieve functie hangt de taalkeuze meestal af van het territorium waar de borden zich bevinden. De symbolische functie verwijst naar het effect op hoe iemand zich voelt bij het al dan niet zichtbaar zijn van de eigen taal op openbare borden (Landry & Bourhis, 1997). Voor dit onderzoek naar groepsgrenzen is dit interessant, omdat met *linguistic landscaping* door het in beeld brengen van de gevels van winkelpanden zichtbaar gemaakt kan worden hoe groot de Chinese dominantie in de middenstand en in het straatbeeld is. Ten tweede kan onderzocht worden welke schriftelijke taalkeuze de (met name nieuwe) Chinese migranten, die niet geschoold zijn in westers schrift, in hun winkels maken.

5.2.2 Informanten/participanten

In deze paragraaf wordt beschreven hoe gezocht is naar geschikte informanten, wat de definitie is van de onderzochte populatie, hoe het steekproefkader is vastgesteld, wat aan budget en tijd beschikbaar was, hoe de steekproefmethode is opgezet, wat het profiel van de onderzoeker is en de rol van de tolken en contactpersonen

Definitie van de onderzochte populatie

Voor dit onderzoek is gezocht naar participanten die zichzelf identificeren als: Chinese migrant, afstammeling van Chinese migranten of naar personen die via vaders- of moederskant één of meerdere Chinese voorouders in de familie denken te hebben. Naast de personen uit deze doelgroep zijn ook participanten benaderd die vanuit hun positie als expert van belang zijn (D2 in tabel 7) of in het geval van participant D1 in tabel 7 gehuwd is met iemand met Chinese roots en die Chinese taalles volgt. Bij participerende observatie is meestal sprake van een gemengde groep participanten.

Steekproefkader

De afspiegeling van de populatie is beperkt, omdat een deel van de doelpopulatie moeilijk te bereiken is, bijvoorbeeld omdat ze illegaal is. Ook participanten die geen Nederlands of Engels spreken en waarvoor niet op het juiste moment een tolk beschikbaar is, vallen af vanwege de taalbarrière.

Budget en tijd

Het onderzoek vindt plaats van eind april 2013 t/m eind juli 2013. Een beperking is dat de interviews niet zonder tolk in het Mandarijn, Hakka of Sranan afgenomen kunnen worden. Er is geen budget voor tolk/vertalers. Ter plaatse zijn vrijwillige tolken Mandarijn/Engels en Sranan/Nederlands gevonden.

Netwerkmethode

Bij het bepalen van de steekproef is uitgegaan van de sneeuwbal- of netwerkmethode. Een deel van de participanten kon met behulp van de contactpersoon van de Taalunie en een docent van de Chinese school in Nickerie worden benaderd. In Nederland had de onderzoeker al een lijst met contactgegevens van mogelijke participanten verzameld. Die lijst is niet gebruikt, omdat via de deelnemende participanten nieuwe participanten of organisaties gevonden zijn. Overal waar de onderzoekster in gesprek raakt over de reden van haar verblijf, worden namen genoemd. Personen die vaak genoemd worden, zijn ook benaderd. Het maken van afspraken blijkt gemakkelijker dan van tevoren bedacht. Alle afspraken zijn steeds op korte termijn gemaakt.

Binnen deze netwerkmethode is door stratificatie naar maximale variatie gezocht. Daarbij is rekening gehouden met een aantal criteria. Wat betreft de etnische identificatie is gezocht naar een variatie in oude en nieuwe Chinese migranten. Als controlegroep zijn enkele participanten uit andere bevolkingsgroepen meegenomen, die vooral in de participerende observaties vertegenwoordigd zijn. Andere variabelen zijn: variatie in generaties, demografische spreiding, leeftijd, gender, opleidingsniveau, geloofsovertuiging en gebruikte taal. Variatie in beroepssectoren is slechts beperkt mogelijk, aangezien verhoudingsgewijs veel Chinese migranten winkelier/handelaar zijn. Ook is gezocht naar variatie in sociale effectiviteit, dat wil zeggen verschillen in de mate waarop participanten al dan niet invloedrijk zijn binnen de Chinese en/of Surinaamse gemeenschap.

De omvang van de steekproef is voor de interviews bepaald op 24 participanten. Totaal zijn 24 geluidsopnamen meegenomen in het onderzoek. Met ongeveer een derde van de participanten is meerdere keren gesproken, voorafgaand aan het interview of daarop volgend. Soms toevallig, tijdens een sociale activiteit (bioscoop, restaurant, feestje, excursie, lezing), maar soms ook met opzet voor een vervolgesprek.

Profiel onderzoeker

De onderzoeker heeft een Nederlandse achtergrond en is werkzaam in de basiseducatie voor volwassenen bij een Regionaal Opleidingen Centrum in Nederland. Ze heeft in Nederland Mandarijn geleerd tot niveau B1. Dat is onvoldoende om interviews in het Mandarijn te kunnen afnemen, maar wel behulpzaam om de interactie tussen de tolk en de participanten basaal te kunnen volgen en daarop in te spelen.

Tolken/contactpersonen

Vanwege de taalbarrière is bij een aantal interviews gebruik gemaakt van een tussenpersoon die vrijwillig als tolk wilde optreden. Te weten: een docent van de Chinese school voor Mandarijn/Engels, een medewerker van de Taalunie voor Sranan/Nederlands en twee Chinese expats voor Mandarijn/Engels. De docent van de Chinese school in Nickerie is een waardevolle contactpersoon die door haar functie excellente contacten heeft binnen de Chinese gemeenschap in Nickerie, zowel bij oude als nieuwe migranten. De medewerker van de Taalunie heeft een uitgebreid netwerk van oude Chinese migranten. Zowel de medewerker van de Taalunie als de docent van de Chinese school voelen zich verbonden met het onderzoek en de onderzoekster waardoor geen beperkingen worden ondervonden tijdens het onderzoek. Bij de expats, die tolken, zijn wel afstemmingsproblemen. Zij vinden het moeilijk om de verantwoordelijkheid van de inhoud van het gesprek bij de onderzoekster te laten en ze hebben een formele stijl van optreden die afschrikt.

5.2.3 Procedure

In de paragrafen hierna wordt de procedure van het onderzoek beschreven, te beginnen bij de voorbereiding in Nederland, gevolgd door paragrafen over de uitvoering en de verwerking van de gegevens.

Voorbereiding

Van tevoren is vanuit Tilburg University contact gelegd met de contactpersoon van de Taalunie in Suriname met een Hakka-Chinese achtergrond. Zij heeft haar netwerk ingezet. Daarnaast is via mail contact gezocht met de decaan/ taalwetenschapper van de Faculteit der Geesteswetenschappen aan de Anton de Kom Universiteit om het onderzoek aan te kondigen en indien nodig tot contact bereid te zijn. Dit heeft geresulteerd in een interview. Verder heeft de onderzoekster enkele contacten uit haar eigen netwerk in de oriëntatiefase benaderd.

De eerste oriënterende gesprekken vinden in Nederland plaats, voorafgaand aan het onderzoek. Dit zijn gesprekken met experts en Suriname- en China-kenners grotendeels uit de familie- en vriendenkring van de onderzoeker. In de Bijlmer zorgen twee docenten van Chinees-Surinaamse afkomst voor een initiatie, tijdens een eerste duizelingwekkend interview waar herinneringen uit hun kindertijd worden opgehaald en de onderzoekster tips voor het onderzoek krijgt. Ook is contact gelegd met een Surinaamse student van Tilburg University die haar netwerk in Suriname heeft aangeboden en heeft meegedacht over de aanpak van het onderzoek. Wat de Chinese taal betreft zijn een paar sessies geweest met een Chinese vriendin die met de onderzoekster eenvoudige kennismakingsgesprekjes in het Mandarijn heeft geoefend. Ook is er contact geweest met René Hart, de schrijver van een lesmethode Sranan. De methode is aangeschaft, maar wegens tijdgebrek is het niet gelukt de taal verder te verwerven dan de basisregels en een aantal basiswoorden en uitdrukkingen die het ijs kunnen breken.

Ook zijn naamkaartjes gemaakt met de naam en contactinformatie van de onderzoekster, omdat bekend is dat door mensen met een Chinese achtergrond naamkaartjes gewaardeerd worden. Tegelijkertijd geeft dat de gelegenheid om bij het aanbieden van het kaartje het onderzoek te introduceren en biedt na afloop van het contact de participanten de gelegenheid om nogmaals contact op te nemen.

Uitvoering

De kern van het onderzoek bestaat uit participerende observaties, interviews en *linguistic landscaping* in Paramaribo (ruim tien weken) en Nickerie (twee keer een kleine week).

Daarnaast is *The Conference on Bonded Labour, Migration, Diaspora and Identity Formation in Historical and Contemporary Context* bijgewoond. Op de Anton de Kom Universiteit is het keuzevak *Inleiding Cultuurwetenschappen* bij MERSD (Master in Education and Research for Sustainable Development) van Paul Tjon Sie Fat als gast bijgewoond. Ook zijn er contacten geweest waar de onderzoekster vanuit haar eigen expertise als e-learning specialist en multimedia-ontwikkelaar in contact is gebracht met medewerkers van de lerarenopleiding en een ontwikkelbedrijfje van digitaal lesmateriaal. Verder is er kort contact geweest met mensen van de Taalunie, toen zij op bezoek waren bij de contactpersoon in Suriname.

Op het kinderboekenfestival zijn contacten met schrijvers gelegd en er is een avond van Schrijversgroep '77 bezocht. Verder heeft de onderzoekster een rondleiding gekregen in *Villa Zaparka*, een kindermuseum, waar op dat moment een tentoonstelling over China werd ingericht. Bij toeval is een vergadering van de senioren-vrouwengroep van NAKS (centrum voor Afrikaanse kunst en cultuur) bijgewoond.

In de periode van het onderzoek waren twee grote herdenkingen: 140 jaar vestiging van de Hindoestaans immigranten en *Keti Koti*, 150 jaar bevrijding uit de slavernij. Naar aanleiding daarvan zijn parades, vieringen, lezingen en tentoonstellingen bezocht. In de weekenden zijn alle markten en kerken bezocht waar mensen met een Chinese achtergrond komen. De laatste dag van het onderzoek is een speurtocht gedaan op het Chinese kerkhof.

In de volgende paragrafen wordt de uitvoering van de participerende observaties, de interviews en *linguistic landscaping* besproken.

Participerende observatie

In een aantal dagelijkse situaties zijn, zodra thema's werden aangeroerd die in het onderzoek centraal staan, met toestemming geluidsopnames gemaakt. Het doel van de observaties is om uitlatingen over groepsgrenzen 'in het wild' te vangen in een natuurlijke setting en in interactie. Tabel 7 geeft een overzicht van de gespreksfragmenten.

Tabel 7 *Gespreksfragmenten in een natuurlijke setting*

	Setting	Onderwerp	Achter grond participanten	Beroep participanten
A1	In de kapsalon	Herinneringen aan vroeger, afkomst, Chinezen als plaag	Hindoestaans, Creool, Mix	Divers
A2	Tijdens een reparatie	Imitatie van verschillende accenten	Hindoestaan	Klusjesman
A3	Mislukt interview supermarkt	Winkelier durft niet te praten	Mandarijn	Winkelier
A4	Na het mislukte interview	Interpretatie waarom het mislukt is	Mandarijn	C8 en C9, expats
A5	Op een steiger aan de rivier	Spontaan levensverhaal	Mix	Elektricien
A6	In de auto op weg naar lunch	Vertellen over moord op vader	Hakka	Nichtjes B9 uit Nederland
A7	Tijdens de lunch	Vertellen over huidskleur	Divers	Divers
A8	Tijdens de lunch	Vertelt over gebruik smartphone	Hakka	Scholier 13 jaar
A9	In een Chinees Restaurant	Vinden Chinezen goede werkgevers	Guyaans, Creools, Hindoestaans	Arbeiders restaurant
A10	Aan de keukentafel bij de horlogemaker	Korte kennismaking	Hakka, Boeroe, Hindoestaans	Restauranthouder, dokter, hotelbaas
A11	Op het kinderboekenfestival	Vertelt over Surinaamse schrijvers	Mix	Schrijver
A12	In de bus tijdens fieldtrip met conferentiegangers	Profiteren Chinezen van Suriname, hebben Surinamers die naar Nederland zijn gegaan, nog recht van spreken in Suriname	Hindoestaans, Onbekend	Professor uit Nederland, voormalig minister van financiën
A13	Aan de rand van het zwembad	Jeugdherinneringen Chinese achtergrond	Hakka, Mix	Zonder werk, onbekend
A14	In een lodge in Berg en Dal	Hoe het is om vanuit Amerika weer terug te komen in Suriname	Hakka	Zonder werk
A15	In de auto na een college	Reactie op de colleges van Paul Tjon Sie Fat	Onbekend	Ambtenaar
A16	In een restaurant	Over reis naar China en eetgewoontes	Hakka	Docent
A17	In restaurant	Over eten en jeugdherinneringen	Hakka	Docent, oud-bankbediende
A18	Met de vriendinnengroep op bezoek in het nieuwe huis van remigranten	Remigranten vertellen over hun vlucht na de staatsgreep en hoe ze in Amerika een bestaan hebben opgebouwd	Mix	Gepensioneerd/remigranten
A19	Op de campus van de universiteit	Over kinderen die naar China gebracht worden	Hakka	Docent
A20	Op kantoor bij mijnheer A	Over de nieuwe Chinese winkeliers	Hindoestaan	Verhuurder appartementen
A21	Op weg naar de smokkelaars	Over de smokkelroute vanuit Guyana	Hakka	Ondernemer
A22	Chinees school in Nickerie	Pauzegesprekjes met docent en kinderen	Mandarijn	Docent
A23	Chinees school in Paramaribo	Pauzegesprekjes met docent en kinderen	Mandarijn	Docent
A24	In de Bijlmer, Amsterdam	Twee vriendinnen vertellen over hun jeugd in Suriname.	Hakka	Docenten

Verder zijn aantekeningen gemaakt bij bijeenkomsten op onder meer de Anton de Kom Universiteit tijdens het keuzevak Inleiding Cultuurwetenschappen bij de Master in Education and Research for Sustainable Development, de Conferentie over contractarbeid, migratie, diaspora en identiteit, de Chinese school in Paramaribo en Nickerie, het kinderboekenfestival en in verschillende kerkgebouwen met diensten voor gelovigen met een Chinese afkomst.

Interviews

Het doel van de interviews is de participanten zo vrijuit mogelijk te laten praten over de manier waarop zij zichzelf identificeren in relatie tot anderen, of ze al dan niet (etnische) groeps grenzen in hun dagelijks leven in Suriname ervaren en wat zij kunnen aangeven over de constructie en transformatie van groeps grenzen bij zichzelf en anderen. Hoewel er een interview guideline is opgesteld (zie bijlage 9.1) wordt deze onmiddellijk losgelaten als blijkt dat participanten zelf het initiatief nemen om hun levensverhaal te vertellen.

Om de drempel zo laag mogelijk te maken, zijn alle interviews op een plaats uitgevoerd die de participanten het best uitkwam. Dat betekent voor de interviews met de winkeliers dat ze grotendeels in de winkel aan de toonbank gehouden zijn op een tijd dat het niet druk was. De klanten hadden te allen tijde voorrang. Winkelier B2, B7 en C5 zijn voor het interview in een aparte ruimte achter de winkel gaan zitten. Participant B1, B9 en B10 zijn thuis geïnterviewd. Participant D1 is op de Chinese school geïnterviewd, D2 is op haar kantoor op de universiteit geïnterviewd. Bij de overige participanten hebben de interviews plaatsgevonden in een restaurant of op een terras. Als geen voorkeur werd aangegeven, werd een Nederlands lunchcafé als ‘huiskamer’ gebruikt om participanten C6, C7 en C8 te ontvangen.

Bij de interviews is rekening gehouden met de communicatiestijl van de informanten. Wanneer participanten gedurende het interview contradictoire uitspraken doen, wordt daar voorzichtig mee omgegaan om gezichtsverlies te voorkomen. Het feit dat de onderzoeker overduidelijk een buitenstaander (of *gūi lǎo*) is, maakt dat veel participanten niets als bekend veronderstellen en zich extra verantwoordelijk voelen voor het onderzoek. Daardoor leggen ze vaak extra veel uit en kan de onderzoeker vragen stellen zonder dat doorvragen als ongepast hoeft te voelen.

De medewerking van de docent van de Chinese school in Nickerie heeft grote meerwaarde, doordat ze haar netwerk direct kan benaderen. Daarnaast blijkt dat ze inhoudelijk veel inbreng kan hebben tijdens en buiten de interviews omdat ze op de universiteit in China de specialisatie interculturele communicatie heeft gevolgd.

Omdat veel bijgeluiden van bijvoorbeeld de straat, de winkel en tropische regenbuien, tijdens de geluidsopnames storend kunnen werken en de participanten door een typische tongval niet altijd gemakkelijk te verstaan zijn, heeft de onderzoeker de antwoorden van de participanten vaak letterlijk herhaald, ter controle en ook om transcriptie later te vergemakkelijken. Deze strategie heeft als positief bijeffect dat de participanten vaak hun uitspraken toelichten en verdiepen.

In tabel 8 volgt een overzicht van de participanten die hebben deelgenomen aan de interviews.

Tabel 8 *Participanten: Interviews*

	M/V	Leef- tijd	Geboorteland	In Suriname vanaf	Beroep
<i>Oude Chinese migranten</i>					
B1	M	61	Guangdong, China	1968	Gepensioneerd IT specialist / manager
B2	M	23	Suriname	Geboorte	Winkelier/ student
B3	V	53	Suriname	Geboorte	Fotograaf/ oud-medewerkster HRM
B4	V	50	China	1982	Winkelier, actief binnen Chinese gemeenschap
B4a	M	+25	Suriname	Geboorte	Zoon van B4, Farmaceut, werkzoekend
B5	M	75	Suriname	Geboorte	Kunstenaar, treedt vaak op in de media
B6	M	49	Suriname	Geboorte	Journalist / Schrijver
B7	M	76	Guangdong, China	1951	Winkelier, bestuurslid div. Chinese organisaties
B7a	V	±27	Suriname	Geboorte	Dochter van B7, Huisvrouw
B8	M	66	Suriname	Geboorte	Handelaar, voorzitter diverse organisaties
B9	V	58	Suriname	Geboorte	Docent/ medewerker Onze Taal
B10	M	±40	Suriname	Geboorte	Ondernemer, Bestuurslid div. Chinese organisaties
B11	V	±60	Suriname	Geboorte	Gepensioneerd bankbediende
B12	M	57	China	1972	Horlogemaker
B13	V	41	Suriname	Geboorte	Kok/eigenaar Restaurant
B14	M	40	Suriname	Geboorte	Winkelier
<i>Nieuwe Chinese migranten</i>					
C1	V	29	Hainan, China	2006	Winkelier
C2	M	29	Guangdong, China	2006	Winkelbediende
C3	M	28	Fujin, China	1999	Winkelier
C4	V	38	Zhejiang, China	1999	Winkelier
C5	M	40	China	1973	Winkelier/ Ondernemer
C6	M	34	Sichuan, China	2012	Docent Chinese school
C7	V	35	Shaanxi, China	2010	Docent Chinese school
C8	V	36	Zuid China	2012	Expats: Ingenieurs/ uitgevers
C9	M	37	Noord China		
<i>Overig</i>					
D1	V	56	Suriname	Geboorte	Bankbediende
D2	V	±60	Suriname	Geboorte	Universitair docent

De participanten zijn geanonimiseerd. De naam van sommige participanten is in een paar uitingen bij de resultatensectie wel blijven staan, maar zij hebben daar geen bezwaar tegen. Van participant B7 is het complete interview in bijlage 9.3.1 opgenomen. Hij heeft daar geen bezwaar tegen. Van participant B12 zijn in de resultatensectie foto's te zien van zijn paspoorten. Ook hij heeft daar geen bezwaar tegen.

Linguistic landscaping

Voor dit onderdeel zijn om verschillende redenen foto's gemaakt en geanalyseerd. De nadruk ligt op het in beeld brengen van de dominante aanwezigheid in het stadsbeeld van de Chinese middenstand. Bij een aantal naamborden van winkels worden typische 'fouten' getoond die een oorsprong hebben in de Chinese taal. Ook zijn een aantal foto's van personen gemaakt, ter illustratie van enerzijds de 'outreaching' houding en anderzijds de traditionele houding.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de onderwerpkeuze van het onderdeel *linguistic landscaping*.

Tabel 9 *Linguistic landscaping*

	Thema	Onderwerp	Interessant vanwege
1	Namen van winkels	Slagely Chinese restaurant Chinese muur Parking Naam snackbar Naam restaurant Naam restaurant Naam winkel ("ons familiewapen")	Spelfout Spelfout Spelfout 'Overbodige' vertaling van P Tweetalig. naam eigenaar, fantasienaam Ken Tucky, verwijzing naar bestaande keten Naam eigenaar Symbolische naam (vriendschap) Naam eerste eigenaar, naam bedrijf en afkorting op de gevel, raam, deur.
2	Straatbeelden concurrentie	Molenpad Omgeving mijnheer Ling	Gemêleerde straat. Veel winkels van Chinese migranten Concurrentie nieuwe Chinese migranten
3	Straatbeelden Aanwezigheid Chinese winkels	Maagdenstraat Gompertstraat	Chinastreet. Hegemonie Chinese winkels. Zichtbaarheid Chinese representatie op de gevel via naambord en/of in de winkel via personeel. Overvloed Chinese winkels. Zichtbaarheid Chinese representatie op de gevel via naambord en/of in de winkel via personeel.
4	Chinese traditie	Chinese begraafplaats	Chinese karakters in nat cement
5	Outreaching houding Chinese migranten	Chinese werknemer in supermarkt Choi's met angisa Twee meisjes (Hindoestaanse en Chinese achtergrond) in Chinese kleding voor de Petrus en Paulus kathedraal	Nonverbale communicatie: Kleding laat solidariteit zien met Keti Koti, hier wordt gekozen voor Creoolse traditionele kleding. Nonverbale communicatie: Kleding laat solidariteit zien met Keti Koti, maar hier wordt gekozen voor Chinese kleding.

Verwerking van de gegevens

Bij de verwerking van de gegevens hebben de interviews, gespreksfragmenten en *linguistic landscaping* op de voorgrond gestaan. De notities van de observaties zijn voor een deel uitgewerkt in de resultatensectie van deze scriptie voor zover relevant voor de beantwoording van de onderzoeksvragen. Hierna wordt toegelicht hoe de interviews, de gespreksfragmenten en het onderdeel *linguistic landscaping* zijn uitgewerkt.

Verwerking interviews en gespreksfragmenten

Veertien interviews en vijf gespreksfragmenten zijn volledig getranscribeerd en geanalyseerd. Via open en axiaal coderen zijn categorieën en labels bepaald. Van de overige interviews en gespreksfragmenten zijn alleen de key-incidents getranscribeerd, die bruikbaar zijn als ondersteuning voor de analyse. Van de uitingen in het Sranan en Mandarijn is in eerste instantie alleen de vertaling getranscribeerd. Indien de uiting in het Mandarijn of Sranan is opgenomen in de resultatensectie, is de getranscribeerde vertaling van de tolk opgenomen.

Bij sommige interviews laten participanten bewijsstukken als relevante illustratie zien. Foto's hiervan zijn voor een deel opgenomen in de transcriptie van de interviews, als visuele informatie, nadat de deelnemers daar ook toestemming voor hadden gegeven. In bijlage 9.3.1 is dit te zien in het interview van participant B7. Met zijn bewijsstukken laat hij zien dat het echt gebeurd is en

onderstreept hij daarmee zijn belangrijke rol binnen de Chinese en Surinaamse gemeenschap. Het tonen van bewijsstukken kan op sommige momenten ook gezien worden als een methode om de taalbarrière te overbruggen, maar participanten als mijnheer B7 en bijvoorbeeld mevrouw B4 zijn zich ervan bewust dat zij behoren tot de weinige informanten binnen de Chinese gemeenschap, die het belang van de historie van de eigen gemeenschap en de documentatie daarvan inzien. Participant B7 en mevrouw B4 zijn bijvoorbeeld de enige personen die informatie over de Chinese scholen in Paramaribo en Nickerie kunnen geven. Hoewel mevrouw B4 al jaren niet meer betrokken is bij de Chinese school, bewaart ze de administratie van de school onder handbereik bij de kassa van haar winkel. Ze moedigt het fotograferen van die documentatie aan.

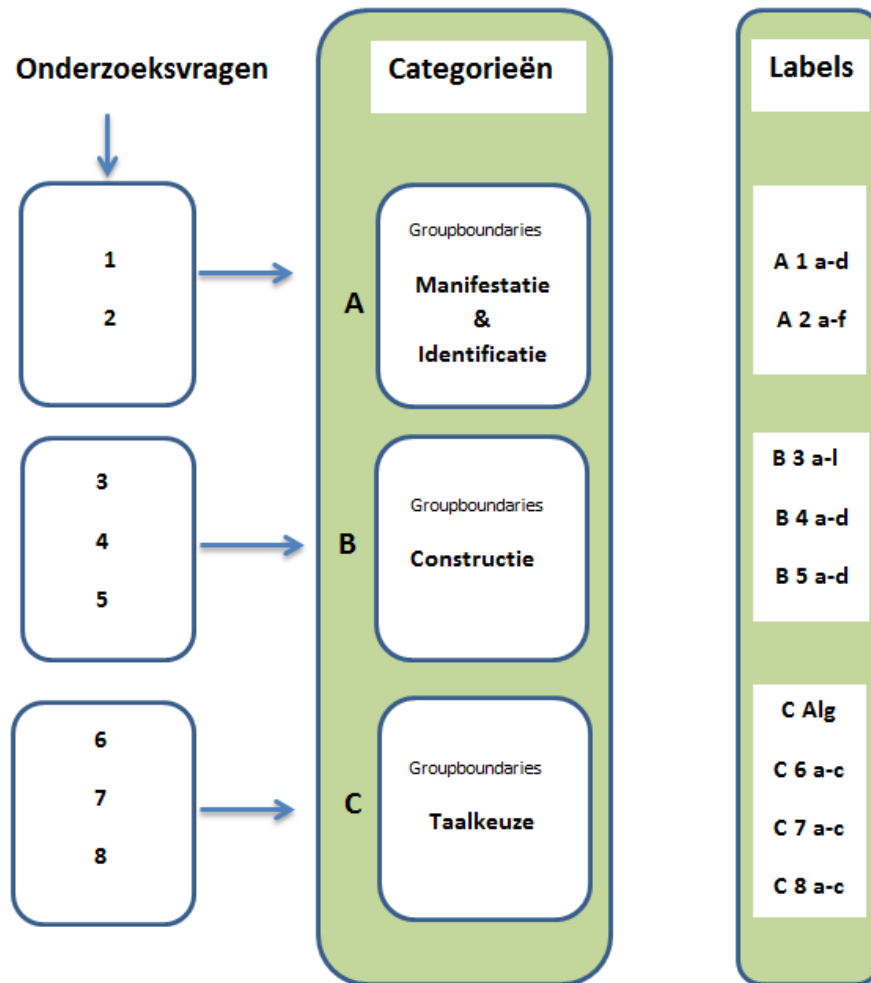
De categorisering en labeling is opgebouwd tijdens het transcribeerproces. Bij de eerste vijf interviews zijn in een apart document selectief initiële codes geformuleerd naar aanleiding van de uitingen die relevant lijken voor het onderzoek naar groepsgrenzen. De codes zijn dan nog beschrijvend van aard en verschillend van karakter. Dat wil zeggen dat zowel inhoudelijke codes als transactionele codes geïnventariseerd zijn.

In dit stadium is even overwogen om slechts één exemplarisch interview verder te analyseren, omdat het ‘mislukt’ was vanwege de taal-, cultuur- en klassebarrière. De manier waarop de participant erin slaagt om haar relatie winkelier-klant met de onderzoeker veilig te stellen en daarbij ook nog een poging doet om met lichaamstaal christelijke missiewerk uit te voeren, afgezet tegen de reacties van de Chinese expats, die als tolk optreden, kunnen als key-incidents een rijke bron voor analyse zijn. Dit idee is verworpen, vanuit respect voor de bijdragen van alle andere participanten aan dit onderzoek en omdat teveel nadruk op de individuele gedragskant van de groepsgrenzen het veralgemeniseren naar conclusies zou bemoeilijken. Een keuze voor beide opties zou te veelomvattend zijn in het kader van deze scriptie.

Omdat het verder doorvoeren van de transactionele codes erg tijdrovend zou zijn en voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen de inhoudelijke coderingen van de uitingen voldoende konden zijn, is ervoor gekozen om alleen met de inhoudelijke coderingen door te gaan. Codes die dicht bij elkaar liggen, zijn geherformuleerd tot een gemeenschappelijke code. Dit proces is doorgezet bij de tweede vijf interviews. Gaandeweg is een aanzet gemaakt tot selectieve codering, waarbij de codes geclusterd zijn in de drie secties van de onderzoeksvragen: A Groepsgrenzen - manifestatie en identificatie, B Groepsgrenzen – constructie, C Taalkeuze.

Hierna zijn per onderzoeksvraag de codes geclusterd als label met daaronder trefwoorden. De eerste interviews zijn daarna gelabeld en bij twijfel is de labeling opnieuw overwogen en aangepast. Dat proces is doorgegaan tot alle uitgewerkte interviews en gespreksfragmenten waren gelabeld, waarna de categorieën en labels zijn vastgesteld zoals in figuur 5. Per label is geïnvesteerd wat de belangrijkste uitspraken waren. Van de niet uitgewerkte interviews en gespreksinstrumenten is gezocht naar de uitspraken die een waardevolle aanvulling zijn op de reeds geïnventariseerde uitspraken bij ieder label. Deze inventarisatie is in de resultatensectie gekomen.

Voor de volledige coderingslijst zie bijlage 9.2 Categorieën, codering en labels. In figuur 5 is de verhouding tussen de onderzoeksvragen, codes en labels schematisch weergegeven.

Figuur 5. Categorieën en Labels

Verwerking linguistic landscaping

Linguistic landscaping is uitgevoerd in de wetenschap dat niet alles in de scriptie zou worden uitgewerkt. Voor het zichtbaar maken van de dominantie in het straatbeeld en de concurrentie zijn de resultaten wel meegenomen in de scriptie. De andere foto's zijn slechts als illustratie opgenomen. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de keuze en verwerking van het onderdeel *linguistic landscaping*.

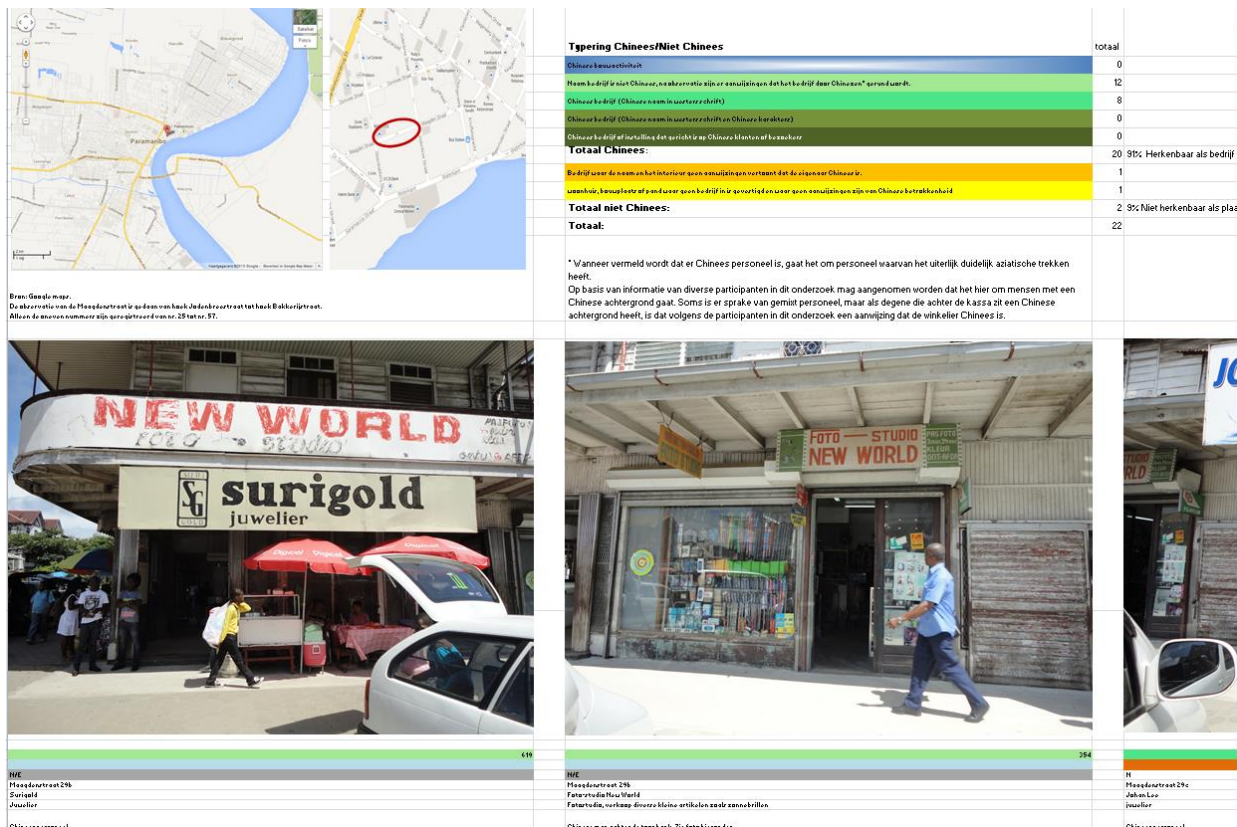
Tabel 10 *Linguistic landscaping*

	Thema	Onderwerp	Uitvoering
1	Namen van winkels	Slagely Chinese restaurant Chineese muur Parking Ken Tucky snackbar Naam restaurant Naam restaurant Naam winkel	Foto + commentaar/analyse Word-bestand
2	Straatbeelden concurrentie	Molenpad Omgeving mijnheer Ling	Losse foto's met plattegrond en notities. Word-bestand
3	Straatbeelden Aanwezigheid Chinese winkels	Maagdenstraat Gompertstraat	Collage van foto's van alle gevels in de straat aan de even of oneven zijde. Met kwantitatieve analyse. Excel-bestand
4	Chinese traditie	Chinese begraafplaats	Selectie foto's. Jpg-bestanden
5	Outreaching houding Chinese migranten	Chinese werknemer in supermarkt Choi's met angisa Twee meisjes (Hindoestaanse en Chinese achtergrond) in Chinese kleding voor de Petrus en Paulus kathedraal	Foto. Jpg-bestand Foto. Jpg-bestand

Voor onderdeel 2 in tabel 10 zijn Word documenten gemaakt waarop de plattegrond van de straat of wijk staat, met daarop geprojecteerd de concurrerende panden.

Voor onderdeel 3 zijn Excelbestanden gemaakt waarin alle foto's van de gevels zijn geplakt. Onder iedere foto staan de volgende meta-data: nummer foto, kleurcode voor typering Chinees/niet Chinees, kleurcode voor de eigenschap van de naam die op de gevel staat, codering taal van de winkelnaam, straatnaam en huisnummer, naam op de gevel, soort winkel, beschrijving van uiterlijke kenmerken personeel, eventueel aanvullende informatie over het interieur van de winkel en het personeel achter de kassa. Bij sommige panden zijn extra foto's geplaatst van het interieur of de etalage.

Op basis daarvan is de totale inventarisatie gemaakt van: soort bedrijf of activiteit, eigenschap van de naam (eigenaam, fantasienaam, etc), gebruikte taal op de gevel, deur, etalage en in het interieur. Hierna kon bepaald worden hoeveel winkels op basis van uiterlijke kenmerken totaal als Chinees te herkennen zijn.

Figuur 6. Fragment Excel-bestand *linguistic landscaping* Maagdenstraat

Tot zover de methode/onderzoeksopzet. In het volgende hoofdstuk worden de resultaten gepresenteerd. Het doel van het onderzoek is om te ontdekken hoe in Suriname de interetnische groeps grenzen geconstrueerd worden door mensen met een Chinese achtergrond. Daarvoor zijn acht subvragen geformuleerd die gegroepeerd zijn in drie hoofdgroepen: (A) Manifestatie en identificatie, (B) Constructie en (C) Taalkeuze.

Hierna worden de resultaten weergegeven gegroepeerd in drie hoofdstukken, corresponderend met deze drie hoofdgroepen. Onder ieder hoofdstuk zijn de resultaten uitgewerkt per subvraag, onderverdeeld in de verschillende aspecten/labels volgens de coderingslijst in bijlage 9.2.

6 Resultaten: Manifestatie en identificatie van groepsgrenzen

In dit hoofdstuk wordt verslag gedaan van de resultaten die horen bij aspecten van subvraag 1 en 2, die gaan over de manifestatie en identificatie van etnische groepen in Suriname en de bevolkingsgroep met een Chinese achtergrond in het bijzonder.

6.1 Resultaten subvraag 1: Zijn er opvallende grenzen tussen bevolkingsgroepen met een Chinese achtergrond en andere bevolkingsgroepen in Suriname?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden is om te beginnen gekeken naar de formele en informele instrumenten die de participanten tijdens dit onderzoek zelf gebruiken om aan te geven tot welke bevolkingsgroep zij behoren (paragraaf 6.1.1). Vervolgens komt de identificatie op uiterlijke kenmerken aan de orde (paragraaf 6.1.2). Daarna wordt de visie van participanten uit de groep Chinese migranten op de multiculturele samenleving beschreven en hun sociaal gedrag ten opzichte van andere etnische groepen (paragraaf 6.1.3). Ten slotte wordt de opmerkelijke economische manifestatie van een deel van de groep Chinese migranten belicht (paragraaf 6.1.4).

6.1.1 Formele en informele identificatie (A1a)

In deze paragraaf wordt beschreven op basis waarvan participanten zichzelf ‘Chinees’ noemen of als ‘Chinees’ geïdentificeerd worden.

De meeste participanten reageren direct spontaan, als ze het onderwerp van het onderzoek horen, door aan te geven tot welke bevolkingsgroep zij vinden dat ze zelf horen en hoe de groep ‘Chinese migranten’ gedefinieerd moet worden. Enkele participanten geven aan tot geen enkele groep te horen of zij definiëren zichzelf als “wereldburger” (interview B2, uiting 368, gespreksfragmenten A7, uiting 27). Zie tabel 7 en 8 voor een overzicht van de interviews en gespreksfragmenten.

Voor geen van de participanten uit de groep nieuwe Chinese migranten staat hun ‘Chinees-zijn’ ter discussie: zij zijn geboren in China, kunnen aangeven wanneer ze uit China naar Suriname zijn gekomen en welke familie daar achter is gebleven. Voor de meeste van deze migranten vertegenwoordigt de familie in China nog hun ‘thuis’, waar partners en kinderen kunnen verblijven. Participant C2 bijvoorbeeld, is een half jaar geleden in China getrouwd met een vrouw die door zijn ouders is uitgekozen. Zijn vrouw is in China achtergebleven en komt over een jaar misschien naar Suriname (Interview C2, uiting 83 tot 99). Participant C1 heeft een jaar geleden haar baby van een half jaar naar haar schoonfamilie in China gebracht. Ze verwacht pas over twee jaar weer naar China te gaan (Interview C1, uiting 91 tot 110).

In Tabel 11 is een overzicht van internationale invloeden die bij nieuwe Chinese migranten bij de identificatie een rol kunnen spelen. Alle participanten zijn in China geboren en hebben daar op één uitzondering na hun primaire en beroepsopleiding gehad. Van drie van de negen participanten wonen de jonge kinderen in China. Slechts één van de negen participanten heeft geen eerstelijns familie meer in China. Hij behoort tot de eerste groep nieuwe Chinese migranten. Participant C7 zoekt een partner

buiten China. Gedurende haar verblijf in Suriname heeft ze veel westerse ideeën gekregen, waardoor ze verwacht dat ze bij terugkeer in China aanpassingsproblemen krijgt.

Tabel 11 *Internationale invloeden die bij de nieuwe Chinese migranten een rol kunnen spelen bij de eigen identificatie*

Participant (leeftijd)	Geboorte land	Primaire opleiding	Beroeps-opleiding	Werken/wonen	Nabije gezinsleden en relaties in buitenland
C1 (29)	China	China	China	China, Suriname	Kind van 1 bij schoonouders
C2 (25)	China	China	China	China, Suriname	Echtgenote in China
C3 (28)	China	China, Suriname	Suriname	Suriname	Geen eerstelijns familie meer in China
C4 (38)	China	China	China	China, Suriname	Ouders in China
C5 (40)	China	China	China	China, Suriname	Vier kleine kinderen in China; de vijfde gaat volgend jaar
C6 (35)	China	China	China	China, Suriname	Vrouw en kind van 4 in China
C7 (35)	China	China	China	China, Suriname	Zoekt partner buiten China
C8 (36)	China	China	China	China, Suriname	Familie in China
C9 (37)	China	China	China	China, Suriname	Familie in China

Bij de oudere Chinese migranten is de identificatie minder eenduidig. Veel participanten zijn van de derde en vierde generatie. Zij voelen zich ‘thuis’ in Suriname. Vaak identificeren ze zichzelf in het begin van het gesprek als een “echte Surinamer” (Interview B3 uiting 407) of “wereldburger” (Interview B2 uiting 368), terwijl ze zich verderop in het gesprek dan weer wel verbinden met hun Chinese afkomst, wanneer ze bepaalde “typisch Chinese” karaktereigenschappen van zichzelf en van “de Chinezen” benoemen (Interview B2 uiting 449). De meeste van deze participanten hebben weinig belangstelling voor contact met de familie in China. China wordt wel bezocht om zaken te doen (Interview B6, uiting 106 tot 108). Bij vorige generaties ligt die belangstelling meer voor de hand, omdat die hun jeugd in China hebben doorgebracht.

Dat de uitspraken over afkomst en identiteitsbeleving variëren bij de nakomelingen van de oude Chinese migranten, is ook beïnvloed door de verschillende internationale invloeden. In een aantal gezinnen heeft een deel van de kinderen tijdelijk in China gewoond. Verder worden oudste zonen verplicht om een vrouw uit China te halen voordat ze de zaak kunnen overnemen. Daarnaast wonen van 12 van de 14 participanten familieleden in Nederland en hebben 7 van de 14 participanten zelf een groot aantal jaren in Nederland gewoond.

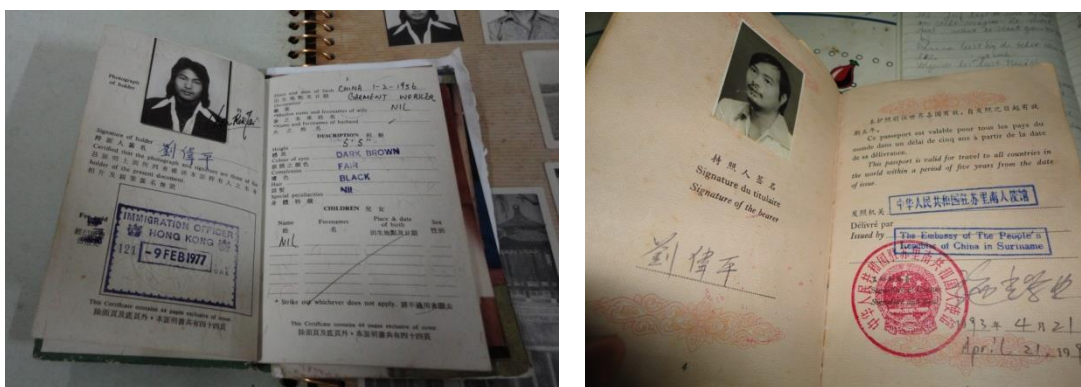
Tabel 12 bevat een overzicht van internationale invloeden die bij oude Chinese migranten bij de identificatie een rol kunnen spelen.

Tabel 12 *Internationale invloeden die bij de identificatie een rol kunnen spelen bij de oude Chinese migranten*

Naam (leeftijd)	Geboorte land	Primaire opleiding	Beroeps-opleiding	Werken/wonen	Nabije gezinsleden en relaties in buitenland
1 B1 (61)	China	Hong Kong VS	VS	VS, Canada, Hong Kong, China, Suriname	Kinderen en vrienden in Canada
2 B2 (23)	Suriname	Suriname	Suriname	Suriname	Peettante uit Nederland die regelmatig overkomt
3 B3 (53)	Suriname	Suriname	Nederland	Nederland, Suriname	Familie en vrienden in Nederland
4 B4 (50)	China	China	China	China, Suriname	Dochter in Duitsland; zoon is net terug

						van studie in Nederland; familie in China
4a	Zoon (+25)	Suriname	Suriname	Nederland	Werkzoekend in Suriname	Familie in Duitsland en Nederland
5	B5 (75)	Suriname	Hong Kong	Nederland	Nederland, Suriname	Zus en vrienden in Nederland; vrienden en familie in Canada; internationale exposities en verkoop.
6	B6 (49)	Suriname	Suriname	Nederland	Nederland, Suriname	Moeder † is in Nederland in ziekenhuis behandeld; vrouw komt uit Nederland
7	B7 (76)	China	China	China	Suriname	Volwassen kinderen in Nederland; broer † en zus in Nederland en Duitsland
7a	B7a (+25)	Suriname	Suriname	Suriname	Suriname	Kinderen in Nederland in ziekenhuis behandeld
8	B8	Suriname	Suriname	Suriname	Suriname	Internationale handelscontacten, familie in Nederland
9	B9 (58)	Suriname	Suriname	Nederland	Bonaire, Suriname	Reist voor haar werk regelmatig naar Nederland, zus en ex-schoonfamilie in Nederland
10	B10 (+40)	Suriname	Hong Kong	Nederland	Nederland, Suriname	Familie in Nederland
11	B11 (61)	Suriname	Suriname	Suriname	Suriname	Familie in Nederland
12	B12g (57)	China	Hong Kong	Hong Kong	Suriname	Dochter en kleinkinderen in Nederland, reist veel, logeert bij vrienden in diverse landen
13	B13 (41)	Suriname	Suriname	-	Suriname	Alleen familie in China
14	B14 (40)	Suriname	Suriname	Nederland	Nederland, Suriname	Familie en vrienden in Nederland

Pas als gevraagd wordt naar het stemgedrag, brengen participanten hun paspoort, ter sprake (participant B6, uiting 184). Veel participanten uit de groep oude Chinese migranten hebben bij de onafhankelijkheidsverklaring van Suriname voor de Nederlandse nationaliteit gekozen en hebben dus een Nederlands paspoort. In de gesprekken is soms een spanning te horen tussen de Surinamers die in Suriname gebleven zijn en de Surinamers die naar Nederland vertrokken zijn en bij een (tijdelijke) terugkeer hun mening over Suriname laten horen (Gespreksfragmenten A12). Sommige participanten uit de groep oude Chinese migranten hebben in hun leven verschillende nationaliteiten gehad en meerdere paspoorten. Participant B12 laat meerdere paspoorten zien, waaronder een Chinees paspoort, een paspoort uit Hong Kong en twee Surinaams paspoorten: een regulier paspoort en een zakenpaspoort.

Figuur 7. Foto 17 en 18 Interview B12 (met toestemming van de participant)

Nationaliteit en paspoort worden door participant B3 wel direct expliciet genoemd. Zij noemt zichzelf “een Surinaamse met een Nederlands paspoort”. En haar naam is Chinees omdat ze een Chinese vader heeft (interview B3, uiting 8). Haar moeder noemt ze: “typisch Surinaams”, omdat zij

een mix is van alles. Die moeder heeft ook een gedeeltelijk Chinese achtergrond. Op de vraag of je daar nog iets van kunt zien, antwoordt ze:

B3 Beetje wel, maar ja, het is zo'n mix van Creools, Chinees, blanke. D'r vader was een Duitser. Grootmoeder een Belgische geloof ik. Waar wij geen contact mee hebben gehad. Je snapt hoe het is. Haar vader beide broers, die zijn toen jaren geleden uit Europa gekomen en een deel is naar Curaçao gegaan een deel naar Suriname en een deel naar weet ik veel. Die heeft toen een Surinaamse vrouw genomen en zo is het gekomen dat zij dus nu ook een mix heeft van alles.

(Interview B3, uiting 104)

Participant B3 zegt dat ze in Suriname direct herkend wordt als een “mix” van verschillende bevolkingsgroepen uit Suriname. Zij heeft ondervonden dat een dergelijke herkenning afhankelijk is van de context, want toen ze in Nederland werkte en woonde, dacht iedereen dat ze uit Indonesië kwam (Interview B3, uiting 108 tot 110).

Indien beide ouders van Chinese afkomst zijn, noemen participanten zichzelf ook “Chinees”. Dat wordt dan altijd genuanceerd door eraan toe te voegen dat ze wel hun hele leven in Suriname hebben gewoond en nooit in China zijn geweest, of dat ze de Chinese taal niet spreken en weinig van de Chinese cultuur weten (B7a in: interview B7, uiting 359)

Participant B1 onderscheidt zich van veel andere Chinese migranten in Suriname. Hij noemt zijn eigen levensgeschiedenis uniek en afwijkend, omdat hij wereldwijd voor een aantal multinationals heeft gewerkt en momenteel afwisselend in drie landen woont. Hij pendelt tussen Toronto, Paramaribo en Hong Kong. Hij vindt zichzelf meer westers dan Chinees (interview B1, uiting 260). Hij benoemt het verschil tussen hoe hij gezien wordt en wat hij voelt als volgt:

B1 Inside me, is a mix.

IR A mix of what?

B1 Everything. Actually, people look at me, I'm Chinese. But when they look inside, I'm a global citizen.

(Interview B1, uiting 332-334)

Op de vraag wat hij ‘thuis’ noemt, antwoordt participant B1 dat dit niet langer interessant is. Mensen vragen niet meer waar je vandaan komt, maar naar hoe je te bereiken bent, bijvoorbeeld via e-mail en Skype (Interview B1, uiting 379-380)

Een paar participanten gebruiken de term “Chinees bloed”, of “Chinese roots” om aan te geven dat één of meer voorouders uit China komen. Sommige participanten geven aan voor hoeveel procent ze ‘Chinees’ zijn. Ze geven dan aan welke ouder, grootouder of overgrootouder ‘Chinees’ is. (Gespreksfragmenten A1, uiting 473-474). Vaak wordt toegelicht hoe bij de vorige generaties vermenging heeft plaatsgevonden. Een klant uit de kapsalon bijvoorbeeld, somt alle invloeden in haar afstammingslijn op, waarna ze de term “100% mix” lachend accepteert.

Klant 1 Ja, mijn vader was half. Hij was getrouwd met een Hindoestaanse, Hindoestaan.

IR En uw vader is weer getrouwd met, ook een gemixt iemand?

Klant 1 Ja, Hollander met Joods, Frans, uh.
 IR Ja, ja dus u bent helemaal mix?
 Klant 1 Ja helemaal mix, helemaal mix.
 IR Ja, 100 % mix. ((lacht))
 Klant 1 ((lacht)) Echt wel, maar dat zijn de meeste Surinamers hoor.
 (Gespreksfragmenten A1, uiting 479-485)

Ook blijkt dat er rekening wordt gehouden met het feit dat niet iedereen zekerheid heeft over de eigen afkomst: een andere klant uit de kapsalon roert dit aan en legt een relatie met racisme en antisemitisme. Zij vindt gemixte mensen de mooiste mensen (Gespreksfragmenten A1, uiting 488-500)

Identificatie op basis van ras lijkt echter niet taboe. Volgens de klanten in de kapsalon willen alle Surinamers graag van elkaar weten ‘wat’ ze zijn.

Klant 4 Indiaan. Ik ben Indiaan, ik ben een mix van 7 rassen. Vraag maar wat ik ben hoor? Want ik weet het zelf ook niet.
 IR Ja, nee? Nee?
 Klant 4 Ja, meestal vragen ze dat toch? Want ze weten, weet je?
 IR Maar vragen Surinamers onderling aan elkaar van wat ben je?
 Klant 2 Ja ja ((instemming van andere klanten))
 IR Maar dat vinden ze toch wel belangrijk van elkaar om te weten? Vinden de meeste Surinamers het wel belangrijk van elkaar om te weten?
 Klant 3 Ja, ze willen het graag weten, ja.
 IR Maar maakt het verschil, als ze het weten?
 Klant 4 Als de mensen mij zouden vragen, gemengd hoor.
 Klant 3 Iedereen bemoeit ermee.
 Klant 4 (XXX) Ik heb er geen moeite mee hoor. (XXX)
 (Gespreksfragmenten A1, uiting 500-510)

Participant B5, een participant die door de Surinaamse media vaak als deskundige van de Chinese bevolkingsgroep in Suriname wordt opgevoerd, noemt zichzelf in de eerste plaats een “Surinamer” dan pas volgt dat hij van Chinese afkomst is (interview B5, uiting 373 tot 277). Hij geeft aan dat het begrip ras niet in relatie met een nationaliteit wil gebruiken en hij benadrukt zijn zogenaamde “geboorterecht”:

B5 Maar ik ben Surinamer. En ik wil het nadrukkelijk zeggen: Surinamer is geen ras. Is mijn geboorterecht. Wij hebben zoals de Amerikanen. Wij maken de vergissing, als je praat over een Nederlander. Vroeger was je blank met blauwe ogen, maar nu kan het van alles zijn, toch?
 (Interview B5, uiting 279)

Samenvattend kan gezegd worden dat een paspoort bij de oude Chinese migranten niet bepalend is voor de identiteitsbeleving. Zij voelen zich als derde of vierde generatie ‘thuis’ in Suriname. Ze hebben weinig familiebanden meer met China, omdat hun familie is uitgewaaid over Europa en Amerika, veelal vanuit pragmatische redenen. Door die transnationale contacten noemen sommigen zich ‘wereldburger’. Door exogamie hebben veel Surinamers een gemixte afkomst. Zo ook de mensen met een Chinese achtergrond. De term ‘ras’ wordt af en toe gebruikt, maar vaker wordt gesproken van ‘Chinees bloed’ en ‘Chinese roots’. Veel oude migranten kunnen nog wel ‘typisch Chinese’

karakertrekken bij zichzelf of de Chinese bevolkingsgroep in het algemeen noemen. Het identificeren van anderen is niet taboe in Suriname. De nieuwe Chinese migranten hebben geen twijfel over hun ‘Chinees’ zijn. Zij hebben merendeels een Chinees paspoort en zijn voor het overgrote deel nog verbonden met de familie in China.

6.1.2 Identificatie op basis van uiterlijke kenmerken (A1b)

Een belangrijke vorm van informele identificatie is die op basis van uiterlijke kenmerken. Uit gesprekken blijkt dat huidskleur en gezichtstrekken van de mensen in het gezelschap openlijk worden vergeleken, om op basis daarvan te raden naar de etnische herkomst. Voorbeelden hiervan zijn geobserveerd tijdens een uitstapje met een vriendinnenclub en een lunch waar een deel van de gasten in het gezelschap elkaar die dag voor het eerst treffen. In dit voorbeeld, tijdens de lunch van participant B9, zegt B1 tegen een gast dat zij in Canada niet direct als ‘Chinees’ herkend zou worden:

- Gast 1 Kijk ik ben de zwartste. I’m the darkest.
B1 If I not see you with us, here, when I see you on the street somewhere or in America, I think you are like Cherokee.
IR Because of her hair?
B1 Her hair and her complexion. You know, your feature is very much like an Indian.
Gast 1 The first time I went to Miami, I speak Spanish to the Spanish community, you know, and buy something. They think: you are Filipino, because you talk Spanish and you are dark.
(Gespreksfragmenten A7, uiting 286-290)

Opmerkelijk is dat Gast 1 zichzelf “donker” noemt. Datzelfde gebeurt bij participant B9 als een nicht van haar zegt dat ze haar niet direct als “Chinees” zou herkennen,

- Gast 2 Thais, Vietnamees, Nee daarvoor is ze.
B9 Te donker.
(Gespreksfragmenten A7, uiting 199, 200)

Het zou het kunnen zijn, dat hier sprake is van valse bescheidenheid. In ieder geval laten de nicht en de vriendin de opmerkingen niet zonder algemene correctie passeren:

- Gast 3 Je hebt ook witte Chinezen hoor. Vergis je niet.
Gast 1 In Maleisië heb je ook witte Chinezen.
(Gespreksfragmenten A7, uiting 201, 202)

Dat het uiterlijk van Chinese migranten in Suriname interessant is, wordt bevestigd door participant B4. Zij vertelt dat de mensen in Nickerie nieuwsgierig naar haar waren toen ze in 1982 vanuit China in Nickerie kwam. In die tijd zag je niet veel mensen die recht uit Hong Kong kwamen. (Interview B4, uiting 145) Volgens participant Cheung (Interview B4, uiting 145) was die nieuwsgierigheid er niet omdat ze mooi en jong was: het was omdat ze wit was. Ze legt uit dat ze, voordat ze naar Suriname kwam, in Hong Kong een half jaar gezichtsverzorging heeft gestudeerd. Op de vraag of het belangrijk is om wit te zijn in Suriname reageert ze ontkennend. Volgens haar wordt een witte huid geassocieerd met gezond en schoon. Mooi zijn is voor een vrouw niet zo belangrijk; de prioriteit is schoon en netjes zijn. Met haar gezichtsmaskers heeft ze zich populair gemaakt bij vrouwen uit verschillende

bevolkingsgroepen in Nickerie (interview B4, uiting 156). Ook participant B1 komt met voorbeelden van stereotype beelden van ‘Chinezen’. Hij waarschuwt voor vooroordelen op basis van de huidskleur (Interview B1, uiting 352).

Uit het voorgaande kan worden afgeleid dat het algemeen aanvaard is als mensen in Suriname elkaar identificeren op basis van uiterlijke kenmerken. Er is het besef dat dit afhankelijk is van de context waarin iemand zich bevindt. Een lichte huidskleur is favoriet.

6.1.3 Visie op de multiculturele samenleving c.q. sociaal gedrag ten opzichte van andere etnische groepen (A1c)

Aan alle participanten is de vraag gesteld hoe zij tegen de multiculturele samenleving van Suriname aan kijken. Het blijkt dat de participanten over het algemeen een geïdealiseerd beeld geven van de samenleving, waar geen grote afstand tussen de verschillende bevolkingsgroepen bestaat. Daarmee sluiten ze volledig aan bij het beeld dat de overheid uitdraagt. Bij dit punt wordt gekeken naar wat de participanten hier over zeggen en hoe ze zich zeggen te gedragen naar andere bevolkingsgroepen.

Opvallend is de openlijke manier waarop in Suriname mensen geïdentificeerd worden.

Participant B1, die behalve in Paramaribo ook een deel van het jaar in Toronto woont, illustreert dit als volgt:

B1 And if you look at Suriname, in America and in Toronto, you're not allowed to identify people "Hey Chinese, can you come?" No, okay, that's offensive. Okay? You like it or not. Versus here we open ((laughs)) "Hey Chinese, can you come?", we don't feel offended, we have interracial mixes here. I'm talking about here, using Suriname as an example. It's a small United Nations, Suriname.

(Interview B1, uiting 366)

Voor participant B1 is Suriname een voorbeeld van tolerantie, omdat, volgens hem, in Suriname de bevolkingsgroepen al sterk vermengd zijn. Hij denkt daarnaast dat onder invloed van globalisering de vraag niet meer zal zijn waar je vandaan komt, maar waar je thuis voelt (Interview B1, uiting 378).

Net als bijna alle participanten met een Chinese achtergrond, noemt participant R. Suriname een land waar de verschillende bevolkingsgroepen in harmonie naast elkaar leven. Hij noemt het zelfs een “paradijs” (Gespreksfragmenten A10, uiting 96). Ook participant B12 laat zich positief uit:

B12 No, in Suriname, no problema, you Chinese or you blakaman or you Hindustani, hè. Suriname, no problema. No, Suriname every people come together. Same. Good country, me tell you.

(Interview B12, uiting 96)

Op de vraag of de bevolkingsgroepen ook ‘met’ elkaar leven wordt minder eensgezind geantwoord. Participanten uit de groep oude Chinese migranten verklaren over het algemeen dat ze een gemengde vriendenkring hebben. Als reden wordt aangevoerd dat ze naar dezelfde school zijn gegaan als kinderen uit andere bevolkingsgroepen. In de kapsalon bijvoorbeeld worden herinneringen uit die tijd opgehaald (Gespreksfragmenten A1, uiting 50 tot 52).

Participant B2 zegt vrienden “van alle rassen” te hebben, maar ze komen niet uit de buurt waar hij woont. Na doorvragen vertelt hij naar aanleiding van de moord op zijn vader, dat de daders jongens van Creoolse afkomst uit de buurt zijn. Vroeger mocht hij van zijn ouders niet met ze spelen. Zijn ouders zeiden dat het geen goede mensen waren en dat hij zich niet met ze mocht bemoeien (Interview B2, uiting 173). De klanten uit de kapsalon die geen Chinese achtergrond hebben, geven aan dat ze vroeger wel bevriend waren met de kinderen uit de oude Chinese migrantengroep (Gespreksfragmenten A1, uiting 40, 50, 350).

Participant B1, die zichzelf een “global citizen” noemt, stelt dat er een onzichtbare grens loopt tussen hem en mensen die geen gemeenschappelijke achtergrond met hem hebben. Hij zoekt zijn vrienden binnen de groep oude Chinese migranten, omdat hij zich het meest comfortabel voelt bij het ophalen van oude herinneringen en weet dat ze hetzelfde referentiekader hebben (Interview B1, uiting 430).

Participanten uit de groep nieuwe Chinese migranten zeggen ook vrienden te hebben die tot een andere bevolkingsgroep behoren, maar deze contacten beperken zich bij de winkeliers vooral tot praatjes met klanten. Participant C5 onderscheidt zich van de andere nieuwe migranten, doordat hij in zijn vrije tijd motor rijdt en de natuur ingaat om te jagen en vissen (Interview C5). Ook Participant C3 is een uitzondering, omdat hij in Suriname naar het voortgezet onderwijs is geweest. Behalve schoolvrienden, zegt hij ook zakenvrienden te hebben (Interview C3, uiting 218 tot 223).

De participanten C8 en C9 hebben als expats een uitzonderingspositie als werknemers bij bedrijven waar de achtergrond van het personeel gemengd is (Interview C8 en C9, uiting 385, 386). Zij zien Suriname als de ideale multiculturele samenleving. Ze komen met het cliché dat Suriname het enige land is waar een synagoge naast een moskee staat en ze benadrukken de vrijheid in Suriname. Volgens hen is de sfeer zo ongedwongen in Suriname dat ook geloofsregels minder nageleefd hoeven te worden. Zij denken dat moslims in Suriname misschien wel varkensvlees kunnen eten en Christenen niet naar de kerk hoeven te gaan (Interview C8 en C9, uiting 206-208).

In tegenstelling tot wat vaak beweerd wordt over het gesloten karakter van ‘Chinezen’, zegt participant B5 dat ‘Chinezen’ juist bij uitstek bereid zijn om contact met andere culturen te maken:

B5 Dat is één van de kwaliteiten van Chinezen, dat ze uitreiken. Begrijp je? En dat is uh niet begrijpelijk bij een heleboel mensen. Als je uitreikt, ben je je identiteit kwijt, maar zo is het niet. (Interview B5, uiting 153)

De enige die zich zorgen maakt over de verdraagzaamheid naar de nieuwe Chinese migranten in Suriname is Participant C2. Hij voelt zich onzeker over zijn toekomst in Suriname. Volgens hem zou de overheid een grotere rol moeten spelen in het bevorderen van interculturele contacten (Interview C2, uiting 260 tot 285).

Dat Suriname een smeltkroes is van verschillende culturen wordt door de meeste participanten naar voren gebracht. Ze zeggen dat alle bevolkingsgroepen elkaars lekkerste gerechten eten en ze geven aan dat ze wel één of meerdere keren een gerecht van een andere bevolkingsgroep hebben

gegeten. Sommigen hebben zelfs geleerd om het klaar te maken (Interview C1, uiting 407). Maar bij alle participanten met een Chinese achtergrond blijft het Chinese eten op de eerste plaats staan en de gerechten van de andere bevolkingsgroepen wordt niet opgenomen in het dagelijks eetpatroon.

Ook bij observaties blijkt de smeltkroes in de Surinaamse keuken tegen te vallen. Op 1 juli, bij de viering van Ketu Koti, bij de herdenking van 150 jaar afschaffing van de slavernij, lijkt het feest overdag vooral te bestaan uit eten kopen en verkopen. De segregatie is hier duidelijk te zien: in de stalletjes worden van de hoogtepunten uit de Surinaamse keuken: roti, pom, pastei, mie en rijst aangeboden. In geen van de stalletjes worden fusion-gerechten aangeboden. Er zijn ook geen stalletjes waar gerechten van verschillende bevolkingsgroepen naast elkaar worden aangeboden. Alleen op de binnenplaats van het museum in Fort Zeelandia worden een paar afwijkende gerechten verkocht: historisch verantwoorde Creoolse en Indiaanse gerechten.

Participant B14, die samenwoont met een vrouw met een Hindoestaanse achtergrond, vormt een uitzondering. Bij een observatie tijdens de viering van Ketu Koti, blijkt hij open te staan voor alle keukens in Suriname. Verder verkoopt hij in zijn winkel Javaanse lunchgerechten.

In de authentiek Chinese Hot Pot-, Dim Sum-, of andere traditionele Chinese restaurants, komen bijna uitsluitend mensen met een Chinese achtergrond. De kaart en het personeel zijn daar Mandarijn. Er zijn weliswaar grote Chinese restaurants, die openstaan voor klanten uit alle bevolkingsgroepen, maar daar zijn geen nieuwe Chinese migranten te vinden.

Uit de voorgaande resultaten blijkt dat de oude en nieuwe Chinese migranten vinden dat de verschillende bevolkingsgroepen in Suriname in harmonie leven. Het wordt niet als discriminerend gezien wanneer personen bestempeld worden als behorend tot een bepaalde bevolkingsgroep. De oude Chinese migranten hebben ook vrienden buiten de eigen bevolkingsgroep. De nieuwe Chinese migranten beweren hetzelfde, maar die contacten lijken vooral zakelijk. Dat 'Chinezen' een gesloten karakter zouden hebben, wordt door de Chinese migranten niet herkend. De intolerantie naar de nieuwe Chinese migranten wordt door een enkele nieuwe Chinese migrant verwoord. De smeltkroes van de Surinaamse keuken beperkt zich tot enkele gerechten.

6.1.4 Economische manifestatie (A1d)

De economische manifestatie van Chinese migranten in Suriname valt bijzonder op in het straatbeeld (zie ook B4a). De monopoliepositie in het midden- en kleinbedrijf wordt direct duidelijk aan de hand van het grote aantal winkels dat in handen is van Chinezen. In Paramaribo is een overvloed aan supermarkten die gerund worden door Chinese migranten (zie B4b). Veel kleine winkeliers groeien tot ondernemers met meerdere zaken en ze bouwen daarbij steeds grotere winkels en magazijnen. In veel straten zijn nieuwbouw projecten, waar nieuwe Chinese migranten of Aziatisch uitziende bouwvakkers grote blokkendozen bouwen die als winkel of pakhuis gebruikt kunnen worden. Dit soort hoogbouw van meer dan drie etages, komt in Paramaribo en Nickerie nauwelijks voor; alleen banken, ziekenhuizen, overheidsgebouwen en een enkel hotel of warenhuis hebben meer dan drie verdiepingen.

Flats met appartementen voor particuliere bewoning zijn er niet. (Met het woord “flatgebouw” wordt in het Surinaams-Nederlands een “plat gebouw” van één verdieping bedoeld.) De gebouwen zien er uit alsof ze direct van de tekentafel van de aannemer komen, zonder tussenkomst van een architect.

Deze hoge gebouwen getuigen niet van respect voor de omgeving, omdat de omliggende huizen veelal op neuten gebouwd zijn, waardoor de wind onder het huis kan komen en zo voor een natuurlijke airco kan zorgen. Door de hoogbouw verliezen deze huizen die koeling.

Tot zover het verslag van de resultaten bij subvraag 1. Hierna volgen de resultaten bij subvraag 2, waarbij het onderscheid tussen de oude en de nieuwe Chinezen meer expliciet uitgewerkt gaat worden.

6.2 Resultaten subvraag 2: Zijn er duidelijke grenzen tussen de oude en nieuwe Chinese migranten in Suriname?

Om deze vraag te beantwoorden wordt ten eerste gekeken of de oude en de nieuwe Chinese migranten verschillen zien tussen elkaar als individu of groep. In het eerste deel van de resultaten voor deze vraag wordt beschreven hoe de nieuwe migranten de verschillen met de oude migranten benoemen (paragraaf 6.2.1). Vervolgens komt aan de orde hoe de oude migranten die verschillen beschrijven (paragraaf 6.2.2), daarna hoe de andere bevolkingsgroepen die verschillen zien (paragraaf 6.2.3). In het tweede deel worden thema's als onderlinge concurrentie (paragraaf 6.2.4), de snelle aangroei van Chinezen (paragraaf 6.2.5) en de duur van vestiging uitgewerkt (paragraaf 6.2.6).

6.2.1 Verschil tussen oude en nieuwe migranten, gezien vanuit nieuwe migranten (A2a)

De nieuwe migranten ervaren weliswaar grenzen tussen zichzelf en de oude Chinese migranten, maar het kost hen moeite om de verschillen te benoemen. De voorbeelden komen meestal niet verder dan opmerkingen over taal, voeding, politiek en kleding. Een enkeling zoekt de verbinding en noemt de “bloedband”. Ook wordt gekeken naar de ander context waarin de nieuwe migranten verkeren.

Participant C1 is vooral geneigd om de vanzelfsprekende band tussen alle Chinezen te zien, als haar gevraagd wordt of ze verschil voelt tussen zichzelf en de tolk die een nakomeling is van de oude groep Chinese migranten. (“Sneisi toch?”, Interview C1, uiting 471). Ook de taalbarrière doet daar voor haar geen afbreuk aan, omdat ook in China 56 talen worden gesproken en ze toch allemaal “in één huis wonen” (Interview C1, uiting 472).

De expats C8 en C9 voelen die verbinding niet. Zij zien dat oude Chinese migranten voor een groot deel gemixt zijn met andere bevolkingsgroepen en dat ze nog maar weinig van de Chinese cultuur weten en als ze al Chinees spreken, dat dit hooguit op een basaal niveau is (Interview C8 en C9, uiting 152).

Participant C3 bevestigt dit. Hij noemt de nakomelingen van de oude Chinese migranten Surinamers die alleen maar een Chinese naam hebben (Interview C3, uiting 373). Hij kan zich niet voorstellen hoe ze zich ‘Chinees’ kunnen voelen en trots kunnen zijn op hun ‘Chinees’-zijn, zonder de taal en cultuur van China te kennen (interview C3, uiting 377).

De mening over voedingsgewoonten zou een belangrijke graadmeter kunnen zijn voor de grenzen tussen beide groepen, omdat veel migranten, oud en nieuw, aangeven (zie ook B3d) dat van de diverse tradities de Chinese voeding het langst in ere gehouden zal worden. De nieuwe migranten zien een duidelijk verschil tussen hun eten en dat van de oude Chinese migranten. Participant C2 veronderstelt zelfs dat de oude Chinese migranten lokale gerechten eten (Interview C2, uiting 312). Participant C3 heeft samen met de komst van de nieuwe Chinese migranten het aanbod aan Chinese restaurants zien uitbreiden met specialiteiten die horen bij de provincies van China waar ze vandaan komen (Interview C3, uiting 191). Docent C6, van de Chinese school, ziet dat de kinderen die afstammen van de groep oudere Chinese migranten andere eetgewoontes hebben ontwikkeld dan de kinderen van de nieuwe migranten. Hij denkt dat ze onder invloed van de lokale eetcultuur van brood en van frisdrank zijn gaan houden.

Ook de kledingstijl van vrouwelijke nakomelingen van de oude Chinese migranten is volgens participant C6 beïnvloed door de (naar zijn mening veel te) sexy kledingstijl van de Surinaamse vrouwen (Interview C6, uiting 751 tot 761).

Tijd en context worden ingebracht door participant C3. Als kind van nieuwe migranten die als straatventer begonnen zijn, wijst hij op het zware bestaan van beginnende migranten. Als zij aankomen in Suriname moeten zij van onderop beginnen. Hij noemt hun leven een “beetje somber” (Interview C3, uiting 184). Hij ziet ook de verschillen in politiek bewustzijn: de nieuwe Chinese migranten komen uit een land met een één-partij-politiek, terwijl de oude migranten al lang aan democratie gewend zijn (Interview C3, uiting 172 tot 181). (Meer over politiek bij punt 3Bj)

Samenvattend kan gezegd worden, dat de wil er wel is bij de nieuwe Chinese migranten om zich verbonden te voelen met de oude migranten, maar dat de verwantschap soms ver te zoeken is, omdat veel nakomelingen van Chinese migranten alleen nog maar een Chinese naam dragen en door vermenging met andere bevolkingsgroepen geen ‘echte Chinezen’ meer zijn volgens de nieuwe migranten. Ze missen een gemeenschappelijke cultuur, taal en gewoontes.

6.2.2 Verschil tussen oude en nieuwe migranten, gezien vanuit oude migranten (A2b)

Ook de nakomelingen van de oude Chinese migranten ervaren duidelijke grenzen met de nieuwe migranten. Bij hen staat de taal niet op de voorgrond. Wat overheerst is de angst voor de concurrentie en het vermoeden dat de nieuwe Chinese migranten niet loyaal zijn ten opzichte van Suriname.

De concurrentie van de nieuwe Chinese migranten is voor de oude migranten een hard gelag. Vooral de winkeliers zien het als een bedreiging dat de nieuwe migranten zich op dezelfde manier economisch manifesteren als zichzelf en hun voorouders. Bij punt A1d en B4b wordt hierop dieper ingegaan.

Het anders zijn van de nieuwe migranten is voor participant dokter R. vooral verwarrend. Hij heeft het gevoel dat hij een connectie zou moeten voelen, maar hij ervaart hen, net als alle andere buitenlanders, als “vreemde mensen”.

- Dr R. Strange people. They don't, I don't, they are from a different area, they speak a different language, they are as new to us as any other=
 C7 Foreigners.
 Dr R. =foreigners, yes. And maybe they are newer. They are no stranger, because you feel like there might be some connection. But there is no connection. So it feels a little strange.
 (*Gespreksfragmenten A10, uiting 31 tot 33*)

Hij maakt liever een connectie met 'eigen' mensen uit de verschillende bevolkingsgroepen in Suriname (Gespreksfragmenten A10, uiting 35).

Participant B3 laat zich smalend uit over het ontwikkelingsniveau van de nieuwe Chinese migranten

- B3 Als je ze vergelijkt met de groep Chinezen wat ik uit kom, zijn dit echt hele eenvoudige mensen. Die zijn zo ook niet in het uitgaansleven. Ze werken, slapen, werken, slapen.
 (*Interview B3, uiting 468*)

Participant B4 uit haar afkeer van de andere hygiënegewoonten van de nieuwe Chinezen. Volgens haar wassen ze soms zelfs hun gezicht niet en kammen ze hun haren niet. Ook douchen ze niet en ze poetsen hun tanden buiten in de tuin (Interview B4, uiting 257). Ze heeft geen behoefte aan contact met nieuwe migranten, omdat ze die niet oprecht vindt (Interview B4, uiting 296).

De bedoelingen van de nieuwe Chinese migranten worden door B7a, de dochter van participant B7, betwijfeld. Zij benadrukt de trouw van de oude Chinese migranten aan Suriname, die 'Surinamer' geworden zijn en niet van plan zijn terug te gaan naar China. Bij de nieuwe Chinezen moet dat nog maar afgewacht worden (interview B7, uiting 354).

Voor participant B1 is het belangrijkste verschil dat de oude migranten uit een heel klein gebied in China kwamen, ter grootte van Paramaribo, terwijl de nieuwe migranten uit meerdere provincies in China komen (Interview B1, uiting 28).

Ook in het in stand houden van bepaalde Chinese gewoontes wordt een verschil gezien. Participant B2 wijst op het feit dat de nieuwe Chinese migranten op de Chinese kalender kijken voor de datum waarop ze Nieuwjaar vieren, terwijl de oude migranten in Suriname het westers Nieuwjaar meevieren (Interview B2, uiting 596)

Net als participant C3 bij punt A2a zet participant B10 het verschil in een tijdsperspectief. B10 verwacht dat de nieuwe migranten, net als de oude migranten in de loop van de tijd ingeburgerd zullen raken:

- B10 Er is zoveel onbegrip. Ja, je hoort hier en daar in de media allemaal slechte dingen over de Chinese gemeenschap. Dan zijn er teveel winkels, dan zijn de Chinezen onbeschoft. Ze zijn een gesloten groep, Maar dat zijn allemaal dingen die je ken, tenminste die wij kunnen tegenspreken. Want, ze hebben altijd over nieuw Chinezen en oude Chinezen. Maar in mijn opzicht: er zijn geen nieuwe en oude Chinezen. Je hebt nieuwe immigranten en die moeten dan nog de klappen van de zweep leren en dat blijft komen. Mijn voorouders hier in Suriname, die waren ook nieuwe Chinezen van toen. Begrijpt u? Dus je hebt geen, de nieuwe Chinees van vandaag is de oude Chinees van morgen. En ja, het is een proces, het is een integratieproces.
 IR Ja, want je ziet dat mensen nu zeggen van ja, de oude Chinezen dat zijn Surinamers.

B10 Die zijn ingeburgerd. Maar waar zij zich in vergissen, is dat de nieuwe Chinezen, die naar Suriname komen en zich gaan vestigen in Suriname, dat zijn ook Surinamers. Maar zij brengen dan weer hun eigen cultuur en gebruiken mee. Die zullen over misschien 10, 20, 30 jaar, ook deel uitmaken van de Surinaamse samenleving. En dat is gewoon een doorlopend proces.

(Interview B10, uiting 282 tot 284)

Participant B10 ziet verschillen wat betreft netwerken tussen de oude en nieuwe Chinese migranten, maar hij ziet dat snel minder worden, met name door de grote instroom vanuit Zhejiang. Vanuit zijn positie als bestuurder van de *Surinamese Chinese United Association (SCUA)*, ziet hij vooral de overeenkomstige belangen (Interview B10, uiting 132-134)

Uit het voorgaande blijkt dat ook bij de oude Chinese migranten een verbondenheid gevoeld wordt met de nieuwe Chinese migranten, maar dat de grenzen duidelijk gevoeld worden. Aan de ene kant zien zij dat de nieuwe Chinezen eenzelfde overlevingsstrategie hanteren als de oude Chinese migranten, maar aan de andere kant belemmeren wantrouwen, concurrentie, de herkomst uit verschillende gebieden van China en de afkeer van hun hygiëneregels en ontwikkelingsniveau de toenadering.

6.2.3 Verschil tussen oude en nieuwe migranten, gezien vanuit Surinamers zonder Chinese achtergrond (A2c)

Bij het onderzoek zijn vooral personen betrokken met een Chinese achtergrond. Maar uit observaties en gesprekken met diverse andere Surinamers in verschillende settings, komt het beeld naar voren dat de verschillen tussen beide groepen Chinese migranten duidelijk gezien worden. Daarbij worden de oude Chinese migranten gewaardeerd als echte Surinamers, terwijl de nieuwe migranten meer als onbeschaafde en niet te vertrouwen indringers worden gezien.

Dat ook bij deze groep de andere normen voor hygiëne en uiterlijke verzorging van de nieuwe Chinezen veroordeeld worden, blijkt uit de reactie van één van de klanten in de kapsalon. Zij reageert een beetje geschrokken op een klant die zichzelf zojuist als ‘Chinees’ heeft geïdentificeerd en ze verontschuldigt zich voor eerdere opmerkingen over ‘Chinezen’:

Klant 1 Maar de Chinezen die nu hier komen, zijn hele andere Chinezen. Zoals een echte vroegere Chinees, dat zijn Surinamers, maar die nu komen, ik vind ze heel anders. Erg slordig ook.
IR Slordig? Hoe bedoelt u dat?
Klant 1 Slordig, is slordig. ((instemming van Klant 3.)) Weet u, wij hangen geen kleren buiten, of we gooien niet zo en we spugen niet overal. Maar ze lopen zo slonzig bij met Chinese t-shirtjes en ze zijn niet bepaald aardig. Ik vind ze niet aardig. Onze Chinezen van vroeger, waarmee we opgegroeid zijn, waren echte leuke en prettige mensen. Die van nu, als je één ziet, dan denk je: O God, die komen toch niet hier in de buurt wonen?

(Gespreksfragmenten A1, uiting 118-120)

Van de oude Chinese migranten wordt de integratie in Suriname vooral toegeschreven aan hun scholing, beheersing van de Nederlandse taal en hun vermogen om zich aan te passen. De klanten van de kapsalon verwachten dit niet van de nieuwe Chinese migranten (Gespreksfragmenten A1, uiting 46).

De oude Chinese migranten en hun nakomelingen zijn meer relaxt en net zo gastvrij als Surinamers afkomstig uit andere bevolkingsgroepen, of van gemengde afkomst.

Het wantrouwen tegen de nieuwe migranten wordt door één van de klanten uit de kapsalon verwoord als zij een Surinaamse oud-politicus citeert:

Klant 4 En toen al, hij was in functie toen. En hij dacht van, iedereen dacht: hij is gek, hoe kan hij zoiets zeggen? Hij zegt: Surinamers slapen, maar Brazilianen en Chinezen gaan Suriname helemaal overnemen. En wanneer ze gaan wakker worden, de Surinamers, dan is het te laat.
(*Gespreksfragmenten A1, uiting 438*)

Uit het voorgaande blijkt dat net als bij de oude Chinese migranten en hun nakomelingen, ook de Surinamers zonder Chinese achtergrond zich storen aan het gedrag en de gewoonten van de nieuwe Chinese migranten. De oude Chinese migranten en hun nakomelingen worden daarentegen als ‘echte Surinamers’ gezien, dat wil zeggen: gastvrij en relaxt.

6.2.4 Onderlinge concurrentie tussen Chinese migranten (A2d)

In alle interviews wordt de onderlinge concurrentie van de Chinese migranten besproken. Door de grote concurrentie in de buurt zijn de Chinese migranten niet alleen bereid om de prijzen laag te houden, maar ook om zeven dagen per week tot laat hun winkel open te houden. Dat roept veel spanning op bij met name de winkeliers die afstammen van de oude Chinese migranten.

Als gevolg van de late sluitingstijden vinden veel berovingen plaats. Om de criminaliteit te beteugelen wordt vanaf 2 mei 2013 de controle verscherpt op de officiële sluitingstijd van 23.00 uur. Ook kan er vanaf dan 's nachts niet meer via een luikje in de deur verkocht worden. Er wordt veel aandacht aan besteed in kranten en op tv. De beschuldigende vinger werd vooral opgestoken naar de nieuwe Chinese migranten.

Hoe die concurrentie de kwaliteit van leven van veel oude migranten beïnvloedt, wordt door meerdere (nakomelingen van) oude Chinese migranten verwoord. Andere participanten vertellen dat ook bij de oudere migranten de service heel ver ging en winkeliers zelfs 's nachts bereid waren om producten te verkopen. Volgens Participant B6 waren in de tijd van zijn ouders de winkels tot acht uur, tien uur open. Het verschil dat hij nu ziet bij de nieuwe migranten, is dat ze gemakkelijker doorwerken, omdat ze toch geen sociaal leven hebben (interview B6, uiting 282). Ook de oude migranten staken al hun tijd en energie in de winkel. Participant B6 vertelt dat het typisch iets is dat ze uit China hebben meegekregen:

B6 Beter willen krijgen, huur moeten betalen en vanuit China, trouwens het hele verre Oosten is daarop gebaseerd. Hard werken, lange uren. Het is gewoon ingeburgerd bij de mensen. Maar dan krijg je dat weer: je kinderen zijn hier wel opgegroeid, die zie je dat niet doen hoor. Die ga je dat niet zien doen later.

(*Interview B6, uiting 288*)

De concurrentie heeft participant B7 doen besluiten om de zaak onder te verhuren aan anderen. Op die manier heeft hij toch nog enige inkomsten. Deze oplossing is al eerder gehanteerd door Hindoestanen

die hun winkels hebben doorverhuurd aan Chinese migranten, omdat ze de concurrentie niet meer aankonden (gespreksfragmenten A12, uiting 1).

Participant B7 heeft vanuit zijn functie als voorzitter van de algemene winkeliersvereniging veel voorlichting gegeven. Ook al is hij zelf gedupeerd door de toevloed aan nieuwe Chinese supermarkten in de buurt, toch voelt hij compassie met de nieuwe Chinese migranten, omdat ze een hard leven hebben. Meer over onderlinge concurrentie is te vinden bij punt B4b, waar de ruimtelijke concentratie of segregatie van groepen met een Chinese achtergrond aan de orde komt.

Uit het voorgaande blijkt dat de nieuwe Chinese migranten een hevige concurrentieslag leveren, onder elkaar en met de oude migranten, waarbij zij bereid zijn om hun privéleven op te offeren en genoegen nemen met een smalle winstmarge.

6.2.5 Snelle aangroei nieuwe Chinezen (A2e)

Over de snelle aangroei de laatste jaren van nieuwe Chinezen wordt wel veel gepraat, maar exacte cijfers kan niemand geven. Ook bij een bezoek aan het Centraal bureau voor de statistiek in juli 2013 kunnen geen cijfers gevonden worden over de instroom. Een vergelijking van de cijfers van de volkstelling is niet mogelijk, omdat de resultaten van het de laatste census pas in het najaar van 2013 verschijnen. Maar ook dat zal niet veel betrouwbare informatie opleveren, omdat ten eerste bij de volkstelling geen onderscheid gemaakt wordt tussen nieuwe of oude Chinese migranten en het ten tweede aan de mensen zelf overgelaten wordt of zij bij de telling willen laten registreren tot welke etnische groep zij 'behoren'. Wel zijn er cijfers van het totaal aantal aangekomen toeristen en niet-ingezetenen via alle havens van 2006 tot 2010. Die aantallen schommelen in al die jaren rond de 1750 niet-ingezetenen en 1750 toeristen, met een dip in 2009 en een stijging in 2010.

Participant B10, ondernemer en voorzitter *Suriname Chinese United Association*, waagt zich wel aan een schatting. Hij denkt dat momenteel de verhouding oude en nieuwe Chinezen 1 op 6 is (uiting 66 tot 78). Volgens hem komen de migranten uit de provincies Donguang, Guangzhou, Hainan, Fujian, Zhejiang (interview B10, uiting 82). Net zoals de meeste participanten gaat ook winkelier C1 af op haar eigen gevoel, dat zegt dat de instroom steeds groter wordt. Zij denkt dat Suriname zal veranderen door de instroom van die grote hoeveelheid Chinese migranten (interview C1, uiting 519). Ze vindt het noodzakelijk dat Chinese migranten zich richten op andere sectoren (interview C1, uiting 523). Nieuw is volgens haar dat er nu veel Chinezen in de bouw komen werken (interview C1, uiting 527). Ook participant C3 vindt dat er te veel nieuwe migranten komen (interview C3, uiting 133), volgens hem wordt er veel onder de familie geworven, omdat de huidige migranten zo enthousiast zijn over Suriname (Interview C3, uiting 135).

Kortom: er zijn geen betrouwbare cijfers over de aanwas van nieuwe Chinese migranten, maar Surinamers hebben het gevoel dat Suriname overspoeld wordt door Chinese migranten.

6.2.6 Tijdelijk verblijf of permanente vestiging (A2f)

In gesprekken met diverse Surinamers wordt gesuggereerd dat de nieuwe Chinezen tijdelijk in Suriname zijn en het land alleen maar als springplank gebruiken. Dat geldt zeker voor de bouwvakkers en andere Chinese arbeiders die via een bedrijf voor een beperkte tijd in Suriname komen werken. Ook de expats C8 en C9 zijn tijdelijk uitgezonden door hun Chinese bedrijf (interview C8 en C9, uiting 223). De twee docenten van de Chinese school zijn voor twee jaar uitgezonden door de Chinese overheid met de mogelijkheid tot een éénmalige verlenging van maximaal twee jaar (interview C6, uiting 14-25).

Voor de individuele migranten ligt dat anders. Volgens C3 hebben deze individuele migranten, die “buiten China zijn gegaan”, aanvankelijk het idee dat ze maar drie jaar blijven, maar uiteindelijk blijven ze, net als hij en zijn ouders, veel langer. Dat komt volgens hem door het “goede leven” (Interview C3, uiting 278).

Ook andere nieuwe Chinese migranten die een winkel hebben zeggen er voorlopig niet aan te denken om weer terug te gaan naar China, of naar een ander land (interview C1, uiting 248-250). Participant C2, die nog geen eigen winkel heeft, maar in de winkel bij zijn oom werkt, zegt dat het wat hem betreft afhangt van het beleid van de regering of hij in Suriname wil blijven. Hij maakt zich zorgen om de vooroordelen van veel Surinamers richting nieuwe Chinese migranten vanwege de zakelijke concurrentie en is bang voor maatregelen vanuit de regering die niet aantrekkelijk zijn voor nieuwe Chinese migranten (Interview C2, uiting 157-163).

Volgens participant C3 zijn er wel migranten die teruggaan naar China, maar dat zijn in tegenstelling tot wat gesuggereerd wordt (zich snel verrijken en weer terugkeren naar China), juist mensen die niet kunnen wennen in Suriname en te weinig financiële en individuele hulp hebben gekregen (interview C3, uiting 284-294). Zelf droomt hij er van om ooit weer terug te gaan naar China, maar hij is niet zeker of hij daar ooit nog kan wennen (interview C3, uiting 341-361).

Ook participant B10 denkt niet dat de meeste Chinese migranten snel vertrekken uit Suriname, omdat ze investeren in hun zaak. Op de vraag of hij ook denkt dat de Chinese migranten niet lang blijven, antwoordt hij dat de meesten wel zullen blijven, omdat ze flink investeren in hun zaak. Hij sluit de mogelijkheid niet uit dat sommigen Suriname als een springplank gebruiken om naar Europa of Amerika te gaan, maar hij heeft geen idee van de verhouding (Interview B10, uiting 102).

Mogelijk komt het springplankidee uit de eerste periode dat de nieuwe Chinese migranten naar Suriname kwamen. Participant B5 vertelt uitgebreid hoe Suriname begin jaren '90 als een tussenstation werd gebruikt door Chinezen om naar de Verenigde Staten te gaan (Interview B5, 245-247).

Samenvattend kan gezegd worden dat ondanks de toegenomen mogelijkheden voor mobiliteit in vergelijking met de beginperiode van de oude migranten, het mechanisme bij migranten om zich langer te vestigen dan aanvankelijk de bedoeling was, ook bij de nieuwe migranten te werkt.

6.3 Samenvatting resultaten manifestatie en identificatie van groepsgrenzen

Samenvattend kan gezegd worden dat de oude Chinese migranten Suriname zien als hun thuisland, terwijl dat voor de nieuwe Chinese migranten China is. Beide groepen voelen in de verte verwantschap met elkaar, maar de grenzen worden duidelijk gevoeld. Het verschil tussen beide groepen wordt ook gezien door Surinamers zonder Chinese achtergrond. De oude Chinese migranten worden als ‘die van ons’ gezien en de nieuwe Chinese migranten worden als indringer en buitenstaanders gezien. Zowel de oude als de nieuwe Chinese migranten vinden dat de verschillende bevolkingsgroepen in Suriname in harmonie leven. Het contact met andere bevolkingsgroepen beperkt zich bij de nieuwe Chinese migranten hoofdzakelijke tot contacten in de winkel, terwijl de oude Chinese migranten en hun nakomelingen veel contacten hebben buiten de eigen bevolkingsgroep. De economische manifestatie van de nieuwe Chinese migranten roept weerstand op bij de oude Chinese migranten en andere bevolkingsgroepen.

Dit is het einde van hoofdstuk 6 over de manifestatie en identificatie van Chinese migranten, op basis waarvan de grenzen tussen bevolkingsgroepen met een Chinese achtergrond en andere bevolkingsgroepen in Suriname aangegeven worden.

7 Resultaten: Constructie van groepsgrenzen

In dit hoofdstuk wordt verslag gedaan van de resultaten die horen bij aspecten van subvraag 3, 4 en 5, die gaan over de constructie van groepsgrenzen.

7.1 Resultaten subvraag 3: Hoe zijn de groepsgrenzen geconstrueerd en hoe worden ze onderhouden of losgelaten?

In de interviews en gesprekken komen onderwerpen naar voren die informatie geven over hoe de groepsgrenzen worden geconstrueerd door migranten met een Chinese achtergrond. Soms geven ze daar ook bij aan, hoe die grenzen getransformeerd zijn, of hoe ze verwachten dat die grenzen gaan verschuiven. Er zijn twaalf onderwerpen uitgewerkt van paragraaf 7.1.1 tot en met paragraaf 7.1.12.

7.1.1 Naamgeving personen/winkels (B3a)

Het eerste onderwerp is naamgeving; eerst wordt aandacht besteed aan de naamgeving van personen met een Chinese afkomst, daarna aan die van de winkels van Chinese migranten.

De familienaam is voor alle migranten een belangrijk identificatiemiddel. Zodra de (nakomelingen van de) oude migranten een Chinese familienaam horen, willen ze weten van wie die persoon familie kan zijn. Vooral bij de oude migranten is deze behoefte snel bevredigd, omdat de namen van veel oude Chinese migranten terug te voeren zijn op een klein aantal families uit de streek waar de eerste generatie vandaan is gekomen. Participant R zegt dat veel mensen familie zijn van elkaar. Hij noemt als voorbeeld de familienamen: Jong, Li en Ming (Gespreksfragmenten A10, uiting 2).

Dat de familienaam een band schept, ook al is de familieband niet aan te tonen, blijkt uit reacties van participant B7. Volgens hem komt de familienaam 'Ling' in Suriname niet vaak voor. Wanneer hij door wildvreemde naamgenoten benaderd wordt, staat zijn deur open vanwege de naam. Zo heeft hij een acrobaat, een boeddhist en vijf illegalen uit China ontvangen en opgevangen (Interview B7, uiting 299 tot 308). Naamsbekendheid kan ook onderling voordeel opleveren binnen de Chinese gemeenschap. Participant B7 vertelt hoe zijn dochter uit Nederland bij een goudsmid in Paramaribo 20% korting krijgt, nadat ze de naam van haar vader heeft genoemd (Interview B7, uiting 560).

Participant B5 vertelt over de traditionele waarde van Chinese namen en hoe een man pas een man is als hij getrouwd is en dat daarbij ook zijn naam verandert in een volwassen naam. Hij legt het verschijnsel stamboeken uit. Zelf is hij in het bezit van een stamboek van 800 na Christus. Zijn zoon heeft, in het dorp waar B5 vandaan komt, de grafkelder van zijn voorouders nog schoongemaakt. Dit is een plicht die jaarlijks terugkeert en alleen in de mannelijke lijn verricht mag worden (Interview B5, uiting 309).

Een paar participanten uit de groep oude Chinese migranten vertellen over de herkomst van hun voornamen. Participant B11 zegt dat haar moeder na de bevalling de verpleegster de naam van

haar baby liet bepalen. Anderen vertellen hoe ze een Rooms-katholieke voornaam kregen toen hun ouders hen lieten dopen om zodoende toegang te krijgen tot de beste scholen.

De achternamen van veel oude Chinese migranten in Suriname kloppen vaak niet, vanwege de taalbarrière en dan met name het onbekende schrift. Veel migranten wisten zelf bij aankomst in Suriname niet hoe ze hun naam in Westers schrift moesten schrijven en de ambtenaar van de burgerlijke stand kon geen karakters lezen. De fonetische notitie van namen bleek vaak niet te kloppen. Participant B9 vertelt hoe het ook fout ging met de volgorde voornaam-achternaam. In het Chinees komt eerst de achternaam, dan de voornaam. Ook dat werd niet begrepen bij de burgerlijke stand. Daardoor heeft ze nu een “sandwich”-naam: achternaam, voornaam, achternaam (Gespreksfragmenten A19, uiting 55 tot 58). Zij vertelt dat ook haar schoonvader opzettelijk aan een andere achternaam kwam, om moeilijkheden te omzeilen toen hij naar Suriname trok (gespreksfragmenten A19, uiting 73).

Veel nieuwe migranten hebben zelf een Westerse naam verzonnen, waarmee ze aangesproken willen worden door westerlingen. Participant C6 doet uitgebreid verslag van hoe hij zijn eigen westerse naam heeft verzonnen: een romantische verwijzing naar de plaats waar hij is opgegroeid (interview C6, uiting 266-280).

Een belangrijke rol bij de constructie van groepsgrenzen speelt de aanspreekvorm van alle Chinese winkeliers. Het is in Suriname gebruikelijk om een Chinese winkelier met “omu” aan te spreken. Het is een woord uit het sranantongo en betekent “oom”. Voor de vrouw wordt de term “misi amoi” gebruikt. De Chinese winkeliers reageren hier verschillende op. De meeste participanten vinden dat, net als participant B1, normaal, omdat het een Surinaams gebruik is.

B1 But it is not in a discriminating tone, it is like they communicate across cultures here. They look at your face, they say: omu Sneisie fa a? You know. They say, if I wanna get back to them, I say: eh blakaman sa wani? Versus if you speak Dutch, okay, they say “meneer” or so, you know. It’s different. Okay?

(Interview B1, uiting 254)

Een aantal participanten ergeren zich echter wel aan de aanspreekvorm “omu”. Participant B2 bijvoorbeeld vindt het getuigen van weinig respect:

B2 Ja, want als er geen Chinees in een winkel is, dan meneer of mevrouw geworden. Eén van die keren was ik in een winkel en een Hindoestaanse vrouw was daar en één van ze zei “vrouw” en dan draait die om: “O, sorry mevrouw”. Van “vrouw” of “mevrouw”, wat maakt dat uit? Dus Mijn conclusie daaruit is: alleen Chinezen zijn “omu”, “vrouw” en andere rassen zijn “meneer, mevrouw”.

(Interview B2, uiting 437)

In de naamgeving van winkels is een zekere ontwikkeling te zien. Traditioneel staat op veel winkel van Chinese winkeliers de familienaam op de gevel met grote letters. Meestal in Latijns schrift, maar soms ook in karakters. Volgens participant B6 zijn die karakters vooral van de nieuwe Chinese migranten. Het is steeds gebruikelijker dat winkels een fantasienaam hebben, zoals “New World” of “Phoenix”.

Bij de observatie van straten in Paramaribo zijn een aantal foto's gemaakt van opvallende naamborden in Paramaribo van Chinese winkels. Er blijken nogal wat taalfouten en beletteringsfouten in de borden te zitten. Over de Chinese karakters op de gevel en de fouten in de naamborden zegt participant B6:

- B6 Maar hij weet niet beter. Hij is Chinees, hij denkt Chinees, hij schrijft Chinees, hij praat Chinees. En moet dan anders iemand anders zoeken om het te vertalen.
- IR Ik zag ergens op een gevel met heel grote letters "Slagely" staan.
- B6 Ja, een tijdje had je dat. Die dingen waren verkeerd vertaald. Ja, hij vraagt een vriend, of iemand die vaker komt in de winkel. Van: Hé schrijf dat ding voor me en vaak zijn ongeschoolde of laaggeschoolde mensen. Dan krijg je dat.

(Interview B6, uiting 230 -232)

Figuur 8. Voorbeeld van een verkeerde spelling op het naambord van een winkel, Paramaribo

Uit het voorgaande blijkt dat de naamgeving van de oude Chinese migranten in Suriname een complex geheel is, waar pragmatisme en onwetendheid over en weer een rol spelen. Namen worden in de mannelijke lijn doorgegeven en scheppen bepaalde verplichtingen. Familienamen scheppen een band en kunnen zodoende voordelen opleveren. De aanspreekvorm "omu" voor Chinese winkeliers is een typisch Surinaamse gewoonte, die niet door alle winkeliers gewaardeerd wordt. De naamgeving van winkels verschuift steeds meer van familienamen naar fantasienamen.

7.1.2 Endogamie/exogamie (B3b)

Bij de eerste Chinese migranten zochten veel mannen een partner uit een andere bevolkingsgroep in Suriname. Voor participant B5 is dit een teken van "outreaching" gedrag van Chinezen (Interview B5, uiting 32). Veel mannen waren echter al getrouwd in China en hadden daar vaak al kinderen (gespreksfragmenten A1, uiting 144, interview B1, uiting 20). De zonen van de Chinese vrouw werden beschouwd als de erfgenamen. De kinderen van de tweede vrouw werden soms niet erkend door de Chinese vader, om de erfenis niet in gevaar te brengen. Een participant in de kapsalon vertelt hoe haar

vader niet in hetzelfde huis woonde als haar moeder en haar broers en zussen. De Chinese vader nam wel de financiële verantwoordelijkheid voor het gezin (gespreksfragmenten A1, uiting 174-180). Als de vader nog geen mannelijke nakomelingen had, was het niet ongebruikelijk om de oudste zonen van de Surinaamse vrouw naar de vrouw in China te sturen, zodat zij ze op kon voeden als waren het haar eigen kinderen (Interview B11).

Participant B6, 49 jaar, is van de derde generatie oude Chinese migranten. Zowel zijn vader als hijzelf hadden, voordat ze gingen trouwen, een ‘Surinaamse’ vriendin. Ze werden beiden onder druk gezet om met een ‘Chinese’ vrouw te trouwen, voordat ze de zaak van hun vader mochten overnemen. Hij zegt dat een vrouw uit een andere bevolkingsgroep geen optie is, omdat dat economisch onaantrekkelijk is. Een Surinaamse vrouw is geen optie:

B6 Daar komt nog bij dat die Surinaamse vrouw familie heeft. En dan heeft de Chinees zoiets van: ja, dan komen ze allemaal naar mijn winkel en dan komen ze allemaal dingen vragen en dan plukken ze je leeg. Dus die gedachte speelt ook. Uh bij mijn vader was het zelfs zo dat zijn ouders het niet goed vonden van een Chinese vrouw in Suriname.

(Interview B6, uiting 24)

De vader van B6 ging overstag toen zijn vader hem een auto beloofde, als hij een vrouw uit Hong Kong zou halen. B6 is door zijn moeder onder druk gezet toen ze ernstig ziek werd (interview B6, uiting 32 tot 42). In beide gevallen is er een keuze gemaakt uit dochters van jeugd vrienden van de vaders. B6 geeft aan dat er vaak sprake is van dit soort gearrangeerde huwelijken en dat het geen probleem is:

B6 Ik kan geen percentage aangeven, maar meestal is het een zakelijk huwelijk toch. En leven twee gewoon zo met mekaar. Is geen probleem bij de Chinezen ((lacht)). De Chinezen zijn vooral toekomstgerichte mensen. Vandaar ook die spaarzaamheid. Het gaat er gewoon om, opbouwen voor je kinderen. Betere studie, whatever. Zekerheid opbouwen.

(Interview B6, uiting 38)

De reputatie van Chinese vrouwen is volgens participant B6 goed: zij werken hard, zijn spaarzaam en geduldig (interview B6, uiting 26, 38). Een Chinese vrouw is niet alleen betrouwbaarder, ze is ook trouwer, omdat ze niet zal scheiden en teruggaan naar China, omdat de schaamte dan te groot zal zijn voor haar (Interview B6, uiting 22).

De praktijk van het uithuwelijken is volgens participant B10 niet meer van deze tijd. Ouders laten hun kinderen nu vrij om hun partner te kiezen (interview B10, uiting 327-329). Hij denkt wel dat het gemakkelijk is om met iemand te trouwen met eenzelfde achtergrond (interview B10, uiting 333). Volgens participant B3 is het in Suriname vooral de bevolkingsgroep met een Hindoestaanse achtergrond waar kinderen door de ouders gekoppeld worden (interview B3, uiting 238-240). Zij is zelf kind uit een gemengd huwelijk en heeft aan den lijve de grote verschillen ervaren tussen haar vader en moeder.

Participant B7 is uitzonderlijk, omdat hij zijn kinderen absoluut vrij laat in hun partnerkeuze. Eén van de zonen, uit het eerste huwelijk, is in Amsterdam getrouwd met een man. Een andere zoon is

getrouwd met een vrouw met een Javaanse achtergrond. Zijn dochter B7a, die getrouwd is met een man met Creoolse achtergrond, noemt haar vader heel modern en vrijdenkend. (Interview B7, uiting 653).

In onderstaande tabel staat een overzicht van de partnerkeuze van de participanten, met een opsomming van aspecten als een al dan niet gedwongen keuze, voor zover bekend, en de etnische achtergrond van de partners.

Tabel 13 *Endogamie/exogamie Partnerkeuze participanten*

Participant (leeftijd)	Geboorteland	Keuze	Achtergrond partner	Partner afkomstig uit	Opmerkingen	
Oude Chinese migranten						
1	B1 (61)	China	vrij	Chinees	Suriname	Vrouw geboren in Suriname
2	B2 (23)	Suriname	-	-	-	Geen partner
3	B3 (53)	Suriname	vrij	Surinaams/ Chinees	Suriname	Partner overleden. Zij is zelf ook afkomstig uit gemengd huwelijk.
4	B4 (50)	China	ouders	Chinees	Suriname	Is uit China gehaald om te trouwen met Chinees-Surinaamse man.
4a	B4a (+25)	Suriname	-	-	-	Geen partner
5	B5 (75)	Suriname	Niet bekend	Niet bekend	Niet bekend	-
6	B6 (49)	Suriname	ouders	Chinees	Nederland/Suriname	Heeft verkering met Surinaams meisje af moeten breken.
7	B7 (76)	China	1. ouders 2. hulp	1. Chinees 2. Chinees	China China	Eerste vrouw is overleden; tweede vrouw komt uit zijn geboortedorp.
7a	B7a (+25)	Suriname	vrij	Surinaams (Creool)	Suriname	Woonde tijdelijk gescheiden met haar twee kinderen bij ouders.
8	B8	Suriname	1. ouders 2. vrij	1. Chinees 2. Hindoestaans	China Suriname	Twee keer getrouwd, eerste vrouw overleden.
9	B9 (58)	Suriname	vrij	Chinees	Suriname	Gescheiden.
10	B10 (+40)	Suriname	vrij	Chinees	Nederland/Suriname	In Nederland getrouwd.
11	B11 (61)	Suriname	vrij	Suriname	Suriname	Gescheiden.
12	B12g (57)	China	vrij	1. Chinees 2. Hindoestaans	China Suriname	Van eerste vrouw gescheiden, woont nu samen.
13	B13 (41)	Suriname	vrij/ ouders	Chinees	Suriname	Woonden bij elkaar in de buurt, ouders kenden elkaar.
14	B14 (40)	Suriname	1. ouders 2. vrij	Chinees Hindoestaans	Suriname Suriname	Van eerste vrouw gescheiden, woont nu samen.
Nieuwe Chinese migranten						
15	C1 (29)	China	ouders	Chinees	Suriname	Is uit China gehaald om te trouwen met Chinees-Surinaamse man.
16	C2 (25)	China	ouders	Chinees	China	Vrouw woont in China.
17	C3 (28)	China	vrij	Chinees	Suriname	Vrouw is tijdelijk in China i.v.m. prille zwangerschap.
18	C4 (38)	China	vrij	Chinees	China	-
19	C5 (40)	China	vrij	Chinees	Suriname	Vrouw is de weduwe van zijn eerste baas.
20	C6 (35)	China	vrij	Chinees	China	Heeft één kind. Partijlid CCP: gebonden aan één-kind-beleid China.
21	C7 (35)	China	vrij	Amerikaans	Verenigde Staten	Heeft een beginnende afstands-relatie met iemand uit VS
22	C8 (36) C9 (37)	China China	vrij	Chinees Chinees	China China	Hebben elkaar leren kennen op de universiteit.

Van de oude migranten zijn vijf van de veertien participanten getrouwd met iemand die door hun ouders gekozen is. Het eerste huwelijk was bij elf van de veertien met een partner met een Chinese achtergrond. Vier keer zijn de partners uit China gehaald.

Bij de nieuwe migranten zijn twee participanten aan een partner gekoppeld door hun ouders. Acht van de negen hebben een partner met een Chinese achtergrond, daarvan zijn er drie afkomstig uit Suriname.

Samenvattend kan gezegd worden dat endogamie bij de Chinese migranten lang de voorkeur heeft gehad, met name om de zakelijke belangen veilig te stellen. Nog steeds is er sprake van koppeling door ouders en familieleden.

7.1.3 Reden en vorm van migratie/verblijf (B3c)

Door de participanten worden drie verschillende redenen genoemd waarom ze in Suriname zijn. Ten eerste om politieke redenen: gevlucht uit China voor het communisme. De tweede reden kan een economische reden zijn. Deze is onder te verdelen in: (1) migranten die op eigen kracht komen; (2) migranten die geworven zijn door een familielid; (3) tijdelijk personeel dat uitgezonden is door de Chinese overheid of door een Chinees bedrijf. De derde reden kan een persoonlijke reden zijn waarom de participant in Suriname is. Hij of zij kan geboren zijn in Suriname, gekomen zijn voor een huwelijk, teruggekeerd zijn om de ouders te helpen of terugverlangen naar Suriname. In tabel 14 zijn de redenen van migratie of verblijf overzichtelijk weergegeven.

Tabel 14 *Reden van migratie/verblijf*

Leeftijdsgroepen vanaf	A	B				C				
	Politiek	Economisch		Persoonlijk						
	Gevlucht uit China voor het communisme	Op eigen kracht gekomen	Geworven door een familielid	Uitgezonden door de Chinese overheid	Uitgezonden door een Chinees bedrijf	Teruggekeerd om ouders te helpen	Terugverlangen naar Suriname	Voor een huwelijk	Geboren in Suriname	
Oude migranten	3					5	1	1	6	
70	1							1		
60	1								2	
50	1					1	1		1	
40						3			1	
30										
20						1			2	
Nieuwe Migranten		1	4	2	2					
70										
60										
50										
40			1							
30			1	2	2					
20		1	2							

Geen van de persoonlijke familieverhalen van de participanten in dit onderzoek gaat terug tot de periode van de eerste Chinese migratie. Participant B5 geeft wel een uitgebreid historisch overzicht

van de wijze waarop de eerste Chinezen 150 jaar geleden in Suriname kwamen, tot nu toe (Interview B5, uiting 11 tot 68). Hij geeft in dit verhaal een nieuwe economische aanleiding, namelijk opgeroepen worden door de Surinaamse overheid. Volgens hem heeft Bouterse halverwege de jaren '80 Herrenberg als ambassadeur naar China gestuurd met als opdracht Chinezen te interesseren zich in Suriname te vestigen als fabrikant (Interview B5, uiting 245). Participant B5 zet verder uiteen hoe veel Chinezen noodgedwongen in Suriname moeten blijven, nadat de Amerikaanse ambassade ontdekt dat Suriname door veel Chinezen als sluproute naar Amerika wordt gebruikt (Interview B5, uiting 247).

De vroegste verhalen uit eigen ervaring komen van de participanten B1 en B7, die uitleggen dat alle oude Chinese migranten in Suriname uit een klein gebied in China komen: Xiangang. Participant B12 vertelt dat hij en velen met hem zijn weggegaan uit China vanwege het communisme (Interview B12, uiting 39). De gebruikelijke route was om eerst naar Hong Kong te gaan en vandaaruit verder te trekken. Participant B1 vertelt dat zijn familie China ontvluchtte vanwege de corrupte regering en de grote armoe. Vele lotgenoten kwamen via Hong Kong in Suriname terecht, zeker als daar al familieleden zaten (interview B1, uiting 16). Ook de participanten B12 en B7 zijn hier voorbeelden van.

Opmerkelijk is dat een aantal participanten, die in Nederlands gestudeerd hebben en daar een succesvolle carrière hebben opgebouwd, terugkeren om hun ouders te helpen. Enerzijds om de zaak te reorganiseren en moderniseren, maar ook gewoon om mee te werken en daarmee hun respect te betuigen ten opzichte van de ouders. Meer nakomelingen van oude migranten, die in het buitenland gewoond hebben, keren terug. Bijvoorbeeld participant B1, die na zijn pensioen een deel van het jaar in Suriname woont en participant B5 die na een succesvol verblijf als in Nederland opgeleid kunstenaar, terugkomt naar Suriname in een tijd dat er veel gebrek was aan o.a. levensmiddelen (B5, uiting 187 tot 195).

De afgelopen 20 jaar komen ook veel nieuwe migranten naar Suriname. Sommigen komen op eigen kracht, zoals de familie van participant C3, maar het betreft ook vaak migranten, die door familieleden naar Suriname gehaald worden, zoals C1 en C2. De meeste migranten komen met economische motieven. Er is sprake van een kettingmigratie als familieleden in het succes van hun familielid willen komen delen. De migranten die slagen in Suriname houden contact met de familie en gaan soms naar China op familiebezoek. Ze moeten dan een groot diner geven, waardoor ze voor de familieleden het levend bewijs zijn dat Suriname een aantrekkelijk immigratieland is. Ze vergeten dat degenen die niet geslaagd zijn, niet komen (interview B5, uiting 253).

Degenen die geworven zijn door een familielid, beginnen als werknemer in de zaak van het familielid. De meesten proberen daarna zo snel mogelijk een eigen zaak te beginnen, met als gevolg meer concurrentie. Importbruiden, zoals participant B4, werken direct mee in de zaak van hun man (interview B4, uiting 89).

De nieuwe Chinese migranten komen uit verschillende provincies in China (Interview B10, uiting 82). Allen geven aan dat ze komen om hun economische positie te verbeteren. Als er naar gevraagd wordt, geeft geen van de nieuwe Chinese migranten als reden dat er geen werk was in China.

De suggestie, van onder andere participant B3, dat de één-kind-politiek in China een reden is om te migreren (Interview B3, uiting 430), wordt niet bevestigd door de nieuwe migranten. C3 noemt het desgevraagd wel een “extra gift” (Interview C3, uiting 274).

Er zijn verschillende groepen tijdelijke werknemers: de hoogopgeleide expats die werken bij Chinese bedrijven en in Suriname de expertise inbrengen waar Suriname behoefte aan heeft; het kleine groepje docenten van de Chinese school, die uitgezonden zijn door de Chinese overheid en de grote groep laagopgeleide contractarbeiders die bijvoorbeeld in de bouw werken. C8 en C9 zijn een voorbeeld van de eerste groep. Zij vinden het aantrekkelijk voor hun cv om buitenlandervaring op te doen. Dat geldt ook voor de docenten van de Chinese school. Vanwege de taalbarrière is het niet gelukt om contact met te leggen met contractarbeiders in de bouw. In een aantal gesprekken met verschillende inwoners van Paramaribo wordt beweerd dat deze arbeiders in korte tijd veel geld verdienen en dat ze daarom zoveel uur werken, vaak onder zware omstandigheden.

Als samenvatting kan gezegd worden dat de reden voor verblijf in Suriname bij de nieuwe migranten alleen maar economisch is en dat ze vaak via kettigmigratie in Suriname zijn gekomen. Bij de oude migranten is het verblijf grotendeels persoonlijk van aard, hoewel opmerkelijk is dat veel hoogopgeleide kinderen uit het buitenland terugkeren om hun ouders met de zaak te helpen of de zaak over te nemen. En in die zin toch ook weer een afgeleide economische motivatie hebben.

7.1.4 Typisch Chinese cultuur (B3d)

In deze paragraaf wordt beschreven welke traditionele beelden en gewoontes de participanten vanuit hun Chinese achtergrond al dan niet belangrijk vinden en hoe ze die in hun nieuwe omgeving proberen vast te houden of juist los te laten. Naast een aantal filosofische uitspraken komen waarden als respect voor de ouders en voorouderverering aan de orde. Veelvuldig komt het eten ter sprake. Ook worden voorbeelden gegeven over andere normen wat betreft onderlinge hulp, kleding en lichaamstaal.

Participant C8 protesteert op de vraag wat zij terugziet van de Chinese cultuur in Suriname. Welke Chinese cultuur? Volgens haar is er niet één cultuur, maar meerdere:

C8 You know, China is a big country. So sometimes, I think, different people came from different provinces. They like, came from different little countries. Even they have the same holiday, the same language, but still they have their own language and culture and tradition.

(Interview C8, uiting 170)

Participant B5 ziet die gemeenschappelijke cultuur wel. Hij benadert het onderwerp op een historisch-filosofische manier. De Westerse filosofie is volgens hem verbonden met religie en plaatst alles in het licht van goed en kwaad. De Chinese filosofie is anders: daar wordt niet gezegd dit is goed en dit is

slecht (interview B5, uiting 165). Hij benoemt als typisch verschil tussen de Westerse en de Chinese cultuur de flexibiliteit:

B5 Terwijl in het Chinees zeggen ze: wat vandaag geldig is, hoeft morgen niet geldig te zijn. En Nederland zegt: dan ben je een hypocriet, want je zweeft. Dat is de Nederlandse mentaliteit. Als je eenmaal een keus hebt gemaakt, dan moet je blijven. Begrijp je? Maar de Chinees zegt: Nee we willen dus constant. Daarom heeft China niet zelfde keuze van uh ((<)) wat is verkeerd?

(Interview B5, uiting 331)

Voor de jongere generatie nakomelingen van de oude migranten is het moeilijk om aan te geven wat typisch is van de Chinese cultuur. Zij hebben bepaalde dingen meegekregen van hun ouders, maar ze weten niet wat de achtergrond daarvan is (Interview B2, uiting 539). Tijdens de viering van Keti Koti zijn in de parade de stereotype paraplu's, qipaos (shanghai dress) en de drakendans te zien. Ook participant B7 laat vol trots zijn Chinese pak uit de kast halen. Een soort Tai Chi pak dat de vereniging *Kong Ngie Tong San* speciaal in China heeft laten maken voor optredens van de bestuursleden bij openbare presentaties tijdens parades waar andere bevolkingsgroepen zich ook presenteren in hun folkloristische outfits. Het is wat Paul Tjon Sie Fat (2009) *the inevitability of ethnic performing* noemt.

Figuur 9. Chinese presentatie tijdens de Parade met Keti Koti, Paramaribo 2013

Niet alleen de nakomelingen van de oude migranten hebben minder verbinding met 'de Chinese cultuur'. Participant C1, een nieuwe migrant, maakt ook voor China het onderscheid tussen de ouderen en de jongeren die ver weg in de stad wonen en hun cultuur verwaarlozen. (interview C1, uiting 417).

Het respect voor de ouders wordt vaak genoemd. Participant C4 geeft aan dat ze haar kinderen alleen maar de taal en het respect voor de ouders wil meegeven, de rest interesseert haar niet meer. Ze kent ook geen tempels in Suriname waar Chinezen wierook branden (interview C4, uiting 191-199). Omgekeerd wordt door de kinderen en dan vooral door de meisjes, het respect van de ouders naar hen toe minder gevoeld. De ouders gedragen zich streng en afstandelijk. Tijdens de lunch van participant B9 worden voorbeelden uit de kindertijd gegeven:

- Gast 2 Yes, this is Chinese. They know it. Een schouderklopje af en toe heb ik gemist.
Gast 1 Nooit geweest.
Gast 2 Nooit geweest. Ik heb nooit mijn hand bij mijn ouders kunnen ophouden. Very poor.
Gast 1 Nee, maar je broer wel misschien. Die jongens wel. [Die jongens krijgen die schouderklopjes. Die meisjes. The girls.
Gast 3 But the girls, the old Chinese they not like to have the girls.
Gast 1 [Yes, full Chinese, I remember, we were so poor in Suriname, when they cook the chicken, the legs, the thigh is for the boy, two time, we had two just two brothers and the father eats first.

(Gespreksfragmenten A7, uiting 240-245)

Participant C3, een zoon van nieuwe migranten, koestert de Chinese tradities nog wel. Hij noemt het Fēngsú xíguàn (风俗习惯). Hij viert met de hele familie in Suriname alle Chinese traditionele feesten en eet dan de daarbij behorende gerechten (interview C3, uiting 384-391). Hij prijst zich gelukkig, dat hij zijn primair onderwijs in China heeft gekregen. Daardoor kent hij de Chinese geschiedenis, spreekwoorden en waarden en normen, zoals het respect voor ouderen (interview C3, uiting 363-371).

Een terugkerend compliment aan de Chinese bevolkingsgroep is dat ze hard werken. Participant C8 geeft als verklaring dat de angst voor de toekomst de belangrijkste drijfveer is voor dit harde werken. Al zijn ze nog zo rijk, ze zullen altijd geld sparen voor hun pensioen en voor de kinderen (interview C8 en C9, uiting 373). Om die toekomst zeker te stellen wordt geïnvesteerd in de kinderen, die respect voor de ouders in de opvoeding meekrijgen. Aangezien vier van de participanten teruggekeerd zijn uit het buitenland om hun ouders te helpen, wordt aan participant B10 gevraagd of dit typisch Chinees is. Hij antwoordt:

- B10 Nee, ik denk het niet. Ik denk dat het eerder de Chinese cultuur, de Aziatische cultuur moet ik zeggen. De Hindoestanen hebben dat ook, dat ze heel graag de educatie van hun kinderen ondersteunen. Ze willen heel graag dat hun kinderen goed opgeleid zijn en dat soort dingen en vooral in Suriname merk ik wel dat die ouders hun kinderen juist pushen om naar het buitenland te gaan, om daar hun kennis te verbreden, om daar verder tot ontwikkeling te komen. De meeste blijven dan ook in het buitenland dacht ik. Je hebt daar ook betere banen en dat soort dingen. Je wordt beter betaald. Ik moet eerlijk vertellen dat als mijn vader niet was overleden, dan was ik waarschijnlijk nog in Nederland. Ik had een goede baan, een goede alles, dus ja.

(Interview B10, uiting 188)

Die onderlinge zorg gaat verder dan alleen de familie volgens participant B3. Zij zegt dat ze nog nooit een Chinees heeft zien bedelen. Volgens haar wordt die opgevangen door de Chinese gemeenschap (interview B3, uiting 502-504).

Een stereotype uitspraak is dat de Chinese gemeenschap gesloten is. Bij punt B3i bevestigt participant C3 dit als iets onvermijdelijks (Interview C3, uiting 212-214); anderen verzetten zich tegen dit beeld. Participant B10 ontkent die geslotenheid. Hij denkt dat vooral de taalbarrière daar debet aan is (Interview B10, uiting 240-244). Participant B5 wordt erg moe van de steeds terugkerende opmerking dat ‘Chinezen’ gesloten zijn. Volgens hem is het een vooroordeel dat niet te bestrijden is. Mensen geloven wat ze willen geloven (interview B5, uiting 161).

Een vaak gehoorde klacht van o.a. de klanten van de kapsalon, is dat de nieuwe Chinese migranten er zo slordig bij lopen (Gespreksfragmenten A1, uiting 118-120). Volgens C1, een nieuwe migrant, ligt dat aan de omstandigheden in Suriname. Hier moet ze werken en is het te warm om make-up op te doen. Alles loopt uit. In China droeg ze modieuze kleding, maar hier draagt ze werkkleding. Ze zou zich schamen om er zo bij te lopen in China (Interview C1, uiting 445-449).

Veruit het vaakst genoemd is de Chinese voeding. Die zal volgens alle participanten met een Chinese achtergrond het langst stand zal houden. Het eten met stokjes is voor alle participanten met een Chinese achtergrond een vanzelfsprekendheid. Participant C1 vindt het geen probleem om iets als roti met de handen te eten, zolang het maar geen rijst is (interview C1, uiting 430-439). De oude Chinese migranten die geobserveerd zijn, eten met stokjes in de ene hand en een lepel in de andere hand. Sommige migranten spreken met trots over de bijdrage die de Chinese gemeenschap aan de Surinaamse samenleving heeft geleverd door een aantal Chinese gerechten ook in Suriname op de kaart te zetten. Volgens Participant B10 wordt dat ook belicht bij de komende viering van de vestiging van Chinezen in Suriname, waar weer eens zal blijken dat veel oorspronkelijk Chinese gerechten inmiddels Surinaamse gerechten geworden zijn (Interview B10, uiting 278). ‘Chinees eten’ bestaat niet. C7 en C2 benadrukken de grote variatie Chinese gerechten door te vertellen dat mensen uit verschillende provincies in China verschillend eten (interview C2, uiting 324-330). Daardoor is met de komst van de nieuwe Chinese migranten ook een ruimer aanbod aan Chinese restaurants en gerechten gekomen. Die worden voornamelijk bezocht door de eigen groep (Interview C3, uiting 191). Participant C6 is verbaasd over de populariteit van take-aways in Suriname. Het gebruik van doggy-bags en het serveren van meerdere gerechten op één bord voor individueel gebruik zijn hem vreemd (interview C6, uiting 776-792). Ook met drinken ervaart hij een cultuurshock. Hij is gehecht aan thee en begrijpt niets van de gewoonte om koude zoete frisdrank te drinken (Interview C6, uiting 107).

Van de traditionele gezondheidszorg in China is het een en ander terug te vinden in een paar winkels in Paramaribo die speciaal gericht zijn op Chinese klanten. Daar worden medicinale voedingsmiddelen en kruiden verkocht. Participant C6 laat zijn medicinale kruidenmixen voor een deel uit China overkomen om de ongemakken van het verblijf in Suriname te overwinnen (interview C6, uiting 125-142).

Participant C6 wijst op een aspect van non-verbale communicatie dat tijdens observaties met andere participanten niet opgevallen is. Fysieke nabijheid is volgens hem een teken van respect en vriendschap (Interview C6, uiting 907).

Als samenvatting voor wat typisch Chinese cultuur is, kan gezegd worden dat er niet één Chinese cultuur is. Met de komst van de nieuwe migranten uit verschillende provincies wordt dat extra duidelijk. Wat wel als gemeenschappelijk wordt gezien zijn eigenschappen als de flexibiliteit en het harde werken, om de toekomst zeker te stellen. Ook het respect voor de ouders is een algemeen kenmerk. Dat de Chinese gemeenschap gesloten is, wordt door sommigen bevestigd en door anderen fel tegengesproken. De taalbarrière zou hierin een rol spelen. Als verdediging tegen de zogenaamde slordigheid van de nieuwe migranten wordt aangevoerd dat het te maken heeft met het Surinaamse klimaat en de zware werkomstandigheden. Van de Chinese voeding wordt de culturele bijdrage aan Suriname benadrukt en verder is iedereen het erover eens dat de Chinese voeding het langst stand zal houden als culturele traditie. Daarbij moet duidelijk zijn dat iedere provincie zijn eigen voedsel heeft meegebracht.

7.1.5 Opvoeding en educatie (B3e)

In deze paragraaf wordt geïnventariseerd hoe de Chinese participanten in dit onderzoek met de opvoeding en educatie van hun kinderen omgaan. Achtereenvolgens komen aan de orde: waarden en normen; het belang van goed onderwijs; waarom veel kinderen van Chinese migranten naar China gebracht worden; en ten slotte de verschillen in het onderwijs in China en Suriname.

Wat betreft de overdracht van waarden en normen, lijken de meeste oude migranten, die hun kinderen bij zich (in Suriname) hebben gehouden, daar niet bewust mee bezig te zijn. Wat zij in ieder geval wel meegegeven hebben, is het respect voor de ouders. Participant B6 zegt dat de oude Chinese migranten, buiten Paramaribo, hun kinderen meer ‘Chinees’ opvoeden dan zij die in Paramaribo wonen (interview B6, uiting 44). Alleen participant B1 zegt expliciet dat hij zijn kinderen weinig meegegeven heeft van de Chinese cultuur, omdat hij wil dat zijn kinderen hun eigen weg gaan (interview B1, uiting 508). Van de nieuwe migranten zegt C4 dat ze alleen maar de taal en het respect voor de ouders wil meegeven, de rest interesseert haar niet (interview C4, uiting 191-199). Zij laat haar kinderen naar de reguliere lagere school in Suriname gaan en aanvullend naar de Chinese school.

Wat al eerder is aangegeven bij het vorige punt over de typisch Chinese Cultuur is, dat de Chinese migranten zo hard werken om hun kinderen een betere toekomst te geven. Zonder uitzondering geven de participanten aan te investeren in een goede opleiding voor hun kinderen (interview B10, uiting 188).

Veel nieuwe migranten, die meer Chinese culturele waarden en normen aan hun kinderen mee willen geven, brengen hun kinderen naar China. Vaak een pragmatische keuze, waardoor de ouders hun handen vrij hebben om aan hun zaak te werken. Een voorbeeld hiervan komt van participant C1. Ze heeft een jaar geleden haar kindje van zeven maanden naar de familie van haar man in China gebracht. Zonder kindje in de winkel kan ze harder werken en alerter zijn op winkeldiefstal. Ze denkt dat ze over twee jaar weer naar China gaat en intussen houdt ze contact via QQ, een Chinees chatprogramma. Het kindje noemt haar geen mama, maar tante. Op de vraag of ze het kind weer

terughaald naar Suriname, antwoordt ze, dat ze niet denkt dat de familie haar dochter los gaat laten, omdat het een héél slim kind is, waar iedereen van houdt (interview C1, uiting 91-131). De kinderen worden niet alleen aan de zorgen van de familie toevertrouwd. Participant C5 laat vier van zijn kinderen opvoeden door een gepensioneerde professor, die op de campus van een Chinese universiteit woont. Zo wil C5 zich verzekeren van de beste opvoeding voor zijn kinderen.

Volgens één van de klanten in de kapsalon, met een Chinese achtergrond, liet de generatie van haar vader hun eerstgeboren zonen direct naar Hong Kong gaan, om de Chinese taal te leren (uiting 363-371). Eén klant benoemt de emoties die daarmee gepaard gaan. Participant B9 ziet juist weinig sentiment bij ouders en kinderen. Zij geeft een voorbeeld van familieleden die tot aan de volwassenheid door andere familieleden in Hong Kong zijn opgevoed, maar hun ouders niets kwalijk nemen en een onvoorwaardelijke band met ze hebben (gespreksfragmenten A19, uiting 2-14).

Over de kwaliteit van het onderwijs in Suriname is veel discussie. De nakomelingen van de oude Chinese migranten uit dit onderzoek hebben voor het grootste deel in Suriname op de lagere school gezeten. De meesten hebben in Nederland een beroepsopleiding of universitaire studie gevolgd. De nieuwe Chinese migranten zeggen dat ze een universitaire opleiding voor hun kinderen in China of in Amerika willen. Volgens participant B6 prefereren ook de oude migranten een universiteit of hogere beroepsopleiding voor hun kinderen in het buitenland:

B6 Een Chinees, ik had het al gezegd, denken toekomstgericht en dan laat je je kind niet hier studeren. Als je geen andere keus hebt, dan kan het niet, maar anders dan stuur je hem weg. (Interview B6, uiting 310)

Van de participanten uit de nieuwe groep Chinese migranten is alleen C4, tevreden met het Surinaamse onderwijs voor haar kinderen. De rest is ervan overtuigd dat het onderwijs in China beter is dan in Suriname. Niet alleen vanwege de taal en cultuur die ze daar meekrijgen, maar ook omdat de scholen in Suriname veel minder contacttijd hebben dan in China.

Participant C3 denkt daar genuanceerd over. Hij is als zoon van één van nieuwe Chinese migranten op zijn dertiende naar Suriname gekomen. Hij waardeert de vrijheid in het Surinaamse onderwijs en bekritiseert het Chinese onderwijs waar alleen maar strikt volgens het boekje wordt gewerkt (Interview C3, uiting 333). Hoewel de vrouw van participant C3 pas twee maanden zwanger is, weet hij nu al zeker dat hij zijn kinderen bij zich wil houden, omdat hij met elke stap wil “nagroeien”. Ondanks zijn waardering voor het onderwijs in Suriname wil hij toch dat zijn kinderen de lagere school in China gaan volgen, zodat ze de Chinese taal en cultuur kunnen leren (Interview C3, uiting 341). Hoe dat het georganiseerd moet worden, weet hij nog niet. Het liefst zou hij dan meegaan, maar hij weet niet of hij zelf nog kan wennen in China en of het mogelijk is om daar een zaak op te zetten.

De Chinese school, waar kinderen twee keer week ’s middags na afloop van de reguliere ‘Surinaamse’ basisschool naar toe kunnen gaan, speelt een beperkte rol. Ouders vinden het belangrijk dat kinderen iets mee krijgen van de Chinese taal en cultuur, zolang de prestaties van hun kinderen op

de ‘Nederlandse’ school hier niet onder lijden. Dat is vaak de reden dat niet alle kinderen van een gezin naar de Chinese school gaan. Volgens de docenten C6 en C7 zijn de ouders niet erg betrokken bij het onderwijs. Soms komen kinderen een tijd niet naar school omdat vader en moeder het te druk hebben om de kinderen naar school te brengen (interview C6, uiting 584). Ook wordt thuis niet geïnformeerd naar de les en worden de kinderen niet geholpen met huiswerk. Meer informatie over de Chinese school is te vinden in bijlage 9.4.

Speciaal is dat in de periode van het onderzoek een tentoonstelling wordt ingericht met de titel *De Qi van China* in een museum voor kinderen in Paramaribo, *Villa Zapakara*. Doel is om de Chinese cultuur onder de aandacht te brengen bij kinderen van alle bevolkingsgroepen. Het tentoonstellingsmateriaal is afkomstig uit het Tropenmuseum in Nederland en is gebruikt voor een kindertentoonstelling van 2009-2012. In de tentoonstelling staat het oude China centraal. De staf uit, tijdens een rondleiding van de in aanbouw zijnde expositie, hun trots op de naar hun idee authentieke presentatie van ‘de kracht van China’. In de docentenhandleiding bij de tentoonstelling van 32 pagina’s staat één alinea over ‘de Chinezen in Suriname’.

Figuur 10. Opbouw van de tentoonstelling De Qi van China in kindermuseum Zaparka, Paramaribo 2013

Samenvattend kan gezegd worden dat voor alle Chinese migranten bij de opvoeding het respect voor ouders doorgegeven wordt. Veel nieuwe migranten sturen hun kinderen naar China en laten hun kinderen daar naar school gaan om de taal en cultuur te leren. Voor alle migranten is het onderwijs van hun kinderen belangrijk. Over de kwaliteit van het onderwijs in Suriname laten de nieuwe migranten zich negatief uit, omdat er te weinig contacttijd is. De oude migranten sturen hun kinderen naar Nederland voor een beroepsopleiding of universitaire opleiding, terwijl de nieuwe migranten hun

kinderen daarvoor gericht zijn op China of Amerika. De Chinese school heeft een beperkte en symbolische rol. Bij de culturele overdracht op de Chinese school en in het kindermuseum staat het oude China centraal.

7.1.6 Transnationale contacten (B3f)

In paragraaf A1a in tabel 1 werd al eerder in beeld gebracht dat zowel de oude als de nieuwe migranten veel transnationale contacten hebben. In deze paragraaf komt eerst het contact met de achterblijvende familie in China en met lotgenoten die wegtrokken uit China aan bod, inclusief de wijze waarop het contact onderhouden wordt, daarna volgen de opmerkingen over handelscontacten en het wonen in meerdere landen.

Voor de meeste nakomelingen van de oude migranten staat de familie in China ver af. Participant B2 heeft geen enkele behoefte aan contact met de familie in China. Hij kan ze niet verstaan en hij vindt ze dom, omdat ze geen e-mail kunnen gebruiken en geen Engels spreken (interview B2, uiting 214-237). Sinds het overlijden van zijn ouders, is alle contact doodgebloed (interview B2, uiting 263). Bij een eerdere generatie was die belangstelling er wel, maar volgens participant B6 weerhield een financiële drempel hen ervan om hun familie te bezoeken (interview B6, uiting 10). Participant B6 is een paar jaar geleden meegegaan op familiebezoek in China, met de neef van zijn vader, die na 40 jaar eindelijk zijn zieke 92-jarige moeder ging bezoeken. B6 houdt nog steeds contact met de familie via mail. Het blijft bij korte mailtjes omdat die vertaald moeten worden. Ter compensatie sturen ze foto's mee van vakanties of uitstapjes naar een waterval. Het gaat financieel goed met de familie van B6 in China:

B6 Ja, ze hadden een zekere welvaart. Er wordt, dat moet u weten, er wordt spottend hier over gesproken van vroeger hadden de Chinezen die hier kwamen het beter dan degenen die achterbleven. Nu is het omgekeerd, door de Chinese welvaart. De omgekeerde. Degenen die achterbleven hebben het beter dan degenen die hier zijn gebleven.

(Interview B6, uiting 10 vervolg)

Een aantal oude migranten die aanvankelijk gevlucht zijn naar Hong Kong heeft nog steeds een band met lotgenoten van toen. Participant B1 woonde in de tweede helft van de vorige eeuw met meerdere families in kleine appartementen. Hij vertelt hoe hij via brieven contact hield, nadat ze naar Amerika waren geëmigreerd. Toen hij zelf niet kon aarden in Suriname, is hij naar hen toe gereisd (interview B1, uiting 75-82). Het levensverhaal van B1 is bijzonder en succesvol, omdat hij tegen wil en dank in Amerika is gaan studeren en daarna wereldwijd voor multinationals heeft gewerkt. Nu hij gepensioneerd is, pendelt hij op en neer tussen vier huizen in drie landen (China, Canada en Suriname).

De verwevenheid met de familie in China en het daarmee gepaard gaande gevoel dat China 'thuis' is, is vooral bij de nieuwe migranten sterk aanwezig. Alleen participant C4, die nu veertien jaar in Suriname is, vormt hierop een uitzondering. Zij geeft aan dat haar familie in de provincie Zhejiang minder vrij denkt dan zij en haar man. Zij vindt dat zij geen recht hebben om zich met haar leven te bemoeien (uiting 316 tot 322). Ze heeft haar kinderen dan ook in Suriname gehouden. Bij punt B3c is

al beschreven hoe kettingmigratie plaatsvindt door het werven van familieleden om in Suriname te komen werken. Bij B3e is beschreven hoe kinderen naar China gebracht worden en dat zodoende families over twee landen verspreid wonen.

Vroeger werden de contacten via brieven en telefoon onderhouden. Tegenwoordig wordt de telefoon nog wel gebruikt, maar internettoepassingen als e-mail, Skype en in mindere mate Facebook, zijn nu veruit favoriet. Zowel oude als nieuwe migranten gebruiken Wei Xin, de Chinese versie van Whatsapp. Terwijl in Suriname BlackBerry telefoons het meest gebruikt worden, zie je bij de Chinese migranten vooral iPhones die gebruiksvriendelijker zijn voor de tekstinvoer van Chinese teksten (interview C3, uiting 430-441).

Bijna alles wat in de Chinese winkels te koop is, wordt geïmporteerd. Dit gebeurt vaak centraal (interview B10, uiting 90). Zakelijk is er veel contact met China, soms via tussenleveranciers, maar vaak ook zijn er rechtstreeks zakelijke contacten met China. Participanten B8, B7, B6 en B12 gaan regelmatig naar China om daar persoonlijk zaken te doen.

Het contact met Nederland is vooral bij de oude Chinese migranten sterk ontwikkeld. Velen van hen hebben een opleiding in Nederland gevolgd (zie tabel 1) en zijn daar nog een aantal jaren blijven wonen en werken. Veel familieleden van de participanten wonen in Nederland en ze gaan vaak bij elkaar op bezoek in Nederland en Suriname, al valt in een aantal gesprekken op, dat sommige familieleden uit elkaar groeien (interview B5, uiting 289). Sommige in Nederland wonende Surinamers, ook diegenen met een Chinese achtergrond, dromen van een huis in Suriname, waar ze een deel van het jaar zouden kunnen wonen.

Eén van de redenen om in het buitenland te willen werken, is het lage salarisniveau in Suriname. Zo heeft participant B9 een periode op Bonaire in het onderwijs gewerkt, om haar kinderen in Nederland te kunnen laten studeren.

Ten slotte is het opmerkelijk dat de oude migranten voor gezondheidszorg of uitstapjes gemakkelijk uitwijken naar een ander land in het Caribische gebied, terwijl de nieuwe migranten meer op China georiënteerd zijn.

Kortom, er zijn veel transnationale contacten. Families wonen verspreid over verschillende landen en de kinderen worden daar naartoe gestuurd waar de opvang en/of de scholing het best geregeld kan worden. De nieuwe Chinese migranten zijn daarbij op China gericht, de oude Chinese migranten meer op Nederland. In het onderhouden van contact speelt internet een grote rol. In zakelijk opzicht zijn er contacten met China om goederen te importeren. Migrantten, die geen winkelier zijn, wijken soms uit naar het buitenland, vanwege het lage salarisniveau van Suriname. Ook voor de gezondheidszorg en uitstapjes wordt vaak uitgeweken naar het buitenland. De oude migranten zijn dan meer op het Caribische gebied georiënteerd en de nieuwe migranten gaan daarvoor naar China. De wens om eens terug te keren naar Suriname is bij veel naar Nederland uitgeweken migranten aanwezig.

7.1.7 Beeld van China, waardering en kritiek (B3g)

In deze paragraaf volgt een overzicht van wat participanten in interviews en gesprekken hebben aangegeven over het beeld dat zij van China hebben. Velen uiten hun trots op China wat betreft de rijke cultuur en de grote economische ontwikkeling, terwijl anderen hun bezorgdheid uiten over het Chinees “imperialisme” en de andere gewoontes van nieuwe Chinese migranten.

De trots en verbondenheid wordt door één van de oude Chinese migranten, participant B6 geuit, naar aanleiding van een eerste familiebezoek in China:

B6 En ja, in China krijg je natuurlijk geweldig trots gevoel van Chinees toch, dat je zoveel Chinezen om je heen ziet, wow en dus.

(Interview B6, uiting 118)

B6 Dus de eerste dag, de eerste avond dat we daar waren, werd een groot feest georganiseerd. Dus ik kwam daar met die neef. Veertig jaar lang hebben die dorpelingen hem niet gezien, dus je kan je voorstellen, een groot feest, dat het huis te klein was. Dus feest was op straat, tafels op straat, zo gebeurde dat en ik keek naar die gerechten. Ik zeg: verdomme deze gerechten maakte mijn oma ook, dit, dit komen daar wel vandaan en je bent ermee opgegroeid want je denkt, die dingen zijn Surinaamse dingen, versurinamiseerd, whatever, maar het zijn Chinese dingen. Het zijn Chinese gerechten die in de Chinese keuken is, deel van de Chinese keuken is geworden. De helft van die tafel was uh bekend. Ja, de andere helft ook van de restaurants. De andere helft was gewoon huis-eten.

(Interview B6, uiting 122)

Dat het vertrouwen in de gezondheidszorg in China groot is, blijkt uit het feit dat de moeder van participant B2, toen zij ernstig ziek was, naar China ging voor behandeling. Volgens B2 is in China de technologie in ziekenhuizen verder ontwikkeld dan in Suriname (Interview B2, uiting 204). Participant C6 heeft, wat zijn gezondheid betreft, juist meer vertrouwen in de traditionele Chinese geneeswijzen en geeft voorbeelden van de geneeskraft van accupunctuur en Chinese kruiden (interview C6, uiting 112-140).

Regelmatig wordt trots verteld over grote moderne steden als Shanghai en de hoge gebouwen daar, zowel door nieuwe als oude migranten (interview C6, uiting 93; B7, uiting 519). Participant B6 schetst de vooruitgang in met name Zuid-China, waar voorheen grote rurale gebieden waren, die nu geïndustrialiseerd zijn (interview B6, uiting 138-142)

In de periode van het onderzoek brengt president Bouterse een staatsbezoek aan China. Oude Chinese migranten en andere Surinamers reageren hier niet positief op: ze waarderen de invloed van China op Suriname van de laatste decennia niet. Een van de nieuwe participanten C1 hoopt, dat er naar aanleiding van het bezoek meer landbouwers naar Suriname komen in plaats van nieuwe concurrenten in de detailhandel (interview C1, uiting 531).

De hygiëne in China lijkt ook een issue te zijn. Sommige nakomelingen van oude Chinese migranten durven niet naar het land waar hun ouders vandaan komen, omdat ze bang zijn dat het er vies is. Ze hebben verhalen gehoord waar ze van griezelen: over hurktoiletten en kommetjes onder tafel waarin gespuugd wordt tijdens het eten in een restaurant (interview B3, uiting 514-516).

In het algemeen wordt wel gesproken over het feit dat in China een groot aantal minderheden woont. Maar het blijft bij het benoemen, om aan te tonen dat ook in China meerdere culturen zijn (interview B5, uiting 131). Alleen C8 en C9 laten zich uit over de minderheden in China. Zij denken dat er geen problemen zijn met minderheden, maar wel met rijk en arm (interview C8 en C9, uiting 317-321). Ook het gebrek aan vrijheid van meningsuiting wordt niet genoemd. Wel geeft participant C3 aan dat hij blij is met de vrijheid van meningsuiting in Suriname (interview C3, uiting 319-321).

Samenvattend kan gezegd worden dat het beeld van China en de Chinezen zowel positieve als negatieve kanten heeft. Enerzijds is er de trots op de economische en technologische ontwikkeling en de dankbaarheid om onderdeel uit te maken van het grote Chinese volk, zowel bij de oude als de nieuwe migranten, anderzijds zijn de oude migranten negatief over de slechte hygiëne en zijn ze bang voor nog meer Chinese invloed in Suriname. Het is niet duidelijk hoe gedacht wordt over minderheden en de politieke situatie in China.

7.1.8 Beeld van Suriname en Surinamers, waardering en kritiek (B3h)

Een van de vragen tijdens de interviews met de nieuwe Chinese migranten betreft het beeld dat zij van Suriname en de Surinamers hebben. Het blijkt dat de nieuwe Chinese migranten Suriname positief beschrijven als een land zonder milieuvervuiling en een relaxte bevolking. De keerzijde hiervan is het gebrek aan werklust, de achtergebleven ontwikkeling van het land en de onbekendheid in het buitenland.

Zowel de oude als de nieuwe migranten loven het klimaat en de natuur van Suriname.

Participant dokter R. noemt Suriname “een paradijs”, wat hij als volgt toelicht:

Dr R. We get the weather, a little bit of rain, or it is too hot soms. Never too cold, never too hot, no extremes. And we don't get like hurricanes, earthquakes and things like that. So, what else do we want?
Everybody can grow their food. Suriname, even the vegetables grow alongside the street. Yes, that's true.

(Gespreksfragmenten A10, uiting 65)

Beide groepen roemen de frisse lucht, de mooie natuur en de mogelijkheden om te vissen en jagen. Onder de oude migranten zitten veel participanten die daar volop van genieten. Participant R noemt zichzelf een bushman. Hij heeft een vliegtuig gebouwd, een amfibievoertuig en is een gecertificeerd wapeninstructeur. Ook de horlogemaker B12 laat veel foto's van de jacht en het vissen zien. Participant B7 heeft jachtgeweren in huis onder handbereik staan, niet alleen om dieven af te schrikken, maar ook om te jagen. Participant C5 is onder de participanten uit de groep nieuwe Chinese migranten, de enige die de tijd neemt om te jagen en vissen en motor te rijden. In twee van zijn winkels staat een motor en zijn kantoor hangt vol leren motorpakken.

De gastvrijheid en de vrijgevigheid van Surinamers wordt door meerdere participanten genoemd. Participant B3 vergelijkt het met Nederland, waar je volgens haar de burens niet eens kent en waar de mensen altijd chagrijnig zijn en commentaar hebben op alles. De Surinamers zijn volgens B3,

altijd vriendelijk en gastvrij. Ze delen alles (Interview B3, uiting 412). Participant C6 vindt het erg onpraktisch dat je in Suriname een hele eend moet kopen. In China was hij gewend een halve of kwart eend te kopen. Ook de porties groenten en fruit op de markt zijn bedoeld voor grote gezinnen (interview C6, uiting 745).

Het rustige levenstempo van de Surinamers is voor de nieuwe migranten bijzonder opvallend (interview C3, uiting 323-329). Hoewel de expats C8 en C9 het relaxte leven in Suriname waarderen, willen ze er niet blijven. Ze zoeken uiteindelijk toch meer uitdaging, competitie en kansen om te groeien (interview C8 en C9, uiting 227). Zij denken dan ook dat de Surinamers een voorbeeld zouden moeten nemen aan de Chinezen en ook harder zouden moeten werken en de competitie aangaan om hun land te ontwikkelen en te moderniseren (interview C8 en C9, uiting 260).

Als gevraagd wordt aan de nieuwe migranten wat hun eerste indruk van Suriname was, schieten de meesten in de lach. De schok op het vliegveld was groot: hoe kan een nationaal vliegveld zo klein zijn? Vervolgens de rit naar Paramaribo langs de bossen en primitieve hutjes en als toppunt de hoofdstad Paramaribo met een skyline zonder wolkenkrabbers. Dat past voor de nieuwe Chinese migranten niet bij een stad, laat staan bij een hoofdstad (interview B4, uiting 125). Participant C2 viel het direct bij aankomst in Suriname op dat de economische situatie niet goed is (interview C2, uiting 114) Participant B5, die in Suriname geboren is, noemt Suriname zelfs een derde wereldland (interview B5, uiting 49). Participant B1 deelt die visie, maar vergeleken met andere ontwikkelingslanden staat Suriname, volgens hem, bovenaan de top tien vanwege de redelijk hoge levensstandaard, het onderwijs, de infrastructuur, de natuurlijke hulpbronnen en de vrijheid van meningsuiting (interview B1, uiting 420-422).

De dochter van participant B7 zegt hoe weinig er verdiend wordt in Suriname en hoe moeilijk het is om rond te komen met een maandbedrag tussen de 100 en 250 euro. De gemiddeld lage lonen en hoge kosten verklaren volgens B7 ook een deel van de corruptie in Suriname (interview B7, uiting 704-707).

Dat Suriname als land niet zo bekend is, maakt het voor velen moeilijk om uit te leggen waar ze wonen. Participant C3 krijgt het niet uitgelegd en laat zijn familieleden in China “het kleine land boven Brazilië” zelf op internet zoeken met Baidu (百度, de Chinese variant van Google) (interview C3, uiting 459).

Samenvattend kan gezegd worden dat het beeld van Suriname en de Surinamers zowel positieve als negatieve kanten heeft. Enerzijds wordt het klimaat, de gastvrijheid en de ontspannen levenshouding van de Surinamers gewaardeerd, anderzijds wordt het lage levenstempo ook als oorzaak gezien dat het land niet verder ontwikkeld is.

7.1.9 Organisatie Chinese gemeenschap (B3i)

In deze paragraaf wordt de wijze waarop de Chinese gemeenschap is georganiseerd beschreven. Te beginnen met de beeldvorming dat de Chinese gemeenschap een gesloten gemeenschap zou zijn. Daarna volgen de Chinese verenigingen en voorzieningen die genoemd zijn. Ten slotte komt de viering 160 jaar Chinese immigratie aan de orde.

Op de vraag of participanten met een Chinese achtergrond herkennen dat andere bevolkingsgroepen vinden dat ‘Chinezen’ een gesloten gemeenschap vormen, is bij punt A1c en B3d al eerder aangegeven dat de meeste participanten dat tegenspreken. Participant B5 stelt dat om te beginnen er niet één Chinese gemeenschap is. Volgens hem zijn ‘Chinezen’ juist bij uitstek “outreaching”, meer dan welke groep ook (Interview B5, uiting 153-155). Participant C3 herkent het wel en ziet het als een verschijnsel dat overal ter wereld voorkomt, getuige de China-towns in grote steden. Hij denkt dat het komt omdat ze van zover zijn gekomen (Interview C3, uiting 212-214).

Het aantal Chinese verenigingen is met de komst van de nieuwe migranten in Suriname explosief gegroeid. Deze nieuwe verenigingen zijn in het leven geroepen door nieuwe migranten die uit eenzelfde provincie komen. Voor dit onderzoek is contact geweest met twee bestuursleden van de twee oudste Chinese verenigingen: participant B7, van de oudste Chinese vereniging *Kong Ngie Tong Sang* en participant B10, bestuurslid van *Fa Tjauw Song Foei* de op één na oudste vereniging. Het is vanwege de taalbarrière niet gelukt om contact te krijgen met de nieuwe Chinese verenigingen, maar wel met de overkoepelende organisatie: *Surinamese Chinese United Association (SCUA)*, waar participant B10 voorzitter van is. Deze organisatie is opgericht op verzoek van de overheid. De *SCUA* vertegenwoordigt alle Chinese verenigingen. De verenigingen behartigen de belangen van hun leden. Naast het organiseren van sociale activiteiten verlenen zij ook diensten. B10 zegt hierover:

B10 Het is een kleine gemeenschap, relatief klein en het verschil zit hem in de taalbarrière. Heel veel van die verenigingen, van die individuen, die hebben allemaal problemen met de taal, Nederlandse taal. Mochten ze documenten of wat dan ook van de belasting, van de vergunning of zo krijgen en ze kunnen daar niet uitkomen, (Xhelpen we ze daarmeeX) en daar ging het om. Van oudsher waren er zoveel van deze verenigingen, losse verenigingen die gingen dan dealen met de overheid. Nou ja de overheid vroeg op een gegeven moment van hé kunnen we dan één aanspreekpunt hebben naar de Chinese gemeenschap toe en vandaar is het eigenlijk ontstaan.

(Interview B10, uiting 108)

Behalve belangenbehartiging blijken veel verenigingen ook handelsverenigingen te zijn, waar door bundeling gunstige inkooprijzen geregeld kunnen worden (interview B10, uiting 90).

Participant B7 is sinds 1983 bestuurslid bij *Kong Ngie Tong Sang*. Vanwege zijn beheersing van de Nederlandse taal, uniek voor oudere bestuurders bij de groep oude Chinese migranten, werd hij de woordvoerder van de vereniging:

B7 Ja, toen, ja toen. Want ik wil eigenlijk vroeger niet wil bij die Chinese vriendenkring gaat, omdat is een uh, uh, ik zou zeggen, is een plaatsen ruzie ontstaan, want iedereen vechtte om bestuurslid te worden, omdat misschien een beetje geld in die vriendenkring zit en vooral die leider, zie ik wel om die geld te vermorsen, weet je wel, om dingen hè. Ik ben altijd een beetje

mee. Ik wil eigenlijk niet in een vereniging zitten. Maar t↑oen ((schraapt zijn keel)) moet ik gaan, voor zoek gaan anderen, omdat, om naar buiten te treden moet je wat Nederlands kunnen, hè?

(Interview B7, uiting 125)

Participant B7 is één van de belangrijke woordvoerders van de Chinese gemeenschap, die al heel lang door de overheid en de media wordt opgezocht als er zaken zijn die de Chinese gemeenschap betreffen. Hij zegt ook altijd een goede relatie te hebben gehad met de Chinese ambassadeur. Verder is hij, naast ondervoorzitter van de winkeliersvereniging, ook initiator en president van het Chinese televisiestation en vice-president van de Chinese school.

B7 weet veel van de activiteiten van *Kong Ngie Tong Sang*. Hij vertelt, dat op de bovenverdieping van het indrukwekkende gebouw in Chinese stijl aan de Dr. Sophie Redmondstraat, hoogbejaarde Chinezen worden opgevangen, die niet kunnen rekenen op de steun van familie. Op de andere verdiepingen worden activiteiten georganiseerd en komen mensen bij elkaar om een Chinees bordspel te spelen. Een paar keer is geobserveerd dat een Chinese dansgroep oefende voor een presentatie voor het grote feest op 1 juli, 150 jaar *Keti Koti*, herdenking van de afschaffing van de slavernij. De grote trots van B7 is de keuken van *Kong Ngie Tong Sang*: de laatste viering van Chinees Nieuwjaar is er voor 200 tafels tegelijkertijd gekookt. Naast het verenigingsgebouw staat de drukkerij waar één van de twee Chinese kranten worden gedrukt. (*Fa Tjauw Song Foei* geeft de andere krant uit.) Boven de drukkerij wonen de docenten van de Chinese school, die door de Chinese overheid naar Suriname zijn gestuurd. De vereniging heeft ook bemoeienis met de Chinese begraafplaats aan de Schietbaanweg. De lidmaatschapscontributie van *Kong Ngie Tong Sang* wordt laag gehouden om zoveel mogelijk migranten de kans te geven om lid te worden. Verder zijn ze afhankelijk van giften van bedrijven. In veel verhalen van participanten uit de groep oude Chinese migranten wordt de vereniging genoemd als een plaats waar de vaders zich terugtrokken, bijvoorbeeld voor het spelen van een gokspel, het Chinese eten en het praten in de eigen taal (Hakka) (interview B3, uiting 172 en 384).

Ook in Nickerie is een Chinese Vereniging: *Fa Fiauw Foei Kon*. Participant B8, een importeur exporteur van goederen die zijn hele leven in Nickerie heeft gewoond, is één van de bestuursleden van deze vereniging. . Op de benedenverdieping van het gebouw van *Fa Fiauw Foei Kon* is een magazijn van een ondernemer die ook de “principal” van de school is. Volgens docent C7, die door de Chinese overheid is gestuurd, doet hij weinig meer dan eens per maand haar collega, de lokale docent, betalen. Op de bovenverdieping van het gebouw is de zaal waar activiteiten georganiseerd kunnen worden voor de vereniging en waar de Chinese School gehuisvest is. Op diezelfde etage is ook een woongelegheden geïmproviseerd voor de docent die vanuit China gedetacheerd is. De vereniging organiseert weinig sociale activiteiten voor zijn leden. Geen van de participanten uit Nickerie kan een activiteit van de afgelopen twee jaar noemen.

Nog een andere vereniging van de oude Chinese migranten is Zwemvereniging De Blauwe Lotus in Paramaribo, met een eigen 25-meterbad en een kinderbad. Voor zover bekend, staat de

vereniging los van de andere oude Chinese verenigingen. Gezien de borden met Chinese karakters is het zwembad bedoeld voor bezoekers met een Chinese achtergrond, maar het bad staat ook open voor andere bezoekers.

De viering van het 160-jarig jubileum van de vestiging van Chinezen in Suriname in oktober 2013, zorgde voor veel bedrijvigheid. Participant B10 bijvoorbeeld heeft in mei en juni veel extra vergaderingen met allerlei groeperingen die betrokken zijn bij de viering. De Chinese docent C6 mag in de zomervakantie niet naar zijn gezin in China, omdat hij teksten moet schrijven over de geschiedenis van de Chinese verenigingen voor een boek dat met de viering in oktober moet verschijnen (interview C6, uiting 67). Omdat de geschiedenis van de Chinese migranten grotendeels een orale geschiedenis is en participant C6 een relatieve buitenstaander is, die alleen Mandarijn Chinees en Engels spreekt en nog maar een klein netwerk heeft, is dat geen gemakkelijke opgave (interview B7, uiting 591-680). Docent C7 moet voor diezelfde uitgave de geschiedenis van de Chinese school in Nickerie schrijven. Zij gebruikt daarvoor de informatie die in het kader van dit onderzoek bij participant B4 is verkregen.

Samengevat kan over de organisatie van de Chinese gemeenschap gezegd worden dat er veel Chinese belangenverenigingen zijn. De laatste jaren groeit het aantal verenigingen door de komst van de nieuwe migranten die zich per provincie verenigen. De taal speelt een belangrijke rol bij de ondersteuning van de leden en in de keuze van wie naar buiten kan treden namens de vereniging. De overheid hoopt nu met een overkoepelende organisatie een goede overlegpartner namens de Chinese gemeenschap te hebben. Ter voorbereiding van de viering van het 160-jarig jubileum van de vestiging van Chinezen in Suriname in oktober 2013 is een opleving van historisch bewustzijn merkbaar.

7.1.10 Politieke participatie (B3j)

In alle gesprekken tijdens het onderzoek is gevraagd naar de belangstelling van Chinese migranten voor politiek. Hieronder volgt de samenvatting van wat participanten aangeven over de eigen motivatie met betrekking tot politiek.

Bijna alle oude en nieuwe migranten geven aan dat zij niet geïnteresseerd zijn in politiek. Dit komt enerzijds omdat ze de prioriteit geven aan geld verdienen en anderzijds omdat de politiek in China niet te vergelijken is met die van Suriname. Participant C6, docent van de Chinese school en zelf partijlid van de communistische partij in China, bevestigt het idee van veel Surinamers dat Chinese migranten alleen geïnteresseerd zijn in hun eigen belang en zich niet verbinden met landsbelangen (interview C6, uiting 445)

Op de suggestie dat politiek kan helpen bij het verwerven van een zeker macht, antwoordt participant B1 dat door de geschiedenis heen China als natie niet geïnteresseerd is geweest in macht en het bezetten van andere landen en hoe van het buskruit, dat ze als eerste uitvonden, vuurwerk maakten (interview B1, uiting 400-402). Ook participant B4 herkent het gebrek aan belangstelling in politiek bij de Chinese migranten. Zij vindt dat echter wel spijtig, omdat zij denkt dat, als de Chinese

migranten zich zouden verenigen, ze Suriname veel te bieden zouden hebben. Volgens haar hebben de Chinese mensen de “brains” waarmee ze Suriname tien keer beter kunnen maken dan het nu is (interview B4, uiting 434-459).

Participant C3 kan uit eigen ervaring als nieuwe migrant aangeven, dat veel migranten het te druk hebben met overleven, waardoor ze geen tijd over hebben voor politieke participatie. Een ander argument, dat hij aanvoert, is dat de meeste migranten ook niet gewend zijn aan een democratisch politiek bestel (Interview C3, uiting 267). Daar komt nog bij dat de schrik voor corruptie en partij kiezen er bij veel Chinese migranten goed inzit. Meerdere participanten, zowel uit de groep oude migranten als uit de groep nieuwe migranten, hebben als waarschuwing van hun vader meegekregen dat ze zich beter niet met de politiek kunnen bemoeien, waardoor ze ook niet gecorrumpeerd kunnen raken (interview B1, uiting 412-414).

Slechts één van de participanten met een Chinese achtergrond is wel geïnteresseerd in politiek en wel participant B7, die bestuurslid is van veel Chinese verenigingen in Paramaribo. Hij werd benaderd door de NDP, waarna hij een plaats in de nationale assemblee ambieerde:

B7 Dus, uh. Die tijd na 1983, uh 1987 ben ik als uh DNA [= De Nationale Assemblee] kandidaat van uh verkiezing, de eerste verkiezing. Want NDP is opgericht, 14 juli. Ja, NDP is opgericht, want Bouterse als voorzitter, was opgericht om 14 juli 1987. Diezelfde jaar hebben wij verkiezing. Ja, uhm. Ik ben uh ((<)) als kandidaat van uh Assemblee, dus uh, DNA kandidaat, ja. Maar natuurlijk, ja, maar jammer genoeg ja die partij is nieuw. Had die partij maar twee zetels gehad, natuurlijk komt niet meer in aanmerking, ja. Zo, na die tijd, in '96, ben ik ook uhm, aangewezen als een kandidaat voorgedragen. Ik kan u even een foto wijzen. ((Hij loopt naar achter om een verkiezingslijst te halen. Hij Laat de lijst zien en wijst de foto van hemzelf en van Wijdenbosch aan.))
Samen met Wijdenbosch.

(Interview B7, uiting 151)

Volgens participant B5 zou het ook een rol kunnen spelen dat Suriname vooral Chinese middenstanders aantrekt. Een beroepsgroep die erbij gebaat is om de nek niet uit te steken voor politieke zaken. B5 zelf laat zich als eenling wel over allerlei politieke zaken uit en is daarmee een graag geziene gast bij televisieprogramma's.

Kennis van hoe de politiek georganiseerd is en wat de belangrijke vraagstukken voor de Surinaamse regering zijn, is gering bij de participanten. De meeste participanten benoemen wel dat de politiek in Suriname grotendeels bestaat uit partijen waarvan de leden dezelfde etnische herkomst hebben. Ze weten ook dat er nauwelijks een Chinese vertegenwoordiging in de regering is (Interview B1, uiting 396).

Zelfs participant B6, van wie verwacht zou mogen worden dat hij als journalist geïnteresseerd is in politiek, geeft aan dat hij niets met politiek heeft en dat de politieke kliek alleen op eigen belang uit is (interview B6, uiting 178). Hij vindt het niet vreemd dat politieke partijen gericht zijn op mensen met eenzelfde etnische achtergrond (Interview B6, uiting 172). Wel vreemd vindt hij het dat de stemmers niet eens de moeite nemen om het partijprogramma te lezen (interview B6, uiting 172).

Samenvattend kan gezegd worden, dat de Surinaamse politiek voor het grootste deel uit etnisch gebonden partijen bestaat. De politieke participatie van de Chinese migranten is niet groot. Als oorzaken worden genoemd, dat ze alleen bezig zijn met de eigen zakelijke belangen en dat ze vanuit de Chinese achtergrond geen democratie gewend zijn. Ook de angst voor corruptie speelt mee. Een enkele uitzondering steekt zijn nek wel uit en dat gaat dan via een niet-etnisch gebonden partij.

7.1.11 Overheidsregels (B3k)

In deze paragraaf komen de volgende onderdelen aan de orde: ten eerste de regels, of het gemis aan regels, vervolgens de corruptie en ten slotte de bescherming van de politie.

Het bestaan van overheidsregels, of het gemis eraan, wordt niet vaak door de participanten genoemd, terwijl er wel voortdurend geklaagd wordt over de onderlinge concurrentie van Chinese migranten in de buurt en de nieuwbouw van nieuwe Chinezen. Met name de hoogbouw wordt door veel Surinamers verfoeid, omdat die het straatbeeld ‘vervuilt’ en, wat al eerder in paragraaf 6.1.4 is genoemd, de naastliggende panden in de luwte van de hoge gebouwen komen, waardoor ze hun natuurlijke afkoeling verliezen. Een paar participanten geven aan dat hiervoor geen vergunning zou afgegeven mogen worden. Zij beweren dat bezwaarschriften niet helpen.

Een aantal participanten die niet tot de groep nieuwe Chinese migranten behoren, insinueren dat ‘de Chinezen’ Surinaamse ambtenaren omkopen. Participanten met een Chinese achtergrond betwijfelen dat, maar ze zeggen wel dat voor Chinezen tijd geld is en dat ze door tijdsdruk en door de taalbarrière mogelijk eerder geneigd zijn iets meer te betalen (interview B10, uiting 138).

Met de veiligheid van de winkeliers is het slecht gesteld. Veel winkels hebben nog een traliehek op de toonbank. Van drie van de participanten aan dit onderzoek is de vader in de winkel vermoord. Volgens de participanten heeft het niet te maken met de etnische achtergrond, maar met geld. De vaders zijn vermoord rond sluitingstijd, toen de kas vol was. Na doorvragen wordt aarzelend de (creoolse) etnische achtergrond van de moordenaars prijsgegeven, maar de participanten blijven de economische aanleiding benadrukken (Interview B2, uiting 121 tot 164).

Ter bescherming van de winkeliers is in 2002 een wettelijke sluitingstijd van 23.00 uur vastgesteld. Deze wet wordt echter niet nageleefd. Vanaf 1 mei 2013 controleert de politie hierop. Hoe moeilijk het is om regels te interpreteren en na te leven, illustreert het volgende citaat uit het Surinaams Dagblad dat op 1 juni meldt dat de eerste maand geslaagd genoemd mag worden. Hierbij worden de volgende woorden van de secretaris van de Winkeliersvereniging geciteerd:

Hasnoe zegt dat er enkelingen zijn die hun winkels om 23.00 uur sluiten, maar voor een half uur toch doorgaan met het verkopen vanuit een luikje. ‘In feite zijn deze winkeliers ook sociaal bezig. Want soms heb je een moeder die misschien dringend melk of pap moet kopen voor haar kind en in dit geval zal de winkelier niet weigeren om te verkopen. Ik denk dat de politie ook niet moeilijk zal doen voor deze uitzonderings- of spoedgevallen’, zegt Hasnoe.

Bron: <http://www.dbsuriname.com/dbsuriname/index.php/secretaris-vww-geen-klachten-over-sluiting-winkels-om-23-00-uur/>

In paragraaf 7.3.3 staan nog een aantal voorbeelden van problemen die Chinese migranten hebben wat betreft de politiebescherming.

Samenvattend kan gezegd worden, dat een deel van de Surinaamse bevolking zegt dat ze onvoldoende beschermd wordt door de overheid tegen ongebreidelde concurrentie en bouwactiviteiten. Het is niet doorzichtig hoe bouwvergunningen worden afgegeven. Wat betreft de nachtelijke roofovervallen op winkeliers heeft de overheid haar verantwoordelijkheid genomen door een wettelijke sluitingstijd van 23.00 uur vast te stellen. Het heeft alleen tien jaar geduurd voor het besluit wordt gehandhaafd.

7.1.12 Godsdienst/filosofie (B3I)

In deze paragraaf wordt ten eerste gekeken naar de activiteiten van de kerken om Chinese migranten te bereiken, vervolgens komen de individuele keuzes van participanten aan de orde.

Het Christelijk geloof is in Suriname demonstratief aanwezig. Gedurende de periode van het onderzoek wordt de onderzoeker verschillende keren benaderd door Surinamers die haar willen bekeren. Uit gesprekken en observaties blijkt dat de kerken in Suriname goed worden bezocht. De hoofdkerken in Paramaribo zijn de Grote Stadskerk van de Evangelische Broedergemeente Suriname (EBGS) en de rooms-katholieke Petrus en Pauluskathedraal. Op 1 juli, met Ketikoti, bevrijding uit de slavernij, worden de diensten van beide kerken op alle Surinaamse tv zenders vertoond. President Desi Bouterse spreekt in de Grote Stadskerk en Pater Estoban Kross houdt op dezelfde tijd een (onvervalst marxistische) preek in de kathedraal. Bij observatie (de eerste alleen op tv, de tweede tijdens een bezoek) zijn weinig mensen met een Chinese achtergrond bij beide diensten te ontdekken. Bij de Petrus en Paulus kathedraal is één meisje met een Chinese achtergrond actief als misdienaar. Wanneer contact gelegd wordt met haar vader, participant B14, verklaart hij dat hij tot de actieve leden van de kerk behoort en iedere zondag collecteert. Volgens hem zitten er meer mensen met een Chinese achtergrond in de parochie, maar de twee keer dat bij kerkdiensten geobserveerd is, kon hij die tussen de paar honderd bezoekers niet aanwijzen.

Vriendinnen van participant B9 verklaren dat het beeld in de kerken in de verschillende buurten van Paramaribo anders is. Daar zouden meer nakomelingen van oude Chinese migranten de diensten bijwonen. Hoewel Chinezen welkom zijn bij de kerken waar ook gelovigen uit andere bevolkingsgroepen komen, gaat een deel van de Chinese migranten in Paramaribo naar Christelijke kerken met diensten speciaal voor Chinezen. Zij behoren bij de CAMA geloofsgemeenschap van de Evangelische Broedergemeente Suriname (EBGS). In verschillende gebouwen worden in verschillende talen diensten gehouden in de taal van de groep die ze willen bereiken: Kantonees, Mandarijn, Nederlands, of tweetalig Mandarijn-Nederlands.

Uit de observaties en gesprekken blijkt dat een deel van de Chinese bevolkingsgroep deze diensten bezoekt. In tabel 15 staat het overzicht van de kerken in Paramaribo die tijdens het onderzoek zijn bezocht.

Tabel 15 *Overzicht observaties (Chinese) Kerken Paramaribo*

Naam	Adres	Geloof	Taal	Bezoekers	Datum observatie	
Kathedraal	Henck Arronstraat	RK	Nederlands, paar zinnen Sranan	+ 300, waarvan +3 met Chinese achtergrond	1-7-2013 Dienst ter ere van Ketu Koti	
Grote Stadskerk	Steenbakkerij straat	EBG	Nederlands, enkele Sranan-gezangen	+ 40, niemand met uiterlijk herkenbaar Chinese achtergrond	6-7-2013 Zangdienst	
Cama Kerk	Grote Combéweg	EBG	Mandarijn	+ 40 met Chinese achtergrond, alle leeftijden	7-7-2013 Zondagsdienst	
Cama Kerk	Grote Combéweg	EBG	Hakka	+ 200 met Chinese achtergrond, alle leeftijden	7-7-2013 Zondagsdienst	
Tshoeng Tjien kerk EBGS	Dr Sophie Redmondstraat	EBG	Tweetalig Nederlands Mandarijn	+ 100 Chinese achtergrond, alle leeftijden, ook baby's	14-7-2013 Zondagsdienst	
Cama Kerk De Rank	Gompertstraat	EBG	Nederlands	+ 20 Chinese achtergrond, alle leeftijden	21-7-2013 Zondagsdienst	

Opmerkelijk zijn de tweetalige diensten Mandarijn-Nederlands die de Tshoeng Tjien kerk verzorgt. Naast de predikant (Mandarijn sprekend) staat een tolk (Nederlands sprekend) die voortdurend alles vertaalt. In alle kerken komen complete families met veel kinderen en jongeren. Na aanvang van de dienst lopen nog veel mensen binnen, soms wel tot een uur na aanvang. Ook gaan mensen eerder weg. De diensten zijn traditioneel protestants. Bij twee diensten traden jongeren met een life bandje op, bij één kerk bestond de helft van de ongeveer 40 gelovigen uit het kerkkoor. De drie CAMA-kerken staan in de buurt van de Chinese markt, waardoor het kerkbezoek gecombineerd kan worden met een bezoek aan de Chinese zondagsmarkt. Volgens participant C7 is voor veel winkeliers de markt in combinatie met de kerk hun enige uitstapje.

De individuele keuzes van de participanten aan dit onderzoek zijn divers. Om te beginnen met de oude groep Chinese migranten, blijkt dat velen katholiek zijn of bij de EBG (Evangelische Broeder Gemeente). In paragraaf 7.1.5 is al eerder aangegeven dat veel ouders hun kinderen lieten dopen om toegang te krijgen tot de beste scholen. Hoe trouw de nakomelingen van de oude migranten aan de kerk zijn, is niet duidelijk. Participant B7, bijvoorbeeld moet gecorrigeerd worden door zijn dochter,

als hij zegt niet gelovig te zijn (interview B7, uiting 527-528). Participant B1, die zelf niet gelovig is, is getrouwd met een vrouw die wel gedoopt is, maar die slechts één keer per jaar naar de kerk gaat. Zijn geloof is traditioneel Chinees, maar hij kan er geen naam aan geven.

B1 You see here, I can tell you except for the Hakka people: the native born, they may believe in, they are catholic, majority. They were born baptized through catholic. But for us, Chinese born, is the traditional religion, ok, like they burn incense. But who they worship? I don't know, you see. Like my grandmother, ok, every occasions, like festivities, we burn incense, you know, and bow. And I don't know, if it's Buddhism, Daoism, or something, but that's traditions, we all do that. Ok? So I don't really call: I believe in something, but I believe in that traditions.

(Interview B1, uiting 198)

Participant B8 woont in Nickerie, waar geen speciaal Chinese kerken zijn. Hij is actief geweest in de organisatie van de restauratie van de EBGs kerk.

Participant B5 hecht meer waarde aan filosofische inzichten. Hij somt een paar stromingen en geloofsovertuigingen in China op. Het confucianisme is volgens hem van de bureaucratie, het boeddhisme noemt hij bijgeloof en het taoïsme zou voor de vrijdenkers zijn (interview B5, uiting 319-327). Hij legt uit dat het enige waar een Chinees heilig in gelooft, is dat er geen absoluut goed is en geen absoluut kwaad is (Interview B5, uiting 181).

Wat betreft de groep nieuwe Chinese migranten denkt participant C7, dat de kerk een grote aantrekkingskracht heeft op de nieuwe migranten, omdat er volgens haar een grote behoefte is aan sociaal contact en leefregels. De meerderheid van de nieuwe migranten die geïnterviewd zijn, geeft echter aan niet gelovig te zijn. Zij hebben dat vanuit China niet meegekregen. Sommigen noemen zichzelf boeddhist en praktiseren dat op een bescheiden manier thuis met voorouderverering (interview C4, uiting 224-266). Zoals als eerder genoemd is bij B3d, zijn er geen boeddhistische tempels in Suriname waar ze naar toe kunnen gaan om wierook te branden, zoals in China. Op internet is wel een Surinaamse boeddhistische vereniging te vinden, maar het is niet gelukt om daar contact mee te krijgen.

De door China uitgezonden docenten van de Chinese school in Paramaribo en Nickerie blijken het niet gemakkelijk te hebben met het geloof. Participant C6 bijvoorbeeld, kan als partijlid geen geloof aanhangen. Hij heeft de vriendschap moeten verbreken met zijn Surinaamse sportvrienden, omdat ze te opdringerig werden wat betreft het geloof (Interview C6, uiting 143). Participant C7 was in China aangesloten bij de United Pentecostal Church International. Omdat deze niet actief is in Suriname, is ze terechtgekomen bij een groep gelovigen die op zondag Christelijke Nederlandstalige huiskamerbijeenkomsten houden. Een Surinaamse vriendin tolkt voor haar tijdens de diensten.

Samenvattend kan over de Chinese migranten gezegd worden, dat zij vanuit China bepaalde tradities hebben meegekregen, zoals het branden van wierook. Traditioneel wordt het boeddhisme, taoïsme en confucianisme in China aangehangen, maar de meeste nieuwe migranten zijn vanuit de volksrepubliek China niet actief daarmee bezig geweest. De kerken in Suriname staan open voor Chinese migranten.

Om de taalbarrière te overwinnen organiseren een aantal kerkgemeenschappen speciale Chinees-talige diensten. Veel van de oude Chinese migranten hebben zich om pragmatische redenen bij de Christelijke kerk aangesloten. Voor veel nieuwe migranten is de kerk het enige uitstapje in de week.

Tot zover het verslag van de resultaten bij subvraag 3 over de onderwerpen die een rol kunnen spelen bij de constructie van groepsgrenzen. Hierna volgen de resultaten van subvraag 4.

7.2 Resultaten subvraag 4: Is er een ruimtelijke concentratie of segregatie van groepen met een Chinese achtergrond in Suriname?

Voor het beantwoorden van deze vraag wordt eerst gekeken naar de zichtbaarheid in het straatbeeld van groepen met een Chinese achtergrond (paragraaf 7.2.1), daarna wordt de concurrentie in de buurt geïllustreerd (paragraaf 7.2.2), vervolgens wordt de economische voorkeur voor de kleinhandel beschreven (paragraaf 7.2.3) en ten slotte komt de beroepskeuze aan bod (paragraaf 7.2.4).

7.2.1 Zichtbaarheid in het straatbeeld (B4a)

Om de zichtbaarheid van Chinese migranten in de kleinhandel te illustreren zijn verschillende observaties gedaan. De eerste is in de Maagdenstraat, een straat die bekend staat vanwege de vele Chinese juweliers en goudsmeden die er gevestigd zijn, de tweede observatie is gedaan in de Gompertstraat, een straat waar volgens informanten zich pas de laatste jaren steeds meer Chinese bedrijven vestigen.

Figuur 11. Gevels Maagdenstraat, Paramaribo 2013

De Maagdenstraat is een straat in het centrum van Paramaribo. Participant C7 noemt de straat “Chinatown” vanwege het grote aantal Chinese juwelierszaken en omdat aan het eind van de straat uitzicht is op het gebouw van de Chinese vereniging *Kong Ngie Tong San*. Van de 22 bedrijven die in kaart zijn gebracht, blijken er 20 herkenbaar als een bedrijf of activiteit van mensen met een Chinese achtergrond. De overige 2 zaken zijn niet herkenbaar als pand waar activiteiten van mensen met een Chinese achtergrond plaats vinden (zie bijlage 9.5, tabel 1). De helft van de bedrijven zijn juweliers (11 zaken), de andere helft bestaat uit overige winkels: 4 kledingzaken, 2 fotostudio’s, 2 cadeauwinkels en 1 winkel waar snacks verkocht worden (zie bijlage 9.5, tabel 2). Geen enkel bedrijf gebruikt Chinese karakters als bedrijfsnaam op de gevel. De helft van de panden (11 zaken) heeft een

Engelse fantasienaam, zoals New World, Grace en Bling Bling Lover. De familienaam komt op de tweede plaats (9 zaken) en wordt alleen in Latijns schrift geschreven (zie bijlage 9.5, tabel 3).

Nader onderzoek naar teksten in de winkel, in de etalage en op de gevel maakt duidelijk, dat klanten bij 9 zaken kunnen vermoeden dat ze hier een ‘Chinese’ winkel binnengaan omdat hier geen Nederlandse geschreven tekst aanwezig is. Bij 13 zaken is Nederlands te vinden; bij 12 zaken is de Engelse taal te vinden. Bij 3 zaken wordt Chinees schrift gebruikt bij de overige informatie in de winkel (zie bijlage 9.5, tabel 4).

De tweede straat die onderzocht is, is de Gompertstraat, een straat ten Noordwesten van het centrum.

Figuur 12. Gompertstraat gevels, Paramaribo 2013

Bij de observatie blijkt dat van de 47 bedrijven er 29 herkenbaar zijn als bedrijf of activiteit van mensen met een Chinese achtergrond; 18 zaken zijn niet herkenbaar als plaats waar een activiteit van mensen met een Chinese achtergrond plaatsvindt (zie bijlage 9.6, tabel 5). Kleding-, tassen-, of schoenzaken zijn met 8 zaken oververtegenwoordigd in de Gompertstraat, gevolgd door 6 bedrijven voor bouwmaterialen, 4 supermarkten en 3 restaurants (zie bijlage 9.6, tabel 6). Van 22 panden van de vermoedelijk ‘Chinese’ bedrijven zijn de eigenschappen van de bedrijfsnaam in kaart gebracht. Geen enkel bedrijf gebruikt alleen Chinese karakters. De familienaam is favoriet als bedrijfsnaam bij 12 zaken en die wordt bij 7 zaken zowel in Chinese karakters als in Latijns schrift weergegeven. Bij fantasienamen blijkt de Engelse taal favoriet bij 9 zaken, gevolgd door de Nederlandse taal bij 1 zaak (zie bijlage 9.6, tabel 7).

Nader onderzoek naar teksten in de winkel, in de etalage en op de gevel maakt duidelijk, dat klanten bij 4 zaken kunnen vermoeden dat ze hier een ‘Chinese’ winkel binnengaan, omdat hier geen Nederlandse geschreven tekst aanwezig is. Bij 18 panden zijn teksten in het Nederlandse te vinden. Engels staat op de tweede plaats met 17 zaken. Bij 10 panden wordt Chinees schrift gebruikt bij de overige informatie in de winkel (zie bijlage 9.6, tabel 9).

Samenvattend kan gezegd worden, dat de zichtbaarheid van de Chinese aanwezigheid in het straatbeeld in Paramaribo bij een aantal straten zo groot is dat daar gesproken kan worden van een hegemonie van Chinese migranten in het midden- en kleinbedrijf.

7.2.2 Concurrentie in de buurt (B4b)

De concurrentie is al eerder genoemd in paragraaf 6.2.2, 6.2.4, 7.1.3 en 7.1.11. In deze paragraaf ligt de nadruk op de anarchie van de vestiging van supermarkten. Dit wordt geïllustreerd aan de hand van observaties van twee straten waar supermarkten geïnventariseerd zijn.

De eerste straat is de Madeliefjesstraat, ten zuidwesten van het centrum, waar participant B7 woont. De tweede straat is een willekeurige straat tussen de Madeliefjesstraat en het centrum, het Molenpad. In de Madeliefjesstraat liggen vier ‘Chinese’ supermarkten, inclusief die van Participant B7. In de straat is een groot gebouw in aanbouw, waarvan participant B7 vermoedt, dat het door Chinezen wordt gebouwd. De benedenetage biedt ruimte aan een aantal winkels. Het beeld van de Madeliefstraat is niet uitzonderlijk. Een paar straten verderop ligt de tweede straat: het Molenpad, waar op korte afstand van elkaar vier supermarkten zijn (Zie bijlage 9.7, supermarkten in de Madeliefjesstraat en het Molenpad).

Volgens participant C3 die aan de ander kant van het centrum een supermarkt heeft, is de explosieve groei van het aantal supermarkten iets dat vooral de afgelopen zes jaar heeft plaatsgevonden. Zijn familie heeft twee vestigingen van supermarkt Suri Store. Beide vestigingen liggen ten noordoosten van het centrum van Paramaribo op voldoende afstand van elkaar om niet onderling te hoeven concurreren. C3, die de leiding heeft over Suri Store aan de Anamoestraat, geeft aan hoe ernstig de concurrentie is in het stratenblok waar hij zijn winkel heeft:

C3 Kijk wanneer wij hier begonnen, zes jaar geleden, misschien zijn wij de enige. Nu is misschien 20 of 30, alle straten. Al die kleine zijstraten. Overal is het.
(*Interview C3, uiting 154*)

Kortom, het aantal supermarkten groeit explosief en er is grote concurrentie in verschillende wijken in Paramaribo.

7.2.3 Economische voorkeur (B4c)

In deze paragraaf wordt eerst de economische voorkeur van Chinese migranten beschreven en daarna de opmerkelijke volgorde waarin ze de onderneming uitbouwen of voortzetten.

De keuze voor het uitbaten van een supermarkt is favoriet, zowel bij oude als nieuwe Chinese migranten. Beide groepen hebben ook het merendeel van de juwelierszaken in handen, zie de observatie in paragraaf 7.2.1 in de Maagdenstraat. Ook de Chinese restaurants, bouwmarkten en kledingzaken zijn opvallend vaak in handen van Chinese migranten, zie de observatie in paragraaf 7.2.1 in de Gompertstraat. Bij de oude Chinese migranten waren ook beroepen als horlogemaker favoriet (interview B1, uiting 32). Tijdens diverse gesprekken worden meer specialisaties genoemd: de bouw, de houtkap, kapsalons, entertainment, drukkerijen voor billboards, gordijnenateliers, cybercafé's, slagerijen en bakkerijen (gespreksfragmenten A1, uiting 376-435), importeur, reisbureau (interview B7, uiting 103), fotostudio (interview B3 en B10), vuurwerk (gespreksfragment A7, uiting

20) en straatventers (interview C3, uiting 96). In Paramaribo zijn, behalve de juweliers (Maagdenstraat) en kappers (Mahonylaan), de zaken niet geclusterd te vinden in een bepaalde wijk of straat.

In de economische voorkeur van groepen met een Chinese achtergrond bestaat vaak een opmerkelijke vaste volgorde. Dit is eerder geïllustreerd in paragraaf 6.1.4, aan de hand van het ‘imperium’ van participant C5. De meeste migranten starten met een kleine supermarkt en als die succesvol is, kunnen ze hem uitbreiden. Als er voldoende kapitaal is voor een volgende zaak, wordt dat vaak een kledingzaak, daarna volgt een bouwmarkt.

Samengevat kan worden gezegd dat de economische voorkeur van alle Chinese migranten ligt bij het uitbaten van een supermarkt en dat er vaak eenzelfde volgorde in het uitbouwen van de zaak ligt. Behalve kappers en juweliers zijn de winkels verspreid over de hele stad Paramaribo.

7.2.4 Beroepskeuze (B4d)

In deze paragraaf wordt eerst de beroepskeuze van de oude migranten beschreven en vervolgens die van de nieuwe migranten.

De beroepskeuze van de oude Chinese migranten blijkt eenzijdig te zijn. Als Surinamers naar ‘De Chinees’ gaan, gaan ze naar één van de Chinese supermarkten in de straat/buurt. Dat er zoveel winkeliers zijn, wordt door een aantal participanten geweten aan hun overtuiging dat ‘Chinezen’ een handelsvolk zijn. De ouders zeggen voor hun kinderen andere ambities te hebben. Zij willen dat hun kinderen een zo hoog mogelijke opleiding volgen. Verhoudingsgewijs is dat opvallend vaak in de gezondheidszorg. Participant B4 illustreert dat door direct bij aanvang van het interview vol trots te vertellen over de studieprestaties in haar familie en de favoriete specialisatie: tandarts (interview B4, uiting 48-71). Haar zoon, die op dat moment in de winkel meehelpt, is net afgestudeerd in Nederland als farmaceut. Een andere favoriete specialisatie is edelsmid en horlogemaker. Onder de participanten zitten twee mannen die in Nederland voor goudsmid geleerd hebben (B14 en B6) en twee die in Hong Kong opgeleid zijn tot horlogemaker (B12 en B1). Deze laatste twee specialisaties konden gecombineerd worden met een kruidenierswinkel. De participanten B1 en B14 vertellen hoe ze in een hoekje van de supermarkt van hun vader moesten beginnen met het uitoefenen van hun beroep (interview B1, uiting 58-66). Bijzonder is dat veel hoogopgeleide kinderen van oude migranten hun ouders gaan helpen met de winkel, zodra de ouders dit niet meer zelfstandig kunnen. In dit onderzoek geldt dat voor vijf participanten: B3, B10, B2, B14 en B6. Dit is des te opmerkelijker omdat vier van hen succesvol waren in het buitenland in een beroep dat paste bij hun hoge opleiding. Participant B10, technisch ingenieur, is hard bezig de zaak van zijn vader, een fotostudio, samen met zijn zus te reorganiseren. Als de studio weer succesvol draait, wil hij zich terugtrekken. Hij neemt niet alleen de verantwoordelijkheid voor de winkel over, maar, zoals al eerder vermeld is in paragraaf 7.1.9, treedt hij ook in de voetsporen van zijn vader bij het bestuurswerk in het Chinese verenigingsleven.

Wat betreft de beroepskeuze van de nieuwe migranten zijn drie groepen te onderscheiden: op de eerste plaats de winkeliers en in mindere mate de restauranthouders, verder de specialisten zoals de

IT-specialisten C8 en C9 en de docenten van de Chinese school en als laatste, ook heel zichtbaar in het straatbeeld, groepen bouwvakkers. Van de laatste groep wordt in diverse gesprekken aangenomen dat ze uit China komen. Of dat ook echt het geval is, is niet onderzocht.

Samenvattend kan gezegd worden dat bij de meerderheid van de oude en de nieuwe Chinese migranten in eerste instantie de beroepskeuze grotendeels overeenkomt. Beide groepen ambiëren voor hun kinderen beroepen waarvoor een hogere opleiding nodig is. De oude migranten hebben voor hun kinderen de voorkeur voor beroepen in de zorg. Onder de nieuwe migranten zitten naast de winkeliers en de restauranthouders veel IT-specialisten en bouwvakkers.

Tot zover het verslag van de resultaten bij subvraag 4 over de concentratie of segregatie van groepen met een Chinese achtergrond in Suriname. Hierna volgen de resultaten voor subvraag 5.

7.3 Resultaten subvraag 5: Is er een waarneembaar hiërarchisch verschil tussen groepen met een Chinese achtergrond en andere groepen in Suriname?

Om deze vraag te beantwoorden komen drie onderwerpen aan de orde: ten eerste de discriminatie, met kritiek op en waardering voor Chinese migranten en Chinese producten (paragraaf 7.3.1), vervolgens de superioriteits- en inferioriteitsgevoelens naar en door Chinese migranten (paragraaf 7.3.2) en ten slotte wordt de behandeling c.q. bescherming door de overheid beschreven (paragraaf 7.3.3).

7.3.1 Discriminatie/waardering (B5a)

De meeste participanten met een Chinese achtergrond zeggen dat Chinese migranten niet worden gediscrimineerd. Sommigen kennen wel de roddels, maar ze zien dat als onwetendheid. Participant B2 geeft hier een voorbeeld van:

- B2 Er is altijd veel kritiek onderling, omdat zij een cultuur anders beleven dan hier. Bijvoorbeeld. Hier, Chinezen hebben, in China is hondenvlees een van de uhm.
- Tante B2 Dat is een ding. Voor ons is het een delicatessen, voor hun ook.
- B2 Ja, een main dish. Hier zeggen ze dat Chinezen gemeen zijn en heel vies dat ze honden eten. Vlees is vlees. Als je het kan kopen, is het lekker en als je, als je. ((Storing vanwege de elektriciteit die uitvalt.))

(Interview B2, uiting 507-509)

Een aantal participanten geeft bij doorvragen wel aan moeite te hebben met de manier waarop ze in de winkel met “omu” aangesproken worden (zie paragraaf 7.1.1 voor een eerdere verwijzing). Participant C1 zegt dat andere Surinamers vooral onbeleefd zijn als je de taal, Nederlands of Sranan, niet goed spreekt (Interview C1, uiting 511). Dit wordt bevestigd door participant B4, maar zij legt ook een verband met de komst van de nieuwe Chinezen. Volgens haar waren de klanten 10 jaar geleden beleefder dan nu (Interview B4, uiting 249-251). Participant C4 zegt dat het in Nickerie wel meevalt; in Paramaribo is het pas erg. Als reden geeft ze aan dat er in Nickerie weinig ‘zwarte mensen’ zijn

(Interview C4, uiting 374). Participant C1, uit Paramaribo, heeft inderdaad regelmatig lastige klanten.

Ze geeft een voorbeeld van hoe ze zich weert tegen onbehoorlijk gedrag:

Tolk ((Vertaalt)) Ze zeggen tegen je: ga terug naar China.

Feng ((Vervolgt antwoord in Sranan))

Tolk ((Vertaalt)) Dan zegt ze vaak terug: Ze zegt: Dan ga jij fijn naar het bos. Ga jij ook weg, ga jij naar het bos. Zij zijn toch ook naar hier gekomen?

Feng Ja toch?

(Interview C1, uiting 494-496)

Op de vraag of ze niet bang is, antwoordt ze dat ze geen geweld verwacht, omdat ze erop vertrouwt dat als een Surinamer “een vrouw zou rammelen”, hij wordt opgesloten (interview C1, uiting 505).

Een minder rechtstreekse manier van discrimineren is het klagen over de kwaliteit van de producten van de Chinese migranten en het mijden van hun winkels. Op de vraag of ze mensen kennen die het vermijden om bij Chinezen te kopen, antwoordt een klant uit de kapsalon:

Klant 1 Ik ben er zo één van.

Klant 2 Ik ben ook één van ze.

Klant 1 Mijn dochters willen niet eens voor de ↑deur staan.

(Gespreksfragmenten A1, uiting 416, 418)

Ondanks hun negatieve uitlatingen moeten de klanten in de kapsalon toegeven dat de kwaliteit van de producten in Chinese winkels soms meevalt. Ze kennen boetiekeigenaren die bij Chinese winkels op zoek gaan naar artikelen van goede kwaliteit om ze vervolgens voor een hogere prijs te koop aan te bieden in hun eigen winkel (Gespreksfragmenten A1, uiting 469). De lage prijzen zijn het handelsmerk van de Chinese migranten en dat wordt ook gewaardeerd. Op de vraag aan participant B6 hoe hij denkt over de opmerkingen dat Chinese producten geen goede kwaliteit hebben, antwoordt hij dat hij zelf niet koopt bij die winkels, maar dat het voor bepaalde groepen een uitkomst is, omdat de producten betaalbaar zijn (interview B6, uiting 270-272).

De soepele betalingsvoorwaarden van veel winkeliers beschermt hen, volgens participant B6, ook tegen discriminatie. Door krediet te verschaffen, ontstaat er een band, waarin klanten vanuit hun afhankelijkheid niet zullen discrimineren (interview B6, uiting 260).

Participant B5 ziet dat de xenofobie zich niet langer alleen maar richt op de Chinese migranten, maar ook steeds meer op de Brazilianen, die de afgelopen jaren in grote aantallen Suriname zijn binnengekomen (Interview B5, uiting 70).

Chinese migranten discrimineren volgens participant B3 Creolen als het gaat om partnerkeuze:

B3 Nou de echte Chinezen willen hun kinderen ook niet met zo'n donker iemand met krulletjes.

IR Nee. Nee? Dus ze discrimineren eigenlijk?

B3 Ja eigenlijk wel, eigenlijk wel. Het wordt je met de paplepel ingegoten, je wordt ermee opgegroeid. En hé je moet niet stelen en die werken niet. Je snapt wel hoe dat gaat.

IR En hebben ze ook die ervaring?

B3 Nee, maar het is gewoon, het zit in ze gewoon.

(Interview B3, uiting 248-252)

Samengevat kan gezegd worden dat er sprake is van enige discriminatie van Chinese migranten. Er zijn vooroordelen over bepaalde gewoontes en over de kwaliteit van de producten. De manier van aanspreken wordt door een deel van de migranten niet respectvol gevonden. Onbeleefd gedrag naar Chinese winkeliers komt vooral van “Surinamers met een donkere huidskleur” en is erger geworden door de toestroom van nieuwe migranten. De gebrekkige beheersing van de taal speelt daar een rol in. Chinese migranten op hun beurt kunnen zich discriminerend uitlaten tegenover Creolen als het gaat om partnerkeuze. In paragraaf 7.1.11 is al vermeld dat Chinese migranten zich niet discriminerend uitlaten over het criminele gedrag naar winkeliers van Creolen. De etnische achtergrond speelt daar geen rol in, wel de financiële ongelijkheid.

Bij het volgende punt wordt verder ingegaan op superioriteitsgevoelens van zowel de mensen met een niet-Chinese achtergrond als degenen met een Chinese achtergrond.

7.3.2 Superieur/inferieur (B5b)

Sommige participanten met een Chinese achtergrond hebben last van de denigrerende manier waarop ze benaderd worden. Participant B2, zelf winkelier en student, merkt dat hij als winkelier anders benaderd wordt dan als student. Hij denkt dat klanten neerkijken op mensen met weinig opleiding (Interview B2, uiting 635). In de kapsalon wordt openlijk denigrerend over de nieuwe Chinese migranten gepraat:

Klant 1 Wat wij hier krijgen, is gewoon het laagste van het laagste.
(Gespreksfragmenten A1, uiting 339)

Dat het geen slip of the tongue is, blijkt uit de bevestiging van andere klanten. Eén van de klanten, de vrouw van een man met een hoge representatieve functie, zegt dat het eigenlijk net kakkerlakken zijn en een andere klant weet te vertellen dat ze zich “vermenigvuldigen als marmotten” (Gespreksfragmenten A1, uiting 342 en 360).

Het omgekeerde is ook het geval. In paragraaf 7.1.8 is al aangegeven van dat Chinese migranten Suriname een land vinden dat achterloopt. Over het algemeen ontlenen ze trots aan het feit dat zij harder werken dan de mensen uit andere bevolkingsgroepen. Participant B2 vertelt hoe hij van zijn ouders meegekregen heeft dat Chinezen superieur zijn:

B2 Ik bemoeide in die lagere school en op de Mulo meer met Chinezen dan met andere rassen. Ik doe wel met andere rassen, maar niet zoveel als met die Chinezen daar. Ik heb geen idee waarom. Maar als ik er nu over denk, dan was ik echt een beetje, ja ik discrimineerde vroeger, omdat ik het vermoeden had dat andere rassen een beetje gemeen waren en al. Het is niet waar. Later heb ik het door. Het is niet waar, maar vroeger, vooral de lagere school was het wel zo.

IR Ja. Speelden jouw ouders daar een belangrijke rol in?

B2 Ja, dat was wel, ja veel ouders waren wel een beetje discriminerend, hoe moet je het, discriminatieachtig. Dat Chinezen goed zijn en andere rassen minder. Ja oké, moeten ze zelf, maar later heb ik het gelaten en doen wat ik wil. Het maakt mij toch minder. Als het niet goed is, pech voor ze.

(Interview B2, uiting 623-625)

Participant B3 beschrijft dat in haar kindertijd, in Nickerie, juist neergekeken werd op Hindoestanen. Ze mocht wel spelen met Hindoestaanse kinderen, maar er was weinig waardering voor de manier waarop ze leefden. B3 zegt hierover:

- B3 De opvoeding van ze is anders, ze eten anders. Vroeger bijvoorbeeld, aten ze met de hand, dat heb je natuurlijk nog steeds in de polder. Dat was dus iets van: hoe met de hand eten? Weet je?
IR Keken jullie daar een beetje op neer?
B3 Vroeger wel, ja, want die liepen op blote voeten. Wij hadden dus schoenen met sokken. Als kind zie je dat wel en dan komt die nooit in je vriendenkring. Dat is heel stom eigenlijk, want naarmate je ouder wordt, gaat ook echt om te bestuderen, dan zie je ook dat het niet minder is, maar op dat moment zie je het wel als: Oe die lopen op blote voeten, die eten met de hand en die eten bepaalde dingen die wij niet eten.

(Interview B3, uiting 122-124)

Samenvattend kan gezegd worden dat veel Surinamers met een niet-Chinese achtergrond zich discriminerend uitlaten over de nieuwe Chinese migranten en dat ze Chinese winkeliers denigrerend behandelen. Op hun beurt voelen veel Chinese migranten zich, door hun achtergrond en bereidheid tot hard werken, superieur aan andere bevolkingsgroepen.

7.3.3 Behandeling/bescherming door de overheid (B5c)

In diverse gesprekken met leden van andere bevolkingsgroepen wordt gesuggereerd dat ‘Chinezen’ alles met geld regelen. De participanten met een Chinese achtergrond herkennen dat. Zij verklaren dat vanuit het principe dat tijd geld is. De traagheid van veel overheidsdiensten dwingt hun hiertoe. Veiligheid en corruptie zijn volgen participant B7 het grootste probleem voor Chinese migranten. Vanuit zijn ervaring als ondervoorzitter van de vereniging voor winkeliers denkt hij dat het komt omdat veel winkeliers de Nederlandse taal niet machtig zijn.

- B7 Ze worden heel vaak, zodra ze de taal niet machtig zijn, voor aanvragen van vergunningen bij de overheid. Het maakt niet uit welke vergunning het is, het kan een verblijfsvergunning, een winkelvergunning, ofzo, overal waar ze een vergunning voor nodig hebben, dan zal je ambtenaren hebben die daar wat van willen profiteren. Die bijvoorbeeld een winkel, die ambtenaar van milieu of wat dan ook, die komen dan in de winkel en die vinden: hé dat is niet goed en dat is niet goed en dan moet je je winkel sluiten. Met de volgende gedachte dat als ze wat onder de tafel geven, dan wordt het uh. En dat soort problemen die komen bij ons ook binnen. Het gaat echt om, overal waar een vergunning worden gevraagd, daar worden wel mensen afgeperst.

(Interview B7, uiting 138)

Op twee punten wordt gemeld dat er sprake is ongelijke behandeling vanuit de overheid ten aanzien van de Chinese bevolkingsgroep en wel bij de toekenning van nationale feestdagen en de bescherming tegen geweld. Op beide punten wordt echter ook de hand in eigen boezem gestoken.

Wat betreft de toekenning van nationale feestdagen is er al jarenlang een discussie aan de gang over het al dan niet toekennen van een nationale vrije dag op Chinees Nieuwjaar. Participant B10 heeft hiervoor een verzoek geschreven namens de Chinese gemeenschap (interview B10, uiting 1).

Participant B7 denkt dat de dag er wel gaat komen, omdat alle bevolkingsgroepen een eigen nationale

feestdag hebben. Toch vindt hij het economisch een onverstandige actie, waar de hele maatschappij voor op moet draaien (interview B7, uiting 408).

De bescherming door de overheid rondom de sluitingstijd van de winkels is al eerder beschreven in paragraaf 6.2.4. Gezien de hoge criminaliteit wordt de logica van deze maatregel wel ingezien, zeker bij de participanten die roofovervallen hebben meegemaakt. De bedreiging van winkeldiefstal en brutaliteit is moeilijker te bestrijden. Bij punt B3e is al genoemd dat winkeliers onder andere uit veiligheidsoverwegingen kinderen naar China sturen, zodat ze beter de winkel in de gaten kunnen houden. Veel winkeliers hebben wapens in de zaak. Zo ook participant B7, die een paar keer beroofd is. Hij heeft zijn kinderen al jong geleerd, dat ze altijd de dagopbrengst mogen afstaan bij een overval. Hij draagt ook een wapen bij zich op straat (Interview B7, uiting 329).

Dat Chinese winkeliers zich slecht beschermd voelen door de politie heeft ook de Chinese docent C6 ontdekt. Hem is verteld dat de politie niet of slecht reageert op telefonische oproepen en aangiftes lopen vaak op niets uit (Interview C6, uiting 447 tot 499). Hij beschrijft ook de terughoudendheid van de winkeliers om zich te verdedigen, omdat ze bang zijn zelf in de gevangenis te komen (Interview C6, uiting 465). Volgens participant C6 is dit voor de Chinese migranten een extra hard gelag omdat ze in China gewend zijn om als omstanders slachtoffers te steunen en dat de politie hard optreedt tegen daders (interview C6, uiting 479).

Figuur 13. Verkoop door traliehek, Paramaribo 2013

Ten slotte wijst participant B3 op een nadelige consequentie van het feit dat Chinese migranten weinig actief zijn in de politiek (zie punt B3j). Volgens hem worden partijleden bij overheidsbanen bevoordeeld (interview B3, uiting 486).

Samenvattend kan gezegd worden over behandeling en bescherming door de overheid dat de nieuwe Chinese migranten vaak het slachtoffer worden van corruptie door het niet-beheersen van de Nederlandse taal. Ook bescherming door de politie schiet tekort. Er is geen gelijke behandeling wat betreft de toedeling van nationale feestdagen en de verdeling van overheidsbanen, maar dat is ook iets dat de Chinese gemeenschap voor een deel over zichzelf afgeroepen heeft, omdat ze politiek weinig actief zijn.

7.4 Samenvatting resultaten constructie van groepsgrenzen

Mede dank zij de komst van de nieuwe Chinese migranten uit verschillende provincies van China wordt duidelijk dat “de Chinese cultuur” niet bestaat. Veel Chinese migranten zijn georganiseerd in een groot aantal belangenverenigingen. Vanuit die verenigingen worden activiteiten georganiseerd. Omdat de overheid één aanspreekpunt wil voor de gehele Chinese bevolkingsgroep, is een overkoepelende organisatie opgericht. De politieke participatie van Chinese migranten is niet groot. Als zij participeren, kiezen zij voor een niet-etnisch gebonden partij.

De Chinese gemeenschap is volgens de meeste Chinese migranten niet gesloten; er is wel een taalbarrière. Door die taalbarrière krijgen veel nieuwe Chinese migranten ook te maken met corruptie, onbehoorlijk gedrag van klanten en krijgen ze te weinig politiebescherming.

Flexibiliteit en hard werken wordt door alle bevolkingsgroepen herkend als ‘typisch Chinees’. Veel oude en nieuwe Chinese migranten laten filosofische tradities los. Veel van hen hebben, deels uit pragmatische overwegingen, gekozen voor het christelijk geloof. Wat wel vastgehouden wordt, zijn het respect voor de ouders en een goede opleiding voor de kinderen van groot belang. Veel nieuwe Chinese migranten hebben geen vertrouwen in het onderwijs in Suriname en zijn meer gericht op het onderwijs China en Amerika, terwijl de meeste oude Chinese migranten in Suriname en Nederland naar school zijn gegaan en dat ook voor hun kinderen een goede keuze vinden. Veel nakomelingen van oude migranten hebben een hoge opleiding in de zorg gevolgd.

De Chinese aanwezigheid in het straatbeeld is opvallend groot. De nieuwe Chinese migranten beginnen over het algemeen met een supermarkt. Datzelfde hebben ook de oude Chinese migranten gedaan toen zij in Suriname startten. Om zakelijke belangen veilig te stellen speelt endogamie bij alle winkeliers met een Chinese achtergrond een belangrijke rol.

Surinamers met een niet-Chinese achtergrond laten zich discriminerend uit over de nieuwe Chinese migranten. Op hun beurt voelen veel Chinese migranten zich superieur aan andere bevolkingsgroepen die minder bereid zijn tot hard werken. Die relaxte levenshouding is er volgens hen de schuld van dat Suriname nog steeds een ontwikkelingsland is.

Tot zover het verslag van de resultaten van de subvragen 3, 4 en 5. Dit is het einde van hoofdstuk 7 over de constructie van groepsgrenzen bij oude en nieuwe Chinese migranten. In hoofdstuk 8 worden de resultaten weergegeven over de taalkeuze en in hoeverre die een rol speelt bij de groepsgrenzen.

8 Resultaten: Taalkeuze en groepsgrenzen

In dit hoofdstuk wordt verslag gedaan van de resultaten die horen bij aspecten van subvragen 6, 7 en 8, die gaan over de taalkeuze aan de hand van de verschillende talen: Nederlands, Sranan en Chinese talen. Voorafgaand aan de resultaten van de subvragen is een inleiding met een inventarisatie van de meest relevante opmerkingen over taalkeuze in het algemeen en over polylinguaging.

8.1 Resultaten Taalkeuze algemeen en polylinguaging

In deze paragraaf wordt eerst in het algemeen gekeken naar de taalkeuze van Chinese migranten en hoe zij de verschillende talen, die zij tot hun beschikking hebben, inzetten.

Bij de eerste generatie Chinese migranten heeft het leren van Nederlands, de officiële taal in Suriname, geen prioriteit. Dit geldt zowel voor de oude als de nieuwe migranten. Het eenvoudig aan te leren Sranan voldoet bij het uitoefenen van de zaken waarvoor ze naar Suriname zijn gekomen. Pas als de kinderen in de schoolgaande leeftijd zijn en ook nog eens in Suriname blijven wonen, doet de Nederlandse taal zijn entree in de huishoudens. Participant B1 ziet de taal als de belangrijkste bottleneck voor immigranten die een nieuw leven beginnen op een nieuwe plaats. Hij geeft aan dat de taal uit het land van herkomst zo lang mogelijk wordt gekoesterd om de culturele verbondenheid vorm te geven.

B1 Language is one of the criteria to identify yourself. You know, with the same language, most likely, you have the same culture, same traditions, you know, same social behavior and so and so and so. And that's why language is so important.

(Interview B1, uiting 464)

Uit de interviews in dit onderzoek wordt duidelijk dat de taalkeuze bij de Chinese migranten vooral een pragmatische keuze is. Participant B6 legt uit dat Chinese migranten, in hun rol als winkelier, de taal willen spreken die bij hun klanten past. Hij vergelijkt de Chinese winkelier met een dorpsarts die ook een sociale rol heeft. Zo hebben zijn schoonouders naast Sranan ook Javaans geleerd, omdat veel van hun klanten een Javaanse achtergrond hebben (Interview B6, uiting 278).

Wat opvalt bij alle participanten uit de groep nakomelingen van oude Chinese migranten, is dat ze een grote hoeveelheid talen verstaan en gebruiken. Dit komt voor een deel doordat ze in het dagelijks leven in verschillende situaties en op verschillende locaties in Suriname in aanraking komen met meerdere talen. Maar ook binnenshuis worden meestal meerdere talen gesproken. Binnen één gezin kan de taalbeheersing van de verschillende gezinsleden sterk variëren. Factoren als gender, leeftijd en belangstelling voor taal spelen daarbij een rol. Zonen worden eerder naar China gestuurd dan meisjes, omdat de zonen als erfopvolger gezien worden of omdat ze als erfgenaam de beste opleidingskansen moeten krijgen (zie punt B3d en B3e). De factor leeftijd speelt mee, omdat de verschillende kinderen in het gezin andere opvoeders kunnen hebben, bijvoorbeeld grootouders of andere familieleden. Ook kan het zijn dat de ouders aanvankelijk nog wel met het eerste kind de moedertaal praten, maar dat het verwatert bij volgende kinderen. Sommige kinderen die veel tijd bij

moeder hebben doorgebracht in de winkel om te helpen, vertellen dat zij nog wel Hakka geleerd hebben, maar dat de andere kinderen in het gezin geen Hakka spreken. Participant B6 geeft een voorbeeld van hoe dat bij hem vroeger thuis ging. De voertaal was Nederlands, maar met zijn ouders sprak hij Sranantongo en met zijn grootmoeder Hakka. Hij vertelt hoe dat in de loop van de tijd afzwakte:

B6 En nu is het allemaal veel en veel minder natuurlijk. Zwakt af met iedere generatie. Als ik een voorbeeld van mij moet zeggen, laten we zeggen de taal. Ik ben met vier broers. We zijn met vier jongens. Ik ben degene die de taal nog vrij goed spreekt. Die ene na mij kon het niet. De derde heeft het geleerd van zijn vrienden. En die vierde helemaal niet. En dat komt omdat we het hebben geleerd van oma. In de winkel, daarboven.

(Interview B6, uiting 46)

Ook de belangstelling voor taal en de bereidheid om te leren kunnen het verschil maken. Sommige participanten geven aan dat ze door opleiding, werk en verblijf in het buitenland met meerdere talen in aanraking zijn gekomen en het een verrijking vonden om die talen te leren. Die belangstelling voor talen is volgens participant B1 bij alle Surinamers, maar zeker ook bij de Chinese Surinamers, goed ontwikkeld. Wat hem betreft kan Nederlands de officiële taal blijven, omdat het al generaties lang als zodanig gebruikt wordt, maar hij kan zich voorstellen dat het aanbod uitgebreid wordt met Spaans en Portugees.

Hierna volgt een overzicht van de talen die participanten genoemd hebben tijdens de gesprekken/interviews. In de tabel is taalverwerving en het gebruik opgenomen. Voor zover de taal niet als voertaal gebruikt wordt, is een indicatie van het beheersingsniveau aangegeven.

Tabel 16 *Talen die participanten gebruiken*

Informant	Leef tijd	Nederlands	Sranan	Andere Surinaamse taal	Engels	Hakka	Kantonnees	Mandarijn	Chinese Streektaal (geen Hakka)	Spaans	Russisch	Portugees	Indonesisch
Oude migranten													
1	B1	61	H	E	G	CDE	A	B	F	-	-	-	-
2	B2	23	BCDE	H	-	F	A	-	G	-	-	-	-
3	B3	53	ABCDE	H	-	F	H	-	-	-	-	H	-
4	B4	50	H	E	-	-	A	BCD	F	-	-	-	-
4a	B4a	+25	BC	E	-	F	AD	-	G	-	-	-	-
5	B5	75	CDE	A	H	F	A	B	F	-	-	-	-
6	B6	49	BCD	E	-	F	A	-	-	-	-	F	H
7	B7	76	EF	F	-	-	AD	BC	H	-	H	-	-
7a	B7a	+25	BCDE	F	-	F	AD	-	-	-	-	-	-
8	B8	+65	BCDE	F							-	-	-
9	B9	58	BCDE	F							-	-	-
10	B10	+40	BCDE	F	-	F	A	F	F	F	F	-	-
11	B11	61	ABCDE	F							-	-	-
12	B12g	57	H	ED	-	H	A	F	F	-	-	-	-

13	B13	41	BCD	E	-	F	AD	-	-	-	-	-	-	-
14	B14	40	D	E	-	F	A	-	G	-	-	-	-	-
Nieuwe Migranten														
15	C1	29	-	E	-	H	-	-	ABCD	-	-	-	-	-
16	C2	25	-	E	-	H	-	-	ABCD	-	-	-	-	-
17	C3	28	C	E	-	H	-	F	ABD	A	-	-	-	-
18	C4	38	H	E	-	H	-	-	ABCD	-	-	-	-	-
19	C5	40	H	E	-	H	-	-	ABCD	-	-	-	-	-
20	C6	35	-	-	-	F	-	-	ABCD	-	-	-	-	-
21	C7	35	H	-	-	F	-	-	ABCD	-	-	F	-	-
22	C8	36	-	-	-	EF	-	-	ABCD	-	-	-	-	-
23	C9	37	-	-	-	EF	-	-	ABCD	-	-	-	-	-

A. Voertaal bij eerste taalverwerving

D. Huidige voertaal in gezin

G. Anders verworven taal die weggezaakt is

B. Voertaal basisonderwijs

E. Voertaal buitenshuis

H. Anders verworven taal enkele woorden

C. Voertaal voortgezet onderwijs/beroepsopleiding

F. Anders verworven taal op hoog niveau

Uit het overzicht in tabel 14 blijkt dat alle participanten meertalig zijn. Vijf van de 23 participanten spreken geen Nederlands. Zes participanten spreken slechts enkele woorden Nederlands. Alleen B3 en B11 die uit een gemengd huwelijk komen, hebben Nederlands bij de eerste taalverwerving meegekregen.

Een algemeen verschijnsel in de dagelijkse spreektaal is het gebruik van meerdere talen die in het linguïstisch repertoire beschikbaar zijn, oftewel *polylingual languaging*. Zowel in de gesprekken met de verschillende participanten als op televisie gebeurt dit vaak. Soms worden er een paar woorden Sranan gebruikt bij de begroeting en bij het afscheid of als populaire uitdrukking om iets te illustreren. Ook worden veel Engelse woorden gebruikt, die volledig ingeburgerd lijken. Participant B2 zegt hierover:

B2 Talen is wat ik gebruik om te communiceren. Als ik bepaalde woorden één taal niet kan spreken, spreek ik gewoon in een andere taal uit. Ook andere mensen zeggen, o, waarom praat je plotseling Chinees en dan plotseling skip je naar Nederlands en dan ga je weer naar Engels toe? Omdat ik me gewoon niet alle woorden kan vertalen op dat moment. Want ik kan niet alles gebruiken wat ik kan en met degene met wie ik praat, weet precies waarover ik het heb. Zo zijn we al gewend om te praten.

(Interview B2, uiting 369)

Ook de nieuwe migranten vermengen Sranan met Nederlandse en Engelse woorden. Zo wordt het populaire tussenwerpsel “Ja toch?” overal gehoord.

Samenvattend kan gezegd worden, dat de taalkeuze voor Chinese migranten een pragmatische keuze is, met als doel zo succesvol mogelijk zaken doen. Het vasthouden aan de Chinese taal helpt om de culturele verbondenheid te blijven voelen. Meertaligheid is regel in alle huishoudens. Opmerkelijk is hoeveel verschillende talen er in één huis door de verschillende gezinsleden gesproken wordt. Bij de taalverwerving spelen gender, leeftijd, belangstelling, opvoedingsomstandigheden en toekomstige

scholingswensen een rol. *Polylinguaging* is een algemeen verschijnsel in Suriname, ook bij de Chinese migranten.

8.2 Resultaten subvraag 6: Wat is de functie van de Nederlandse taal in het onderhouden en loslaten van groepsgrenzen?

Voor deze vraag wordt eerst gekeken naar wat door de participanten aangegeven is over het waarom van het gebruiken van de Nederlandse taal (paragraaf 8.2.1), daarna komt een overzicht van wat opgemerkt is over de verwerving van het Nederlands en het onderhouden van de taal (paragraaf 8.2.2) en ten slotte volgen extra gegevens over de ondersteunende institutionele factoren (paragraaf 8.2.3).

8.2.1 Waarom Nederlands (C6a)

Nederlands, de officiële taal van Suriname, wordt beheerst door iedereen die in Suriname basisonderwijs heeft gevolgd. Migranten die Suriname binnenkomen na de lagere school leeftijd nemen doorgaans niet de moeite om de taal te verwerven. Participant B10 verwoordt het zo:

B10 Want je moet het zo zien: heel veel mensen klagen daarover dat Chinezen de taal Nederlands niet machtig zijn, maar waar ze dan aan voorbijgaan: Suriname is een immigrantenland. Je hebt minimaal een generatie nodig om die inburgering te krijgen. Kijk, de Chinezen die nu hier komen, die spreken de taal niet, hun kinderen zullen de taal wel spreken, want die gaan hier naar school en zo gaat het verder. De eerste generatie, daar kan je heel moeilijk van eisen dat ze Nederlands gaan leren, tenminste niet in een korte tijd. Want het verschil tussen Chinees en Nederlands of uh, elke ander westerse taal, dat is de taalverschillen, qua klank, qua zinsopbouw, qua alfabet, et cetera, dat is totaal anders.

(Interview B10, uiting 220)

Participant C1 leert liever eerst Engels, omdat je met Engels overal terecht kunt en met Nederlands niet (interview C1, uiting 274-287).

Van de oude Chinese migranten is participant B7 (79 jaar) een voorbeeld van hoe hij belangrijke functie heeft kunnen vervullen binnen de Surinaamse gemeenschap door zijn beheersing van de Nederlandse taal. Als jongen van 16 zag hij dat Sranan onvoldoende was om zich te kunnen ontplooiën in Suriname. Hij heeft de Nederlandse taal via zelfstudie verworven. De populariteit en de status van participant B7 berust voor een groot deel op zijn beheersing van de Nederlandse taal in combinatie met het feit dat hij in China geboren is. Zijn dochter somt trots de veelheid aan functies van haar vader op (Interview B7, uiting 495).

Wanneer Chinese migranten in hun zaak niet zonder de Nederlandse taal kunnen, wordt personeel ingehuurd, dat wel Nederlands taalvaardig is. In één van de Chinese restaurants in Nickerie waar geobserveerd is, hebben de serveersters verschillende achtergronden (Hindoestaans, Guyanees en Creools). Zij zeggen aangenomen te zijn vanwege hun taalvaardigheden. De man, achter de toonbank aan de voorzijde van het restaurant, is pas uit China en spreekt alleen Mandarijn en een paar woorden Sranan. Bij moeilijke bestellingen roept hij één van de dames op, die achter in de zaak tv kijken terwijl ze wachten op klanten. Bij een observatie op de Chinese zondagsmarkt blijkt dat kinderen worden

ingeschakeld en participant C4 vertelt hoe haar dochter helpt bij het schrijven van e-mails (interview C4, uiting 492).

Ten slotte kan nog vermeld worden dat de Chinese migranten een kleine bijdrage aan het Surinaams Nederlands hebben geleverd. In het *Woordenboek van de Surinaamse Bijdrage aan het Nederlands* staan een aantal culinaire woorden uit de Chinese keuken en is het woord voor het Chinese gokspel “pyaw” toegevoegd, een woord dat volgens participant de D2 bekend is in het hele Caribische gebied.

Samengevat kan gezegd worden, dat de Nederlandse taal wordt beheerst door iedereen die in Suriname het basisonderwijs heeft gevolgd. Voor de nieuwe Chinese migranten heeft de Nederlandse taal geen prioriteit. Als ze er niet onderuit komen om het Nederlands te gebruiken, schakelen ze personeel of kinderen in.

8.2.2 Nederlandse taalverwerving (C6b)

Voor de nieuwe Chinese migranten is het niet aantrekkelijk om Nederlands te leren, omdat het te veel tijd kost. Dat zou ten koste gaan van het opbouwen van de zaak. Schoolgaande kinderen leren het Nederlandse wel, als ze door de ouders naar een Surinaamse school gestuurd worden.

De oude Chinese migranten, die in Suriname op school hebben gezeten, hebben Nederlandstalig onderwijs gehad. Een opmerkelijk detail is, dat op de Petrus en Paulusschool, die door een paar informanten genoemd wordt als de beste school van Parimaribo in de vorige eeuw, Brabantse broeders en fraters les gaven. Volgens participant B5 is dit effect op de Nederlandse taal in Suriname nog steeds te horen (Interview B5, uiting 235).

Het immersieonderwijs op de Surinaamse scholen heeft volgens participant B2 geen nadelig effect op de leerprestaties van de kinderen met een Chinese achtergrond. Hij zegt hierover:

B2 Die Chinese kinderen, ja, die spreken geen woord Nederlands als ze op school komen. Binnen drie maanden zijn ze de beste van de klas.
(Interview B2, uiting 182)

Wat wel opmerkelijk is, is dat veel participanten uit de groep oude migranten aangeven dat ze, vanaf het moment dat ze op school zaten, thuis Nederlands moesten praten van de ouders (interview B3, uiting 206).

Het niveau van het Nederlandse taalonderwijs in Suriname is volgens participant B3 goed. Dat merkte ze, toen ze in Nederland ging werken en de verslagen van haar collega's vol fouten bleken te zitten. Haar correcties werden haar niet in dank afgenomen, omdat de Nederlandse collega's dat niet wilden aannemen van een “zwartje” (interview B3, uiting 316-320). Van participant B9, die zelf docenten Nederlands opleidt, moet het Nederlandse taalonderwijs in Suriname veel beter worden. Het niveau van haar studenten is laag, waardoor ze veel aandacht moet besteden aan basale vaardigheden zoals tekstverklaring. Daar komt bij, dat de studenten liefst klassikaal onderwijs krijgen en moeite hebben met interactieve lessen. Ze laat de eindtermen zien die in het voortgezet onderwijs gehanteerd

worden. Volgens haar zijn die zwaar verouderd. Ze zou graag willen werken met de referentieniveaus die in het Nederlandse onderwijs worden gebruikt, om parallel te kunnen lopen met Nederland (interview B9, uiting 19-22).

De didactiek van het Nederlandstaalonderwijs is volgens participant B9 ook bedroevend. Zij is zelf voorstander van praktijkonderwijs. Haar studenten zijn echter meer gehecht aan klassikale lessen en niet zo geïnteresseerd in buitenschoolse activiteiten. Zij geeft een voorbeeld van hoe een klas kinderen de mond gesnoerd wordt:

B9 Onze kinderen leren niet om te praten, want het is: hou je mond, ga voorover liggen. Als er nog tijd over is, moet de klas voorover gaan liggen en dat wil zeggen zo. ((B9 gaat voorover op tafel liggen met het hoofd op de armen.))

(interview B9, uiting 24)

Voor Chinese migranten is het niet eenvoudig om Nederlands te gebruiken. Participant B5 vertelt hoe hij vroeger, terwijl hij vijf andere talen beheerste, in de winkel toch altijd werd aangesproken in het Sranan (interview B5, uiting 93). Participant B2 spreekt consequent Nederlands tegen zijn klanten. In de volgende dialoog legt hij dit uit:

IR En hier in de winkel, praten ze dan Sranan?

B2 Zij wel, ik niet.

IR Jij niet?

B2 En ik weet dat ze me verstaan.

IR Jij praat dan Nederlands terug?

B2 Ik weet dat ze me verstaan, daarom praat ik dat gewoon door.

(Interview B2, uiting 99-104)

Samengevat kan gezegd worden, dat de Nederlandse taalverwerving teveel tijd kost voor de volwassen eerste generatie Chinese migranten. Aangezien alle Surinamers automatisch Sranan spreken tegen Chinese winkeliers, worden de winkeliers ook niet uitgedaagd om Nederlands te leren. De kinderen van Chinese migranten krijgen op de Surinaamse scholen immersieonderwijs. Velen moeten vanaf dan ook thuis Nederlands spreken van de ouders. Het Nederlandse taalonderwijs is voornamelijk frontaal, klassikaal en ongedifferentieerd.

8.2.3 Institutionele ondersteunende factoren (C6c)

Volgens participant B13 is er in Nickerie Nederlandse les voor volwassenen vanuit alle bevolkingsgroepen. Ze kent één Chinese deelneemster: een mevrouw die een kledingzaak heeft en een supermarkt. B13 vermoedt dat ze deelneemt om beter te kunnen communiceren met personeel (interview B13, uiting 32). Voor Paramaribo geeft participant B10 aan dat de SCUA van plan is Nederlandse les voor haar leden aan te gaan bieden (interview B10, uiting 234). B10 weet van het bestaan van inburgeringscursussen in Nederland. Zolang in Suriname migranten een verblijfsvergunning krijgen, zonder dat zij een inburgeringsplicht hebben, is deelname aan dergelijke lessen geheel vrijblijvend en zal het niveau ook heel basaal zijn (interview B10, uiting 238). Aan enkele Chinese participanten die maximaal een paar jaar in Suriname zijn, is gevraagd of zij naar

Nederlandse taalles zouden gaan als de Surinaamse regering de Nederlandse taalverwerving zou stimuleren. Hierop wordt steeds bevestigend geantwoord. Participant C2 zegt dat hij dan vrij zou durven vragen aan zijn baas, iets wat hij nu niet durft.

De overheid heeft, voor zover bekend, geen loket waar vertaaldiensten worden aangeboden. Dit wordt voor de migranten met een Chinese achtergrond wel opgepakt door de Chinese verenigingen. Participant B7 ondersteunt veel winkeliers en ook de SCUA verleent diensten, maar dan vooral aan nieuwe Chinese migranten. B10 zegt hierover:

B10 En dat gaat toch om de belangen van de Chinese gemeenschap in Suriname. Het is een kleine gemeenschap, relatief klein en het verschil zit hem in de taalbarrière. Heel veel van die verenigingen, van die individuen, die hebben allemaal problemen met de taal, Nederlandse taal. Mochten ze documenten of wat dan ook van de belasting, van de vergunning of zo krijgen en ze kunnen daar niet uitkomen, dan helpen we ze daarmee.

(Interview B10, uiting 108)

Bij paragraaf 7.3.3 is corruptie al ter sprake gekomen; toen werd de nadruk op tijd gelegd. Niet alleen haast, maar ook de taalbarrière speelt een belangrijke rol volgens participant B10:

GE Uh, niet zozeer haast, maar je moet het zo zien: zodra ze dan niet uitkomen met de uitleg van de personen van (XXX), dan willen ze het gauw geregeld hebben. Want nu als je aan die man zegt, ja jij moet nog een document dit halen en dit en dat. Dan zegt hij: ok, ik snap dat heel ding niet. Kan ik je niet wat geven en dan regel, dan zorg jij daarvoor dat dat in orde komt. En ja die persoon die interpreteert het dan ook weer als hij, begrijp je? En meestal zijn het ook handelaren en die willen ook gauw iets gedaan hebben. Als jij die persoon iets geeft en hij regelt het voor jou, dan wordt het waarschijnlijk wel zo gedaan. Ik zeg niet dat iedereen dat doet, uh, maar ja ((lacht))

(Interview B10, uiting 140)

Verbetering van het onderwijssysteem lijkt wenselijk. Dat hoeft niet gezocht te worden in extra workshops of trainingen voor de docenten, want volgens participant B9 heeft dat niet veel effect. Ook docenten die een aantal trainingen interactief onderwijs gevolgd hebben, blijven klassikaal les geven. Omdat alle trainingen binnen schooltijd gebeuren en de kinderen vrij krijgen is dat extra belastend voor de ouders. De reden dat de trainingen niet buiten schooltijd gehouden worden, is dat de docenten soms drie of vier bijbanen hebben, om hun relatief lage salaris aan te kunnen vullen.

Samenvattend kan gezegd worden dat er geen prikkel vanuit de overheid is om volwassen migranten Nederlands te laten leren. De Chinese verenigingen zien het nu als hun taak om leden te helpen met taalproblemen. Ten slotte blijkt het onderwijzend personeel slecht betaald te worden, wat zijn weerslag heeft op de kwaliteit van het onderwijs.

8.3 Resultaten subvraag 7: Wat is de functie van het Sranan in het onderhouden of loslaten van groepsgrenzen?

Voor deze vraag wordt eerst gekeken naar wat door de participanten aangegeven is over het waarom van het gebruiken van het Sranan (paragraaf 8.3.1), daarna komt een overzicht van wat opgemerkt is

over de taalverwerving van het Sranan en het onderhouden van de taal (paragraaf 8.3.2) en ten slotte volgen extra gegevens over de ondersteunende institutionele factoren (paragraaf 8.3.3).

8.3.1 Waarom Sranan? (C7a)

Dat Sranan de lingua franca is van Suriname wordt door alle participanten bevestigd. De enigen die de taal niet heersen zijn de expats C8 en C9 en de docenten uit China C7 en C6. Zij zijn op voorhand tijdelijk in Suriname en zijn voor de uitoefening van hun beroep niet afhankelijk van de beheersing van Sranan. Dat ligt anders voor alle migranten, oud en nieuw, die winkelier zijn. Voor de nieuwe Chinese migranten is de taal een pragmatische keuze, omdat ze met die taal vrijwel alle dagelijkse zakelijke transacties kunnen doen.

Niet iedereen waardeert het Sranan. Het wordt door veel participanten een ‘straattaal’ genoemd. De dochter van participant B7 zegt over het Sranan:

B7a Ik vind althans, ik vind het niet beschaafd. Hoe moet ik u uitleggen? Het Surinaams is een beetje een grove taal, het is nu wel ingelast dat ie erkend is geworden, dat het een taal is geworden. Want we noemen het nu het Sranan. Maar voorheen werd het beschouwd als dialect, maar ik zie het toch anders. Als u het heeft opgemerkt, praat de Surinaamse man geen Surinaams met de vrouw. Dat komt niet netjes over, dat is een beetje stratig.

(Interview B7, uiting 697)

Het Sranan wordt door velen als een onbeschofte taal gezien. Participant B2 heeft er om die reden zo’n afkeer van dat hij de taal zelf bij voorkeur niet gebruikt (Interview B2, uiting 94-98). Dat Sranan geen taal is om met een vrouw te spreken, bevestigt ook participant B6:

B6 In Suriname is het traditie geworden dat je een vrouw in het Nederlands aanspreekt. Het is een beleefde vorm en het is ook om te laten zien dat je geschoold bent. Je wil een vrouw toch niet laten merken dat je ongeschoold bent als man? Je wilt je toch niet verlagen, toch? Dus je moet een vrouw in Nederlands aanspreken. Sranantongo is taal van de slaven, taal van de markt, taal van de straat en van dat stigma, komt het niet vanaf. Al kom je met geweldige gedichten, grote schrijvers, dan je komt er niet vanaf. Het is gewoon daar, die positie, de taal.

(Interview B6, uiting 56)

Sranan is volgens B6 niet alleen maar een straattaal. Op de vraag of hij goede dichters en schrijvers van het Sranantongo kent, antwoordt B6:

B6 Natuurlijk ja. Prachtig. Het is ook een prachtige taal als je het ken. Want wat wij spreken Sranantongo, is de straatversie. Ik dacht dat ik Sranantongo goed kon spreken, totdat ik al die literaire dingen ging bezoeken. Ik dacht: Hé verdomme, deze woorden ken ik niet. Het is zo deftig zelfs. Ja toch?

(Interview B6, uiting 58)

Sranan hoort bij de cultuur van Suriname, daarom vindt participant B6 het, sinds hij als journalist werkt en over cultuur schrijft, belangrijk dat zijn kinderen Sranan spreken (interview B6, uiting 62-64). Hij blijft thuis wel uitsluitend Nederlands spreken, omdat hij geen verschillende talen wil gebruiken:

B6 Een man gaat niet tegen een vrouw Sranantongo, tenzij ze mekaar heel goed kennen en weten waarom ze het doen, omdat bijvoorbeeld die ene weet dat die grootmoeder altijd cultureel

bezig was en zo. Dat ie vanzelf daarom Sranantongo tegen haar gaat spreken. Maar dat is even een sideline. Dus je begrijpt dus dat ik dus thuis niet in een andere taal tegen mijn vrouw ga communiceren dan Nederlands. En dan krijg je dat vanzelf met je kinderen, toch? Je gaat niet Nederlands communiceren met je vrouw en een andere taal met je kinderen. Dat is gek.

(Interview B6, uiting 60)

Het Sranan wordt ook steeds vaker verloochend. Volgens de zoon van participant B4 gedragen veel Surinamers zich hypocriet door net te doen of ze het Sranan verleerd zijn, nadat ze een korte periode in het buitenland zijn geweest:

B4a Ja. En dan klinkt heel hun tong draait en dan komen ze terug naar Suriname en dan zeggen ze: Na, ik kan niet meer spreken. Ik kan het Sranantongo niet meer spreken. Zijn ze maar voor drie maandjes weg. Ze hebben heel hun leven in Suriname gewoond en dan gaan ze drie maandjes weg en dan komen ze terug, zeggen ze: Ja, ik kan geen Sranantongo meer. Want nu weer, mijn moeder heeft bijvoorbeeld, gaat bestellen in dat bedrijf. Toen ze zegt: ik kan geen Sranantongo, ik kan geen Sranantongo. Heel haar leven hier gewoond. Hoe kan ze, is een beetje, ja is wel vergelijkbaar. Ze schamen zich misschien ervoor.

(Interview B4, uiting 214)

Samenvattend kan gezegd worden, dat het Sranan als lingua franca in Suriname voldoet voor de Chinese migranten voor het contact met klanten. Sranan heeft echter een lage status. Het getuigt enerzijds niet van respect naar de ontvanger om hem of haar in het Sranan aan te spreken en anderzijds zou het Sranan kunnen verraden hoe (on)geschoold de spreker zelf is. Tegelijkertijd is er een beweging te zien waarbij het Sranan geherwaardeerd wordt.

8.3.2 Sranan taalverwerving (C7b)

Voor Chinese migranten is het Sranan snel te leren. Participanten noemen een verwervingstijd van tussen de drie en zes maanden. Winkelier C4, uit Nickerie, stelt als eis, dat zijn neven en nichten, die uit China overkomen om bij hem in één van zijn winkels te werken, binnen drie maanden Sranan spreken en verstaan tot op het niveau dat ze alle transacties in de winkel kunnen volbrengen. Ook B2 bevestigt dat het beheersingsniveau van het Sranan bij de meeste winkeliers net voldoende is voor in de winkel (interview B2, uiting 89).

De taal wordt in de praktijk geleerd tijd via het contact met de klanten. Dat het soms tot verwarring kan leiden, wordt verteld door participant B1. Toen hij in 1968 naar Suriname kwam om in de winkel van zijn vader te werken als horlogemaker, leerde hij zijn eerste woorden *takitaki* (Sranan). Toen zijn vader hem na een paar maanden door stuurde naar Albina om daar in de zaak van een neef te gaan werken, leerde hij de Njuka (Aukaans). Hij had aanvankelijk niet in de gaten dat de taal anders was, maar ontdekte dat pas bij terugkomst in Paramaribo (interview B1, uiting 66).

Samenvattend kan gezegd worden, dat de taalverwerving van het Sranan door de Chinese migranten snel en pragmatisch gebeurt. De taal is bedoeld om zaken te kunnen doen en wordt in de praktijk geleerd.

8.3.3 Institutionele ondersteunende factoren (C7c)

Chinese migranten hebben niet veel aan hun beheersing van het Sranan als het gaat om officiële documenten, of het volgen van bijvoorbeeld het Surinaamse nieuws. In officiële toespraken zijn hooguit een paar woorden Sranan te horen en ook de Surinaamse televisiestations laten slechts af en toe een uitzending zien waarin voor een deel Sranan gesproken wordt. In de tijd van het onderzoek is nergens geobserveerd of gehoord dat Chinese migranten buiten de winkelsetting in het Sranan benaderd werden.

Samenvattend kan gezegd worden, dat de Chinese migranten die in Suriname alleen Sranan geleerd hebben, buitengesloten worden bij alle landelijke berichtgeving. Zij zijn afhankelijk van hun eigen Chinese kanalen, zoals de Chinese krant en het televisiestation.

8.4 Resultaten subvraag 8: Wat is de functie van de Chinese talen in het onderhouden of loslaten van groepsgrenzen?

Voor deze vraag wordt eerst gekeken naar wat door de participanten aangegeven is over het waarom van het gebruiken van de Chinese taal/talen (paragraaf 8.4.1), daarna komt een overzicht van wat opgemerkt is over de Chinese taalverwerving en het onderhouden van de taal/talen (paragraaf 8.4.2) en ten slotte volgen extra gegevens over de ondersteunende institutionele factoren (paragraaf 8.4.3).

8.4.1 Waarom Chinese talen? (C8a)

In tabel 16 is te lezen dat bij de groep nieuwe Chinese migranten de voertaal thuis Mandarijn, Kantonees, of een streektaal uit China kan zijn. Ze hebben allemaal onderwijs in China gevolgd in het Mandarijn. Voor de participanten uit de groep oude Chinese migranten is de voertaal thuis in de meeste gevallen Nederlands. Andere talen kunnen Hakka, Sranan en Kantonees zijn. Hakka werd gesproken in Guangdong, het gebied waar de groep oude Chinese migranten vandaan kwam. Een andere naam voor Hakka is Kejia. Soms hebben de ouders en eventueel grootouders weinig keus welke taal ze gebruiken, omdat ze geen andere talen spreken. Vaak zijn (groot)ouders zich ervan bewust dat ze door het in stand houden van de Chinese taal in hun gezin ook een deel van de Chinese cultuur doorgeven.

Zoals al in paragraaf 7.1.5 vermeld is, vinden alle Chinese migranten het belangrijk dat hun kinderen goed onderwijs krijgen. Als het gaat om doorstroming naar hoger onderwijs is het voor veel oude migranten aantrekkelijk om hun kinderen naar Nederland te laten gaan. Het hoger onderwijs in Suriname heeft in hun ogen minder status. De toegang tot het Nederlands onderwijs wordt vergemakkelijkt omdat veel oude migranten een Nederlands paspoort hebben en/of familie in Nederland hebben wonen. De taalbeheersing die hun kinderen opdoen in het voorbereidend onderwijs in Suriname geeft voldoende aansluiting bij het hoger en wetenschappelijk onderwijs in Nederland. De oriëntatie van de nieuwe migranten is gericht op China en de Verenigde Staten als het gaat om hoger

onderwijs voor hun kinderen. Chinees en Engels zijn dan de belangrijke talen. Zoals in B3e al besproken is, hebben de nieuwe Chinese migranten meer vertrouwen in het onderwijs in China.

Enkele participanten uit de groep oude Chinese migranten geven aan dat de Chinese taal hun belangstelling heeft, omdat ze het aan hun afkomst 'verplicht' zouden zijn. Tijdens de lunch bij participant B9 wisselen nichten en vriendinnen hun ervaringen met Chinese les uit en demonstreren daarbij hoe gedisciplineerd ze met de taal bezig zijn (gespreksfragmenten A7, uiting 235).

Ook participant B7 heeft op latere leeftijd Mandarijn geleerd. Tot die tijd zette hij zijn Nederlandse taalvaardigheid in om te kunnen communiceren met de Chinese ambassadeur:

B7 Ja, maar ik moet, omdat wel veel contact met Chinese ambassade en Chinese ambassade heeft goede contact met Kong Ngie Tong Sang. Want Chinese Kong Ngie Tong Sang is eerste Chinese vereniging die uh het uh in 1976 was de eerste Chinese ambassade en de tijd, we hadden die andere vereniging, hoorde nog bij Formosa. Ja. Wij alleen voor communist, dus daarom wij hebben veel contact met Chinese ambassade. Maar die tijd kan ik niet om Mandarijn te praten. Wat ik doe, dan zoek ik, want die mensen altijd een Chinees, een tolk, die Nederlands kunnen praten. Dus ik zoek die persoon altijd hm, om ((lacht)). Ja.

(Interview B7, uiting 267)

De verbinding tussen de Chinese cultuur en de karakters wordt door participant B5 gedemonstreerd als hij het karakter voor vrede tekent:

B5 Peace is vrede, geen oorlog. Peace in het Chinees is een vrouw met een dak. Het heeft niks met oorlog te maken. Een vrouw die uitloopt op straat, is een heel gevaarlijke vrouw voor de gemeenschap, maar als ze familie heeft, dat is symbool van het dak toch?
((GE tekent het karakter: 安))

IR Ja klopt.

B5 Als er vrede is in de familie, heb je vrede in het land. Het is een heel andere filosofie. Dus dit geeft weer hoe verschillend die cultuur is. Is toch wel heel anders.

(Interview B5, uiting 347-349)

Samenvattend kan gezegd worden dat door de nieuwe migranten Mandarijn actief onderhouden wordt. Een deel van de oudere oude migranten spreekt nog Hakka als thuistaal, enkele grootouders geven de taal nog door aan hun kleinkinderen, omdat ze iets van hun cultuur willen doorgeven. Sommige volwassen nakomelingen van de oude migranten zien het als een gemis dat ze geen Mandarijn kennen, omdat ze het bij hun afkomst vinden horen. De Chinese taal is sterk verbonden met de cultuur. Voor de nieuwe migranten is de Chinese taal belangrijk in verband met het vervolgonderwijs van hun kinderen, zodat ze in China kunnen studeren. Voor de oude migranten is juist de Nederlandse taal belangrijk, omdat zij hun kinderen in Nederland laten studeren.

8.4.2 Chinees taalverwerving en het onderhouden van de taal (C8b)

Binnen een gezin kan de taalbeheersing van de kinderen verschillend zijn. De dochter van participant B7 verklaart dit als volgt:

B7a Mijn vader heeft 4 voorkinderen met zijn eerste vrouw, maar die is in Suriname geboren. Dus mijn broers en mijn zus die praten niet zo goed Chinees. Alleen mijn oudste broer, die praat iets beter Chinees, anderen misschien zijn het gaan verwateren, omdat hun moeder geen

Chinees sprak, maar mijn moeder wel. Dus vergeleken met mijn broers en mijn zus praat ik meer Chinees en misschien daarom spreek ik er nog extra dialect erbij, omdat mijn moeder uit China komt. Dus wij praten wel Chinees thuis, omdat mijn moeder geen Nederlands spreekt, maar wel goed Surinaams [=Sranan].

(Interview B7, uiting 540)

Veel ouders sturen hun kinderen naar de Chinese school, waar Mandarijn geleerd wordt. Voor de kinderen uit de groep nakomelingen van oude Chinese migranten is Mandarijn een vreemde taal. In Kantonees is ook een tijd les geweest, maar dat wordt nu niet meer aangeboden op de Chinese School. Dat betekent dat de kinderen nu niet meer de traditionele karakters leren, maar de vereenvoudigde. Participant B1 heeft zijn kinderen nooit geforceerd om Chinees te leren. Hij laat ze vrij, omdat hij zelf niet hecht aan de Chinese tradities en ook de economische meerwaarde van het beheersen van de Chinese taal voor zijn kinderen niet ziet (interview B1, uiting 260). Zijn inmiddels volwassen en hoogopgeleide kinderen denken daar anders over: zij vinden het jammer dat ze de taal niet geleerd hebben:

B1 Okay, because, now, although English is the universal language, like for my children, when they travel to Hong Kong, okay, when they go to the restaurant and order something and they don't know, they feel embarrassed themselves, because they are Chinese. And also from an economic point of view, from a business point of view, nowadays.

(Interview B1, uiting 266)

Ook participant B7 heeft zijn kinderen niet gestimuleerd Chinees te leren. Hij is verbaasd en trots dat op dit moment zijn kleindochter uit Nederland in China studeert. Ze heeft in Nederland voldoende Chinees geleerd om toegelaten te worden tot een opleiding farmacie (interview B7, uiting 372-396).

Participant B2 en een 14-jarig nichtje van participant B9 zijn niet gemotiveerd om later iets met Mandarijn te gaan doen. De belangstelling van B2 richt zich vooral op de Verenigde Staten en Japan, terwijl het nichtje medicijnen wil gaan studeren in Nederland (gespreksfragmenten A8, uiting 165-195).

De Chinese taal is een taal die veel tijd kost om te verwerven en eenmaal verworven, moet hij serieus worden onderhouden. Vooral het aanleren van het Chinese karakterschrift kost veel tijd en de kennis zakt snel weg. Alle participanten, die op de Chinese school in Suriname hebben gezeten, zeggen dat ze 'alles' vergeten zijn. Dat zegt zelfs een nichtje van participant B9 van veertien jaar oud, die 7 jaar op de Chinese school heeft gezeten en nog maar twee jaar geleden gestopt is op de Chinese school (gespreksfragmenten A7, uiting 126-144). De ondertiteling bij de Chinese films op televisie helpt bij veel volwassenen wel om het lezen van de karakters te onderhouden. Een complicatie hierbij is dat de Chinese karakters bij films uit Hong Kong en Taiwan traditioneel zijn, maar niemand geeft aan dat dat een bezwaar is. Volgens participant B1 hebben degenen die voor 1949 onderwijs in China gehad hebben nog de traditionele karakters geleerd. Daarna is het vereenvoudigd karakterschrift ingevoerd (interview B1, uiting 218). Het nichtje van 14 zegt, dat ze door het lezen van de ondertiteling bij films zichzelf Kantonees geleerd heeft.

Het met de hand schrijven van Chinese karakters blijkt voor veel van de participanten lastig, zelfs bij de nieuwe migranten die tot en met het voortgezet onderwijs in China op school hebben gezeten. Zij wijten dat aan de digitalisering. Via de computer en de smartphone maken ze namelijk gebruik van de fonetische pinyin-invoer⁴.

Het gebruik van Hakka neemt af. De participanten die afstammen van de oude migranten, gebruiken de taal alleen nog maar om te communiceren met de ouders of grootouders. De zoon van participant B4 beschrijft hoe het Hakka in zijn familie steeds meer verdwijnt:

B4a Het is meer het cultuurbehoud, want als ik vergelijk nu met al mijn neefjes en al mijn nichtjes, werden ze nooit gestimuleerd om Chinees te praten. Ze spraken wel altijd met hun oma, maar met hun ouders spraken ze altijd Nederlands. En nu is de taal gewoon kwijt. Want ze kunnen, als mijn moeder met hun praat, dan spreken ze uh uh uh, echt hakkelen. Ze weten echt niet meer hoe te reageren in het Chinees. Dus de taal is bij hun kwijtgeraakt. En bij mij is het nog, ook gebleven. Ik praat gewoon algemeen met mijn moeder alleen maar Chinees, maar met mijn ooms en tantes spreek ik allemaal Nederlands. Met mijn zus spreek ik eigenlijk ook Nederlands, maar mijn moeder zegt: Nee, je moet Chinees praten.

(Interview B4, uiting 466)

Niet alleen in Suriname verdwijnt het Hakka; ook in China wordt de taal steeds minder gesproken. De zoon van participant B4 noemt Hakka “een verloren taal” als hij met een voorbeeld komt van de zussen zijn moeder, die verhuisd zijn naar Hong Kong:

B4a Maar als je naar China gaat, dan spreekt niemand meer. Hakka is echt een verloren taal. Want als je nu gaat, ze schamen zich op één of andere manier ervoor, dat je Hakka kan. Ja, want ze zeggen gewoon, ja, want als je nu dus al die zussen van moederskant en al die dingen, die kunnen allemaal Hakka, maar ze spreken het niet, want ze vinden het, ja dan behoort ik nog naar China, want ze wonen nu in Hong Kong. Dus doen ze, spelen ze geweldig dat ze, van, ja ik kan geen Hakka meer, ik kan alleen Kantonees.

(Interview B4, uiting 201)

Participant B6 bevestigt dat het Hakka buitenshuis nog maar amper gebruikt wordt in China. De oorzaak is volgens hem dat het een taal is die bij het platteland hoorde. Nu de bewoners van de streek al lang geen landbouwers meer zijn, willen ze niet het risico lopen dat ze laten zien dat ze tot een etnische minderheidsgroep behoren, want dan lopen ze in China het risico gediscrimineerd te worden (Interview B6, uiting 142)

Samenvattend kan gezegd worden dat in gezinnen niet alle kinderen dezelfde eerste taal aanleren. Hakka is een verdwijnende taal, omdat het geen status meer heeft in China en in Suriname langzaam uitsterft samen met de grootouders die het nog spreken. De Chinese taalverwerving van de kinderen op de Chinese school lijkt niet te beklijven, maar de films en ondertitels spelen wel een belangrijke rol in het onderhouden en aanleren van de taal. Het aanleren van het karakterschrift kost veel tijd en door de digitalisering is het actief zelf schrijven van karakters verdreven door het fonetische pinyin, waarna

⁴ Fonetische transcriptie in Latijns schrift van Mandarijn

alleen herkenning van het juiste karakter nodig is. De motivatie om de Chinese taal te leren is verschillend bij de kinderen. Veel jongeren zijn meer gericht op de Amerikaanse taal en cultuur.

8.4.3 Institutionele ondersteunende factoren (C8c)

De Chinese verenigingen zijn actief bezig met het in stand houden van de Chinese taal. Hakka-sprekers kunnen bij de oudste twee verenigingen terecht om in hun eigen taal te spreken met andere Hakka-sprekers. Omdat veel oude migranten ook in Hong Kong gewoond hebben, zijn daar ook mensen die in het Kantonnees kunnen communiceren. Bij de nieuwe Chinezen zijn de verenigingen georganiseerd per Chinese provincie. Voor het bijwonen van activiteiten die georganiseerd worden en bij eventuele hulpvragen, kan de eigen streektaal gebruikt worden. Participant B10 vertelt waarom de nieuwe migranten zich in zoveel aparte verenigingen per provincie hebben georganiseerd:

B10 Uhm, ik denk toch wel dat het vaker degenen zijn die uit één streek komen, die groeperen bij mekaar. Ik denk dat het daardoor komt. Dat zie je ook aan de namen hoor, dat ze van een bepaalde streek. Die komen dan bij mekaar. Je hebt één taal, maar ze hebben allemaal een eigen dialect. Ik denk dat dat ook makkelijker is om met mekaar te communiceren natuurlijk. Hakka-Chinezen hebben ook een dialect, dat is Hakka. Begrijp je? Dus ik denk dat dat de grootste reden is dat ze dan bij mekaar groeperen.

(Interview B10, uiting 84)

De oudste Chinese vereniging heeft ook de Chinese scholen in Paramaribo en Nickerie opgericht, die taalonderwijs geven aan kinderen en volwassenen. Dit gebeurt met steun van de Chinese overheid in de vorm van lesmateriaal en het uitzenden van gekwalificeerde docenten.

Het Chinese televisiestation zendt hoofdzakelijk programma's en films uit in Mandarijn, Kantonees en Taiwanees. De films zijn vaak ondertiteld met traditioneel karakterschrift. Participant B7 geeft toe dat het aanbod voor de oude Hakka-sprekende migranten moeilijk te volgen is. Voor participant B6 is de Chinese tv een vooruitgang voor de Chinese gemeenschap in Suriname:

B6 Kijk die Chinese TV is ook een trend natuurlijk. Op een gegeven moment kreeg iedereen een kanaal. Hindoestanen en Javanen, dus Chinezen ook, toch? Maar ik moet wel zeggen dat het een grote behoefte dekt. Want als ik kijk naar mijn grootouders bijvoorbeeld, die verstonden niets. Dus je doet tv aan en je kan het niet verstaan.

(Interview B6, uiting 82)

Omdat overal in China het Chinese schrift hetzelfde is, begrijpen de migranten onafhankelijk van de oorspronkelijke streektaal de ondertiteling bij de programma's. Datzelfde geldt ook voor de Chinese kranten, hoewel die volgens participant B6 inhoudelijk weinig te bieden hebben:

B6 Ik kan die krant niet lezen. En dat wist ik ook niet, totdat ze mij vertelden, niet zij, maar anderen ook: er staat alleen maar advertenties in de krant. Een paar kleine berichtgevingen van wat in het land gebeurt die ze natuurlijk hebben vertaald vanuit de gewone krant. Dus echt journalistiek werk zit er niet in en het is gewoon doorspekt met advertenties.

(Interview B6, uiting 94)

De Evangelische Broedergemeenschap Suriname speelt goed in op de anderstaligheid van Chinese migranten. Zoals bij punt B31 beschreven is, kan iedere zondag gekozen worden uit een ruim aanbod

aan diensten. Voor C3, die Nederlands spreekt, is het vanzelfsprekend dat hij met de familie de dienst in het Mandarijn bijwoont (interview C3, uiting 224-240). Voor families waar verschillende talen gesproken worden, zijn ook tweetalige diensten, zodat ze toch met de hele familie naar eenzelfde dienst kunnen gaan.

Ten slotte blijkt het internet een grote bron van informatie. De kinderen en volwassenen kijken films en series via internet. Ook het Chinese nieuws is via internet op de voet te volgen. Of daar veel gebruik van gemaakt wordt, is niet bij alle participanten onderzocht. Alleen de expats C8 en C9 en de docenten C6 en C7 hebben aangegeven daar veel gebruik van te maken.

Samenvattend kan gezegd worden dat de Chinese verenigingen en de Chinese school een belangrijke rol spelen bij het in stand houden van de Chinese taal. Zij organiseren activiteiten waar hun leden de eigen taal kunnen spreken en ze geven kranten uit en hebben een eigen televisiestation. Internet, de filmindustrie en de kerk zijn ook kanalen waar steeds nieuwe input van de Chinese taal komt.

8.5 Samenvatting resultaten taalkeuze en groepsgrenzen

Voor oude en nieuwe Chinese migranten is de taalkeuze een pragmatische keuze, waarbij het succesvol zaken doen en de opleiding van hun kinderen voorop staan. In de huishoudens worden meerdere talen gesproken. De oude migranten die in Suriname naar school zijn, beheersen de Nederlandse taal. Voor hen is de taal belangrijk om maatschappelijk volwaardig te kunnen functioneren in Suriname en omdat de taal toegang geeft tot het hoger onderwijs in Nederland. Voor de nieuwe Chinese migranten heeft het leren van Nederlands geen prioriteit. Bij taalproblemen zoeken ze hulp bij de Chinese verenigingen of ze huren mensen in. In de winkel voldoet het snel aan te leren Sranan, de lingua franca van Suriname. De lage sociale status van het Sranan heeft echter een negatieve bijwerking in het contact tussen klanten en de winkeliers met een Chinese achtergrond. Aangezien de landelijke berichtgeving voornamelijk in het Nederlands is, kunnen nieuwe Chinese migranten in een maatschappelijk isolement terecht komen. De nieuwe Chinese migranten spreken, naast een dialect uit de provincie waar ze vandaan komen, Mandarijn. Ze onderhouden die taal actief. Het Hakka, dat door de oude Chinese migranten werd gesproken, is een verdwijnende taal, niet alleen in Suriname, maar ook in China. Veel nieuwe Chinese migranten brengen hun kinderen naar China om Mandarijn te leren, waarmee zij, naast een degelijke introductie in de Chinese cultuur, toegang krijgen tot het hoger onderwijs in China. Kinderen van oude en nieuwe Chinese migranten kunnen ook Mandarijn Chinees leren op de Chinese school in Paramaribo of Nickerie. Ook is er een Chinees televisiestation en worden door de Chinese verenigingen Chinese kranten uitgegeven.

Tot zover de onderzoeksresultaten. In het volgende hoofdstuk volgen de conclusies.

9 Conclusies en discussie

In dit hoofdstuk wordt begonnen met het beantwoorden van de onderzoeksvragen (paragraaf 9.1). Daarna worden een aantal algemene conclusies getrokken (paragraaf 9.2 en 9.3). Het hoofdstuk wordt afgesloten met een discussie, waarbij ook de beperkingen van het onderzoek worden aangegeven (paragraaf 9.4) en suggesties voor vervolgonderzoek worden gedaan (paragraaf 9.5).

9.1 Antwoord op de onderzoeksvragen

Voordat de hoofdvraag van dit onderzoek, hoe in Suriname interetnische groepsgrenzen worden geconstrueerd door mensen van Chinese afkomst, wordt beantwoord, volgen hierna eerst de antwoorden op de acht subvragen.

De eerste vraag, of er opvallende grenzen zijn tussen bevolkingsgroepen met een Chinese achtergrond en andere bevolkingsgroepen in Suriname kan bevestigend worden beantwoord. Migranten met een Chinese achtergrond herkennen verschillen tussen de verschillende bevolkingsgroepen en kunnen de Chinese bevolkingsgroep hierbinnen onderscheiden. De nieuwe Chinese migranten identificeren zichzelf als ‘Chinees’ en worden als zodanig ook door andere Surinamers geïdentificeerd. Bij de oude Chinese migranten en hun nakomelingen zijn die groepsgrenzen zover vervaagd dat zij zich niet meer ‘echt Chinees’ noemen, maar ‘Surinamer’ of ‘wereldburger’. Door andere Surinamers worden zij geïdentificeerd als ‘Surinaamse Chinezen’. Door gemengde huwelijken, zijn veel Surinamers van gemengde afkomst. Zij kunnen aangeven voor hoeveel procent zij ‘Chinees bloed’ hebben. De Chinese migranten onderscheiden zich doordat zij het merendeel van de kleinhandel in bezit hebben. Daarbij vallen de nieuwe Chinese migranten extra op, omdat ze het stadsbeeld ontwrichten door hoge gebouwen neer te zetten en straten vol met winkels te vullen.

Ook de tweede vraag, of er duidelijke grenzen zijn tussen de oude en nieuwe Chinese migranten in Suriname, kan bevestigend worden beantwoord. De nieuwe Chinese migranten voelen weinig verwantschap met de oude Chinese migranten en hun nakomelingen. Door vermenging met andere bevolkingsgroepen dragen veel Surinamers een Chinese achternaam, maar dat zijn volgens de nieuwe migranten geen ‘echte Chinezen’, omdat ze de gemeenschappelijke cultuur, taal en gewoontes missen. Ook de oude Chinese migranten voelen duidelijke groepsgrenzen. Er is wel sprake van herkenning, omdat de nieuwe Chinezen eenzelfde overlevingsstrategie hanteren als de oude Chinese migranten, maar aan de andere kant belemmeren wantrouwen, concurrentie, de herkomst uit andere gebieden van China en de afkeer van hun hygiëneregels en ontwikkelingsniveau de toenadering. Surinamers zonder Chinese achtergrond zien die grenzen ook. De oude Chinese migranten en hun nakomelingen worden als ‘echte Surinamers’ gezien, die zich bewezen hebben als trouwe landgenoten die zich aan hebben gepast, terwijl tegenover de nieuwe Chinese migranten wantrouwen en afkeer overheerst en onzekerheid over de vestigingsduur.

Bij de derde vraag naar hoe de groepsgrenzen geconstrueerd en onderhouden worden of losgelaten, spelen voor beide groepen de eigen Chinese belangenverenigingen een belangrijke maatschappelijke rol in de constructie en onderhoud van groepsgrenzen. De verenigingen ondersteunen zakelijke en persoonlijke belangen, organiseren activiteiten, hebben eigen media (krant, t.v.) en (deeltijd-) Chinese scholen. Bij de oude migranten zijn de verenigingen oorspronkelijk gesplitst door een communistische en nationalistische oriëntatie. De laatste jaren groeit het aantal verenigingen door de komst van de nieuwe migranten, die zich per Chinese provincie verenigen. Sinds een paar jaar treedt een overkoepelende organisatie op als overlegpartner voor de overheid, die één Chinees aanspreekpunt wil hebben.

Zowel de oude als de nieuwe migranten houden aan hun Chinese voedingsgewoontes vast. Met de komst van de nieuwe migranten wordt het aanbod en de variatie zelfs uitgebreid. Flexibiliteit en hard werken, wordt als gemeenschappelijke eigenschap gezien door de Chinese migranten. Daarmee onderscheiden ze zich van de andere bevolkingsgroepen van Suriname, die meer ‘relaxt’ zijn. Door hoge eisen aan de kinderen te stellen en te investeren in een zo hoog mogelijke opleiding, houden ze deze eigenschap vast. Daarbij richten de oude migranten zich op het Nederlands onderwijs en de nieuwe migranten op het Chinese en Amerikaanse onderwijs. De oude migranten die hun kinderen naar de Nederlandstalige school in Suriname laten gaan, lopen hiermee bewust het risico dat de groepsgrenzen worden losgelaten, terwijl de Chinese migranten de banden met het moederland onderhouden en versterken door hun kinderen in China naar school te sturen en op te laten vangen door familie.

Ook de geringe politieke participatie geldt voor de hele groep Chinese migranten. Dat heeft te maken met de nadruk op etnisch gebonden partijen in de Surinaamse politiek. Relatief is het aantal Chinezen dat kan participeren ook niet zo groot, omdat maar een deel van de migranten een Surinaams paspoort heeft. Maar als belangrijkste redenen wordt aangegeven dat de eigen zakelijke belangen voorgaan en dat de meesten, vanuit de Chinese achtergrond, niet gewend zijn aan democratie en bang zijn voor corruptie. De Chinese migranten beperken zich nu vooral tot ondersteuning van algemene partijen en deelname aan adviesgroepen.

De nieuwe Chinese migranten maken zich met hun expansiedrift niet populair bij de rest van de bevolking. Daarmee bewijzen ze voortdurend hun ‘onaangepastheid’ in de Surinaamse samenleving. Dat de Chinese gemeenschap gesloten is, wordt door sommige Chinese migranten bevestigd en door andere fel tegengesproken. De taalbarrière zou hierin een rol spelen. Dat geldt dan vooral voor de nieuwe Chinese migranten.

Bij de constructie en het onderhoud van de groepsgrenzen spelen de Chinese eigennamen een marginale rol, terwijl verwacht zou kunnen worden dat het voor de eigen identificatie van personen een belangrijk element is. Bij de eerste groep oude Chinese migranten zijn veel fouten gemaakt bij de registratie van hun namen. Vanuit de Chinese traditie is dit een kwalijke zaak, maar in de context van

de immigratie is dit losgelaten en geaccepteerd als een onvermijdelijk gegeven. Met Chinese familienamen op winkelgevels onderscheiden de Chinese winkeliers zich van winkeliers uit andere bevolkingsgroepen. Dit wordt steeds meer losgelaten door de winkels fantasienamen te geven. Veel Surinamers van gemengde afkomst met een Chinese naam, voelen zich niet verbonden met andere Chinese migranten, maar zijn wel gedwongen regelmatig hun afkomst toe te lichten.

Endogamie is lang door de oude Chinese migranten vastgehouden. Daarmee stelden zij hun zakelijke belangen veilig. Die gewoonte is nog steeds aanwezig bij winkeliers als het gaat om kinderen die de zaak overnemen. Voor de andere kinderen is exogamie geen probleem. Opmerkelijk is, dat zakelijke belangen toch weer doorwerken bij veel hoogopgeleide kinderen uit het buitenland, die terugkeren om hun ouders te ondersteunen als dat nodig is. In het onderhouden van contact met familie in China speelt internet een grote rol. Voor gezondheidszorg gaan de nieuwe migranten vaak naar China en ze gebruiken bij voorkeur Chinese medicijnen en onderhouden daarmee hun groepsgrenzen. De oude migranten zijn, net als andere Surinamers, die het zich kunnen veroorloven, meer gericht op de Cariben en op Nederland voor hun gezondheidszorg. Traditionele waarden vanuit het boeddhisme, taoïsme en confucianisme worden deels ingeruild voor christelijke waarden. Veel van de oude Chinese migranten hebben zich om pragmatische redenen bij de christelijke kerk aangesloten. De kerken slagen er ook in om bij de nieuwe Chinese migranten volgelingen te vinden.

De vierde vraag is, of er een ruimtelijke concentratie of segregatie van groepen met een Chinese achtergrond in Suriname is. Typisch aan de Chinese activiteiten is juist dat er geen ruimtelijke concentratie of segregatie is. Er is wel een segregatie wat betreft economische en beroepsvoorkeur. In het straatbeeld van heel Paramaribo en Nickerie is de Chinese hegemonie in de middenstand duidelijk zichtbaar. Alleen de kappers en juweliers concentreren zich in Paramaribo in een paar straten. De voorkeur voor het uitbaten van een supermarkt is het meest opvallend. Ook valt een concentratie op in de studiekeuze van veel kinderen van oude migranten. Veelal wordt gekozen voor de gezondheidszorg. Naast de nieuwe migranten die als winkelier starten, komen er veel specialisten en arbeiders tijdelijk naar Suriname voor de uitvoering van projecten.

Op de vijfde vraag, of er een waarneembaar hiërarchisch verschil is tussen groepen met een Chinese achtergrond en andere groepen in Suriname, kan geantwoord worden dat veel Surinamers met een niet-Chinese achtergrond zich discriminerend uitlaten over de nieuwe Chinese migranten en de kwaliteit van hun handelswaar. Mede door de taalbarrière worden Chinese winkeliers vaak denigrerend behandeld. Op hun beurt voelen veel Chinese migranten zich niet onderdanig, omdat ze zich identificeren met de grootsheid en de economische voorsprong van China op Suriname. Verder schiet de behandeling en bescherming van de nieuwe Chinese migranten tekort, die vaak het slachtoffer worden van corruptie door de overheid en geweld, waarbij de politie niet adequaat optreedt. Ook is er geen gelijke behandeling wat betreft de toedeling van nationale feestdagen en de verdeling

van overheidsbanen, maar dat is ook iets dat de Chinese gemeenschap voor een groot deel over zichzelf afgeroepen heeft, omdat ze doorwerken economisch aantrekkelijker vinden en niet actief in de politiek zijn.

Bij vraag zes over de functie van de Nederlandse taal kan gezegd worden dat de Nederlandse taal een sleutelrol speelt in het onderhouden en loslaten van groepsgrenzen. De oude Chinese migranten en hun nakomelingen die in Suriname naar school zijn geweest, spreken Nederlands en zijn daardoor 'Surinamers' of 'Surinamers met een Chinese achtergrond' geworden. Voor de nieuwe Chinese migranten heeft de Nederlandse taal geen prioriteit, omdat de verwerving zeer tijdrovend is en Sranan als omgangstaal in de winkel volstaat. Als ze er niet onderuit komen om de Nederlandse taal te gebruiken, schakelen ze personeel of kinderen in. De kinderen van Chinese migranten krijgen op de Surinaamse scholen immersieonderwijs. Velen moeten vanaf dan ook thuis Nederlands spreken van de ouders. Het Nederlandse taalonderwijs is voornamelijk frontaal, klassikaal en ongedifferentieerd. Het onderwijzend personeel wordt onderbetaald, wat een weerslag heeft op de kwaliteit van het onderwijs. Vanuit de overheid zijn geen initiatieven om Nederlands taalonderwijs voor volwassen migranten te stimuleren. De Chinese verenigingen zien het als hun taak om leden te helpen met taalproblemen.

Bij vraag zeven over de functie van het Sranan in het onderhouden en loslaten van groepsgrenzen kan gezegd worden dat het Sranan als lingua franca in Suriname voldoende is voor de dagelijkse omgang tussen de verschillende bevolkingsgroepen. Voor Chinese winkeliers is het een pragmatische keuze, omdat het snel in de praktijk aan te leren is en voldoet als contacttaal met de klanten. Van Chinese winkeliers wordt niet verwacht dat ze Nederlands spreken. Zolang ze dat ook niet doen, zullen ze niet opklimmen op de sociale ladder, omdat Sranan een lage status heeft. Ook blijven ze afhankelijk van hun eigen Chinese kanalen, zoals de Chinese krant en het televisiestation, waardoor ze slechts minimaal op de hoogte zijn van het binnenlandse nieuws en hun betrokkenheid met andere groepen geen vorm kunnen geven. De meeste oude migranten en hun nakomelingen die Nederlands geleerd hebben, kijken neer op mensen die Sranan spreken en ze zullen de taal daarom zelf weinig gebruiken.

Bij vraag acht over de functie van de Chinese taal in het onderhouden of loslaten van groepsgrenzen, kan gezegd worden dat voor de nieuwe migranten Mandarijn als thuistaal niet ter discussie staat en actief onderhouden wordt. Ze beschouwen de taal ook als een toegangspoort tot het beste vervolgonderwijs voor hun kinderen. Hakka, de taal van de oude Chinese migranten, is echter een verdwijnende taal, omdat het geen status meer heeft in China en in Suriname langzaam uitsterft, samen met de (groot)ouders, die het steeds minder vaak doorgeven aan de (klein)kinderen. De meeste ouders hebben de taal losgelaten en zijn overgestapt op Nederlands of Sranan, met als argument dat ze anders bang zijn dat hun kinderen achterstand op de Nederlandstalige school oplopen. Enkele volwassen nakomelingen van de oude migranten die geen Chinese taal hebben geleerd, zien het als een gemis dat

ze geen Mandarijn kennen, omdat ze het bij hun afkomst vinden horen. Opmerkelijk is dat in veel gezinnen van oude Chinese migranten niet alle kinderen dezelfde eerste taal aanleren. De Chinese taalverwerving van de kinderen op de Chinese school is een poging tot behoud van de cultuur, maar de taal lijkt niet te beklijven. De motivatie om de Chinese taal te leren is niet altijd even groot bij de kinderen, steeds meer jongeren zijn gericht op de Amerikaanse taal en cultuur. Het aanleren van het karakterschrift kost veel tijd en de digitalisering bedreigt het actief zelf schrijven van karakters. De Chinese verenigingen spelen een belangrijke rol bij het in stand houden van de Chinese talen, via activiteiten, het uitgeven van kranten en een eigen televisiestation. Internet, de filmindustrie en de kerk zijn ook kanalen waar steeds nieuwe input van de Chinese taal komt.

Als antwoord op de hoofdvraag van dit onderzoek, hoe in Suriname interetnische groepsgrenzen worden geconstrueerd door mensen van Chinese afkomst, valt ten eerste op dat er in Suriname een etnisch gesegmenteerde economie en politiek bestaat. De overheid hanteert een model waarbij naast het nationaal belang, etnische harmonie voorop staat. Bij de bevolking rust geen taboe op etnische identificatie: Surinamers vergelijken bijzonder openlijk elkaars uiterlijke kenmerken en stereotyperen de karaktereigenschappen van verschillende etnische groepen. Omdat niemand in Suriname het vreemd vindt om op zijn etnische achtergrond aangesproken te worden, zijn mensen van Chinese afkomst in de interactie in Suriname gedwongen om zich etnisch te identificeren. Door de overheid en de media worden mensen van Chinese afkomst regelmatig als één gezamenlijke bevolkingsgroep ‘Chinezen’ neergezet, ook al is voor iedereen in Suriname duidelijk dat er twee groepen ‘Chinezen’ zijn: de oude en de nieuwe Chinese migranten. De oude en nieuwe Chinese migranten construeren ook onderling groepsgrenzen op basis van wanneer ze naar Suriname zijn gekomen, waar ze vandaan komen in China en de taal/talen die ze gebruiken. De constructie van de groepsgrenzen van de nieuwe migranten is vergelijkbaar met de oorspronkelijke constructie van de groepsgrenzen van de oude migranten, wat betreft hun strategie voor inkomstenverwerving en de organisatie in Chinese verenigingen. Veelal komen de migranten via kettingmigratie. De oude migranten kwamen onder de invloed van politieke veranderingen in China vóór het ontstaan van de Volksrepubliek China, terwijl de nieuwe Chinese migranten de kans om hun positie te verbeteren pas weer konden grijpen toen de emigratieregels van de Volksrepubliek versoepelden. Ook de nieuwe migranten komen veelal via kettingmigratie. Zowel de oude als de nieuwe migranten organiseren zich in verenigingen. Bij de oude migranten was dat gesplitst in een communistisch of nationalistisch georiënteerde verenigingen, bij de nieuwe migranten zijn de verenigingen opgericht volgens de scheidslijnen van de verschillende provincies van herkomst.

Geconcludeerd mag worden dat de groepsgrenzen bij de nakomelingen van de oude migranten grotendeels losgelaten zijn en dat bij de nieuwe migranten de groepsgrenzen nog sterk aanwezig zijn. Door de komst van de nieuwe migranten en de niet-aflatende propaganda van overheid en media voor

de ideale multiculturele samenleving van Suriname, verschuiven de groepsgrenzen van de nakomelingen van de oude migranten, omdat zij als ‘Chinezen’ gekoppeld zijn.

Ter voorbereiding van de viering van het 160-jarig jubileum van de vestiging van Chinezen in Suriname in oktober 2013 is een opleving van historisch bewustzijn te constateren. Deze viering en de viering van bijvoorbeeld *Keti koti*, waarbij de hele Surinaamse samenleving zich langs de etnische meetlat legt, geeft een impuls aan het bepalen van etnische groepsgrenzen, waarbij oude en nieuwe Chinese migranten zich als één groep presenteren. Ook de behoefte van de overheid om één aanspreekpunt binnen de Chinese gemeenschap te hebben, dwingt de Chinese migranten tot een gezamenlijke belangenbehartiging.

9.2 Discussie

Verschuiving etnische groepsgrenzen

De overheid hanteert een harmoniemodel, waarbij etnische groepen als aparte bevolkingsgroepen in ere gehouden worden en waarbij gezocht wordt naar een bovenliggende laag die de etnische verschillen overstijgt (Wimmer, 2013).

Wat duidelijk is geworden in dit onderzoek, is dat de Chinese gemeenschap in Suriname, ondanks de relatief kleine omvang zich bijzonder krachtig manifesteert in Suriname en dat de hele Surinaamse bevolking voor haar dagelijks levensonderhoud grotendeels afhankelijk is van ‘Chinese’ winkeliers, afkomstig, zowel uit de groep ‘oude’, als uit de groep ‘nieuwe’ Chinese migranten. Ook duidelijk is dat de groep ‘Chinezen’ in Suriname een complex geheel is, waarbij een grote diversiteit naar voren is gekomen. Bij de resultaten en de bespreking hiervan is dit vaak gesimplificeerd tot ‘oude’ en ‘nieuwe’ migranten, maar daarbinnen tekenen zich ook diverse groepen af met hun eigen groepsgrenzen al dan niet etnisch bepaald.

Bij de nakomelingen van de oude migranten zijn door hun vergaande assimilatie de groepsgrenzen zover vervaagd, dat voor velen de etnische identificatie geen rol meer speelt en dat zelfs de nationale identificatie overstegen wordt. Voor de nieuwe migranten ligt dit anders. Zij zijn meer verbonden met hun ‘Chinese’ identiteit. Zij maken pragmatische keuzes die in eerste instantie gericht zijn op financieel succes. Dat gaat voor een deel ten koste van de assimilatie. De werklust en de scherpe prijzen, die zij in hun winkels hanteren, worden door de Surinaamse bevolking gewaardeerd, maar de explosieve aangroei van nieuwe migranten, de ongebreidelde concurrentie en de bouwactiviteiten roepen xenofobische reacties op bij de Surinaamse bevolking.

De groepsgrenzen tussen de oude en nieuwe migranten zijn niet alleen tussen de groepen onderling duidelijk, maar ook voor andere bevolkingsgroepen in Suriname. Zij beschouwen de oude migranten als ‘die van ons’ en ze zien de nieuwe migranten als ‘indringers’. Omdat de oude en de nieuwe Chinese migranten eenzelfde etnische herkomst hebben, is het onvermijdelijk dat de oude migranten te maken krijgen met een weerslag van de etnische vooroordelen die Surinamers toekennen aan ‘Chinezen’ onder invloed van actuele gevoelens bij de nieuwe Chinese migranten.

Volgens Light en Gold (2000) is een belangrijk kenmerk bij etnische economieën dat migranten over het algemeen geneigd zijn tot acculturatie en assimilatie. De oude migranten hebben bewezen dat zij hieraan konden voldoen. De vraag is echter of de nieuwe Chinese migranten met hun expansiedrift voldoende lang op de verdraagzaamheid bij de Surinaamse bevolking te kunnen rekenen. Rekening houdend met het model van Wimmer (2013), moet geconcludeerd worden dat met de komst van de nieuwe migranten de etnische groepsgrenzen dusdanig verschoven zijn, dat het effect moet gaan krijgen op het nationale beleid, wil het niet omslaan in opstand en reactieve etniciteit. Dat laatste is een gevaar dat volgens St-Hilaire (2001) de harmonie in Suriname constant bedreigt.

Consequenties taalvoorkeuren en aandacht voor communicatiestijlen

De constatering van De Bies (2009) dat het Surinaams Nederlands een etnisch bindmiddel is, geldt niet voor de groep nieuwe Chinese migranten. Zij nemen de moeite niet om de taal te leren en velen laten hun kinderen niet in Suriname naar school gaan, omdat de Chinese taal belangrijker gevonden wordt voor de toekomst van hun kinderen. De lessen Mandarijn op de Chinese school in Suriname lijken vooral een symbolische functie voor ouders te hebben, omdat de meeste ex-deelnemers zeggen dat alles wat ze geleerd hebben, niet beklijft en dat ze er na afloop toch niets meer mee wilden doen. De herwaardering van Sranan als Surinaamse taal kan een positieve verschuiving veroorzaken bij de nieuwe Chinese migranten, waardoor meer waardering is in de dagelijkse interactie met klanten. De oude Chinese migranten zullen die herwaardering daarentegen niet ondersteunen: voor hen heeft de taal een absoluut lage status.

Het immersieonderwijs lijkt geen extra nadelig effect te hebben op de kinderen van Chinese migranten ten opzichte van kinderen uit andere bevolkingsgroepen.

De communicatiestijl en de non-verbale communicatie van de nieuwe Chinese migranten waar Fong (1998) op wees, wordt door de meeste Surinamers negatief geïnterpreteerd. Wanneer de nieuwe migranten zich hier meer bewust van zijn, kunnen ze hiermee hun voordeel doen.

9.3 Beperkingen

Het onderzoek heeft alleen in Nickerie en Paramaribo plaatsgevonden. Volgens een paar participanten wijkt de constructie van groepsgrenzen in kleinere dorpen of gemeenschappen wat betreft de Chinese migranten af van die in Nickerie en Paramaribo. De Chinese migranten zouden binnen kleinere gemeenschappen meer persoonlijke contacten hebben met leden van andere bevolkingsgroepen. Om dit te bevestigen zou nader onderzoek nodig zijn.

De taalbarrière waardoor met tolken gewerkt moest worden heeft zeker effect gehad op dit onderzoek. De open houding van de participanten en het vertrouwen dat de tolken B9 en C7 hebben opgebouwd binnen de Chinese gemeenschap, heeft dit echter voor een deel kunnen compenseren.

Dit onderzoek is een breed onderzoek, waarbij veel onderwerpen noodgedwongen zijn blijven liggen. Ook is een aantal onderwerpen niet uitgewerkt in het kader van deze scriptie (om het geheel

niet omvangrijker te maken dan het nu al is). Deze onderwerpen zouden in vervolgonderzoek verder uitgewerkt kunnen worden.

9.4 Vervolgonderzoek

Traditioneel etnografisch onderzoek binnen een geografisch gebonden gebied en een specifieke groep in real-time life schiet tekort om tot een wezenlijke interpretatie van de werkelijkheid van de complexiteit van de Chinese diaspora te komen. Door globalisering en de toenemende Chinese migratie kunnen meervoudige casestudies in ruimte en tijd meer inzicht geven in transnationale netwerken en de spreiding van economische en familiebelangen over meerdere landen. Onderzoek over de landsgrenzen heen, bij groepen die min of meer georganiseerd zijn in familieverbanden kan een meerdimensionaal inzicht geven in constructie van groepsgrenzen. Aan de hand van kinderen die nu naar China gebracht worden, zou via diepte-interviews bij de familie in Suriname en in China meer inzicht verkregen kunnen worden in het proces van taalplanning, cultuuroverdracht en assimilatie in de Chinese diaspora.

Ook onderzoek naar de identiteitsconstructie van mensen met een Chinese achtergrond in verschillende immigratielanden zou meer inzicht kunnen geven in de mogelijk specifieke strategieën bij Chinese migranten. Ten slotte zou onderzoek naar communicatiestijlen en non-verbale communicatie bij Chinese migranten meer informatie kunnen geven over communicatiestrategieën die een rol spelen bij het construeren en loslaten van etnische groepsgrenzen van mensen met een Chinese achtergrond.

Literatuur

- ABS Algemeen Bureau voor de Statistiek (2012). Statistisch Jaarboek 2011. *Suriname in cijfers, 228-2012/06*.
- ABS Algemeen Bureau voor de Statistiek (2013) *Presentatie Definitieve Resultaten Census 2012, Vol I*. Verkregen op 1-5-2014 via: <http://www.statistics-suriname.org/index.php/statistieken/downloads/category/30-censusstatistieken-2012>
- Adhin, J. H. (1998) Eenheid in verscheidenheid, Cultuur en maatschappij, Veertig artikelen van Jnan H. Adhin (pp. 34-38). Prakashan, Paramaribo. Verkregen op 1-6-2014 via: http://dbnl.nl/tekst/adhi001eenh01_01/adhi001eenh01_01.pdf
- Alba, R. (2005). Bright vs. blurred boundaries: Second-generation assimilation and exclusion in France, Germany, and the United States. *Ethnic and Racial Studies*, 28, 1, 20-49.
- Arksey, H. & Knight, P. (1999). *Interviewing for Social Scientists*. London: Sage Publication Ltd.
- Barth, F. (1969). Introduction. In F. Barth (Ed.), *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Cultural Difference*, (pp. 9–38). Long Grove, IL: Waveland Press.
- Bies, R. de, (2008). *WSBN Woordenboek van de Surinaamse Bijdrage aan het Nederlands*. Paramaribo: Universiteit van Suriname.
- Boeije , H. (2005). *Analyseren in kwalitatief onderzoek*. Den Haag: Boom l Lemma uitgevers.
- Boeije, H. (2009). Kwalitatief onderzoek. In H. 't Hart, H. Boeije & J. Hox (Red.), *Onderzoeksmethoden* (pp 249 – 281). Den Haag: Boom Lemma uitgevers.
- Blommaert, J. & Dong, J. (2010). *Ethnographic Fieldwork, A Beginner's Guide*. Bristol: Multilingual Matters.
- Borges, R. D. (2013). *The Life of Language, dynamics of language contact in Suriname*. (Dissertatie Radboud Universiteit Nijmegen). Verkregen via: <http://www.lotpublications.nl/publish/articles/004806/bookpart.pdf>
- Brubaker, R. (2002). Ethnicity without groups. *European Journal of Sociologie*, 43, 163-189.
- Charmaz, K. (2003). Qualitative Interviewing and Grounded Theory Analysis. In: J.A. Holstein & J.F. Gubrium (eds.), *Inside Interviewing: New Lenses, New Concerns*, (pp. 311-330). Thousand Oaks, London: Sage Publications.
- Charry, E. , Koefoed, G. & Muysken, P. (red.) (1983). *De talen van Suriname*. Muiderberg: Coutinho.
- Corbin, J. & Strauss, A. (1990). Grounded Theory Research: Procedures, Canons an Evaluative Criteria. *Zeitschrift für Soziologie*, 19:6. 418-427
- Choenni, C. E.S. (2013). *Ethnicity and politics: The case of Surinam 1960 – 2000* . Paper presented at Conference on Bonded Labour, Migration, Diaspora and Identity Formation, June 6th – 10th, 2013, Paramaribo, Suriname.
- Dikötter, F. (1992). *The Discourse of Race in Modern China*. London: Hurst & Company.

- Fong, M. (1998) Chinese Immigrants' Perceptions of Semantic Dimensions of Direct / Indirect Communication in Intercultural Compliment Interactions With North Americans, *Howard Journal of Communications*, 9:3, 245-262.
- Goffman, E. (1959). *The Presentation of Self in Everyday Life*, University of Edinburgh Social Sciences Research Centre.
- Gobardhan-Rambocus, L. (2006). Nederlands in Suriname, een geslaagd resultaat van taalpolitiek. *Neerlandistiek in contrast. Handelingen Zestiende Colloquium Neerlandicum*, 499-507. Verkregen op 1-5-2014 van http://www.dbnl.org/tekst/_han001200701_01/_han001200701_01_0038.php
- GOV.cn Chinese Government's Official Web Portal. *China factfile*. Verkregen op 1-6-2014 via: http://english.gov.cn/2005-08/05/content_20813.htm
- Gowricharn, R.S. (2013). Ethnogenesis: The Case of British Indians in the Caribbean. *Comparative Studies in Society and History*, 55:2 . 388-418.
- Gu, Y. (1990). Politeness phenomena in modern Chinese. *Journal of Pragmatics*, 14, pp. 237–257.
- Huang, X.F.S. (2008). *Connectivity between Chinese in Suriname and China*. (Bachelor thesis, Anton de Kom Universiteit van Suriname). Kopie verkregen via de universiteitsbibliotheek.
- Jørgensen, J.N., Karrebæk, M. S., Madsen, L. M. & Møller, J. S. (2011). Polylinguaging in Superdiversity, *Diversities*, 13:2, 23-37 UNESCO.
- Kroon, S., & Yağmur, K. (2012). *Meertaligheid in het onderwijs in Suriname: Een onderzoek naar praktijken, ervaringen en opvattingen van leerlingen en leerkrachten als basis voor de ontwikkeling van een taalbeleid voor het onderwijs in Suriname*. Den Haag: Nederlandse Taalunie.
- Landry, R. & Bourhis, R.Y. (1997). Linguistic Landscape and Ethnolinguistic Vitality : An Empirical Study. *Journal of Language and Social Psychology* , 16, 23-49.
- Leeuwijn, K. (2013) Vraagtekens bij ABS-census cijfers Chinezen in Suriname. *Starnieuws*. Verkregen op 20-6-2014 via: <http://www.starnieuws.com/index.php/welcome/index/nieuwsitem/19163>
- Light, I. & Gold, S. J. (2000), *Ethnic Economies*, Academic Press: San Diego CA / London.
- Ma, R. (1996). Saying “yes” for “no” and “no” for “yes”: A Chinese rule. *Journal of Pragmatics*, 25(2):257-266.
- McCracken, G. (1988). The Long Interview. *Qualitative Research Methods*, 13. Londen: Sage publications.
- McLellan, E., Macqueen, K. M. & Neidig, J. (2003). Beyond the Qualitative Interview: Data Preparation and Transcription. *Field Methods*, 15:1. 63-84.
- Menzo, M.C. (2012). *The multilingual and multicultural society of Suriname, A study on language use, ethnic boundaries, core values and national identification among the Creoles and Hindustanis in Suriname*. (Master Thesis, Tilburg University). Verkregen op 27-2-2013 via: <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=127779>

- Ochs, E. & Capps, L. (1996) Narrating the Self. *Annu. Rev. Anthropol*, 25. 19-43.
- Rosenfeld, P., Booth-Kewley, S., Edwards, J. E., & Thomas, M. D. (1996). Responses on computer surveys: Impression management, social desirability, and the Big Brother Syndrome. *Computers in Human Behavior*, 12(2), 263-274.
- Scott, G. (1990). A Resynthesis of the Primordial and Circumstantial Approaches to Ethnic Group Solidarity: Towards an Explanatory Model. *Ethnic and Racial Studies*, 13(2), 147-71.
- Spotti, M. (2010). Every ethnographer is a Borat but is every Borat an ethnographer?. *Kielen kanoilla*, 1-2.
- St-Hilaire, A. (2001). Ethnicity, Assimilation and Nation in Plural Suriname. *Ethnic and Racial Studies*, 24, 6, 998-1019.
- Sum, A. (2009). *Deelname van de Chinezen aan de Surinaamse politiek..* (Master Thesis, Anton de Kom Universiteit van Suriname). Kopie verkregen via de universiteitsbibliotheek.
- Tjon Sie Fat, P. B. (2009). *Chinese New Migrants in Suriname: The Inevitability of Ethnic Performing*. Amsterdam: Vossiuspers UvA.
- Vermeulen, H. & Govers, C. (Eds.) (1994). *The Anthropology of Ethnicity, Beyond 'Ethnic groups and boundaries'*. Amsterdam: Het Spinhuis.
- Wereldomroep, verkregen op 1-4-2014 via: <http://www.oneworld.nl/lezen/nieuws/surinaams-nederlands-etnisch-bindmiddel>.
- Wimmer, A. (2008). The Making and Unmaking of Ethnic Boundaries: A multilevel Process Theory. *American Journal of Sociology*, 113, 4. 970-1022
- Yum, J.O. (1988). The impact of Confucianism on interpersonal relationships and communication patterns in East Asia. *Communication Monographs*, 55, 374-388)
- Zijlmans, G.C. & Enser, H.A. (2002). *De Chinezen in Suriname, Een geschiedenis van immigratie en aanpassing 1853-2000*. Barendrecht: Batavia Publishing.

Bijlagen

Bijlage 1: Interview leidraad

Persoonsgegevens:

- Naam (eventueel herkomst naam, eventueel westerse naam, eventueel naam in Chinese karakters)
- Leeftijd
- Geboorteland, geboorteplaats (In China: provincie)
- Herkomst en achtergrond ouders (Vanaf wanneer in China, eventueel waarom migratie, beroep ouders)
- Hoe lang bent u in Suriname? Tijdelijk of permanent? Waar hangt dat van af?
- Familie in andere landen? Nederland, China, elders?
- Geloof

Taal:

- Welke talen heeft u geleerd? Hoe? Met welk doel?
- Wanneer en waarvoor worden de talen gebruikt?
- Waardering voor de verschillende talen.

Identiteit:

- Hoe definieert u uw eigen identiteit? (Etnisch of niet, welke etniciteit? Wat staat op de eerste plaats: Surinamer of Chinees of een Surinamer van Chinese afkomst, of... ?)
- Waar hangt dat van af?
- Hoe zien anderen u? Waar letten ze dan op?
- Speelt uw etnische achtergrond een belangrijke rol in uw dagelijks leven? Hoe? Waarom niet?
- Kunt u typische kenmerken van de dagelijkse beleving van uw identiteit noemen? In hoeverre wijkt die af van andere Surinamers?

Groepsgrenzen Suriname algemeen:

- Zijn er opvallende scheidslijnen tussen bevolkingsgroepen in Suriname? Zijn die vooral etnisch of anders? (Arm/rijk, Paramaribo/buiten Paramaribo, migranten/niet-migrant, Surinaams/andere nationaliteiten, huidskleur, geloof, anders?)
- Ziet u verschillen/overeenkomsten tussen de Chinese migranten?
- Leven de bevolkingsgroepen met een verschillende etnische achtergrond meer met elkaar of naast elkaar?
- Ziet u verschillen in behandeling tussen verschillende bevolkingsgroepen?
- Welke groep(en) hebben de grootste politieke/culturele/economische macht in Suriname?
- Worden 'eigen' mensen opvallend bevoordeeld bij uw eigen groep of bij groepen van mensen met een andere achtergrond?

Groepsgrenzen persoonlijk:

- Voelt u zich thuis in Suriname?
- Wat voor achtergrond hebben uw vrienden?
- Bij wie voelt u zich het meest thuis? Waar heeft dat mee te maken?
- Ergert u zich aan bepaalde gewoontes bij bepaalde groepen in Suriname?
- Hoe denkt u (of hoe dachten uw ouders) over een huwelijk met iemand met een andere herkomst voor uzelf, voor uw kinderen?
- Speelt godsdienst voor u een belangrijke rol in uw leven? Hoe uit zich dat?

Constructie groepsgrenzen: onderhoud en/of loslaten

- In welke landen buiten Suriname (en China) bent u geweest? Hoe lang? Met welk doel?
- Hebt u contact met de familie in China (of Nederland, of elders). Hoe onderhoudt u het contact (telefoon, internet, anders)?
- Welke tv-programma's kijkt u? Welke kranten leest u? Welke films kijkt u? Welke internetsites zijn favoriet?
- Wat is uw lievelingseten?
- Bent u aangesloten bij een vereniging of organisatie?
- Hoe denkt u over de opvoeding van uw kinderen, qua taal, waarden en normen, cultuuroverdracht?
- Hoe denkt u over educatie? In welk land kunnen kinderen het best naar school gaan? Waarom?
- Wat voor beeld heeft u van Suriname t.o.v. andere landen? Wat dacht u, toen u voor het eerst in Suriname kwam? Wat waardeert u? Wat vindt u minder? Hoe beschrijft u Suriname in contact met niet-Surinamers?
- Bent u politiek actief? Hebt u een mening over de Surinaamse politiek?

- Wat vindt u van de overheid? Wordt voldoende rekening gehouden met uw belangen? Zijn er teveel of te weinig regels, of is het goed zo?
- Er wordt wel eens gezegd dat de Chinese gemeenschap een gesloten gemeenschap is. Bent u het daar mee eens? Wat zijn uw ervaringen?
- Sommige mensen in Suriname zeggen dat ze er last van hebben dat er meer Chinezen in Suriname komen. Kunt u zich dat voorstellen? Wat vindt u er zelf van?

Veranderende groepsgrenzen:

- Welke gewoontes, die bij uw achtergrond horen, vindt u belangrijk om vast te houden?
- Denken uw ouders, familie, vrienden hier hetzelfde over, of anders? Hoe?
- Ziet u veranderingen in uw eigen gedrag t.a.v. uw beleving van uw cultuur en dingen in uw dagelijks leven die veranderen in de loop van de jaren? Waar komt dat door?
- Ziet u wat dat betreft veranderingen in het gedrag van uw familieleden in de afgelopen jaren?
- Denkt u dat de verschillen tussen de verschillende bevolkingsgroepen over 20 jaar groter zijn geworden of kleiner? Waaraan gaan we dat merken?
- Zou de overheid iets kunnen of moeten doen om de groepsgrenzen te beïnvloeden?
- Stel dat u over 10 jaar nog in Suriname woont, denkt u dat u zich dan meer Surinamer voelt? Waar zou dat door komen?

Bijlage 2: Categorieën, codes en labels

A. Groepsgrenzen - manifestatie en identificatie

1. Zijn er scherptomlijnde grenzen tussen bevolkingsgroepen met een Chinese achtergrond en andere bevolkingsgroepen in Suriname?
 - a. Formele en informele categorisatie A1a
(Identificatie als Surinamer/Chinees/anders, op basis van officiële documenten en/of eigen uitspraak, identiteit, nationaliteit, bloedbanden)
 - b. Identificatie op basis van uiterlijke kenmerken A1b
(uiterlijk, huidskleur, eigenschappen, reacties op die identificatie)
 - c. Visie op multiculturele samenleving, sociaal gedrag t.o.v. andere etnische groepen A1c
(vriendschappen, gemengd huwelijk, hulp binnen of ook buiten etnische groep, eten, feesten)
 - d. Economische manifestatie A1d
(monopolie winkels, producten en diensten, invloed op stadsbeeld, hoogbouw)
2. Zijn er scherptomlijnde grenzen tussen de oude en nieuwe Chinese migranten in Suriname?
 - a. Verschil oude-nieuwe migranten, gezien vanuit nieuwe migranten A2a
 - b. Verschil oude-nieuwe migranten, gezien vanuit oude migranten A2b
 - c. Verschil oude-nieuwe migranten, vanuit Surinamers gezien die geen Chinese achtergrond hebben A2c
 - d. Onderlinge concurrentie A2d
(algemeen, openingstijden, prijzen, nieuwe winkels in dezelfde straat)
 - e. Snelle aangroei nieuwe Chinezen A2e
(verhouding oude en nieuwe Chinezen, bedreiging)
 - f. Tijdelijk verblijf of permanente vestiging A2f
(assimilatie, adaptatie, band met China, dromen voor de toekomst)

B. Groepsgrenzen – constructie

3. Hoe zijn de groepsgrenzen geconstrueerd en hoe worden ze onderhouden of losgelaten?
 - a. Naamgeving personen/winkels B3a
(aanspreekvorm Chinese winkelier, Chinese naam of fantasienaam winkel)
 - b. Endogamie/exogamie B3b
(gemengde huwelijken, niet-gemengde huwelijken, eerder huwelijk in China)
 - c. Reden en vorm van migratie/verblijf B3c
(geld verdienen, kettigmigratie, hulp familie, opzetten eigen bedrijf, uitgezonden door China)
 - d. Typisch Chinese cultuur B3d
(gewoontes vasthouden/loslaten, traditionele beelden, voeding, kleding, lichaamstaal)
 - e. Opvoeding en educatie B3e
(overdracht waarden en normen, kinderen naar China, één-kind-politiek, belang van educatie, verschil onderwijs China/Suriname)
 - f. Transnationale contacten B3f
(familie, huizen en bedrijven in meerdere landen of alleen gericht op Suriname,
 - g. handelscontact, gezondheidszorg, familie in China, wijze van contact, typische verschillen met Suriname/China)
 - h. Beeld van China, waardering/kritiek B3g
(loyaliteit met China/Chinezen, China als bedreiging China is groot, rijke cultuur, economische ontwikkeling, China loopt achter, minderheden in China)
 - i. Beeld van Suriname en Surinamers, waardering/kritiek B3h
(Suriname ontwikkelingsland, frisse lucht, natuur, Surinamers zijn relaxt, werken niet hard, typisch Surinaamse cultuur)
 - j. Organisatie Chinese gemeenschap B3i
(gesloten gemeenschap, prioriteit is geld verdienen, andere omgangsvormen, Chinese verenigingen, begraafplaats, TV, kranten, organisatie Chinese school, bemoeienis Chinese overheid, impact viering 160 jaar Chinese immigratie,

	Geschiedschrijving vooral oraal, steun vanuit Chinese ambassade, overheid, tentoonstelling China)	
k.	Politieke participatie (prioriteit is geld verdienen, in China één partij, geen democratie gewend)	B3j
l.	Overheidsregels (weinig regels, veel corruptie, weinig bescherming van politie)	B3k
m.	Godsdienst/filosofie (verschillende kerken/filosofieën, sociale functie geloof)	B3l
4.	Is er een ruimtelijke concentratie of segregatie van groepen met een Chinese achtergrond in Suriname?	
a.	Zichtbaarheid in het straatbeeld (zie Linguistic Landscaping)	B4a
b.	Concurrentie in de buurt (anarchie bij vestiging winkels, teveel supermarkten in één straat)	B4b
c.	Economische voorkeur (vaak vaste volgorde: supermarkt, kledingzaak, bouwmarkt, veel juweliers, authentieke Chinese restaurants)	B4c
d.	Beroepskeuze (oude migranten, nieuwe migranten)	B4d
5.	Is er een waarneembaar hiërarchisch verschil tussen groepen met een Chinese achtergrond en andere groepen in Suriname?	
a.	Discriminatie/waardering (negatief over kwaliteit producten, positief over prijs, uitschelden, negatief benaderen)	B5a
b.	Superieur/inferieur (oude Chinezen zijn aangepast, superieur, nieuwe Chinezen zijn armoedig, inferieur, klassenverschil, Chinezen die zich superieur voelen t.o.v. Surinamers)	B5b
c.	Behandeling/bescherming door de overheid (gelijke kansen, veiligheid, geweld, moord, corruptie, nationale feestdagen)	B5c 85d
C.	Groepsgrenzen – taalkeuze	
	Taalkeuze algemeen, polylinguaging	CA1g
6.	Wat is de functie van de Nederlandse taal in het onderhouden en loslaten van groepsgrenzen?	
a.	Waarom Nederlands (officiële taal, doorstroming in onderwijs, hoge status)	C6a
b.	Nederlandse taalverwerving (alle schoolgaande kinderen, voor volwassenen te tijdrovend)	C6b
c.	Institutionele ondersteunende factoren (geen eisen aan nieuwkomers, gebrek aan opvang problemen bij overheidsdiensten zoals aanvragen vergunningen)	C6c
7.	Wat is de functie van het Sranan in het onderhouden of loslaten van groepsgrenzen?	
a.	Waarom Sranan (waardering Sranan, pragmatische keuze, lage status)	C7a
b.	Sranan taalverwerving (op straat, in de winkel, snel aan te leren)	C7b
c.	Institutionele ondersteunende factoren (polylinguaging officiële toespraken, volkslied, tv)	C7c
8.	Wat is de functie van de Chinese talen in het onderhouden of loslaten van groepsgrenzen?	
a.	Waarom Chinese talen (moedertaal, behoud eigen taal, culturele identificatie, onderwijs in China)	C8a
b.	Chinees taalverwerving en het onderhouden van de taal (mondelijke taal via moeder, schriftelijk langdurig proces, vergeten Chinese karakters, toetsenbord pinyin, ondertiteling Chinese tv)	C8b
c.	Institutionele ondersteunende factoren (Krant, tv, Chinese Scholen, kerkdiensten)	C8c

Bijlage 3: Interview C3 Winkelier, zoon van nieuwe migranten

IR: Jannie Uitterlinden, interviewer

GE: Winkelier, 29 jaar.

Geboren in Fujin, China, 1986. In Suriname sinds 1999.

Datum: 15-07-2013

Tijd: 75 minuten, aanvang 16.05 uur

Plaats: Paramaribo

Setting: Er is van tevoren geen afspraak gemaakt. 10-07-2013 is IR samen met twee Chinese expats, die wilden tolken, in de winkel van de moeder van GE geweest (Suri Store, Wilhelminastraat). Het is mislukt om de moeder te interviewen. De moeder heeft toen wel verteld, dat ze een zoon heeft in de Anamoestraat. Zij heeft hem gebeld, maar hij wilde niet meewerken aan het onderzoek. IR gaat op 15-07-2013 toch op zoek naar de winkel. Ze vindt de winkel en achter de toonbank zit de zoon. Als IR haar visitekaartje geeft, herkent GE dat direct. Zijn moeder had het hem laten zien. Dat zijn moeder niet had meegewerkt, lag volgens hem aan de taal en dat ze verlegen was. Ze was bang dat de vragen te moeilijk voor haar zouden zijn.

Als IR vraagt of GE bereid is om mee te werken aan het onderzoek, gaat hij direct akkoord. Hij blijft achter de kassa zitten en helpt tussendoor klanten. Het laatste deel gaat zijn zus achter de kassa zitten en concentreert hij zich op het interview.

De kassa is vlak bij de uitgang met open deuren; daardoor is er is veel verkeerslawaaai.

Bron: Google maps

Legenda

- [Gelijktijdig spreken
- (XXX) Onverstaanbaar, tussen haakjes staat wat mogelijk gezegd is
- .,?!:; " Normale interpunctie
- (()) Non-verbale geluiden en extra contextuele informatie.
- = Geeft aan waar een zin onderbroken wordt en vervolgens weer verder gaat
- ↑↓ Stijgende / dalende intonatie
- Uh, uhm Conversationele fillers
- [=] Achter = staat extra informatie, bijv. uitleg afkorting, verklaring naam, etc.

Transcript

nr Spreker Uiting

Labels

- 1 ((Na de uitwisseling over het bezoek aan de zaak van zijn moeder, start de geluidsoptname. IR vraagt naar de naam van GE))
- 2 GE Chinese naam? Mijn naam is XXX, familienaam is XXX. B1a
- 3 IR XXX en XXX is je voornaam? B1a
- 4 GE Mijn naam, voornaam, ja. B1a
- 5 IR En wat is je westerse naam? B1a
- 6 GE Wat zei u? XXX, XXX, ja. B1a
- 7 IR Ok, XXX. En hoe oud ben jij, als ik vragen mag?
- 8 GE Uh ik ben geboren op '86.
- 9 IR In '86, dus dan ben je 33 nu of 34?
- 10 GE Nee, 28 of 29.
- 11 IR O ja, ik reken verkeerd om ((lacht)). Oh, sorry.
- 12 GE Ja. ((lacht))
- 13 IR Ja, zo jong? En dan heb je zo'n grote zaak?
- 14 GE Nee is niet echt groot, is normaal.
- 15 IR Oh, dat is mooi.
- 16 GE Ja, dankjewel.
- 17 IR En deze zaak, doet u samen met uw vrouw?
- 18 GE Is eigenlijk mijn familiezaak. B3i
- 19 IR Het is een familie zaak? B3i
- 20 GE Ja, familiezaak, daarom.
- 21 IR Jeetje, ben je nog zo jong? Sorry, ik dacht echt dat je in de dertig was.
- 22 GE Nee, nog niet dertig.
- 23 IR En je bent getrouwd al? En je hebt ook kinderen?
- 24 GE Vorig jaar ben ik getrouwd en die kinderen is nou twee maanden, is nog, is pas pas.
- 25 IR O, ze is nog zwanger?
- 26 GE Ze is net net zwanger.
- 27 IR Het is nog niet geboren?
- 28 GE Is nog niet. Eigenlijk is nog pas gekregen. Ja, maar is niet weten hè?
- 29 IR Ja, dus ze is pas zwanger?
- 30 GE Pas zwanger.
- 31 IR Ze weet net dat ze pas zwanger is?
- 32 GE Ja.
- 33 IR Oh, spannend.
- 34 GE ((Lacht)) Jaha. Is mijn nieuw lijf.
- 35 IR Zij helpt hier ook in de winkel?
- 36 GE Nee, momenteel is ze niet. Ze is in China nu, momenteel. B3f
- 37 IR En is zij in China om haar familie te bezoeken, of omdat ze zwanger is?
- 38 GE Nee, wij waren daar om familiebezoek. Maar toen blijkt dat ze zwanger is, dan hebben ze laten B3f
verlengen om even te rusten daar. Omdat als ze pas gekregen, dan is niet goed dat je zo lang reis hebben hè daar. Is voorzichtig, je weet toch?
- 39 IR Ja natuurlijk.
- 40 ((GE helpt een klant.))
- 41 IR En wanneer denk je dat ze weer naar Suriname komt?
- 42 GE Hè?
- 43 IR Je vrouw, ja.
- 44 GE Ik denk nog 3 maanden, ik denk drie maanden laten verlengen.
- 45 IR Dus als ze dan vijf maanden zwanger is?
- 46 GE Ja, dan is beetje rustig
- 47 IR Dan weet ze zeker, dat ze.
- 48 GE Ja toch? Natuurlijk.
- 49 IR Ja natuurlijk. Oh spannend.
- 50 ((GE helpt een klant.))
- 51 IR En waar bent u zelf geboren?
- 52 GE Hier? Nee, ik kom vanuit China.
- 53 IR En in welke stad bent u geboren, welke provincie?
- 54 GE Fujian.
- 55 IR Fujian?
- 56 GE Ja, Fujian, China. Is de provincie tegenover Taiwan.
- 57 IR Ja, en welke stad?

- 58 GE Uh, Putian.
- 59 IR Putian, grote stad?
- 60 GE Niet echt groot. Niet groot, maar mijn stad daar wonen 200.000. [Putian heeft ruim 3 miljoen inwoners volgens <http://www.putian.gov.cn/> Dus misschien is het verkeerd verstaan.]
- 61 IR 200.000, dat is geen grote stad in China.
- 62 GE Nee, is een kleine. Maar hier in Suriname is verschrikkelijk groot. B3g
- 63 IR Ja, ik ben drie keer in China geweest en daar [zijn zulke grote steden.
- 64 GE [Overall zie je mensen. B3g
- 65 IR Wat voor opleiding heeft u gedaan?
- 66 GE Ik heb in China niet lagere school, als ik, wanneer denk in Suriname Mulo. B3e
- 67 IR In Suriname heb je Mulo gedaan? B3e
- 68 GE Ja.
- 69 IR Want hoe oud was je, toen je in Suriname kwam?
- 70 GE 13.
- 71 IR 13 jaar. En was dat geen grote overgang?
- 72 GE Ja, alles is veranderen. Alles versta ik niet. Opnieuw beginnen wij. Ja echt opnieuw beginnen. B3c
- 73 IR Je moest opnieuw beginnen? En je moest meteen Nederlands leren, dan, de Nederlandse taal? C6b
- 74 GE Ja natuurlijk.
- 75 IR En Engels? CA1g
- 76 GE Ik heb ook een beetje geleerd. Niet veel. CA1g
- 77 IR En heb je ook Sranan geleerd? C7b
- 78 GE Sranantongo, ja dat ken ik al. C7a
- 79 IR Dus je kent vier talen nu of meer? CA1g
- 80 GE Meer. CA1g
- 81 IR Ja? Welke nog meer? CA1g
- 82 GE Mijn districtstaal, Putian, waar ik geboren. Mandarijn, er is andere daar in China, dat is een uh T'auw Waa, waar Hong Kong die mensen praten toch? Dus die T'auw Waa, dat ken ik ook en ja Surinaams, Sranantongo, uh Nederlands, een beetje Engels ook. Dus als je tellen, is zes of zeven. Engels een beetje, niet echt diep, maar communicatie is wel. C8a
- 83 IR Je kunt er mee communiceren. En heb je die taal vanuit Kanton, dat is Kantonees? C8a
- 84 GE Ja C8a
- 85 IR Die heb je geleerd? C8b
- 86 GE Niet geleerd, maar automatisch ken ik al. C8b
- 87 IR Hoe noem je die taal? C8a
- 88 GE T'auw Waa. C8a
- 89 IR Pau wa? C8a
- 90 GE Ja, is Kantonees, ja. C8a
- 91 ((GE helpt een klant))
- 92 GE Is echt niet druk nu momenteel.
- 93 IR Nee, is niet druk. Fijn, nou ja, niet voor u, maar fijn voor mij.
- 94 GE Is niet erg.
- 95 IR Heeft u eerst in de zaak van uw ouders gewerkt, toen u hier kwam, toen u begon met werken? B4c
- 96 GE Nee, wij zijn begonnen als straatventers. B4c
- 97 IR Oh.
- 98 GE Ja, net wat ik zeg: wij zijn met nul begonnen. Met alles. B4c
- 99 IR Met alles.
- 100 ((GE helpt een klant))
- 101 GE Ja?
- 102 IR En u heeft die Sranan geleerd, meteen in het begin om te helpen met het werken op straat? C7a
- 103 GE Ja, ja, klopt, klopt, klopt, ja. C7a
- 104 IR Wat deden jullie als straatventers? Wat verkochten jullie? B4c
- 105 GE Wij verkoopten Fa Chong. Ken je ze? Geroosterd vlees. B4c
- 106 IR Geroosterde vis? B4c
- 107 GE Vlees.
- 108 IR Vlees? Barbecue? Nee?
- 109 GE Niet barbeque. Chinese stijl. B3d
- 110 IR Chinese stijl? B3d
- 111 GE Chinese stijl ja. Is geroosterd vlees, geroosterd kippenbout. Je weet dat die draaien. Die worsten, Chinese worsten. Dat verkopen we vroeger, toen we pas gekomen. We zijn op Waterkant, daar zijn we beginnen. Vóór (Soeng Ngie). Ken je (Soeng Ngie) something? B4c

- Tegen, precies tegen centrale markt, centrale middagmarkt. (XXX) hele oude Chinese zaak. Daar zijn we begonnen als straatventers. Ja dat is toen 1997. Ja toen wij pas gekomen. Het leven was zo hard.
- 112 IR Ja, dan was het leven heel zwaar toen. B3c
- 113 GE Natuurlijk, omdat, toen wij hier komen, wij hebben niets. Nee, nee. B3c
- 114 IR Maar toen, voordat jullie hier kwamen. Waarom wilden jouw ouders hier naar toe komen? Kenden ze mensen die hier woonden? B3c
- 115 GE Nee, omdat eigenlijk eerst mijn vader is gekomen, voor eigenlijk zij zouden naar Argentinië gaan. Maar ok, u weet, dan is hij niet. B3c
- 116 ((GE helpt klant))
- 117 GE Omdat mijn zusje is even gaan rusten, anders kon ik een beetje rustig met u naast praten. Maar nu heb ik geen vervanger.
- 118 IR Maar als u het niet erg vindt, ik vind het ook niet erg. Ik ben blij dat u met mij wilt praten.
- 119 GE OK. Nee, 't is goed, omdat 's middags is niet echt druk. Ga maar door, ja.
- 120 IR Maar waarom gingen ze niet naar Argentinië en waarom werd het Suriname? B3c
- 121 GE Hm, omdat, uh ik weet niet waarom is niet gelukt, naar Argentinië gaan. Daar hebben ze, mijn vader hier gebleven. Ja, ze hebben drie jaren lang hier gebleven, nadat hebben ze hele familie gebracht naar hier, Suriname. B3c
- 122 IR En de hele familie was: uw moeder en?
- 123 GE Me, ik heb een zus en een zusje, dus moeder met drie kinderen.
- 124 IR Moeder met drie kinderen.
- 125 GE Ja, kijk, eigenlijk wij zijn, laat me zagezegd, weet je eerste immigratie in Suriname, die nieuwe Chinezen. Maar ze bedoelen nieuw en oude toch? A1a
- 126 IR Ja.
- 127 GE Ja. Kijk wij zijn van 1997. Wij zijn eigenlijk de eerste generatie, die nieuwe Chinezen die uit China komen. Begrijpt u? A1a
- 128 IR Ja, dat begrijp ik.
- 129 GE Omdat in Suriname is twee groep toch? Die oude Chinezen, die sinds 160 jaar, nu, laten we zo zeggen 160 jaar geleden gekomen, ja. Dat is Kantonees, je weet toch Hakka ? A2a
- 130 IR Ja, Hakka spreken ze.
- 131 GE Hakka spreken ze meestal, maar wij als Mandarijn spreken we, wij zijn de op één na, het was de eerste of tweede groep. Ja. A2a
- 132 IR En na u zijn er nog veel meer nieuwe Chinezen gekomen? C8a
- 133 GE Ja anderen. Nu is veel, echt veel, echt veel. A2a
- 134 IR Ja, vindt u het ook heel veel? A2e
- 135 GE Ja, ik vind ook veel. Ja, omdat ze vinden Suriname leuk, dan hebben ze families gevraagd of wat ook. A2e
- 136 IR Ja, want hoe komt dat? Omdat ze?
- 137 GE Ja ze vinden dat hier goed is toch? Ja, zo leuk land. Bh
- 138 ((GE helpt klant))
- 139 IR Er komen steeds meer nieuwe Chinezen zegt u, omdat ze horen dat Suriname een leuk land is?
- 140 GE Ja, omdat ze familie heb hier toch? Dan vertellen ze de familie in China, dat uh, ja, hier goed, hier kan je beetje makkelijk vinden. Je weet toch. Is niet zo kwaad als China is de concurrent. Ze vinden ja, leven van hier is niet zo hard als in China. B3c
- 141 IR Het is hier zo? B3h
- 142 GE Niet zo hard. B3h
- 143 IR Niet zo hard.
- 144 GE Ja omdat daar is zo druk. Je weet wel. B3g
- 145 IR Concurrentie is veel groter?
- 146 GE Ja natuurlijk. B3g
- 147 IR Maar als er nou heel veel nieuwe Chinezen komen, wordt de concurrentie dan ook groter? B4b
- 148 GE Van hier?
- 149 IR Ja.
- 150 GE Ja, wordt ook steeds groter. Dat is ook. Anderen kan je (XXX) B4b
- 151 IR Merkt u dat zelf?
- 152 GE Natuurlijk. Nu zie je overal is winkel. Ja toch? Overal is winkel. B4b
- 153 IR Zijn hier in de buurt ook veel nieuwe gekomen, nadat deze winkel er was?
- 154 GE Bijna, kijk wanneer wij hier begonnen, zes jaar geleden, misschien zijn wij de enige. Nu is misschien 20 of 30, alle straten. Al die kleine zijstraten. Overal is het. B4b
- 155 IR Hier vlak in de buurt? B4b

156	GE	Juist in de blok hier. Ja, is overal.	B4b
157		((GE helpt klant))	
158	IR	Wat zei u nu: hier in de buurt? Hoe noemde u dat? Hier in de?	
159	GE	Hier is Noord.	
160	IR	In Noord?	
161	GE	Ja in Noord.	
162	IR	Daar zijn er twintig bijgekomen?	
163	GE	Meer dan twintig. Veel meer dan twintig.	B4b
164		((GE helpt klant))	
165	IR	En als die nieuwe Chinezen, die andere winkels hier komen, met die Chinezen, komen die dan uit dezelfde buurt als waar u vandaan komt, of een andere buurt?	
166	GE	Andere buurt. Verschillende. Kijk, de nieuwe Chinezen noemen wij, als in Hainan Province, Zhejiang province, Shandon province, (XXX) heten ze.	B3i
167	IR	Kunt u dat even opschrijven?	
168	GE	Nee. Fujian, wij zijn Fujian toch? ((schrijft op)) Zoveel, hè. Deze provincie mensen in Suriname is gekomen. Verschillende. En die andere is niet veel. Ik heb gehoord ze komen met de binnen (XXX) dat wil zeggen niet in China toch. Dat is niet veel. Hele kleine groep.	B3i
169	IR	En merk jij nou veel verschil tussen die Chinezen onderling, die uit die verschillende provincies komen?	B3i
170	GE	Dat is niet veel verschil. Want wij praten Mandarijn toch? Dan hebben we niet veel verschil. Natuurlijk hebben ze bepaalde culturele verschillende, maar echt niet veel.	A1a C8a
171	IR	Dus, als je nu deze nieuwe mensen vergelijkt met de oude Chinezen, daar is, denk ik, een groter verschil tussen, of niet?	A2a
172	GE	Hm, ja zo. Ik denk natuurlijk is verschil en dat ze hebben, de nieuwe komen. Ze hebben gewend in China en die wat in Suriname is natuurlijk verschillend. Was het daar, je weet toch, was het daar in China, was het andere, hoe noem je dat?	A2a
173	IR	Gemeenschap of geschiedenis?	A2a
174	GE	Ja, nee, laten we zeggen gemeenschap, omdat daar is één partij, je weet toch?	A2a
175	IR	Ja, ja.	A2a
176	GE	Dus in China zijn ze één partijen en die andere in het buitenland, dat is democratie, dat is beter.	A2a
177	IR	Zij zijn langer democratie gewend?	A2a
178	GE	Die oude Chinezen, die Chinezen in Suriname ze zijn democratisch tegen. Ja natuurlijk.	A2a
179		((GE helpt klanten))	
180	IR	Het ging over de politiek, zal ik maar zeggen, hè. Net wat u zei, ze hebben een andere politieke geschiedenis, de oude Chinezen.	A2a
181	GE	Natuurlijk, ja en die gewende van ze is ook verschil. Ja natuurlijk.	A2a
182	IR	Zijn er nog meer verschillen tussen de oude en de nieuwe Chinezen?	A2a
183		((GE helpt klant))	
184	GE	Ja, dat is een, kijk een verschil is, wanneer ze nieuwe komen toch, dan meestal beginnen ze met oud, beetje lagere situatie, (XXX) wanneer ze komen, ze moeten eerst vechten. Je weet toch. En wat in Suriname is, dat leven van ze is beetje somber.	A2a
185	IR	Een beetje?	A2a
186	GE	Weet u, (XXX) Chinees van ze is weer goed en wanneer ze hier komen is een beetje, net als beetje hard, zeg maar hard werk voor de brood. Ja toch, dat is immigratie is altijd, ja toch.	A2a
187	IR	Ja, ze beginnen van onder zeg maar en ze moeten zich opwerken.	A2a
188	GE	Ja klopt ja.	A2a
189		((GE helpt klant))	
190	IR	Zijn er nog meer bepaalde gewoontes of zo die anders zijn bij de oude Chinezen, ten opzichte van de nieuwe?	A2a
191	GE	Niet veel. Ok, bij eten, je weet toch eten, gewend van eten. De nieuwe brengen z'n eigen smaak komen. Ja natuurlijk. Maar elke provincie hebben ze eigen gerechten, lekkers en doordat is zoveel super, uh restaurants gekomen, die is speciaal voor Chinees. Daar hebben we nu bijna hele China, die gerechten kennen we in Suriname vinden. Maar alleen dat je moet een Chinees zijn, dan pas weet je waar is. Beetje als Chinees of echte. Want bepaalde super, bepaalde restaurant is alleen maar Chinezen weten ze waar is ze. Is niet echt bekend in Suriname.	A2a B3d
192	IR	Nee, zoals hotpot-restaurants enzo.	
193	GE	Ja klopt. Hotpot is ook een van ze, ja. Hebben we verschillende speciaal voor dumplings, restaurant. Ja hebben ze verschillende gerechten, is gekomen. Je weet toch?	A2a B3d
194		((GE helpt klant, maakt een grapje tegen IR over Chinese prijzen))	

195	IR	En zijn die heel anders dan Hindoestanen bijvoorbeeld? Want hier wonen ook veel Hindoestanen in Suriname.	
196	GE	Ja natuurlijk. Dat ken ik niet echt veel.	A1c
197	IR	Want uw klanten hebben allerlei verschillende afkomsten hè?	A1c
198	GE	Natuurlijk ja.	A1c
199	IR	Is er een bepaalde groep die hier het meeste komt? De meeste Hindoestanen, of de meeste Chinezen, of?	A1c
200	GE	Nee, verschil niet.	A1c
201	IR	Nee, want ik zie niet veel Chinese klanten nu.	
202	GE	Nee, want Chinese klanten wonen niet in één. Ze zijn overal in Suriname en meestal ze hebben eigen shop, of ze hebben werk. Dus ze kopen niet als die andere Surinamers.	B4b
203	IR	Die hebben hun eigen winkel?	B4b
204	GE	Ja, ik ga ook niet andere kopen. Je weet toch, ja, is niet nodig. Ja, daarom.	B4b
205	IR	Ze zeggen heel vaak dat Suriname een multiculturele samenleving is. Dat allerlei verschillende groepen met elkaar leven en sommigen zeggen: ze leven meer naast elkaar. Wat is uw idee, wonen ze meer met elkaar of meer naast elkaar?	A1c
206	GE	Ik denk is met elkaar.	A1c
207	IR	Meer met elkaar?	A1c
208	GE	Het is een moksi, een mengsel.	A1c
209	IR	Gemengd?	A1c
210	GE	Ja, je kan nooit alleen, alleen bestaan in Suriname. Want je moet altijd communicatie met andere groep, andere bevolking. Dat is belangrijk. Ik denk is mét.	A1c
211	IR	Toch zeggen heel veel Surinamers, waar ik me heb gepraat de afgelopen tijd, die zeggen van: ja maar de Chinezen dat is anders, die zijn meer een gesloten groep. Heeft u dat ook wel eens gehoord?	
212	GE	Ja. Dat is, kijk is eigenlijk niet alleen maar in Suriname, ik denk is ook overal in de wereld. Kijk Chinezen zijn overal in de wereld. Maar ik weet niet waarom ze zich gewend om kleine groep in Chinese maatschappij te vormen. Overal zie je China town, overal zie je China street. Het is de punt. Ja, eigenlijk maar wij proberen de toch proberen met de andere groep te nagaan.	B3d B4b
213	IR	Ja, jullie proberen het wel, proberen de andere bevolkingsgroepen het ook heel goed, denkt u?	
214	GE	Ja, ik denk andere is beter. Wij zijn beetje geclosed. Ik weet niet waarom. Dat uh. Misschien zijn we zo ver gekomen. Ze zijn bang om te openen. Je weet toch? Ik weet niet waarom. Ik denk. Ja maar zo is de cultuur hè? ((lacht)) Zo is het in principe wel zo ja.	B3d
215	IR	Heeft u zelf veel andere vrienden buiten de Chinese gemeenschap?	A1c
216		((GE helpt klant))	
217	IR	Heb je zelf alleen maar Chinese vrienden, of ook Hindoestaanse vrienden of andere vrienden?	A1c
218	GE	Ik heb verschillende vriend, ja. Omdat ik heb ook mee dingen uh vriend, zoals Hindostani, blakaman, momenteel, die (XXX) neger Creolen, toch. Verschillende toch, omdat ik kijk niet naar die kleur.	A1c
219		((GE helpt klant))	
220	IR	Uw vrienden, die u heeft, heeft u die nog van de schooltijd?	A1c
221	GE	Ja, is schooltijd, er is ook die zaakvriend.	A1c
222	IR	Zakenvrienden.	A1c
223	GE	Ja nou veel.	
224	IR	En ik zag uw moeder in de kerk. U was ook in de kerk?	B3l
225	GE	Ja, we gaan naar de kerk.	B3l
226		((GE helpt klant))	
227	IR	De Cama kerk.	B3l
228	GE	Ja, Cama kerk aan de grote Combéweg. O je waren ook?	B3l
229	IR	Ik was daar een keer geweest in die kerk.	B3l
230	GE	Ja, ik was ook. Mijn moeder heeft me gisteren verteld, dat u waren ook. Maar versta je die wel? Nee toch?	B3l C8c
231	IR	Een heel klein beetje.	C8b
232	GE	Alleen maar paar liedjes.	C8b
233	IR	Ik heb 5 jaar Chinese les gehad in Nederland.	C8b
234	GE	Mandarijn?	
235	IR	Mandarijn, dus ik kan wel een beetje verstaan, maar niet zo heel veel, want het is echt moeilijk. En schrijven en lezen, maar het is echt moeilijk vind ik.	
236		((GE helpt klant))	
237	IR	Maar jullie vinden het fijner om naar een Mandarijnse dienst te gaan dan in plaats van naar een	C8c

	Nederlandse?	
238	GE Ja natuurlijk.	C8c
239	IR Omdat je met de familie kunt gaan?	C8c
240	GE Ja, dan is moeder daar toch? Want als je naar een Nederlandse kerk gaat, een paar woorden versta je niet. Als je niets verstaat, is niet goed. Is helemaal belangrijk.	C8c
241	IR Dat is waar.	
242	((GE helpt klant, biedt IR een flesje water aan.))	
243	IR En uhm even kijken hoor. Voelt u zich wel eens gediscrimineerd in Suriname? Dat je denkt van: ze zijn niet zo aardig tegen Chinezen als tegen andere bevolkingsgroepen?	B5a
244	GE Ja, is er wel toch, maar wij vinden toch beetje, niet omdat de mensen hebben, middenstand hebben negatief voor ons.	B5a
245	IR Soms merk dat wel?	B5a
246	GE Soms, ja, maar niet altijd, niet altijd. Maar meestal zijn goed. Kijk we hebben zo een mooie klantens en betere goed. Maar je weet soms, gebeuren wel, maar niet echt veel.	B5a
247	IR Niet echt veel? Want u heeft een grote klantenkring.?	B5a
248	GE Vooral als je kan daar praten, hebben we goed communicatie toch? Het is geen probleem.	CA1g
249	((GE helpt klant))	
250	IR Ik had het net over.	
251	GE Die kerk toch?	B3l
252	IR Ja.	
253	GE We hebben gepraat over dat.	B3l
254	IR Chinezen zijn een minderheid in Suriname, denk ik, want er zijn andere groepen.	B5a
255	GE Minderheid?	B5a
256	IR Minder Chinezen, meer Hindoestanen, maar andere groepen of niet?	
257	GE Ja, ja, sowieso, wij zijn minder, ja.	
258	IR En zijn er ook groepen die meer macht hebben?	
259	GE Ja natuurlijk. Dat is uh die, wat nu in de regering zit. Ja toch? Hm hem. Net als Hindoestanen en die Creolen toch. Dat is toch aan de macht nu? Wij hebben.	B3j
260	IR Geen Chinezen hè?	B3j
261	GE Nee, geen Chinezen, bij die geen dingen, nee, wij doen allen maar zaken.	B3j
262	((GE helpt klant))	
263	IR Hoe komt het denk je dat zo weinig Chinezen in de politiek zitten?	B3j
264	GE Ja misschien hebben ze geen, zoveel zeggen is niet nodig. Bepaalde zeg. Overall is het.	B3j
265	((GE helpt klant))	
266	IR Waarom is het niet nodig?	B3j
267	GE Ok, wanneer ze, even de nieuwe Chinezen, laten we praten over nieuwe Chinezen. Wanneer ze komen. Ze gaan eerst vechten voor zijn voor te leef. Ja toch? Dan hebben ze helemaal geen tijd om andere dingen te denken. Dat is punt één, punt twee is: Chinezen, wanneer ze, wanneer gewend bent, één partij in China. Hoe noemen ze dat in Nederlands?	B3j
268	IR Communistische partij?	B3j
269	GE Communistische Partij. Je weet dat is alleen apart in andere wereld. Dus, wij zijn dan gewend. Als je in China andere politieke partij rechten, dan heb je straf. Ja ja toch? Sowieso, wanneer ze buiten komen, ze zijn ook gewend dat soort manier leven. Moment die mag, ik denk laten ze maar veranderen. Ik denk Chinezen hebben democratisch nodig.	B3j
270	IR Ja, zouden er ook mensen zijn die naar Suriname komen, omdat ze politiek niet zo goed vinden in China, of speelt dat geen rol?	B3c
271	GE Ik denk, het speelt geen rol nu.	B3c
272	((GE helpt klant))	
273	IR Ik heb andere mensen ook wel eens horen zeggen, ze komen misschien ook naar Suriname omdat je hier meer kinderen kan krijgen, dat er niet een één-kind-politiek is.	B3c
274	GE Dat is niet hoofdpunt. Dat is apart. Extra gift. ((lacht))	B3c
275	IR ((lacht)) Extra gift. Cadeautje. Leuk.	B3c
276	GE Dat is niet het hoofdpunt.	B3c
277	IR Het hoofdpunt is?	
278	GE De goede leven. Als je naar buiten, als je aantal jaren gaat uh vechten, dan misschien hebben ze een goede leven, wanneer ze, iedereen denkt, gaan ze terug naar China. Maar later, steeds langer hier blijven. Wanneer ze terug, wanneer ze pas buiten komen toch, dan ze denken eerst drie jaar ga ik terug toch. Later zie je vijf jaar houden, gaan we vijf jaar houden. Dan misschien tien jaar. Als wij, zeventien jaar.	B3c A2f

279	IR	Ze stellen het steeds uit om naar China terug te gaan?	A2f
280	GE	Ze zijn ook gewend hier.	A2f
281	IR	Zijn er mensen die u kent, die terug zijn gegaan naar China?	A2f
282	GE	Ja, heel weinig.	A2f
283	IR	Heel weinig?	A2f
284	GE	Ja, is er. Is er, maar heel weinig.	A2f
285		((GE helpt klant))	
286	IR	En wat was de reden dat ze terug gingen?	A2f
287	GE	Niet gewend hier.	A2f
288	IR	Ze konden niet wennen?	A2f
289	GE	Ja. Bepaalde redenen. Het is niet iedereen dat makkelijk hier, ja.	A2f
290		((GE helpt klant))	
291	IR	En wat vonden ze dan moeilijk om aan te wennen in Suriname?	
292	GE	Hm. Bepaalde zijn alleen gekomen. Geen families, geen kennis, ja. Dat is één. Bepaalde zijn gewoon niet houden van hier. Ze vinden het teveel verschil in China, ja. En bepaalde is ook ze kunnen niet goede zaak vinden. About money. Ze kunnen niet goed hier draaien of wat. Begrijp je?	B3c
293	IR	Ja ze hebben geen succes gehad met de zaken?	B3c
294	GE	Ja, dan gaan ze terug. Dat is ja, dat is meeste die mensen die terugkeren. Dat tweede punt ja.	B3c
295	IR	Ik heb ook wel eens gehoord dat uh.	
296		((GE helpt klant))	
297	IR	Ik heb ook wel eens gehoord dat Chinese ouders hun kinderen terug naar China hebben gestuurd om bij de opa en oma te gaan wonen of zo.	B3e
298	GE	Ja, gebeurt veel.	B3e
299	IR	Hoe vindt u dat?	B3e
300	GE	Ik vind, dat is niet goed. Omdat als ik doe, ik ga mijn kinderen altijd houden bij mijzelf. Ik ga met elke stap nagroeien, wat ik zelf vindt. Ok?	B3e
301		((De zus van GE komt de winkel binnen. IR maakt kennis. Het zusje neemt de plaats achter de kassa over en GE en IR gaan een meter verderop voor de toonbank op een kruk en een kratje zitten.))	
302	IR	In deze zaak werken daar allemaal familieleden, of heeft u ook andere mensen aangenomen?	A1c
303	GE	Ja, omdat die mensen toch hierheen gaan. Eerst hebben we ook Surinamer hier. Nu hebben we families. Soms heb ik ook andere Chinezen. Is niet altijd vast toch?	A1c
304	IR	Niet altijd vast personeel. Maar wel altijd Chinezen?	A1c
305	GE	Nee, ook niet.	A1c
306	IR	Welke andere bevolkingsgroepen afkomstig?	A1c
307	GE	Javaansen, meestal zijn Javaansen, omdat en die Hindoestanen ook. Overall, dus nog meer. Mensen al is het echt ken of echt werk doen, maakt niet uit welke bevolkingsgroep.	A1c
308	IR	Ok. Heeft u ook wel eens Creoolse mensen in de winkel gehad?	A1c
309	GE	Ja, er is een dame die drie jaren voor me lang gewerkt. Is een Creoolse dame toch? Later hebben ze eigen dingen, probleem op geweest. Dan hebben ze niet gewerkt.	A1c
310	IR	Wat hebben ze later?	
311	GE	Ze hebben eigen families probleem, dan hebben ze niet gewerkt. Niet meer gewerkt.	
312	IR	O ja, familieproblemen. En uhm, toen u pas hier in Suriname kwam, als een jongetje van 13 jaar, wat viel u toen het meeste op? Wat waren de grootste verschillen met het leven daarvoor in China?	
313	GE	Uhm, kijk, dat is heel lang terug. Ja, verschil is hier, die taal verschil, die culturen, allemaal zijn verschil.	B3h
314	IR	Alles?	
315	GE	100%. Alles is verschil. Altijd gewend, je weet toch, al die, allemaal zijn verschil.	B3h
316	IR	Alles, ja.	
317	GE	Dat is twee, echt veel verschillend.	
318	IR	En u bent daar langzaam aan gewend aan dingen. Als u nu moet zeggen wat is typisch is voor Suriname, wat anders is in Suriname, het leven, als in China, wat komt dan het eerste in u op?	B3h
319	GE	Hm, hier is het een beetje free.	B3h
320	IR	Vrij?	B3h
321	GE	Vrij. Je kan alle mening kan je praten. Openlijk kan je praten. Als je een andere mening hebt. Dat is belangrijk, ja.	B3h
322	IR	En vindt u dat zelf belangrijk?	B3h
323	GE	Ja. En hier is ook een beetje rustig, gewoon. Je hoeft niet haastig in tijd of wat. Dus Suriname	B3h

- is veel langzamer, langzamer in leven, levensstijpe, hoe noemen ze? Uh, bepaalde woord ken ik niet goed.
- 324 IR Nee, zeg eens. B3h
- 325 GE Het is, je hoeft niet haasten. B3h
- 326 IR Nee, het tempo. B3h
- 327 GE De tempo klopt, ja. B3h
- 328 IR Het levenstempo. B3h
- 329 GE Levenstempo, klopt. Je kan niemand meer bij op. Rustig aan. In China had je, eentje achterin, iedereen kijk je naar jou. Of deze voel. Of je bent achterop naar die gemeente, of je scoort bij de vooral bij de scoor de kinderen, de Nederlandse school bij is hier is veel uh zo gaat in China. B3g
- 330 IR Als je niet scoort, of wat zegt u?
- 331 GE Uh, ik bedoel die school waar kinderen in de school toch? Vooral kinderen. Ze zijn zo hard met de studeren elke dag. De dictee is vrij. B3e
- 332 IR Want hier heb je korte schooltijden hè en in China heb je hele lange schooltijden?
- 333 GE Het is niet alleen schooltijdverschil. Andere dingen ook. Ze leren je alleen maar de les, om in de boekje. Alles kruist de juiste antwoord alleen. Ja. De andere kant, je moet ook laat de kinderen vrijer denken, je weet het vrijer (XXX) maar dat de je niet. Alleen maar, ook je geeft het alleen maar de les wat in je boek staat. Maar hier, ik vind, dat is beter. B3e
- 334 IR Hier laten ze de kinderen beter nadenken? B3e
- 335 GE Ja toch? Dat is ook belangrijk. Dat is het. B3e
- 336 IR Vind jij Suriname een goed land voor je kinderen om op te groeien? B3e
- 337 GE Ja, ik denk het zo. B3e
- 338 IR Vanwege dat ze, de school vind je goed? B3e
- 339 GE Maar, is ook andere kant. Als, kijk mijn kind, ja, als ze wanneer ze moeten naar school gaan. Ik wil ze ook eerst lagere school in China gaat op leven. B3e
- 340 IR Dat wil je wel? B3e
- 341 GE Dat wil ik wel. Een paar jaar misschien. Lagere school is zes jaren. Dat wil ik. Ik laat ze eerst Chinese cultuur leren, Chinese taal leren. Chinese. Ja. B3e
- 342 IR Dus je gaat haar, als ze zo zes jaar is, je kindje, dan. B3e
- 343 GE Gaat naar China spelen. B3e
- 344 IR Gaat ze naar opa en oma, de ouders van jouw vrouw? B3e
- 345 GE Ja. B3e
- 346 IR Gaan die daar dan voor zorgen? B3e
- 347 GE Ik ga kijken, misschien gaan we samen? B3e
- 348 IR Je gaat mee? B3e
- 349 GE Ja. B3e
- 350 IR O, je gaat terug naar China? A2f
- 351 GE Misschien, maar is nog lang. A2f
- 352 IR Ja, dat is nog heel lang, maar dat is wel een droom. A2f
- 353 GE Ja is wel, we zijn zo van plan, maar ik weet niet wat gaat later komen. A2f
- 354 IR En wat zou je dan gaan doen in China? A2f
- 355 GE Ik ga kijken. Iets doen. Ja maar, ik weet niet als ik nog kan wennen in China. Maar ik al zo lang hier. Ik ga wel een aantal jaar, maar als ik daar pas woon, ik weet nog niet als ik daar ga gewend. Nee toch, omdat ik ben al zo lang uit China toch? A2f
- 356 IR Want wat gaat dan het probleem worden, denk je? A2f
- 357 GE Uhm, als ik daar ga wonen, dan heb ik helemaal geen vrienden. Ik heb alleen maar families. Dat is niet genoeg. Ja? Als je een zaak doen, ik denk is, dat is net als wanneer ik naar Suriname komen, dus ook opnieuw. A2f
- 358 IR Ja. Moet je ook weer bij het begin beginnen? Of je moet heel rijk zijn dan. A2f
- 359 GE Ik denk het. Ik moet niet meer, met anders dan ik. Ik denk baan voor rijk, dan zie je, heb ik een baan, kapitaal, maar we gaan kijken. Is beetje makkelijk wel. Maar uh is is opkomen. A2f
- 360 IR Dus misschien ga je dan mee naar China? A2f
- 361 GE Ja misschien hoor. We hebben met mijn vrouw zo dus zo gepraat daarover, maar ik weet nog niet wat gaat komen straks. A2f
- 362 IR Want wat moet je kind zeker vasthouden van de Chinese cultuur. Wat vind je belangrijk, wat mag zeker niet kwijtraken? B3d
- 363 GE Ik moet altijd ze leren, wanneer ze weet dat die culturele. Die cultuur. B3d
- 364 IR Wat is dat dan, die cultuur? B3d
- 365 GE Wat precies is? Olala, dat is echt veel. Omdat ze moet ook hele Chinese geschiedenis weten, hè. En zo, je weet toch, in China ze hebben ook geleerd dat bepaalde uh, bepaalde die oude B3d

- mensen zegt, dat moeten ook doorgegeeft worden. Spreekwoorden zoiets. Ze moeten toch ook weten, bepaalde oude les, wat is dat moet doen wat ouder zegt, dat moeten leren.
- 366 IR Respect voor de ouderen? B3d
- 367 GE Ja. B3d
- 368 IR En voor de familie. Dat is cultuur? B3d
- 369 GE Ja, dat moet niet altijd weg houden. Want ik vind dat bij mijn school. Ik heb mijn lagere school in China geleerd, dan pas ga ik in Suriname. Dat is geluk voor mij. Ja. Dan heb ik de Chinese cultuur helemaal goed is, ja en nu begon ik met andere cultuur leveren te samen te om te gaan. B3d
B3e
- 370 IR Dus je vindt van jezelf, ik heb een goede basis? B3e
- 371 GE Ja.
- 372 IR Bij doe oude Chinezen, die Hakka Chinezen, die zijn vaak tweede generatie, derde generatie. Die hebben die basis niet hè?
- 373 GE Ze hebben bepaalde dingen helemaal geen Chinese praten. Ze hebben alleen maar Chinese familienaam, maar ze zijn al Surinamers, echt. Ik bedoel net als anderen. Het verschilt niet veel. Ze dragen alleen maar een Chinese naam. Maar je weet toch? B3a
A2a
C8a
- 374 IR Ja. Ze kunnen de Chinese taal niet, ze kennen de geschiedenis niet.
- 375 GE Nee, helemaal niet. Nee, ik denk dat is helemaal niet goed.
- 376 IR Toch zijn er wel die zich echt Chinees voelen. Kan dat, als je de cultuur niet mee hebt gekregen, kun je je dan toch Chinees voelen? A1a
- 377 GE Ja, maar is niet zo makkelijk. Ik kan niet trots zijn. Als je een Chinees. Ik kan niet trots zijn, als je voor dat cultuur niet weten, hoe kan je trots voor zulke naam? Wat is China, betekent voor haar, voor hij? Dat weet niet. Ja toch? A1a
B3d
- 378 IR En jij bent trots op China, omdat je de geschiedenis ken en dat je weet van wat respect is, hoe je je moet gedragen. B3g
B3d
- 379 GE Ja klopt.
- 380 IR Ja, nou ja, ik probeer het te begrijpen, ja. Ok. En dat wil je in ieder geval dat jouw kind ook meekrijgt. In jouw dagelijks leven zijn, denk ik, heel veel Chinese gebruiken ook en tradities in jouw dagelijks leven, klopt dat?
- 381 GE Wat zegt u?
- 382 IR Veel gebruiken en tradities die anders zijn dan bij mensen die niet Chinees zijn. B3d
- 383 GE Wat betekent trāsies?
- 384 IR Tradities. Wat je geleerd het, wat je gewend bent. Een traditie is bijvoorbeeld om het Chinese Nieuwjaar te vieren. Dat is traditioneel dat je daar bepaalde dingen eet, dat je dus, dat is traditie, dat heb je geleerd van je opa en je oma en je grootouders.
- 385 GE Ja, ook, voor de Chinees is het 风俗习惯 Fēngsú xíguàn. Dat is gewend, traditie is gewend en dat is een woord. Fēngsú, ok. B3d
Wat is de vraag?
- 386 IR In jouw dagelijks leven heb je veel Chinese gewoontes? Doe je veel aan Chinese tradities of merk je dat het hier in Suriname nu, in jouw familie en bij jou minder is dan in China?
- 387 GE Uh, ik denk is verschil niet veel, omdat wij, als wij hier komen, wij eigenlijk zelfde gewend en traditioneel als in China. We volgen al die elke nieuw jaar en die allemaal meebrengen uit Azië. B3d
- 388 IR Al die feesten? B3d
- 389 GE Ja, al die feesten, al die gewend, al die etens, gerechten, allemaal (XXX) Daarom langzaam, langzaam hebben we een kleine groep gemaakt. Omdat, wij zijn beetje gewend. B3d
B3i
- 390 IR Een kleine groep gemaakt, wat bedoel je? B3i
- 391 GE Ik bedoel een Chinese gemeenschap. B3i
- 392 IR Ben je ook lid van een Chinese vereniging? B3i
- 393 GE Nee, maar ik heb wel altijd contact maken met ze. Gelukkig allemaal. Ik ben niet veel enkel lid. B3i
- 394 IR Waarom niet? B3i
- 395 GE Zo, uhm, waarom niet? Ik wil gewoon apart zijn. B3i
- 396 IR Wat wil je? B3i
- 397 GE Ik wil gewoon apart. B3i
- 398 IR Apart zijn. ((lacht)) B3i
- 399 GE Ja, ik wil gewoon apart, ja, ik wil gewoon apart. Ik wil niet uhm, mengen met uh de type. Ja. Als je bij een vereniging, dan heb je altijd praat over kleine dingen. Ik bedoel. Uh, ik houd niet veel van die verenigings. Dus, die bestaan is wel goed. B3i
- 400 IR Dat ze bestaan vind je goed, maar jij wilt onafhankelijk zijn daarvan? B3i
- 401 GE Ja, ik wil gewoon apart, onafhankelijk, ja. ((lacht)) B3i
- 402 IR En lees je wel veel Chinese kranten hier, of en Chinese tv kijk je ook? B3i

403	GE	Ja, ja en de internet. Elke dag hebben we uh, nieuws van China. Dat kijken we.	B3f
404	IR	Dat houdt je bij?	B3f
405	GE	Dus ik ben eigenlijk niet achter de wereld ((lacht)).	B3f
406	IR	Nee, zeker, je houdt je heel erg goed op de hoogte.	B3f
407	GE	Ja ((lacht))	B3f
408	IR	En communiceer je ook met QQ, of met je vrouw?	B3f
409	GE	Ja, QQ, We Chat.	B3f
410	IR	Wat is dat andere?	B3f
411	GE	We chat.	B3f
412	IR	Which at?	B3f
413	GE	Is een nieuwe programma.	B3f
414	IR	Precies hetzelfde als Whatsapp?	B3f
415	GE	Als Whatsapp. In Chinees. In China ze hebben een bekende programma. We chat. Dat is populair nu.	B3f
416	IR	Hoe schrijf je dat?	B3f
417	GE	Uh. ((Schrijft het in het schrift van IR.))	B3f
418	IR	We chat. Ja,ja, ja, ok, leuk.	B3f
419	GE	In China noemen we Wēixin (微信). Wēixin.	B3f
420	IR	Wēixin	B3f
421	GE	Uh nee, wacht even, laat even, me snel even afmaken. ((Schrijft het in het schrift van IR.)) Ja, ik heb fout gemaakt, want ik kan eigenlijk niet zoveel meer Chinees gaan schrijven.	C8b
422	IR	Nee, ben je het verleerd?	C8b
423	GE	Omdat ik al, ik gebruik nu toch vaak met de Chinese woord om met hand te schrijven toch. Dus ik vergeet meestal. ((>)) Dat vind ik heel jammer. ((Schrijft het in het schrift van IR. Krast de vorige karakters door))	C8b
424	IR	Vind je dat jammer?	C8b
425	GE	Ja, die weet je zo is het. Is een programma op (XXX) Ja deze is populair nu. Wacht even. ((Controleert op zijn mobiel.)) Ik goed geschreven? Wei chat?	C8b
426	IR	Ja, heb je helemaal goed geschreven.	C8b
427	GE	Ja is deze programma, is net als whatsapp.	B3f
428	IR	Ja, whatsapp. Ja, ok. leuk.	B3f
429	GE	Doet ze weer niet.	B3f
430	IR	Hij wil niet. Je hebt een iPhone?	B3f
431	GE	Ja.	B3f
432	IR	Geen BlackBerry?	B3f
433	GE	Nee.	B3f
434	IR	In Suriname hebben ze heel vaak BlackBerries hè?	B3f
435	GE	Ja maar Chinezen niet. Ik denk niet iedereen. Bijna 99 % iPhones.	B3f
436	IR	Waarom?	B3f
437	GE	In China hebben ze geen BlackBerry volgens mij. Volgens mij hebben ze niet. Daarom toch?	B3f
438	IR	En dat toetsenbord? Ik zag, jij kunt al meteen Pinyin invoeren en dan kun je meteen kiezen.	C8b
439	GE	Pinyin voeren ja.	C8b
440	IR	Dus een touchscreen is veel belangrijker, denk ik, voor Chinees chatten.	C8b
441	GE	Ja, zelfde eigenlijkzelfde, als je keyboard hetzelfde. Wil zeggen, die programma's dezelfde wat erin zit.	C8b
442		((IR bedankt GE voor zijn tijd en voor het meewerken. Vraagt om zijn moeder te bedanken. Vertelt hoe de moeder dan wel niet wilde meewerken aan het interview, maar dat ze met gebaren aan IR had gevraagd om haar "zuster" te worden in het geloof. GE stelt vragen aan IR over het verblijf in Suriname.))	
443	GE	Suriname echt is multicultureel, hè. Alles in Sur. Je hoeft niet naar overal te gaan. Alles kan je vinden hier, vind ik. Chinezen, Hindoestanen, Javaansen, Creolen, zoveel.	A1c
444	IR	Ja. Nou in Nederland, ik kom uit Nederland, daar vind je ook heel veel verschillende culturen. Veel Turken, Marokkanen, ook Surinamers, heel veel Surinamers, Antillianen, uhm dus van alles, ook Chinese immigranten, ook oude van Kanton en nieuwe. Dus ja.	B3f
445	GE	Het is geweldig. Ze zeggen de wereld is een dorp geworden. Wereld anders. Die verkeer is zo goed.	B3f
446	IR	Ja precies. Global village.	B3f
447	GE	Ja, global village. Dus daarom toch?	B3f
448	IR	Ja klopt, maar ja, het is toch allemaal moeilijk om je aan te passen en om te wennen op allerlei verschillende plekken.	B3f

- 449 GE Ja natuurlijk. Maar steeds beter denk ik. B3f
- 450 IR Want jouw ouders zijn toch heel dapper geweest hè, om hier naar toe te durven gaan. Is niet makkelijk geweest om zo'n beslissing te nemen. B3c
- 451 GE Ja natuurlijk. Zo is het. Toen is het zo moeilijk om ja alles te laten in China en naar het land waar je helemaal niets kent. Misschien soms, je weet niet waar Suriname is. B3c
- 452 IR Ja. Dat wisten, had jij dat gehoord in China, wat Suriname was? Had je daar iets van gehoord? B3h
- 453 GE Nee, toen ik klein, dan weet ik niet. Nu ook, als je vraagt naar in China, 99% weet niet waar Suriname is. Is te klein. B3h
- 454 IR Dat is te klein. B3h
- 455 GE Is te klein, ja. B3h
- 456 IR En hoe leg jij dan uit waar het ligt. Wat zeg je dan tegen die mensen? B3h
- 457 GE Kleine land, boven die Brazilië ((lacht)). B3h
- 458 IR ((Lacht)) Ja dan weten ze het. B3h
- 459 GE Ok. Ze weten Brazilië. Ik zeg een kleine land daar boven die Brazilië. Ok. Als je wil, zelf zoeken bij Google of Baidu (百度). Gaan ze zelf zoeken. Mijn zwager bijvoorbeeld. B3h
B3f
- 460 IR Dat klopt.
- 461 GE Dat kan ik niet uitleggen, zoveel moet uitleggen. Sommigen moet zelf uitzoeken op internet. B3h
B3f
- 462 ((IR sluit het interview af))

Bijlage 4: Interview B7 Ling Nget Tet – oud winkelier / bestuurslid diverse Chinese verenigingen

IR: Jannie Uitterlinden (interviewer)
 GE: Ling Nget Tet, oud-winkelier, ondervoorzitter Kong Ngie Tong Sang, ondervoorzitter Vereniging van winkeliers (alle winkeliers, niet alleen Chinese), vice president Chinese School, president Chinese TV station.
 76 jaar. Geboren in provincie Guangdong, naar school in hoofdstad Canton (=Guangzhou), vanaf 1951 in Suriname.

NA: Dochter van mijnheer Ling. Woont tijdelijk met haar twee kinderen in het huis van haar vader en moeder.

Datum: 09-07-2013

Tijd: 150 minuten, aanvang 10.00 uur

Plaats: Paramaribo

Setting: Het interview vindt plaats achter de

winkel van Mijnheer Ling, in Paramaribo, Sterappelstraat 41. Een maand eerder is IR al voor een eerste kennismaking bij mijnheer Ling geweest in het gezelschap van Helen Chang en Vera Tjap-Tjoen. Toen is het doel van het interview uitgelegd.

Mijnheer Ling zit aan een klein tafeltje, achter hem is een blauwe deur die toegang geeft tot zijn slaapkamer. Aan de muren rond het tafeltje hangen foto's, krantenartikelen, decoraties en kindertekeningen. Een paar meter verderop is de keuken, waar de

vrouw van mijnheer Ling de lunch bereidt. Als ze klaar is, schept ze het op borden en plaatst ze een plastic vergiet over de borden. Tussendoor komt ze even op een stoel in de gang naar de keuken, vlakbij mijnheer Ling, zitten en eet iets.

In de winkel werken familieleden die de zaak overgenomen hebben. Regelmatig loopt een schoondochter met een baby op haar rug langs. Halverwege het gesprek wordt de baby in de slaapkamer van mijnheer Ling gelegd om te slapen. Eén van de dochters, Naomi, komt erbij zitten in de loop van het gesprek.

Legenda

- [Gelijktijdig spreken
- (XXX) Onverstaanbaar, tussen haakjes staat wat mogelijk gezegd is
- ((<)) Korte pauze (minder dan 2 seconden)
- ((>)) Een lange pauze (meer dan 2 seconden)
- .,?!:; " Normale interpunctie
- (()) nonverbale geluiden en extra contextuele informatie.
- = Geeft aan waar een zin onderbroken wordt en vervolgens weer verder gaat
- ↑↓ Stijgende / dalende intonatie
- Uh, uhm Conversationale fillers

[=] Achter = staat extra informatie, bijv. uitleg afkorting, verklaring naam, etc.

Transcript

nr	Spreker	Uiting	Labels
1		((GE loopt al pratend naar zijn tafel achter de winkel. Ondertussen vertelt hij over de familiesituatie.))	
2	GE	Mijn zusje is getrouwd in Duitsland, met een Duitser, uh, mijn vader en mijn moeder en mijn broertje en me zuster is sinds 1975, voor onafhankelijkheid van Suriname, zijn in Nederland gegaan om daar te vestigen. Ja, ik ben alleen en mijn gezin achtergebleven.	B3f
3	IR	Ja.	
4	GE	Ja, In Suriname in algemeen zonnig weer, vooral voor die klimaat, hè.	B3h
5	IR	Voor die klimaat? ((zoekt een plaatsje voor de voicerecorder))	B3h
6	GE	Ja.	
7	IR	Omdat u veel van het Surinaamse klimaat houdt?	B3h
8	GE	Ja, ja, nee maar, bepaalde sport. Ik hou van jagen, hengelen, weet je wel. En wat ik zien in Nederland hi, als je kan hengelen, als je die vis vangt, moet je weer teruggooien. ((lacht)) Ik vind het zo gek hè.	B3h
9	IR	En jagen dat gaat niet hè. ((lacht))	B3h
10		((De schoondochter met baby komt voorbij. Gekir en commentaar op het kindje))	
11	GE	Ik heb een zoon daar. Hij heeft een kapsalon, maar hij woont zelf in Amsterdam. Maar die kapsalon is bij Amstelveen.	B3f
12	IR	Bij Amstelveen.	B3f
13	GE	Ja, en mijn dochter en mijn schoonzoon, beiden zitten in onderwijs, dus uhm, sinds vanuit Suriname.	B3f
14	IR	Vanuit Suriname? Ze hebben hier een opleiding gehad?	B3f
15	GE	Ja, een opleiding in Suriname. (XXX), geslaagd. Die twee mensen hebben toen, beiden zijn op één school bij, op Mungo. Ja en mijn schoonzoon heeft uh toen al uh Nederlandse nationaliteit. En (XXX) en is Nederland gegaan.	B3f
16	IR	Maar u bent wel een aantal keer in Nederland geweest ook?	B3f
17	GE	Een paar keer.	B3f
18	IR	Een paar keer ja.	B3f
19	GE	De laatste keer was 2006. Uh, Ik ben uitgenodigd, uh door China, om bij te wonen een meeting in hoofdstad Canton. Dat was uh die vereniging die buitenland zit, ouder dan 100 jaar, mag je meedoen. En je ziet het, deze vereniging van mij, ja, ja is 133 jaar ((wijst op artikel aan de muur.))	B3f
20	IR	Wauw. ((maakt foto's van de muren))	
21	GE	Ja, 133 jaar.	B3i
22	IR	En welke vereniging is dat?	B3i
23	GE	Kong Ngie Tong Sang.	B3i
24	IR	Kong Ngie Tong Sang, ja.	B3i
25	GE	De grootste, de oudste vereniging.	B3i
26	IR	Ja. U noemt het een vriendenkring ((tekst op één van de foto's aan de muur)), maar het heette ook een vereniging.	B3i
27	GE	We hebben, uh.	B3i
28	IR	Het is ook een handelsvereniging?	B3i
29	GE	Ja, die zit ook daarbij, zie je dat?	B3i
30	IR	Ja, ja.	B3i
31	GE	Uh. Is uh van vereniging van winkeliers.	B3i
32	IR	De vereniging van winkeliers.	B3i
33	GE	Ja die zit ik ook als voor ondervoorzitter. Nu ben ik ook 30 jaar al daarin. Maar Kong Ngie Tong Sang ben ik ietsje meer dan uh, meer dan 30 jaar.	B3i
34	IR	Meer dan 30 jaar bent u daar actief?	B3i
35	GE	Ja, ik zit ook als bestuurslid bij Kamer van Koophandel, 8 jaar lang. Van 92, tot eind 99.	B3i
36	IR	Ja?	B3i
37	GE	Ja, samen met vicepresident Amerari ((lacht))	B3i
38	IR	Amerari?	B3i
39	GE	Ja. En 2003 ben ik gedecoreerd door president Venetiaan. Kijk dit is decoratie.	B3i

- 40 IR Dat is die hè? B3i
- 41 GE Ja ((lacht)) B3i
- 42 IR Ja, dat dacht ik al. Maak ik er nog een foto van. Ja. B3i
- 43 GE Die boven, die oorkonde, oorkonde Centraal Bank. Die tijd die telt als een ((telefoon gaat. GE beantwoordt de telefoon.))
Tijdens die Surinaam gulden, verwissel naar Surinaam Dollar. Ik moet veel uh gaan helpen om voorlichtingen, vooral bij de Chinese kant. Ja, voor de media, ook de tv station om die mensen uit te leggen. Hoe is eigenlijk. Want vroeger heb je Surinaam gulden en toen is het 3 nul minder geworden. Was vroeger. Uh nee wij praten niet over de honderd of tweehonderd. Hadden getal van miljoenen ((lacht)) B3i
- 44 IR Ja ja, je was vlug miljonair.
- 45 GE Ja, was natuurlijk die mensen niet meer gewend.
Ja ja, en toen natuurlijk die mensen niet meer gewend en vooral die Chinezen hè. Die munt, die gebeurde haast niet meer. Want laten we zeggen in SRD uh, heb je niet meer. Die munt is er, maar we gebruiken niet meer, want is geen waarde meer. B3i
- 46 IR Nee.
- 47 GE Ik moest uhm alle die voorlichtingen overnemen en bij die Chinese krant. B3i
- 48 IR Want ik begrijp dat u ook heel belangrijk bent, omdat u niet alleen heel veel weet, maar ook omdat u de taal hee; goed spreekt, de Nederlandse taal en de Chinese taal. [U kunt heel goed als tolk. CA1g
- 49 GE [Kijk ik ga je iets lezen. Ik kom zo terug. ((GE verdwijnt in de kamer achter de blauwe deur. Komt terug met een A3 met foto's en een tekst in het Mandarijn)) B3i
Kijk deze. Ik ga toch iemand laten misschien vertalen, kijk, wat hier staat is, de hele leven van mij, vanaf mijn geboorte.
- 50 IR Ooh?
- 51 GE Ja, maar die gaat deze boek, want daar gaat een boek van de herdenkingboek van 160 jaar vestiging in Suriname, die gaat in dit boek staan. B3i
- 52 IR Dat komt in dat boek, oh. B3i
- 53 GE Ja dat komt in dat boek. Die hier staan, uh vanaf het begin. Uhm.
- 54 IR Uw hele leven?
- 55 GE Ja, waar ik geboren en die tijd was tweede wereldoorlog. B3c
- 56 IR Ja B3c
- 57 GE Ja, was een moeilijke tijd. Toen ik vier maanden, is mijn vader naar Surinaam gekomen omdat mijn grootvader van mijn moeder kant is hier in Suriname. Zo, nadat toen ik 12 jaar, komt mijn moeder weer. Dus ik blijf achter alleen, want ja ja. B3c
- 58 IR Bij opa en oma? Nee, opa zat hier. B3c
- 59 GE Nee, met mij opa en oma zelf en toen moest is uh, toen ik uh, op uh zitten in vierde klas, dan moet ik vanuit mijn dorpje naar hoofdstad Canton. Van huh, om verder naar school te gaan. Toen ik uh klaar met lagere school zit een klas, ben ik weer teruggekomen naar mijn dorpje en dan ben ik verder in Mulo. Tweede Mulo, net een half jaar, maar dan heb een schrijven gehad van mijn ouders: ik moet naar Suriname komen. Ja, want ik ben alleen, want toen heb ik nog geen broertje en meer dingen. Was ik alleen. B3c
- 60 IR Ja, u was toen 15 jaar? Heb ik gelezen.
- 61 GE Ja, ik was toen 15 jaar. Je hebt die foto gezien van mij van 15 jaar?

- 62 IR Nee, ik heb u gezien op internet, stond een klein verhaaltje over u.
 63 GE ((GE loop weer naar achteren, komt terug met een foto in een plastic zakje.)) Hier, als herinnering krijg je ook eentje van mij.
 64 IR Echt waar? ((lacht)) O mooie jongen.
 65 GE ((lacht)) Ja, en toen ik sinds 15 jaar in Suriname (XXX).
 66 IR O, wilt u hem zo vasthouden, dan ga ik een foto van u maken van toen u een kleine jongen was, en, want nu bent u, ik geloof wel 76? Of hoe oud bent u?

- 67 GE Nu ben ik 76. ((lacht))
 68 IR Ja, dat had ik uitgerekend. Nou dat zou ik echt niet zeggen.
 69 GE Je mag hem meenemen als herdenking.
 70 IR Dankjewel, nou dat is een knap jongetje.
 71 GE En toen heb ik schrijven gehad. Moet ik in Suriname komen en heb ik alle in orde gemaakt. Ik moest 4 dag en 4 nacht vliegen naar Surinaam te komen. Tot Nederland was al 2 dagen. Van Nederland uit naar Suriname was weer 2 dagen, ja. ((lacht)) B3c
 72 IR Zo. Zo. Dat waren andere tijden.
 73 GE Ja, toen ik in Suriname kom, precies in mei 1951, maar tot mijn verbazing dat je, ik heb nooit gedacht dat die tijd Surinaam nog zo achter is, weet je al. Nou meer zoals je die dorpje van China. Hoe heet het? Fietsen rijden nog met lampje. En weet je wel, je hebt bijna geen auto's. Met een ijzer kar moet je, wel, ik verhuis van de stad naar hier toe met ijzer kar. Geen vrachtwagen enzovoort. B3h
 74 IR Nee, een ijzeren kar?
 75 GE IJzer kar.
 76 IR Wat is dat een ijzer kar?
 77 GE O je ziet, had bijna niet meer, een een soort met daar twee wielen met hout gemaakt, met een paal van ijzer. B3h
 78 IR O, met een paard?
 79 GE Ja, van ijzer, ja, om trekken. Zo zijn die ook die groothandel om de goederen te leveren aan de kleine winkelier.
 80 IR Paard en wagen? [= paard = paal]
 81 GE Ja ja en toen waren weinig, bijna kan je zeggen, zijn maar weinig vrachtwagen. Begrijp je niet. Die tijd is uh, ja, uh. Ik ben echt verrassing gekomen, dat je komt zo een land als in Suriname. B3h
 82 IR U dacht in een meer ontwikkeld land te komen? B3h
 83 GE En toen dacht ik: weet je wat? Laat mij dan toch teruggaan en mijn school verder te volgen, maar toen was het echt niet mogelijk, want mijn vader en mijn opa heeft een kleine winkeltje, natuurlijk. B3h
 84 IR En dat was niet hier?
 85 GE En die verkoopt 5 cent en 10 cent dingetjes. Die zijn iedere dag ben je bezig, maar geld is zo weinig. En uh, terug naar China te gaan, dat kost geen twee centen. Toen was het ook niet mogelijk en toen dacht ik: weet je wat hm, laat me toch proberen om te kijken wat uit de bus komt. Ja, maar ja. Maar die tijd om weer naar school te gaan in Suriname, voor mij was niet mogelijk. Omdat mijn leeftijd is al 15, ik zou niet kunnen gaan met een jongetje van 6 jaar zitten in een klas. Weet je wel. Was niet mogelijk. Ja maar ja, als je op een vreemde land komt B3h
 B3e
 CA1g
 C6b

- is 't moeilijkste, je moet die taal kennen, want als je die taal niet ken, kun je niks doen, kan je tot niemand praten, kan je niemand vragen, noem maar op, hem, dan. En toen ben ik uh mij proberen om zelf te leren. Ja. Ik dacht als je elke dag leer je maar één woord, hè, binnen één jaar heb je driehonderd zoveel woorden. Kan je leren, begrijp je niet. En dat ben ik proberen te doen, want nu als ik iets kan leren, wil ik toch nog doorgaan met leren, want je bent nooit te oud om iets te leren.
- 86 IR [Precies, dat is ook mijn uitspraak.
- 87 GE [Begrijp je niet. Ik zit acht jaar lang in Kamer van Koophandel als lid. Niemand weet, dat ik ik ben nooit naar school geweest in Suriname. Ja. B3e
- 88 IR Nee, nee, maar hoe heeft u die taal dan geleerd. Heeft u van mensen die Nederlands praten in de winkel, heeft u het daarvan geleerd? C6b
- 89 GE Uh. Alles een beetje. En vooral die tijd die ik beetje bij ben met Nederlands, dan probeer ik een krant te kopen, weet je wel. Maar die is niet weten je dan vraag ik aan mensen. In het begin, die mensen zelf, als je ik begin Nederlands te praten, begint die mensen zelf te lachen, begrijp je, maar natuurlijk moet je niet schamen, want als je iets wil leren dat moet je [gewoon doorgaan.
- 90 IR [dan moet je proberen. Ja, ja.
- 91 GE Ziet u, zo ben ik iemand die doorzetten, dus als je iets wil bereiken, ja. C6b
- 92 IR Ja, maar heeft u eerst Sranantongo geleerd toen u hier kwam? Want uw vader en grootvader, die spraken wel Sranan? C7b
- 93 GE Ja, Sranantongo. Ja hnhm, maar die heb ik wel eerst geleerd. Ja, want als je in de winkel bent. Je komt meer tegen aan de mensen daar kun je dagelijks surinaamtongo praten, maar als je Surinaamtongo praat dan is dat nog niet genoeg. Want ja natuurlijk, want die taal, Nederlands is Suriname taal die ja algemeen, als je vooral als je op een kantoor gaat of een weet je wel, hem? Zijn weinig mensen [praten Sranantongo met je. C7a
C6a
- 94 IR [Het is de officiële taal ja.
- 95 GE Je kan zeggen, uh, daarom als wij ergens gaan, die mensen denken, ja, jij weet geen Nederlands te praten. Direct gebruikt die woorden ja, “omu” , weet je wel, die hm, die “meneer” die komt niet meer voor. ((lacht)) Nee, ja dus. C6a
B3a
- 96 IR En wat vindt u daarvan als ze “omu” zeggen. B3a
- 97 GE Nou, ik vind het niet erg, want het is de gewoonte van een Surinamer. Kijk de tijd van dokter Tjon Tjin Joe, die hij minister is. Die man zei erg is. Maar die mensen kenden hem niet als minister, gewoon zeggen “omu” ((lacht)) Weet je wel? Hij vindt, hij kan die mensen niet kwalijk gaan nemen, want het is een gewoonte, zie je? B3a
B5a
- 98 IR Ok.
- 99 GE En toen ben ik beland in 1951, precies in mei in Suriname. Zodoende en ik heb een jaar of één bij mijn vader samen de winkeltje. Maar toen natuurlijk die winkel verkoopt niet geweldig om zoveel mensen, ik, mijn opa, mijn moeder en mijn vader, weet je wel, net teveel voor in de winkel en toen ik, moet ik buiten werk gaan zoeken. Ja. Ben ik beland in firma Chiu Hung, Chiu Hung die vroeger op Zwarthovenstraat en hoek Dokter Sophie Redmondstraat. B4d
- 100 IR Hoek van Sophie Redmondstraat [en wat verkochten zij?
- 101 GE [en Zwarthovenstraat.
- 102 IR En Zwarthovenstraat.
- 103 GE In die tijd heeft die man zoals een importeur, goudsmid hm, en later uitgebreid en dan heb je reisbureau. Ik moet natuurlijk in de winkel doen. Soms als je zelf een salesman, ja, om dingen te gaan verkopen, ja, zie je. En zo kom ik, ik heb een beetje gespaard, ik heb enkele goede vrienden die bij (XTong MingX) kantoor gewerkt, hm, als hoofd. Ik zeg ja nu voor kopen ergens, heb je een perceel nodig en toen heb ik aangewezen, deze perceel en ben ik hier gekomen en toen waren hier nog geen straat hier voorin. Ik alleen staan hier als enigste huis. Hier, ja deze helemaal was bos. B4c
- 104 IR Was bos?
- 105 GE Als je hier naar stad moest, moet je helemaal omrijden. Ja, na drie jaar is deze (X fija ropi cirkX) gemaakt. In begin, ik ben begin hier. De opening was 7 december 1957. B4b
- 106 IR Zo, zo lang bestaat de winkel al?
- 107 GE Ja, bestaat die winkel. Bestaat. Nu is 57, 56 jaar.
- 108 IR Zo, dat is lang.
- 109 GE Ja. En toen was nog geen twintig jaar.
- 110 IR Toen was u nog geen twintig jaar. En u ging hier alleen zitten?
- 111 GE Ja.
- 112 IR Of had u een vrouw?
- 113 GE Met een vrouw en met al een kind, ja.

- 114 IR U had een kind?
- 115 GE Ja die oudste kind van mij. Ja, hij was uh laatst in juni, uh 57 geworden.
- 116 IR Zo.
- 117 GE Ja ik heb eerste vrouw is 1982 overleden. We hebben vier kinderen, waarvan drie jongens en één meisje. Van die vier zijn nu twee in Nederland en twee in Suriname. B3f
- 118 IR Ja, dat was u eerder vertelde.
- 119 GE In 1983 ben ik weer hergetrouwd met deze vrouw. Ja, al zeker dat was uh 7 mei 1983. Ja, is uh afgelopen mei was 30 jaar, ja ja. Met die heb ik ik twee kinderen. Eén meisje van zonet die dikke meisje en een jongen die aanstaande 14 juli wordt hij 27 jaar. Ja, hij werkt bij ons tv-station. Onze Chinees tv-station. Ja daarvoor.
- 120 IR Want daar bent u ook president?
- 121 GE Daar ben ik ook president commissaris, tevens oprichter van die tv-station. Ja. B3i
- 122 IR Zo, interessant. En uw rede om het tv-station op te richten, was dat om. B3i
- 123 GE Zo nou wij toch even die tv station achterlaten. Naar die begin, uhm, die winkel, uhm, in 1983, ben ik beland in Kong Ngie Tong Sang als bestuurslid. B3i
- 124 IR O, dat was toen.
- 125 GE Ja, toen, ja toen. Want ik wil eigenlijk vroeger niet wil bij die Chinese vriendenkring gaat, omdat is een uh, uh, ik zou zeggen, is een plaats en ruzie ontstaan, want iedereen vechtte om bestuurslid te worden, omdat misschien een beetje geld in die vriendenkring zit en vooral die leider, zi ik wel om die geld te vermorsen, weet je wel, om dingen hè. Ik ben altijd een beetje mee. Ik wil eigenlijk n↑iet in een vereniging zitten. Maar t↑oen ((schraapt zijn keel)) moet ik gaan, voor zoek gaan anderen, omdat, om naar buiten te treden moet je wat Nederlands kunnen, hè? B3i
C6a
- 126 IR Ja, precies.
- 127 GE En een neef van mij zit daar, bij Kong Ngie Tong Sang. Kijk, luister broer, kom in bij ons, hm, dan kan je uh, als er iets is, naar buiten, [voor Kong Ngie Tong Sang wat te doen. B3i
- 128 IR [Dan kun je ons helpen.
- 129 GE En zo ben ik beland in 1983 tot heden vandaag, in Suriname, in uh Kong Ngie Tong Sang als bestuurslid. B3i
- 130 IR Zo, dat is ook al 30 jaar.
- 131 GE Ja, in 1987, nee, 1997, ben ik gekozen als ondervoorzitter, tot heden, ja. Maar dus het dagelijks dingetjes, ik doe meer voor, ik kan zeggen, ((schraapt zijn keel)) omdat die voorzitter van mij half, die helft van die hele jaar zit in buitenland. Ja, niet helemaal in Suriname. Hij B3i
- 132 IR Waar zit hij dan?
- 133 GE Hij doet zaken met China. Ja, dus hij is meer uit dan binnen, meer buiten dan binnen. B3i
B3f
B3f
- 134 IR En is hij daar voor onderhandelingen?
- 135 GE Voor zijn eigen belang.
- 136 IR Want hij heeft een handelsmaatschappij of zo?
- 137 GE Ja, hij heeft veel dingen in Suriname. Hij heeft een juwelier aan de Heilige weg. Hij heeft Spanhoek Hotel. B3c
- 138 IR Oh, die man, ja.
- 139 GE Ja, hij is zelf goudopkoper, ja hele houtsector, bloemen, export naar buitenland. Ja hij heeft heel veel dingen te doen. En vooral nu op het moment, Suriname, veel contact met China. Ik bedoel veel dingen te doen met Suriname en China. Ja, dus hij bijna, hij komt pas, hij is zeker meer dan een maand weg. Hij komt pas na 15 juli. Dus uh, gister nog middag, moest ik gaan tekenen voor een contract bij NIS, omdat Southern Kong Fu Group komt 15 augustus in Suriname, voor 16 tot 25 viering van Carifesta. Ja, en 17 en 18, zijn twee shows gegeven bij Nis. B3c
B3f
B3i
- 140 IR Bij?
- 141 GE NIS, sporthal, ja.
- 142 IR Dat is een sportvereniging, of wat is dat?
- 143 GE Nee, is een, uh, die nieuwe, die station bij Lachmon, Jaggernath Lachmonstraat, toch? NIS
- 144 IR NIS, N I S? ((de schoondochter met baby komt weer voorbij. Schrijft NIS in notitieboekje.))
- 145 GE Ja, die station heeft China gebouwd. Ja, groot station, die 3000 en 300 mensen kan (XXX). B3i
- 146 IR Stadion, ja, ok.
- 147 GE Ja.
- 148 IR Dat is door China gebouwd. Hm. B3i
- 149 GE Anthonie Nesty, die deed sportkampioen heeft gehad. En die heeft die naam overgenomen. Ja. Die hebt gouden medaille gehad bij wereld dingetjes toch, zwemkampioen. Van wereldrecord.

Die heeft die naam, ja. Want Suriname was zo blij, en heeft die stadion die naam genoemd.

150 IR Dat is mooi. Ja.

151 GE Dus, uh. Die tijd na 1983, uh 1987 ben ik als uh DNA [= De Nationale Assemblée] kandidaat van uh verkiezing, de eerste verkiezing. Want NDP is opgericht, 14 juli.
(schoondochter met baby lopen weer langs))

Ja, NDP is opgericht, want Bouterse als voorzitter, was opgericht om 14 juli 1987. Diezelfde jaar hebben wij verkiezing. Ja, uhm. Ik ben uh ((<)) als kandidaat van uh Assemblée, dus uh, DNA kandidaat, ja. Maar natuurlijk, ja, maar jammer genoeg ja die partij is nieuw, had die partij maar twee zetels gehad, natuurlijk komt niet meer in aanmerking, ja. Zo, na die tijd, in '96, ben ik ook uhm, aangewezen als een kandidaat voorgedragen. Ik kan u even een foto wijzen.

((loopt naar achter om een verkiezingslijst te halen.))

B3j

Samen met Wijdenbosch.

152 IR Oh?

153 GE Ja, dat was in 1907. Dat was 1987.

154 IR Oh, wat mooi, mag ik een foto maken?

155 GE ((lacht)). Deze man was een advocaat, maar hij is er niet meer, zei Wijdenbosch. Ja, kijk op de moment, kijk voorzitter van DNA, (XXX) Ja ja.

B3j

156 IR O, wat goed van u.

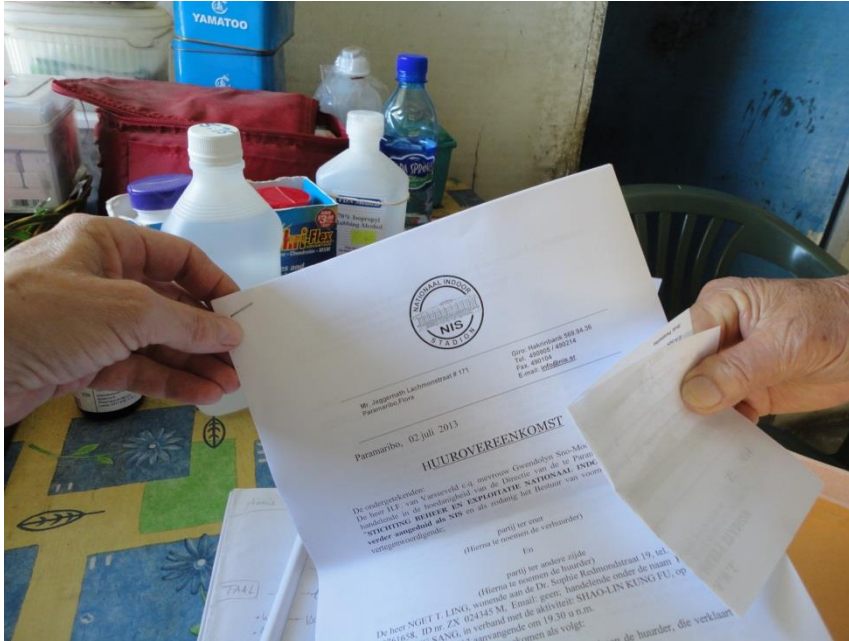
B3j

157 GE Ja. Maar jammer genoeg, bepaalde dingen moet ik achter laten, want 2000, eind 2000, heb ik kunnen ontdekken dat mijn hart, is niet in orde. En 2001 moet ik uh onder mes, hartoperatie.

B3j

158 IR Jeetje.

159 GE Ja, nu is 12 jaar geleden, ja. ((>)) ((vouwt folder op en laat brief van NIS zien))

- Kijk, NIS. [Station zie je het niet. Kijk hier huurovereenkomst, dat ik kan tekenen.
- 160 IR [Ja, ik snap het nou. ((maakt foto))
- Wat is er met uw hart gebeurd? Is het weer goed gemaakt?
- 161 GE Ja ja, dank zij dat sociale werk dat ik die, tot nu toe, na de operatie. Ik ga nu drie, om de vijf maanden bij die cardioloog voor controle. ((<))
Maar natuurlijk dagelijks drie maal dag moet ik bepaalde medicijnen innemen, voor uh die bloed, voor je, ja, een heleboel dingen.
- 162 IR Bloedverdunner ook?
- 163 GE Ja, om je goed te kunnen houden, vooral je bloeddruk en je cholesterol, weet je wel, ja dat moet je uh. Ja, ik ben zelf uh, uitgenodigd door China, om mee te doen van naar die 100 jaar houden die Chinese vereniging in buitenland, omdat ik, vind ik, alleen om op reis te gaan, beetje vervelend. Ik heb mijn vrouw ook meegenomen en dat was 2006 in november. En zo. En in december heb ik ze zelf uitnodiging, ook van China, maar die zit in uh een meeting, een grote meeting in Macau. B3f
- 164 IR O?
- 165 GE Ja, voor om te gaan joinen, voor één China-beleid. Dus voor één China, want Formosa werd onafhankelijk optreden. En dan zijn wij tegen, want eigenlijk Formaosa, Taiwan, hoorde een stukje van China en dat magt hij niet doen, ha. Dus wij kom bijeen, zeker bijwonen bij Macau, om mensen deel te nemen, zeker heb ik een 1000 mensen daar. Zo een grote vergadering. B3g
- 166 IR Dus u bent daar naar toe gegaan?
- 167 GE Dat was 13 december tot 16 december. Ja, hm hm. Maar naar China, alle reiskosten moet je zelf dekken. B3i
- 168 IR O?
- 169 GE Ja, ja. Alleen wat je krijg en daar aankomt, van 5 dagen logeren en maaltijd. Ja maar al de rest, alles moet je zelf bekostigen.
- 170 IR En dat heeft u gedaan?
- 171 GE Ja, in Macau, zelf een hotel moet je zelf betalen.
- 172 IR Zo.
- 173 GE Ja.
- 174 IR Nou, dan vond u het wel belangrijk om daar naar toe te gaan.
- 175 GE ((lacht)) Nee maar als je iets wil doen, dan kijk je niet zo, uh, weet je wel, hm door de vinger, hè. Wat ik niet doe, niet voor mezelf. Ik ben vertegenwoordig, hm, voor de gemeenschap van Suriname, Macao. En naar China, vertegenwoordig van ons vereniging, zie je. En ik heb daar enkele dingen kunnen lere, uh, kijk, twee belangrijk punten is: kijk, wij zijn, wij gaan jaren heen hm, we worden oud als bestuurslid, natuurlijk moet vervangen worden. Maar, zo, wij moeten jongen mensen opleiden om ons te volgen, om ons, ja opvolgen van ons werk, hm. En je moet ook veel doen. Vereniging laten zeggen als je wat voor de land en volk moet je veel doen. Niet voor het Chinese, onze samenleving alleen, voor de Chinezen, ook land en volk van Suriname, [begrijp je niet, ja? Omdat wij= B3i
- 176 IR [Ja, u voelt een brede

- verantwoordelijkheid
- 177 GE = ja, omdat wij zit niet gewoon voor de vereniging, wij zijn een sociale vereniging. Ja B3i
- 178 IR Denkt iedereen daar zo over bij Kong Ngie Tong Sang? B3i
- 179 GE Ja, we hebben 33 bestuur. Om de twee jaar hebben we een verkiezing, ja. B3i
- 180 IR Om de twee jaar een verkiezing. B3i
- 181 GE Ja. B3i
- 182 IR Want ik merk in mijn interviews met andere mensen met een Chinese afkomst, dat zij heel erg bezig zijn met hun eigen zaak en dat ze niet veel verantwoordelijk voelen voor Suriname.
- 183 GE Ja, kijk vroeger in Suriname, hebben wij maar drie vereniging. Dat is onze, de oudste Kong Ngie Tong Sang en die andeere is in Keizerstraat, tegenover hoofdkantoor Telesur, Chung Fa Foei Kon, en je hebt ook en die derde is in Domineestraat, Fa Tjauw Song Foei. Ja, wat zijn drie oudste Chinese vereniging. Maar nu hebben wij zeker 12 vereniging. B3i
- 184 IR Ja?
- 185 GE Ja, elke provincie, laten we zeggen, uh, ((<)) je hebt verschillende provincie mensen hier. Dus elke provincie heeft zijn eigen vereniging. B3i
- 186 IR Dus er zijn heel veel bijgekomen? B3i
- 187 GE Maar wel hebben wij een gezamenlijk vereniging, maar die voorzitter is ook voorzitter van Kong Ngie Tong Sang. B3i
- 188 IR En hoe heet die gezamenlijke vereniging? B3i
- 189 GE Uh, hoe heet ook weer? ((>)) Want vroeger hebben wij eentje, toe uh opgericht, toen Chinezen 150 jaar gevestigd in Suriname. Dat was een Oriental Foundation. Ja, maar die gebruiken wij niet meer. En uh zeker drie jaar geleden en door die Chinese ambassade, die nu pas weg is, uh, opgericht, dat hij alle vereniging toch even roepen en toen hebben wij die gezamenlijk, hebben wij gezamenlijke vereniging. Maar ik bemoei niet teveel d'rin, maar ik, omdat ik zit niet als een bestuur bij de vereniging, omdat iedere vereniging heeft drie bestuur daarbinnen, ja, als er wat is, dan komt onze maandelijik vergadering bij ons, uh vereniging, om alles bij ons om ons te vertellen wat is gedaan en wat moet er gedaan. En nu zijn deze gezamenlijke vereniging bezig, heeft een commissie benoemd, voor 160 jaar vestiging in Suriname. Maar ik kan je wel vertellen, het is bijzonder grote, uh, viering. B3i
- 190 IR Dat gaat groot worden? B3i
- 191 GE Ja, groot worden. Want toen 150 jaar, hebben wij een uh, iets ook wat georganiseerd, vooral een optocht, is er nooit een zo een groot optocht en zo een mooi optocht in Suriname. B3i
- 192 IR Ja, wauw.
- 193 GE Ja, en toen we hadden meegedaan. Ik moest een Chinese pak dragen en 50 hoofdbestuur en die Chinese ambassade heeft een speciaal, hm, Chinees pak laten maken en wel 50 bestuur moet die Chinese pak dragen. Maar natuurlijk nu kan ik niet meer, want je moet lopen vanuit hm dingens naar helemaal naar president paleis, [maar dat kan ik [van deze keer niet mee kunnen doen. Vanwege mij, natuurlijk uh. B3i
B3d
- 194 IR [O, dat kunt u niet meer. Nee, da's jammer. Maar kunt u niet op een wagen zitten? B3i
- 195 GE Ja, dat kan wel, maar dan is niet zo mooi als, je weet je wel ((lacht)) B3i
- 196 IR Maar u moet er toch bij zijn? U bent toch veel te belangrijk? B3i
- 197 GE Ja, maar ik ga wel bij zijn, maar natuurlijk niet meer, hm. B3i
- 198 IR Niet meer lopend, nee. En die Chinese pakken, waren die uit een bepaalde periode of? B3d
- 199 GE Wil je die Chinese pakken even zien? B3d
- 200 IR Ja, die wil ik even zien. ((lacht)) Kunt u die even laten zien?
- 201 GE ((roept naar zijn vrouw of zij het pak wil zoeken.))
Ik heb nog een week of twee geleden uitgeleend.
- 202 IR Ja, voor de Hindoestaanse uh? Want jullie hebben ook meegedaan met 1 juli en met de Hindoestaanse herdenking niet, hè, maar wel met 1 juli. B3i
- 203 GE Ja, ja, da's twee weken terug denk ik. B3i
- 204 IR Twee weken terug, ok.
- 205 GE Want die heeft de Chinese ambassade speciaal laten halen. B3i
- 206 IR Uit China? B3i
- 207 GE Ja, ja.
- 208 ((Van achter komt gemopper, GE loopt naar achter. De baby komt weer langs. Naomi, de dochter die inwoont, komt erbij staan. Mijnheer Ling komt terug met het pak. Het zat in een plastic zak.))

- 209 GE Met de speciale Chinese knopen. B3d
- 210 IR Met die Chinese knopen, heel mooi, echt mooi. En gaan jullie die nu weer dragen? B3d
- 211 GE ((overlegt met dochter. Hij wil dat het pak uitgehangen wordt.)) B3d
Het is om de mensen te wijzen hoe een Chinese pak en dinges eruitziet.
- 212 IR Ja, vroeger dan hè, want nu zien ze er niet meer zo uit. B3d
- 213 GE Natuurlijk niet, maar je hebt toch, mensen dragen nog hoor. B3d
- 214 IR Ja, bij speciale gelegenheden? B3d
- 215 GE Ja, ja. B3d
- 216 IR Ja. U heeft, u bent ook belangrijk geweest voor de Chinese krant? Er is ook een Chinese krant? B3i
- 217 GE Ja, ik zet nu, niet lang geleden, ook een gebouw speciaal voor onze dagblad, voor onze Kong Ngie Tong Sans Dagblad. Vlak daar bij de overkant. B3i
- 218 IR Aan de overkant, ik ken het gebouw, want daarboven woont bijvoorbeeld Annie, een docent die in Nickerie les geeft en er woont nog een docent, Mister Lee. B3i
- 219 GE Ja ja, maar die is al terug naar China, nu hebben wij twee nieuwe gehad, binnen. B3i
- 220 IR Ja, ok. Maar beneden zit de drukkerij in dat gebouw. B3i
- 221 GE Ja, Op die laatste verdieping, je hebt een zoals een appartement, voor die leerkrachten. Ja, dus een kamer heb je , bad, een toilet en alles voorzien. B3i
- 222 IR Ja heb ik gezien, ja.
- 223 GE Dus die leerkracht woont daar, maar ook in Kong Ngie Tong Sang, hebben wij ook een aantal kamers voor die oude Chinezen. Niet ouden van dagen, voor de minvermogen, die natuurlijk niet een huiskamer gaan huren enzovoort. Die krijgen alles van ons, maar behalve eten. Eten moeten ze zelf voor zorgen. B3i
A1c
- 224 IR En hoeveel mensen zitten daar? A1c
- 225 GE Uh, zijn er niet veel kamer totaal, maar zes kamer. A1c
- 226 IR Zes kamers, ja. A1c
- 227 GE Ja, ja. Als er iemand wil aanvragen om daar te kunnen blijven, moet je een verzoekschrift indienen. Wij gaan onderzoeken als deze mens echt nodig is. Want je hebt sommige mensen voor de gemakkelijkheden, heeft zijn kinderen of zijn familieleden die hem kan verzorgen, of die haar kan verzorgen. En natuurlijk komt hij niet in aanmerking. A1c
- 228 IR Het is niet voor profiteurs, het moet echt nodig zijn. A1c
- 229 GE Ja, maar laatst hebben wij eentje gehad, hij is ziek geworden, hij moet nou naar ouden van dagen, die kosten per maand bij ouden van dagen, zelf Kong Ngie Tong Sang kon betalen. Wij betaalden 2000 per maand voor die persoon. A1c
- 230 IR Zo.
- 231 GE Ja, maar die man komt te overleden en toen heb ik bij die bestuursvergadering gezegd: Kijk, deze spelletje deden wij niet meer, want ik, wij, ja dit is de eerste en de laatste die wij kunnen doen. A1c
- 232 IR Ja, dat wordt veel te duur.
- 233 GE Die uitgaven gaan wij niet kunnen dekken, want is teveel voor ons. Want je weet uh, die vereniging, hebben wij geen inkomen. Ja, soms als wij als bestuur, tijd tot tijd, moeten op onze eigen zak, hè, om geld uit te halen, om wat kosten. B3i

- 234 IR Maar om lid te worden van de vereniging, moeten mensen toch betalen? B3i
- 235 GE Ja, je hebt twee leden nodig, om één iemand om voor te dragen. Maar je hebt bepaalde voorwaarden. Je moet Chinees zijn, je moet uh boven 18 jaar zijn en natuurlijk uh ook die uh uh, ja die dagelijks leven en je moet geen geweldenaar zijn, weet je wel hm tegen elkaar ja en er is door een commissie van 5 personen gaan onderzoeken als je inderdaad zo iemand die goed voor ons is, dan is wel binnen, ja. Ja, maar je betaalt maar contributie van 5 SRD per maand ((lacht)). B3i
- 236 IR O, dat is geen geld, dat is niet veel.
- 237 GE En daarnaast hebben we een Chinese school, van de Kong Ngie Tong Sang, dat is Dokter Sophie Redmondstraat = B3i
- 238 IR Ja, ik ben daar geweest.
- 239 GE = maar die moeten Kong Ngie Tong Sang elke jaar zeker 15000 US subsidiëren. Zie je wel, dus je ziet het, we hebben, en ook toen die tv-station begin, moeten we ook een paar duizend ja subsidiëren elke maand en toen waren nog geen, niet genoeg aan reclame enzo weet je wel en nog jong, ja. En nu kan je zeggen, we maak geen winst. Maar ook. B3i
- 240 IR Geen verlies.
- 241 GE Maar omdat die advertentie van ons, hm uh ook gelijk met anderen, iets goedkoper kan. B3i
- 242 IR Wat ik raar vind aan een tv station dat is, er zijn in Suriname heel veel Chinezen die Hakka spreken, maar geen Mandarijn, maar er zijn wel de films die in Mandarijn zijn. B3i
C8c
- 243 GE Ja, maar nu, kijk, ik moet je vertellen, toen ik in Suriname kom, was het typisch helemaal Hakka Chinees. Ja, zelf niet hè. En daarna krijg ik een beetje Cantonees. Die uit Hong Kong, die uit China, hoofdstad Canton, die praat Cantonees. Zo en deze, 15 jaar geleden, komt steeds andere uit Shanghai, uit Peking, uit andere [landen C8a
- 244 IR [andere provincies.
- 245 GE Ja, omdat Mandarijn is algemene taal van China. Ja. C8a
((schoondochter met baby komt weer voorbij. IR aait baby en maakt wat foto's. GE vertelt dat hij oorspronkelijk boven woonde, maar dat na de operatie een kamer beneden is gebouwd voor hem, zodat hij geen trappen meer hoeft te lopen. Dochter biedt een kopje thee aan. Kort gesprek over gezondheid GE . I.v.m. cholesterol is hij voorzichtig met dierlijk vet. Zijn broer in Nederland had ook een hartkwaal en is vorig jaar één jaar voor zijn pensioen overleden.))
- 246 IR O, hij was veel jonger dan u?
- 247 GE Ja, ik ben de oudste, uit China.
- 248 IR Ja, precies.
- 249 GE Ja, mijn moeder, ja, toen ik 4 maanden, is mijn vader in Suriname gekomen, toen ik 12 jaar, toen mijn moeder weer naar Suriname, ik was alleen. B3c
- 250 IR Ja, dat weet ik, dat heeft u verteld. U was de eerste.
- 251 GE Dus je kan zeggen op de minst ben ik 13 jaar ouder dan die broertje.
- 252 IR Ja precies.
- 253 GE Ja, ik heb de jongste broertje, hij heeft nu een apotheek Wong op Gravestraat, Prinsessestraat. B4d
[Apotheek Wong.
- 254 IR [De Henck Arronstraat heet dat nou.
- 255 GE Ja, Henk Arronstraat.
- 256 IR Ja ik ken het.
- 257 GE ((GE Praat Mandarijn met zijn vrouw en dochter over de pas voor de nieuwe ziektekostenverzekering die ouderen vanaf vorige week gratis kunnen krijgen. Hij legt IR uit dat zijn vrouw nog geen 60 is, dus geen recht op die pas, maar GE moet die zorgverzekeringpas gaan ophalen.))
- 258 IR Ik vroeg u net: er zijn heel veel Mandarijn-Chinese films op het TV-station, Cantonees. C8c
- 259 GE Maar nu alleen Mandarijn. Die Chinese school is ook van Mandarijn. C8c
- 260 IR Maar hebben die mensen er dan wat aan, die Hakka spreken? [Kunnen die dat begrijpen? C8c
- 261 GE [Ja dat komt, voor ons Hakka C8c
Chinees dat is een beetje moeilijk. Dat komt omdat wij hebben nooit geleerd om Mandarijn te praten. Ja , hm, hm.
[Maar voor ons een beetje moeilijk.
- 262 IR [Maar lezen, lukt dat wel lezen?
- 263 GE Maar als het moeilijk is, dan gaan wij naar de opschrijven. Want die schrift blijft één. C8a
- 264 IR Want die schrijft, wat?
- 265 GE Voor schrijven Chinees, hè, allemaal, ja. Toen ik in 1979 uh met mijn ouders naar Formosa, Taiwan en die praat ook Mandarijn. Ja, maar ja, ik kan het niet toen die tijd. Nu kan ik wel een beetje. C8b

- 266 IR Ja, u kunt het ook een beetje? B3i
- 267 GE Ja, maar ik moet, omdat wel veel contact met Chinese ambassade en Chinese ambassade heeft goede contact met Kong Ngie Tong Sang. Want Chinese Kong Ngie Tons Sang is eerste Chinese vereniging die uh het uh in 1976 was de eerste Chinese ambassade en de tijd, we hadden die andere vereniging, hoorde nog bij Formosa. Ja. Wij alleen voor communist, dus daarom wij hebben veel contact met Chinese ambassade. Maar die tijd kan ik niet om Mandarijn te praten. Wat ik doe, dan zoek ik, want die mensen altijd een Chinees, een tolk, die Nederlands kunnen praten. Dus ik zoek die persoon altijd hm, om ((lacht)). Ja. C6a
- 268 IR Zijn er ook conflicten tussen de verschillende verenigingen. De verschillende Chinese verenigingen, want jullie hebben toch een andere visie denk ik? B3i
- 269 GE Gelukkig niet. B3i
- 270 IR Gelukkig niet. B3i
- 271 GE Omdat, weet je waarom? Omdat die mensen, die vriendenkringen zijn jong hè. Ze hoorden altijd bij die drie oude Chinese verenigingen, maar bepaalde dingen doen wij die oude Chinese verenigingen, zonder die anderen. Ja. Vooral die begraafplaats voor de Chinezen, aan de Schietbaanweg. Uh, is uh, hoorde die bestuur is van die drie oude Chinese vereniging. Alle vereniging heeft een stuk of drie mensen daarin zitten als bestuur. Ja, ik als penningmeester. Als je een check moet tekenen, moeten die mensen die cheque voor me brengen of voor mij tekenen, handtekening zetten. In plaats kan die mensen kan ontvangen. Dus die nieuwe Chinese vereniging, zitten nog niet bij. Dus ze hebben een paar dingen die nog uh dingen. B3i
- 272 IR Maar als zij mensen willen begraven, mogen zij dan niet op die begraafplaats op de Schietbaanweg, of toch wel? Mogen ze dat wel aanvragen? B3i
- 273 GE Nee, iedereen mag andere plaats, als wil, kan begraven, maar natuurlijk hm uh, die is moeilijk voor die mensen. En natuurlijk, als je Chinees bent, mag je van ons uh plaats gebruiken. Zelfs als je mij, ding, als je een Chinese man met een Javaan of een Creool getrouwd. Als die vrouw komt voor overlijden, mag die ook gebruik maken van Chinese begraafplaats. Ja, dus je hoort het, in de familie, hm, ja. A1c
- 274 IR Ja, ok. En zijn er veel Chinezen die op een andere begraafplaats begraven worden? B3i
- 275 GE Niet veel, je hebt sommige wel. B3i
- 276 IR En wat zijn dat? B3i
- 277 GE We zullen nou zeggen, als je Rooms-Katholiek bent, mag je wel bij Rooms-Katholieke plek gaan. Mag je wel. Maar mensen maken niet veel gebruik van die dingen. B3i
- 278 IR Maar er zijn ook mensen die Rooms-Katholiek zijn en Chinees en die toch op de Schietbaanweg begraven willen worden, bij de Chinese begraafplaats? B3i
- 279 NA Nee, heeft niks met geloof te maken. B3i
- 280 GE Nee, we hebben geen geloof dingen. Wat voor geloof je bent. B3i
- 281 IR Maakt niet uit, maakt niet uit, nee. B3i
- 282 GE Ja, want als komt diezelfde regel wat je eigenlijk hoort, dan kom je wel in aanmerking. B3i
- 283 IR Maar ik zie dat hier in Suriname heel veel Chinezen, mensen met een Chinese achtergrond, dat die gelovig zijn, dat die bij de één of andere kerk zijn en dat is meer dan in China bijvoorbeeld. B3i
- 284 GE De kerk? B3i
- 285 IR Ja er zijn veel kerken in Suriname. B3i
- 286 GE Ja, ja. En nu op dit moment. B3i
- 287 NA Nee, niet perse hoor. B3i
- 288 IR Nee, vindt u het niet? Nee. B3i
- 289 NA Nee. B3i
- 290 IR Zijn jullie bij een kerk? B3i
- 291 GE Ja, wij zijn eigenlijk, ik ben, eerder is van mij RK, Rooms-Katholiek B3i
- 292 NA Niet bij de Chinees Room-Katholieke Kerk. B3i
- 293 IR Nee. Naar welke kerk gaan jullie? B3i
- 294 NA Gewoon hier hebben we een familiekerk. B3i
- 295 IR Gewoon hier een kerk uit de buurt? B3i
- 296 NA Als we gaan, niet gelovig trouw elke zondag of zo. B3i
- 297 GE Maar twee of drie jaar, komen ander geloof die in China die bekend: Boeddha. B3i
- 298 NA Boeddhisme. B3i
- 299 GE Ja, Boeddhisme ja. En uh, toevallig één van die leider is onze, ik zal zeggen familie, Ling. Een vrouwspersoon. Ja hij is altijd mij komen opzoeken, want hij denkt als ik dat een oom van hem is ((lacht)). B3i
- 300 IR Maar is dat niet zo dan? B3a
- 301 GE Nee, nee. B3a

- 302 NA Naamgenoot. B3a
- 303 IR Er zijn veel mensen die Ling heten, hè? B3a
- 304 GE Ja, kijk eens. Ik ken een geval laatst van 36 Chinezen, illegale Chinezen aangehouden, waarvan uit die Chinezen, uit die 36, 5 van ze is Ling. Ja ik heb met Ling gebeld. Ik heb gaan opzoeken, ik heb gehalen, uh, een beetje gaan wandelen en hier komen eten, ja. En ((lacht)) ja. B3a
- 305 NA Gewoon omdat ze naamgenoten waren. B3a
- 306 GE Ja, omdat die familienaam van mij, kom ik echt niet vaak voor. B3a
- 307 NA In Suriname niet. B3a
- 308 GE Ja. En deze is de derde keer dat ik zo een Ling ga ontmoeten. Die eerste was lang geleden. Een acrobatengroep was in Suriname. Een jonge man was ook een familienaam Ling. En die tweede is deze vrouw, die Boeddhiste. Ook Ling, en deze was ook, ja voor die 36, ja 5 Ling ((lacht)) B3a
- 309 IR Ja, mooi. Ik las op internet dat u vaak in de media komt, dat de krant u vraagt om uw mening te geven over onveiligheid voor de winkeliers en dat soort zaken. U bent vaak een woordvoerder daarvoor, hè? B3i
- 310 GE Ja, inderdaad, want je weet het, op dit moment, de criminaliteit van Suriname is waardeloos zou je zeggen. Want je doet zoveel. Ieder minister die komt, nieuwe minister, wij gaan samen op tafel, om oplossing te zoeken, want wij als een bestuur van vriendenkring van Rotary, onze taak is om het belang van de winkelier te behartigen en vooral op de mensen die, voornaamste goede winstmarge, want die mensen voor die winst moeten daarvan leven. Soms vraagt ie zelf af, een vrouw, een man, noem maar een zoon of een dochter, die zo hard werkt bij die zaak, hè, hij krijgt geen loon. Loon komt niet voor. B5c
- 311 IR O?
- 312 GE Ja toch, je ziet het, die mensen zo hard werkt, dus op een gegeven moment, wordt je beroofd, alle geld gaat weg. Ja, hoe lang moet je nog zo een werk gaan doen? En zo'n hard werk. Die mensen staan vanaf 's morgens 6 uur op tot 's avonds, hm. Zo hard moeten die mensen gaan werken en in bijzonder, vroeger, als je merk gaan kopen, een merk, heb je helemaal geen winst. Volgens accountant van onze vereniging van winkeliers is een verliespost. Maar toch gaan die mensen gaan doen in een lange rij met je eigen vervoer. Je verliest je tijd, hm, toch maak je geen winst. Waarom? Dat is een service voor jouw klant. Ja begrijp je niet en je moet het doen. Want daarom zeg ik, wij zijn aan de overkant, als je die man kan kopen en wij verkopen geen merk, dan gaat onze klant naar hem toe. Dus wij kijken niet zozeer die tijd voor laten we zeggen die winstmarge. Want voor die melk, want als je gaan. Laten we zeggen, je koopt 50 pak melk en voor die 50 pak melk met je eigen vervoer, slijtage van je wagen, met die tijd die je verliest. B5c
B4b
- 313 IR Ja moet je allemaal meerekenen.
- 314 GE En als je hier in de winkel komt, dan moet je het koel blijven. En ook hm die pakken die beschadigd, die geormerkt worden, niet meer eigen ruil. Dat zal natuurlijk inpakmelk, maak je maar 9%. Je ziet het, als je omgaat met alle die kosten die bij komt, hm, is een verliespost.
- 315 NA (XXX) ook nog. ((lacht))
- 316 GE Begrijp je niet? Dus ja natuurlijk, zwart op wit staat op sigaretten, zwart op wit staan op dingetjes, een wet, mag je 20% maken, maar wat heeft die importeur gedaan? Wij maggen maar ietsje meer dan 4%. Maar toch niet in de winkel niet genoeg aan om te verkopen. Ja maar, neem maar aan, als je niet verkoopt, anderen verkoopt meer. Zie je? B4b
- 317 IR Maar zijn de Chinese winkeliers, hebben die meer gevaar, lopen die meer gevaar voor beroving dan andere mensen in Suriname? B5c
- 318 GE Kijk voor het geval van beroving, op het moment, voordat een supermarkt, kom je gemakkelijk tegen voor die rover, omdat ja, B5c iedereen komt binne. Staat niet op je gezicht wie je bent. Zie je wel? Dus ik ga je iets vertellen. Een Chinees, na sluiting, voor zijn veiligheid, hij verkoopt toch door die ijzer weet je wel? B5c
- 319 NA Dievenijzer. B5c
- 320 GE Ja dievenijzer, weet je wel met dingen. En toen heeft een paar enkele rover gedacht: Hoe kan je deze Chinees kunnen beroven en toen hij dingetjes komen kopen. Een pak sigaretten, een pak koekje enzo, weet je wel en zo, alles klein en toen eh, ik moet een grote zak rijst hebben. So dan moet je die deur gaan openmaken om die rijst eruit te kunnen krijgen. B5c
- 321 IR Ja, en dan?
- 322 GE En toen ik de kans gehad. B5c
- 323 IR Bent u zelf wel eens beroofd? B5c
- 324 GE Ik heb een paar keer meegemaakt zelf in mijn winkel, maar jammer genoeg ik heb geen ongeluk gehad. B5c

- 325 NA Ik ook. Ik was alleen met mijn broertje in de winkel en dan hebben ze ons onder schot gehouden en 's morgens schoonmaakster zat hier. Ze heeft het eigenlijk gezien, maar ze heeft het niet begrepen. Maar toen mijn vader later zag dat we geld waren aan het afstaan, want mijn vader zegt altijd, als je wordt beroofd, dan hoef je niet te twifelen, op dat moment mag je de dagopbrengst maar liever afstaan. En we waren jong. Want nu pas hebben we de winkel verhuurd. B5c
- 326 IR Wat hebben jullie nu pas?
- 327 NA Nu pas heeft mijn vader de winkel een aantal jaren verhuurd. En dan zag hij direct, omdat hij ook in een schietvereniging zit, zag hij dat die loop niet goed was en zo, dan heeft hij die man geslagen, maar die bezemstokken zijn nu tegenwoordig (XXX) niet goed gekregen, want normaliter hij is alert, en hij is altijd met zijn wapen, omdat hij schietwapenvergunning heeft. B5c
- 328 IR O, jajaja.
- 329 GE Nee maar, ik heb een paar keer gehad. Een keertje kom ik van de stad. Uh. Voor die deur is een pad, 11 uur 's avonds. Ik zie die vrouw binnenkom, mijn vrouw, die vrouw. Even iemand zijn tas trekken. Ja misschien iemand wil die wat kopen, begrijp je niet. Maar toen ik ontdek, dat ie een rover is, ik trek mijn pistool, maar een jachtgeweer vlak naast mij, kijk dan kan ik niks meer doen. Ik ben ontwapend. B5c
- 330 NA Ze hebben zijn wapen meegenomen, maar hij heeft het later weer gevonden. B5c
- 331 GE Ja ((lacht))
- 332 NA Ja, dat is echt gebeurd. Maar evengoed, meestal, hij heeft echt geluk gehad. Want meestal rovers, als ze je ontwapenen dan geven ze je een ongeluk omdat je een wapen hebt, maar ze hebben mijn ouders niets gedaan. Ze hebben gewoon alles meegenomen, wapen, geld, alles weg is. B5c
- 333 GE Nee maar omdat het later op straat was, begrijp je niet. B5c
- 334 IR Ja, goh, akelig ja. En ze hebben inmiddels vroegere sluitingstijden afgekondigd. Dus niemand mag meer langer open zijn dan tot 11 uur, sinds kort. B5c
- 335 NA Nee, het was altijd al zo. Mijn vader heeft gezegd: het was zeker al 10 jaar in de wet opgenomen. Deze wet is niet door hem tot stand gebracht. Maar als het aan hem lag, ik kan me nog heugen toen ik kind was, gingen we om half 5 al dicht. B5c
A2d
- 336 GE Ja, toen die tijd van. A2d
- 337 NA Maar nu word je eigenlijk van je vrijheid beperkt. Je bent genoodzaakt om elke dag zon en feestdagen ook open te gaan. A2d
- 338 IR Ja, omdat er heel veel concurrentie is, denk ik. A2d
- 339 NA Ik denk dat een heel oneerlijke concurrentie is. A2d
- 340 GE Zeker meer dan 10 jaar geleden bestaat al deze wet. Ja, wij zouden eigenlijk. Voor mijn part, 9 uur mag hij sluiten. Begrijp je niet. Maar die mensen zeggen: laten wij die wet houden. Om 11 uur dan zijn we akkoord gegaan. Ja, zie je wel. Ja die mensen denken, ja dat ja, ik heb die dingen verkondigd dat je 11 uur moet sluiten. Maar terwijl helemaal niet zo is, begrijp je niet. B5c
- 341 IR Maar ik ben hier even door de straat gefietst en ik heb heel veel winkels gezien. B4b
- 342 NA Dat is juist helemaal niet leuk natuurlijk. Ik begrijp de straat natuurlijk niet. B4b
- 343 GE Kijk, voor deze wet om 11 uur hm, tot stand komen, ik heb verschillende winkeliers geïnformeerd, ja, wat eigenlijk zijn mening is hm? En veel meer winkel is gestemd voor 11 uur. Begrijp je niet, want dan kan ik niet belangen gaan veranderen en 5% voor 10% mensen gaan. Meerderheid heb ik nodig. Hm? B5c
- 344 IR Ja precies.
- 345 NA Anders moeten ze maar een andere vergunning aanvragen voor de nachtwinkel als in Nederland. B3f
- 346 IR Ja, zo is het in Nederland, klopt. B3f
- 347 GE Maar je kunt ook kijken bijvoorbeeld, hier bij mij sluit hooguit om 10 uur. Als ik iemand krijg die om 1 uur, tot 1 uur open gaat, wat krijg ik? En mij gaan, ik ga niet bij deze mensen. Is dat dan oneerlijke, oneerlijke concurrentie? En mijn vrijheid wordt ook verkracht. Ja toch, dan krijg je geen vrijheid meer. B4b
- 348 IR Precies.
- 349 GE Want ik tel voor die mensen, als jij om 7 uur open gaat tot en met 11 uur 's avonds, is 16 uur lang. Huh? Is niet genoeg? Is meer dan genoeg. Huh? B4b
- 350 IR Ja, is ook, ja. B4b
- 351 Na Want nu hebben we geen quality time met de familie meer. Ik kan me nog heugen dat ik als klein meisje elke zaterdagmiddag elke zondagmiddag kwamen we nog wel met vader, moeder, broertje, ik, maar nu bestaat dat niet. B4b
- 352 GE Nee

- 353 IR Nu bestaat dat niet meer, nee. Maar jullie hebben de winkel nu onderverhuurd. Niet binnen de familie? B4c
- 354 NA Ja, binnen de familie, maar ik ga u eerlijk zeggen waarom ik denk hoor dat er een verschil is. Die goede, nieuwe Chinezen, de meesten zijn misschien niet eens gekomen omdat ze met de bedoeling zijn gekomen om zich hier te vestigen, misschien willen ze geld maken en weer terug gaan. Maar die oude groep Chinezen die zijn al Surinamers en wij zijn nooit van plan, ik ben zelfs nog nooit naar China gegaan. Mijn vader is gegaan al heel lang geleden, maar wij zijn niet van plan om terug te gaan, want mijn vader is ook net zo goed Surinamer. Ik weet niet hoe oud u bent, maar mijn vader is al 60 jaren hier. Misschien ouder dan u zelfs. B4c
A2b
A1a
- 355 GE 62 jaar zit in Suriname.
- 356 IR 61 jaar ben ik.
- 357 NA En hij is 62 jaar hier.
- 358 IR Ja, in mijn geboortjaar is hij in Suriname gekomen.
- 359 NA Ja klopt, en vandaar dat wij dus eigenlijk, als men mij vraagt wat ben ik. Dan zeg ik: ik ben Surinaamse van Chinese afkomst. Ik kan niet zeggen dat ik Chinese ben, omdat ik hier ben geboren. A1a
- 360 IR Jaja, maar jij hebt daar verder geen band mee, met China? B3f
- 361 NA Nee, en daarom weet ik wel dat ik als klein meisje weet dat we zulke korte werktijden hadden als wanneer u zou gaan werken voor 8 uren, hadden wij dan ook 8, 9 uren dat de winkel open ging, tot half 5 en dan gingen we sluiten. Maar nu plotseling heb ik het met de jaren heen meegemaakt dat er meer Chinezen kwamen en dat zijn andere dialecten die ze spreken en zo en dergelijke. Heb ik ook gezien plotseling dat ze langer open gingen en ik begreep dat toen als klein meisje niet. Maar nu begrijp ik het wel, misschien omdat ze meer onkosten hebben, ze moeten huur betalen of dergelijke. En dit is mijn vaders eigendom. Dus hij hoeft geen huur te betalen zo en dergelijke. Maar op den duur vroeg ik hem nog wel: waarom heb je het afgestaan? We kunnen niet concurreren met die nieuwe mensen. Ze gaan dan als eerste open, sluiten als laatste en je werkt daar voor je straf. B4b
- 362 IR Ja, ja, ja.
- 363 NA Want ik vond het vroeger veel fijner dan nu. Want, en dat is in Nederland, weet u ook, als Albert Heijn half 5 sluit, moet u voor half 5 daar zijn.
- 364 IR Ja precies.
- 365 NA Want nu, bepaalde mensen die tot 2 uur 3 uur in de ochtend open gaan, die merken inderdaad misschien een groot verschil in hun verkoop, maar het is oneerlijke concurrentie, want mijn vader heeft altijd heel vroeg gesloten en zo en dergelijke. A2d
- 366 GE Nee maar eigenlijk, als je nagaat, als je zo lang open gaat, dan heb je niks meer over voor je gezin en voor je noem maar op. Is eigenlijk voor mijn part en je werkt voor je straf. En slaventijd is al voorbij ((lacht)) Ja toch? A2d
- 367 IR Ja.
- 368 GE Iedereen wil geld verdienen. Maar natuurlijk, je hebt een goede man die geld moet verdienen. Huh? Die mensen zeggen: ja, jij huurt een pand, die kost zo duur, moet die vaste lasten kunnen dekken. Nou dat is helemaal geen reden.
- 369 NA Klopt want.
- 370 GE Ik vind het, als daarover gaat, is meer kansen voor die rover. Voor die rover doe je al zoveel kosten: alarm installeren, ijzeren poort maken, noem maar op, alle van dat soort dingen. Zij kunnen die huren. Alle soort van dingen, die kosten alleen maar geld. Maar soms helpt toch niks. B5c
- 371 IR Nou viel mij net op, toen jij aan het vertellen was dat je zei van, ja ik voel me echt Surinamer in de eerste plaats. Dat jij bent nooit naar China geweest. Vindt u het belangrijk dat uw kinderen ook dingen van de Chinese cultuur meekrijgen? B3e
- 372 GE Nou zou wel niet gek zijn. Op dit moment heb ik een kleine dochter van mij, die gestudeerd in China. B3e
- 373 IR Aha, een kleindochter, ja?
- 374 GE Op dit moment, ja, maar volgend jaar is zij één jaar weg. B3e
- 375 IR En wat studeert zij? B3e
- 376 NA Pharmacie. B3e
B4d
- 377 IR Pharmacie? B3e
- 378 NA Ze heeft een [beurs gehad.
- 379 GE [Ja, die krijgt een beurs ja, voor vijf jaar. Nu zit zij in een universiteit van Shandong. Ja, nu voor een jaar en na een jaar dan komt hij bij (XLangkinX), ja ja Peking. B3e

- 380 NA En ze sprak geen woord Chinees, ja want ze is ook half Javaanse. B3b
C8b
- 381 GE Ja, haar moeder is Javaanse. En toen zij hoort, dat zij ja, zij komt in aanmerking voor naar B3b
China toe, zij bij Chinese school 's avonds op les. ((lacht)) C8b
- 382 IR Op les gegaan? Ja. Dus zij kan dit nu ook lezen? C8b
- 383 GE Ja. ((lacht)) C8b
- 384 IR En zij krijgt daar les in het Engels of in het Chinees? C8a
- 385 NA Nee, in het Chinees. Zij moest daar één jaar lang Chinese lessen volgen. C8a
- 386 GE Maar als je ziet die buitenlandse mensen, die inzet in China, wat ik zelf niet kunnen doen. De C8b
Chinees die zij praat, die verhalen, die zijn vertelt over Chinezen, hm, echte typisch Chinees,
maar natuurlijk hij is geen Chinees. Hij komt uit, laten we zeggen, andere landen.
- 387 IR Ja.
- 388 GE Elke jaar houden die mensen, die buitenlandse mensen wedstrijd voor Chinese taal en zo. Ja, ik C8b
kom veel voor aan die tv, van die Chinese t.v.
- 389 IR Maar uw kleindochter was niet speciaal geïnteresseerd in China, maar zij, om economische
redenen, omdat zij een beurs kreeg, is zij naar China gegaan.
- 390 GE Ja beurs krijgt.
- 391 NA Nee, omdat die studie zou niet in Suriname zijn gedaan te worden.
- 392 IR Was het Chinese Pharmacy, speciale?
- 393 NA Nee, nee, nee, het is gewoon pharmacy. Maar er waren beurzen en ze is aangewezen om naar
China te gaan.
- 394 GE Ja enkele mensen kom in aanmerking.
- 395 NA En voor haar was het een uitdaging.
- 396 IR Voor haar was het een uitdaging. Ja behoorlijk, dat denk ik ook.
- 397 GE Maar natuurlijk voor ze was zwaar, maar wat zij gaan eigenlijk is zelf kouder dan Nederland.
Veel kouder dan Nederland. De klimaat. ((lacht)).
- 398 IR Ja, daar kan het heel koud zijn en niet zo'n goede verwarming als in Nederland soms, nee. B3g
- 399 GE Nee, nee, nee, zoals je een lekker klimaat van Suriname hier, hè. B3h
- 400 IR Heeft u contact met uw [kleindochter nu zij in China zit? B3f
- 401 GE [Ja, ja, ja. B3f
- 402 IR Hoe houdt u contact? Via telefoon [of internet? B3f
- 403 GE [Telefoon B3f
- 404 NA [Skype B3f
- 405 IR Skypen? Via Skype? B3f
- 406 GE Ja, ik heb een goeij uh mensen die daar in zelfde die provincie woont. Zij heeft later B3f
teruggegaan voor zijn huwelijk van zijn dochter. Heeft ook anderhalf uur rijden naar mijn
kleindochter te kunnen bereiken en zij is daar gegaan en zij uitgenodigd om te gaan eten en zo
noem maar op. Maar heel binnenkort, na een maand of één, dan kan zij weer weg, want die
dochter, gaan nou alles regelen om te trouwen, dus, zo, ja.
- 407 IR Ok. Goed. Nog een heel andere vraag: er zijn nationale vrije dagen in Suriname en de Chinese B5c
gemeenschap, of vertegenwoordigers daarvan hebben gevraagd of Chinees Nieuwjaar ook een
nationale vrije dag kan worden. Is dat gelukt?
- 408 GE Kijk, ik denk wel zal lukken. Ik heb die mensen verteld, omdat ik zit bij die organisatie die B5c
bepaald dingen voor Chinezen aanvragen. Maar ik heb die mensen verteld, als je ons wil dat
steeds het Chinees Nieuw jaar is al lang tot een Nationale feestdag, ja, we hebben al lang
gehad, ja, want iedereen heeft zijn nationale feestdag, zeg maar elke bevolkingsgroep, maar wij
niet. Omdat, weet je waarom? Omdat wij altijd vroeger, kijk, een feestdag betekent
economische achteruitgang van een land. Ja toch? Want, ja, weet je hoeveel geld die grote
maatschappij moet uitgeven? En voor zijn, je weet toch, bij feestdagen verdienen die mensen
als je werkt, 200% lonen, hm. En die anderen die helemaal niet draaien, ongeveer verliezen zijn
mensen rijk hm, per dag, hm, want is heel, voor mijn kant, was geen goede zaak om, ja, om te
vragen. Daarom hebben wij tot ↑nu toe, want als wij ge(XXX), dan hebben wij hem gehad,
echt waar.
- 409 IR Ja, ja.
- 410 GE Maar nu zie ik, iedereen vraagt. Zelf, uhm, uh, noem maar op, iedereen krijgt. Maar natuurlijk B5c
uh, vroeger hebben wij weinig Chinezen in Suriname. Toen dacht ik, ja nou moet ik zelf vieren A2b
voor 1 januari. Ja, maar nu wil iedereen zijn eigen nieuw jaar vieren En vooral niet, zonder met
die nieuwe Chinezen. Want als 1 januari sluiten die Chinezen die winkel ↑niet, die nieuwe,
maar terwijl Chinees Nieuwjaar sluiten ↑wel. Ja dat is bij ons het nieuwe jaar. Zie je wel, dus
die mensen pakken serieus aan. Natuurlijk om die mensen natuurlijk tegemoet te komen om de

- nieuw jaar te kunnen ↑vieren, willen wij nou wat die die die dag als Chinees Nieuwjaar, als nationale feestdag moet worden.
- 411 IR En komen de nieuwe Chinezen ook bij de Chinese nieuwjaarsviering van Kong Ngie Tong Sang? B3i
- 412 GE Niet Kong Ngie Tong Sang alleen. Nu vieren de feesten, iedereen heeft zijn vereniging, iedereen heeft zijn feest. B3i
- 413 IR In zijn eigen vereniging? B3i
- 414 GE Ja. Die anderen vieren genoeg plaatsen hè, bijvoorbeeld bij zijn eigen vereniging. Maar sommige vereniging heb je niet zo'n grote keuken zo een ding om te koken, weet je wel. Maar Kong Ngie Tong Sang niet. Kong Ngie Tong Sang heeft een ↑grote keuken, hm. Ja, ja. B3i
- 415 IR Ja, ik had gehoord hoeveel tafels jullie hadden. B3i
- 416 GE Ja dit jaar hadden wij meer dan 200 tafels georganiseerd. B3i
- 417 IR Ongelooflijk. B3i
- 418 GE Ja, zie je wel? Maar anderen, als je wilt, dan gaat die mensen naar restaurant. Ja natuurlijk, kost uit meer. B3i
- 419 IR Meneer Ling, zegt de naam Stephen Tsang u iets? B3i
- 420 GE Ja, maar hij is niet dinges, hij is van geboren in Suriname. A1a
- 421 IR Hij is een Surinamer. A1a
- 422 GE Ja, natuurlijk, natuurlijk, als je in Suriname wat kan vertellen, maar China kent hij niet. A1a
- 423 IR Hij kent geen Chinees? A1a
C8b
- 424 GE Ja. Hij komt niet van China. A1a
- 425 NA Jij hij kent van China niet zoveel, hij weet wel wat misschien. B3d
- 426 GE Ja, door dat boek en dinge, maar in werkelijkheid, jij woont niet in China, dus, natuurlijk. B3d
- 427 NA En hoe we het ervaren hebben. B3d
- 428 IR Hij kan onmogelijk ervaring hebben, zeg je?
- 429 Na Nee, maar als ze er zelf nooit geweest zijn, hebben het gehoord van hun. |En ik weet het alleen omdat ik het heb gehoord, want het is ons verteld geworden. B3d
- 430 GE Weet je per jaar, zeker meer dan 20 jaar al, hoeveel student ik help, als die examen moet maken over een scriptie over China. Cultuur, noem maar op. Elke jaar krijg ik zooveel studenten. Ik wil die mensen niet weigeren, omdat die mensen geen, tot nu toe, geen andere keuze om iemand anders door mij te kunnen vervangen. Ja, maar ik heb eigenlijk niemand kunnen vinden. Ik heb die jongeman achter mij, overal brengt die jongen mij. Nu hij heeft mij bedankt, zegt, ja, ik voor mijn eigen zaak, voor mijn eigen toekomst, hm. Dus hij nu weg bij Kong Ngie Tong Sang. Daarom zeg ik tot zo lang, want tot nu toe kan ik niet mijn opvolger kunnen vinden. B3i
- 431 IR O, wat jammer ja.
- 432 GE Ja, maar ja, uiteraard moet ik laten, want uh, ik wil eigenlijk tot nu toe een beetje rustig leven gaan, hè. Maar, nu, iedereen zoekt naar mij. B3i
- 433 IR Ja, iedereen noemt uw naam, hè.
- 434 GE En voor mijn part, wil ik niemand, dat je, ja je hebt gehoord, ja bij mij kun je wat gaan vinden. Ik wil eigenlijk niemand teleurstellen. Ja, want zoals je weet, als je iemand problemen met de politie, bijvoorbeeld, hij klopt bij mij, ik wil toch gaan, als ik kan die man niet kunnen helpen, ik kan niks aan doen, maar ik ga toch mee, om die man persoonlijk proberen te helpen. B3i
- 435 IR Ja, nou super.
- 436 ((Mevrouw Ling schuifelt al een tijdje rond. IR denkt dat mijnheer Ling moet komen eten. Maar dat is niet het geval.))
- 437 GE Voor mij, iedereen mag bij mij eten. Ja, reden waarom? Ik ga het u vertellen. Toen ik uit (XXX) China, hoofdstad Canton, naar school om door te gaan, ik heb een tante, mijn oom is mijn broertje van mijn vader, is zijn vrouw. Ze is een heks. B3d
- 438 IR Een heks?
- 439 GE Ja, als je 's morgens naar school moet, je krijgt niks mee.
- 440 IR Oh
- 441 GE Ja, om na school te komen, ze schept een beetje rijst voor me uit. Als niet genoeg is, niks meer krijg je. Zij is een heks. Ja, daarom heeft ze een straf gehad van God. Vier jaar is verlamd. En toen ik de eerste keer terug naar China, dan ik zei natuurlijk, je kan zeggen dat je, hij kent mij niet meer, hij kan niet meer praten, dus hij wacht alleen, ze wacht alleen op de dood.
- 442 IR Op de dood.
- 443 GE Ja, zie je, God heeft gestraft. Daarom die kinderen van hem, zegt: broer laat ze nu, want uh. Ik ben eigenlijk als je teruggaat voor deze vrouw, ik ga ze op zijn donder geven, want ik heef

- gehad en mij oma ook. Ja, is. Werd geen als een mens behandeld. Zeg maar.
- 444 IR En u was zo mooi.
- 445 GE Ja, daarom ik krijg nooit eten. Ja, ik bedoel niet genoeg, nooit.
- 446 NA En hier komen de burens eten, al komen er vijf mensen.
- 447 GE Ja, iedereen mag bij komen eten. Ja.
- 448 IR Oh, ja, da's mooi. U bent een heel sociaal mens, ja. Mooi.
- 449 GE Daarom vroeger, mijn ouders, kijk zij wijzen mij altijd: zeg jongen, je laat je eigen belang, om de algemeen belang te gaan behartigen hè. Maar toen later kan ik niet meer zeggen: kijk, vader of moeder, kijk wat ik doe is een sociale werk, hm, die een beetje voor God te danken, later en goed voor mijn kinderen en kleinkinderen. Ja, maar dat wil ik u vertellen: het werk die ik doe inderdaad, God heeft me beloofd, die ik nooit heeft gedacht dat zoiets. Ik heb een zoon 15 jaar lang, heroïne roken. Wat ik eigenlijk verlang dat ja, die zoon van mij, liever ja dood gaan om de mensen laten vallen voor jezelf, want ik probeer alles te doen om, ja, tot de mensen kan komen. Maar helaas hij mij niet komen. Maar God heeft me geholpen.
Die dochter, nee die kleindochter van mij, die in China zit, is zijn dochter.
- 450 Na Hij is afgekickt nu.
- 451 GE Hij is afgekickt, hij heeft zijn eigen vrouw, eigen woning en kinderen en auto en noem maar op.
- 452 NA En niemand had gedacht dat het zou goedkomen
- 453 GE Ja, wat, wat wil ik meer hebben van God? Hm?
- 454 IR Ja, ja, ja dat is mooi.
- 455 GE Maar daarom heb ik president Venetiaan beloofd, toen ik deze, hm, decoratie heb gehad, zolang dat God mij geschonken heeft, wil ik doorgaan met mijn sociale werk. Ja.
- 456 IR Ja.
- 457 GE En nu is het tien jaar geleden.
- 458 NA ((NA zegt iets in het Cantonees tegen GE))
- 459 IR Wat zegt zij?
- 460 GE Nee, ik heb.
- 461 NA Ja, we zijn over geschiedenis van mijn kinderen gegeven. Ik heb twee kinderen met een beperking.
- 462 ((NA vertelt over de handicaps van haar kinderen. Ze zijn geopereerd, eerst in Colombia, later in Nederland. Heeft gebruik gemaakt van sponsoring, waardoor ze niet de volle prijs hoefde te betalen. NA laat de foto's van haar kinderen op haar mobiel zien. NA doet verslag van de operaties. Vertelt dat haar zontje pech heeft gehad bij een operatie omdat hij een Creoolse vader heeft.
NA woont gescheiden van haar man.
GE laat boek van Kong Ngie Tong Sang zien, bij het 100-jarig bestaan van Kong Ngie Tong Sang. Er komt een nieuw boek van Kong Ngie Tong Sang ter gelegenheid van de viering van de 160-jarige vestiging van Chinezen in Suriname. Het levensverhaal van mijnheer Ling wordt in dit boek opgenomen.
NA informeert naar het doel van het onderzoek van IR.
- 463 GE En mijn hobby is om iemand blij te maken. Bijvoorbeeld, als ik ga jagen uh,
- 464 NA Jaagt ie voor hobby.
- 465 GE En met die vlees thuis kom, dan ga ik misschien die hele avond slaap ik niet, ja, want ik jaag meer op 's avonds, als ik zaterdagmiddag op ga, dan kom ik dan zondagochtend, dan ga ik eerst mijn vlees verdelen aan mijn vrienden en mijn kennissen.
- 466 NA Laat me zeggen hoe het gaat, hoor. Wij hebben een manja boom, omdat hij niet alle burens twee of drie manja's wil geven, dan ga ik u zeggen wat hij doet. Hij plukt al die manja's vanuit die boom, hij gaat zijn tijd nemen om het te schillen. Dan zet hij het op zuur, dus op zuur goed, en dan gaat hij het rustig verpakken en dan gaat hij van huis naar huis gaat hij uitdelen.
- 467 IR Echt waar? Jeetje.
- 468 GE Ja ((lacht)). Kijk ik heb laatst nog mooie golek manja's.
- 469 NA Dat zijn die hele grote manja's.
- 470 GE Ik heb zeker 400 SRD gekocht om voor mijn vrienden en mijn familie te geven, omdat het een mooie manja is. Ja. Ik heb laatst rambutan gehad, mijn dochter woont helemaal aan, boven Lelydorp, Palissadeweg.
- 471 NA ((Cantonees)) is dicht bij Zanderij. Ik denk dat u de plaatsen nog niet echt kent.
- 472 IR Lelydorp jawel ja.
- 473 GE Ja, zij heeft een boom, maar ja, zij woont in zelf in Nederland, maar ieder jaar die fruit rijp is, die broertje van hem=

- 474 NA Rambutan lijkt op lychee
- 475 GE = die brengt voor mij. Maar dit jaar is het bijzonder. Ik heb veel gehad. Ik waardeer alles om mijn familie en mijn vrienden.
- 476 IR Maar uw familie en uw vrienden, bij uw vrienden, zijn dat ook allemaal mensen met een Chinese achtergrond? A1c
- 477 GE Ja.
- 478 IR Of zijn dat ook Hindoestanen of. A1c
- 479 NA Hij heeft van alles. A1c
- 480 GE Van alles.
- 481 IR Van alles?
- 482 GE Ja, als je mij zegt: mijnheer Ling, is algemeen bekend in Suriname. Al ben jij Chinees, of bij. A1c
- 483 NA Mijn vader is ondervoorzitter van de vereniging van winkeliers. Maar hij de enigste Chinees. A1c
- 484 GE Ja, want ik zit, ik ben enigste Chinees, de andere zijn Creolen, Hindoestanen A1c
- 485 IR Van welke vereniging is dat?
- 486 NA Van winkeliers.
- 487 GE Winkeliers.
- 488 IR Van winkeliers, niet alleen van Chinese winkeliers? O, dat had ik niet begrepen. A1c
- 489 GE ((lacht))
- 490 NA Mijn vader is dus, hij heeft u niet goed uitgelegd. Weet u waarom mensen u naar hem hebben verwezen? Dus omdat hij ook ondervoorzitter is van de Chine... uh winkeliers, is hij ook de ondervoorzitter van de grootste Chinese vereniging, dat is één. Dat is in de stad, waar u. B3i
- 491 GE Kong Ngie Tong Sang. B3i
- 492 IR Ja dat wist ik.
- 493 NA Hij is, uh, wat ben je van de Chinese school weer. Ik weet nu ook niet wat je bent. B3i
Penningmeester? Wat ben je van de Chinese school.
- 494 GE President Commissaris. B3i
- 495 NA President Commissaris van de Chinese school. Dat is één in Nickerie en één hier ja, dat is wat u zei. En hij was oud-kamerlid van de kamer van koophandel en daar is elke winkel verplicht zich te registreren. Dus niet alleen de winkels, maar ook de bedrijven, etcetera, precies zoals in Nederland. En uhm, hij is oprichter van de Chinese televisiestation en de dagbladen, dus de Chinese krant. Die vallen allemaal onder één van ze, valt onder de vereniging waar hij voorzitter, ondervoorzitter is. Dus vandaar dat ze telkens naar hem verwijzen, omdat hij één van de weinigen is die kan meepraten, omdat hij uit China komt. Dat is wat ik u zei, wij weten misschien wat, maar het is ons verteld geworden, wij hebben het nooit ervaren. B3i
A1a
- 496 IR Ja, ja, ja, maar is het zo dat jij daar wel belangstelling voor hebt?
- 497 NA Ik zou, zolang ik eigenlijk misschien nog leef, zou ik wel ooit wel eens naar mijn vaders land van herkomst willen gaan, maar momenteel denk ik niet dat ik dat ga kunnen behartigen. B3f
Omdat het is duur en mijn vader kent de familieleden al bijna niet meer. Ze zijn al uitgestorven. Hij is al 76. En als ik nu ga, dan zijn het dan zijn neefjes en nichtjes die hij misschien ook niet zo goed kent, omdat hij al zo lang hier is. Die kennen ons niet eens.
- 498 GE Ik heb een laatste tante die nog in China nog in leven, die is 88 jaar. Ik heb ze laatst nog gebeld. B3f
- 499 NA En mijn vader komt uit het platteland. Net zoals u uit Groningen zou komen of dergelijke. Dus het is, ik denk wel dat misschien de hoofdstad spannend zou moet zijn voor mij, als wanneer u naar Paramaribo zou komen. Maar ik denk niet dat we een derde wereldland kunnen gaan vergelijken met het buitenland, dus, uh. Want in Nederland is voor mij een nieuwe wereld opengegaan. Ik ga niet voor u jokken. Want de eerste keer, ik kon het verschil tussen een tram en een trein en een metro niet uitmaken. Nu wel. Want ik was helemaal zelfstandig, moest alles met openbaar vervoer kunnen dingen. B3f
- 500 IR Hoe oud was je toen je naar Nederland ging? B3f
- 501 NA Bij de eerste operatie van mijn dochter. Ik was wel eerder geweest toen ik drie was, maar daar kan ik me niks meer herinneren van. B3f
- 502 IR Nee natuurlijk.
- 503 NA Maar, ik heb het over echt zelfstandig, dus ik leef in het McDonald VU huis en dat is dan een soort ondersteunings ding. B3f
- 504 IR Ja, ik ken het.
- 505 NA Ik vond het heel goed, het is echt top. De sponsors hebben wel ervoor gezorgd dat je dus maar voor 15 euro per dag en dat ken je niet in Amsterdam vinden.
- 506 IR Nee.
- 507 NA Koffie en thee is gratis en beschuitjes en zo. Ja maatschappelijk werksters enzo die komen je

- ondersteunen als je verdriet hebt. Ze komen met je praten. Vrijwilligers die daar schoonmaken. Echt top.
- 508 IR Dus toen kwam je in Nederland en daar ging een wereld voor jou open, omdat daar heel veel.
- 509 NA Nee, ik zie dat alles sneller gaat. Ik weet niet als u heeft gezien dat we hierzo, qua service moet je langer wachten. Alle dingen zijn langzamer, vooral alles dat te maken heeft met staatswerk. Als je een uitreksel bij de gemeente moet gaan halen, moet je hier een hele dag staan in de rij. Alles gaat daar wel ordelijk. Laat me zeggen, het is goed georganiseerd. Ik zie dit land na 100 jaar nog niet eens 10% van Nederland worden. B3f
B3h
- 510 GE ((roept iets naar zijn vrouw in het Cantonees))
- 511 IR Nou ik kan jou voorspellen als je ooit naar China gaat en je komt in Shanghai dan =
- 512 NA U bent geweest?
- 513 IR =heb je weer zo'n gevoel van huh? Want Shanghai is echt nog veel =
- 514 NA Is groter misschien?
- 515 IR = groter en luxer.
- 516 NA Ik denk wel dat als de Chinezen zich toen niet zo gesloten hadden en misschien wel een beetje als Japan waren, dat ze misschien ook verder waren, hoor. Maar nu is het toch wel. Goed, maar u heeft daar overbevolking, hè? B3g
- 517 IR Jazeker, en het is ook niet overal zo in Shanghai, maar het is wel zo dat je ziet dat het heel modern, heel grote gebouwen, nou echt ja onvoorstelbaar.
- 518 NA ((praat Cantonees tgen GE))
- 519 GE Shanghai heeft nou die hoogste gebouwen, van 500 zoveel verdiepingen. B3g
- 520 NA Kan niet hoor, want ik ben (XXX)
- 521 GE Ik heb laatst nog uitgenodigd. Een Chinese dame heeft een huis gekocht in Shanghai. Zegt: in die tijd dat je gaat, je mag daar gaan logeren. B3f
- 522 NA Ik heb hoogtevrees, want ik was op 13 hoog en ik was bang, echt bang.
- 523 IR Er staat daar een gebouw en dan kun je heel hoog in de lucht kun je over een soort glazen bodem lopen en echt dat is zo eng.
- 524 NA Nee, dat hoeft ik echt niet, dat is echt eng. Ik had al eentje in de stad in Amsterdam en toen had ik echt en het liefste zou ik zo, nee hoor. Ik heb altijd het gevoel dat men onder mijn rok keek, maar ik vergeet al maar dat het zo koud was. Ik ben in de winter gegaan. Vergeet dat ik legging aan had. Dat men onder mijn rok wou kijken.
- 525 IR ((Lacht)). Misschien een heel persoonlijke vraag nog, maar toen jij, voordat jij ging trouwen met jouw huidige man, hoe accepteerde jouw vader direct dat jij. B3b
- 526 NA Ik zal u eerlijk zeggen mijn vader heeft altijd gezegd, of, mijn vader is 1. niet racistisch, want hij, ik weet niet wat voor geloof hij had voordat hij kwam, maar hij is hier dus meegaand. B3b
- 527 GE Ik heb geen geloof. B3l
- 528 NA Pappa, u jukt, jij bent Rooms-katholiek. B3l
- 529 ((IR en GE lachen))
- 530 NA Geen van mijn vader zijn kinderen hebben ooit een Chinese partner eigenlijk gehad. Nu pas, mijn allerlaatste broertje, hij heeft zes kinderen, heeft nu toevallig een Chinese vriendin. Voorheen had hij geen Chinese vriendin en mijn vader zei altijd uhm: zolang je gelukkig bent en als je niet gelukkig bent, als je spijt krijgt, heb je het zelf gezocht. En hij zegt ook altijd: liever ben je fair, maar gelukkig en hij heeft er echt nooit een probleem van gemaakt. Ik mag niet jokken. Als het gaat om racisme hebben vele Chinezen, misschien, maar mijn ouders hadden dat niet. B3b
- 531 IR Nee, nee. Want je kent wel andere voorbeelden van Chinese racisten?
- 532 NA Uhm, ik denk het wel. Zijn bijna ook als bepaalde Hindoestanen. Kijk, als u bijvoorbeeld weet dat ze ouderwets zijn, zou wel kunnen hoor. Als ik moet vergelijken mijn moeder met mijn vader, mijn moeder is misschien iets langer dan 30 jaren hier en als ik moet gaan vergelijken, is mijn moeder ouderwets dan mijn vader. Ondanks hij eigenlijk al langer, ik kan bijna zeggen hij komt uit het stenen tijdperk, maar hij is niet zo ouderwets als mijn moeder. Mijn moeder kan zich niet echt optreden nog naar bepaalde dingen, maar mijn vader heeft er wel nieuwsgierigheid voor. Hij wil dat wel. Hij wil dat wel. Maar mijn moeder is al langer dan 30 jaar hier, maar ze heeft nooit moeite gedaan om haar rijbewijs te halen bijvoorbeeld. B3d
- 533 IR Want jouw moeder komt ook uit China?
- 534 GE Ja.
- 535 IR Uit welke provincie?
- 536 GE Zelfde provincie, zelfde stadje.
- 537 IR Zelfde stadje? Ja? Kende u van haar vroeger?
- 538 GE Nee, nee.

- 539 IR Nee, dat kan niet, want toen was u 15, dus dat kan niet.
- 540 NA Nee, mijn vader heeft 4 voorkinderen met zijn eerste vrouw, maar die is in Suriname geboren. Dus mijn broers en mijn zus die praten niet zo goed Chinees. Alleen mijn oudste broer, die B3b
C8b
praat iets beter Chinees, anderen misschien zijn het gaan verwateren, omdat hun moeder geen Chinees sprak, maar mijn moeder wel. Dus vergeleken met mijn broers en mijn zus praat ik meer Chinees en misschien daarom spreek ik er nog extra dialect erbij, omdat mijn moeder uit China komt. Dus wij praten wel Chinees thuis, omdat mijn moeder geen Nederlands spreekt, maar wel goed Surinaams.
- 541 IR En hoe kwam het dat die moeder naar hier kwam? Hadden mensen daar gehoord dat, zij kwam B3c
meteen na?
- 542 NA Papa zijn jullie eigenlijk wegens armoede uit China gegaan? Wegens armoede zijn jullie uit B3c
China gegaan, toch?
- 543 GE Nee, niet speciaal. B3c
- 544 NA Maar waarom dan?
- 545 GE Maar natuurlijk je voor je eigen toekomst. Ja, niet speciaal om armoede, voor je eigen B3c
toekomst. Dat wou iedereen natuurlijk. Op zoek naar je eigen toekomst, maar natuurlijk op zijn eigen manier. Ja?
- 546 IR En uw tweede vrouw, die kwam voor u naar Suriname?
- 547 NA Nee, nee, nee, ze kenden elkaar niet, want mijn moeder is veel jonger dan mijn vader.
- 548 IR Ze kenden elkaar niet? O.
- 549 NA Nee, want mijn moeder is veel jonger dan mijn vader.
- 550 IR Ja, dat begrijp ik, ja, dat is ook wel te zien ja.
- 551 NA Mijn moeder is volgens mij 4 jaren maar ouder dan mijn oudste broer. Die komt ook zo.
- 552 GE Maar ik weet niet, maar.
- 553 NA Maar mijn vader heeft alleen maar gemengde kleinkinderen.
- 554 GE Voor mij, ik blijf alleen maar in leven in blijdschap. Want als ik moet gaan uit eten, dan zeg ik
aan mijn dochter: ik ben 6 keer gegaan, 5 keer door iemand anders betaald. Ik weet niet, maar
mijn rekening is al betaald.
- 555 IR Ja?
- 556 GE Ja. Ik heb vier airco's hier, maar in werkelijkheid, drie heb ik gratis gehad. Eén heb maar
betaald.
- 557 NA Ja klopt.
- 558 GE Drie airco's heb ik gratis gehad. Mensen willen geen geld nemen. ((lacht))
- 559 IR Nee? Wie goed doet, goed ontmoet, zeggen we. Ja, mooi hoor.
- 560 GE Een keertje is mijn dochter uit Nederland gekomen. Zij is een goudsmid gaan bezoeken. Zij B3a
wou goud dingetjes, sieraden kopen. En toen is hij daar, die Chinezen hebben hem gevraagd: Wie B3i
is je vader. Mijn vader is Ling. Geef hem 20% korting.
- 561 IR Ja mooi, dat is leuk.
- 562 GE Ja.
- 563 NA Mijn broer woont in Nieuw Sloten en mijn zus in Vlaardingen. B3f
- 564 IR En jouw zus in? B3f
- 565 NA Vlaardingen, Rotterdam. B3f
- 566 GE Mijn oudste zoon heeft een catering.
- 567 IR Ok, ja? En een catering van wat voor soort keuken?
- 568 NA De Surinaamse keuken, eigenlijk bijna alles. A1c
- 569 GE Bijna alles, wat je wil eigenlijk.
- 570 NA Hij maakt echt heel veel landen cultureel. A1c
- 571 IR Multicultureel? A1c
- 572 GE En vooral voor grote feesten.
- 573 NA Bent u aan het eten, mist u Nederlands eten?
- 574 IR Nee, ik mis geen Nederlands eten, maar mijn probleem is dat ik vegetariër ben.
- 575 GE O, o, o.
- 576 IR Dus ik kan niet alles eten, dan.
- 577 NA En hier hebben we wel niet zoveel keus aan vegetarisch eten.
- 578 IR Nee, het is uh en zelf de (XXX) keuken.
- 579 NA In Nederland uh, hielp ik op IJburg, mijn vriendin heeft een sociale kookvereniging en er moet
veel rekening gehouden worden met mensen die bijvoorbeeld boekweitmeel gebruiken, mensen
die intolerant zijn en mensen die dus uh.
- 580 IR O, ja, dat weet jij allemaal?
- 581 NA Je hebt ook rare vegetariërs, die wel ei eten en bepaalde niet en dan nog een bepaalde dieet.

- 582 IR Veganisten, ja.
- 583 NA Ja, ik wist niet eens dat dat bestond. Er werd echt veel rekening gehouden daarin, ik zei van uh, dat is toch niet erg, dat is toch gewoon groenten en zo. Ik zeg nee, dat is niet zo.
- 584 GE Maar ik heb ook twee jaar bij onze vereniging Nieuwjaar, ook vegetarische persoon gehad. Eén was die Amerikaanse ambassade. Die eet helemaal ook geen vlees. En die andere was een uh secretaris van de Kamer van Koophandel. Die eet ook geen, want moesten speciaal gerechten voor ze maken.
- 585 NA Maar niet zo(XXX) noten voor u hier als keuze. De noten etcetera voor u als keuze. Misschien tahoe.
- 586 IR Ja tahoe=
- 587 NA Ja onze groentesoorten zijn anders.
- 588 IR = en tempeh. De Javaanse keuken heeft wel ook wel dingen en de Indiase keuken. Maar ik heb uh in China, heb ik ontzettend lekker vegetarisch gegeten. Daar hebben ze echt speciale restaurants.
- 589 GE Maar vegetarie ((Cantonees))
- 590 NA Maar bent u veganist zelfs?
- 591 IR Nee, ik ben geen veganist.
- 592 GE Maar zijn ook dure vegetarische gerechten hoor.
- 593 NA Ei eet u wel?
- 594 IR Ja, ik eet soms ook vis, maar ik eet geen vlees.
- 595 NA Ja dat is voor de eiwitten dat u die nodig heeft.
- 596 IR Nee, maar mijn man vindt alles lekker en als we dan samen eten, dan soms eet ik ook vis.
- 597 NA Ik snap het.
- 598 IR Een beetje voor de variatie. Ik vind het ook wel lekker. Ik vind vlees ook lekker. Alleen ik ben ermee gestopt al 40 jaar geleden, dus ja.
- 599 NA Maar niet dat u allergisch voor bent?
- 600 IR Nee helemaal niet, het is gewoon een keuze.
- 601 NA Het is gewoon voor uzelf?
- 602 IR Gewoon voor mezelf en ik vind het ook leuk : in China hoefde ik alleen maar te zeggen: Buddha-food en dan begrepen ze dat ik vegetarisch wil eten.
- 603 NA Dat heb ik pas in Nederland geleerd. En ook de ziektes die we hierzo niet kennen heb ik daar gezien. Om dat we geen mogelijkheden hebben ervoor, dus. Uhm, hoe moet ik je dat uitleggen? Hier in Suriname, als je een kind van 600 700 gram krijgt, kunt u ze bijna al wegdumpen. Maar daar heb je dan neonatologie, vooral in het VU is gespecialiseerd daar. Ik ben echt geschrokken. En dat worden gezonde kinderen bij hun, door de begeleiding, maar hier gaan ze altijd met een grote beperking komen, dus dat is beter, eigenlijk, heel ruw gezegd, beter dat kind op te ruimen en daar is het nog, hartje nog pompt, wordt het kind gered. B3f B3h
- 604 IR Ja, ik heb daar ook hele mooie voorbeelden gezien.
- 605 NA Ik ben echt geschrokken hoor.
- 606 IR Maar hoe lang ben je in Nederland geweest voor die operaties?
- 607 NA Met de nazorg enzo, soms drie maanden. Dat is bijna nog eens wonen daar. Want ik ben, uhm ja, alles is voor ons duurder als u de koers moet vergelijken. Ze zijn vier keer zo duur als in Suriname. Alleen eten kan ik wel zeggen dat het meevalt. Want dan ga ik echt bijvoorbeeld de groente bij Lidl halen en ik ga echt met de, ik volg internet waar acties zijn en zo en dan, ik koop echt zo. Ik kan niet anders, anders ben ik echt qua eten meer dan 500 euro kwijt. B3f
- 608 IR Ja, dat kan niet.
- 609 NA Dus ik moet in Nederland geen Surinaams eten eten, want anders kom ik trouwens duur uit, maar dat wist ik niet. Dus ik ging dan naar uhm Poortje, moest ik groente halen omdat ik gewoon vroeg, maar ik wist het niet dat Surinaams eten, maar vier of vijf keer zo duur zou zijn. Dus ik zei: Ik ga tajerblad halen, en zo, omdat het makkelijk is. En daar werd dus één bosje, werd het gewogen, was het 7 euro. B3f
- 610 IR Heb je Tajerblad gevonden in Nederland? B3f
- 611 NA Jawel, Poortje
- 612 IR Oh, ik heb het nooit gezien in Eindhoven, waar ik woon.
- 613 NA Nee, Eindhoven niet. Ik heb ook een oom in Eindhoven. B3f
- 614 IR Ben je in Eindhoven geweest?
- 615 NA Jawel, met de trein. B3f
- 616 IR Met de trein? Oh. Is niet zo'n mooie stad hè?
- 617 NA Ik was een beetje bang en de trein ging snel, man. Ik vond het wel een leuke stad. Ik ben zelfs naar de boerderij geweest. Ik weet niet als het dicht bij u is, maar ik heb wel foto's nog. Is het B3f

- misschien een boerderij bij u in de buurt?
- 618 IR Ja, er zijn wel boerderijen, ja.
- 619 NA Ik heb dieren daar gezien, die ik nog nooit. Ik heb een huiskip gezien die sokken aanhad.
- 620 IR Nee, dat heb ik nog nooit gezien.
- 621 NA Ik heb een hele grote, hij leek zo groot als een gans, met huissokken. Ik vind het echt geweldig hoor. Daar heb ik de lama voor het eerst gezien, een soort geit alsof hij dreadlocks had of zo. Ik heb hier foto's ((laat foto's op mobiel zien)), maar ik weet ook niet hoe het heet, maar ik kon er te voet naar toe gaan. Dat weet ik nog wel. B3f
- 622 IR Vanuit, in Eindhoven?
- 623 NA In Eindhoven. En het was dicht bij waar de halte is. Ik heb daar voor het eerst zoveel fietsen gezien waar je uitstapt van de trein. Daar hadden ze hun fiets gezet en ik heb nog nooit zoveel fietsen in mijn leven gezien, zo opgestapeld, en ik dacht van me: hoe weten die Nederlanders dan waar je je fiets hebt gezet? B3f
- 624 GE Tante Nita ((Cantonees)) Eindhoven.
- 625 NA Tante Nita ((Cantonees))
- 626 GE Ja, ik heb een zwageres die bij Eindhoven woont, maar ze komt nu uh. B3f
- 627 NA Ja is anderhalf uur met de trein, toch?
- 628 GE Ja, ze komen naar Suriname. B3f
- 629 NA Denkt u dat u misschien dat u ze zou kennen? ((laat foto op mobieltje zien.)) Misschien ooit van gezicht misschien? B3f
- 630 IR Nee, ik zou het niet zo kunnen zeggen. Ze ziet er wel, ja, ze ziet er wel een beetje bekend uit, maar ik ken haar niet.
- 631 NA Ze wonen al zeker langer dan 30 jaar in Eindhoven, dat weet ik wel.
- 632 IR Weet je ook in welke wijk? Wat is erbij in de buurt?
- 633 NA Ik ben maar één keer gegaan, maar ik weet wel op loopafstand van die markt.
- 634 IR Loopafstand van de markt? Ze heet Nita?
- 635 NA Wat zei u?
- 636 IR Ze heet Nita?
- 637 NA Nee, die man heet Eric de Lisle en die vrouw heet Tonnie.
- 638 IR Die man heet Eric de Lisle en zij heet Tonnie. En wat voor werk doet zij, weet je dat?
- 639 NA Ik weet niet wat zij doet, maar die man is al gepensioneerd. En dat is uh de broer uh van mijn man zijn moeder.
- 640 IR Ok. Hm hm.
- 641 NA Het is, het was loopafstand, want wij hebben dan gelopen naar, vanuit de treinstation naar huis. Ik ben maar één keer geweest, daarna niet echt.
- 642 IR Dan zou ze gewoon bij mij in de buurt kunnen wonen hoor. Waren het flats of gewone huizen met tuintjes?
- 643 NA Het had een klein dingetje buiten, maar die huizen waren bijna hetzelfde en ik weet wel dat er een speeltuin is op de hoek.
- 644 IR Een speeltuin op de hoek.
- 645 NA Ja, dat weet ik wel.
- 646 IR Ja, grappig nou, ik zal eens opletten.
- 647 NA Het zijn die huizen die zo gaan, dus ik denk dat het een eengezinswoning moet zijn. Zegt de buurt hier u wat? ((Laat foto zien))
- 648 IR Ja
- 649 NA We liepen ook hier en daarna liepen we naar de boerderij. B3f
((laat foto zien))
Van die vrijpostige eendjes. In Nederland mag je ze niet schieten.
- 650 IR Nee. ((lacht))
- 651 NA Ze zijn brutaal. Zegt de buurt u wat? Dat is alles Eindhoven. Het was koud. Dat waren die huizen daar. B3f
- 652 ((De baby komt weer langs. Heeft geslapen.))
- 653 NA Mijn jongste broer die is in Amsterdam. Die is homo. Mijn vader heeft het ook moeten accepteren. Mijn vader staat echt open voor alles. B3f
- 654 IR Ja? Ongelooflijk, ja super hoor. ((kijkt naar foto op telefoon)) Dat is je broer.
- 655 NA En vanaf dat in Nederland uh in is gegaan, dat homohuwelijk is toegestaan, zijn zij getrouwd. B3f
- 656 IR Zijn ze getrouwd? Ja, wauw.
- 657 NA Toen ze nog niet getrouwd waren, kwamen ze eens naar Suriname. B3f
- 658 IR Ja, en jouw vader stond er positief tegenover?
- 659 NA Ik was verlegen in Nederland, want ik was uitgestapt, toen ben ik met die koffers gegaan naar B3f

het ziekenhuis, maar ik wist niet dat de kleding, alles, de pampers, dus de luiers, et cetera, de kleding, het ziekenhuis geeft full support. Ik was echt verrast. Ik hoefde niets mee te nemen. Met de verwarming mochten ze dus gewoon bloot blijven ook. Maar hier moet je dus alles meenemen, ook je toiletpapier in het ziekenhuis, et cetera. Dus ik ging echt met mijn koffer uitstappen en ben ik dus zo gegaan, zei die mevrouw waar gaat u heen? En zo van, ik zei, maar dat zijn de spullen van mijn zoon. En die man zegt: dat is niet nodig. U mag alles weer meenemen. Want hier in Suriname moet je ook met je medicijnen meegaan naar het ziekenhuis.

- 660 IR Maar hielp je broer jou dan niet?
- 661 NA Wel, ieder werkt hè. Ik heb niet met ze gewoond ooit, ik ben veel jonger dan ze, dus uh, ik heb niet echt een goede band.
- 662 IR Want zij zijn uit het eerste huwelijk? Ja.
- 663 NA En mijn oudste broer, dat kon mijn vader zijn geweest. De jongste broer die is ook al 18 jaren ouder dan ik. Als je nooit echt hebt gewoond, dan is het, je weet wel dat je broer en zus zo. Kwamen me wel bezoeken en zo, kwamen helpen met boodschappen, maar uh ze zouden nooit echt eenmaal 24 uur: kan je me naar daar brengen, kan je me naar daar brengen. Ze hebben me wel gewezen hoe de bussen rijden. Hij zelf weet niet hoe die bussen, omdat hij altijd auto heeft gereden. En ik kon mezelf flink helpen met 9292ov.nl want ik spreek Nederlands. Ik zal zeker beter dan de Turken en Marokkanen doen. B3f
- 664 IR ((lacht)) Oh, dat weet je ook allemaal? Je bent echt ingeburgerd in Nederland.
- 665 NA Ja, ik kan ook vanuit, als nu niemand me komt afhalen van Schiphol, kan ik treinen naar waar ik moet gaan. Dat is geen probleem. Ik zal eerlijk zeggen, wat ik heel leuk vind van Nederland is, is dat Nederlanders echt warm zijn voor mensen, dus voor invaliden en kinderen met een beperking. Ook toen ik bij Schiphol aankwam en ik zei: mijn dochter heeft een zwarte zenuwoperatie gedaan, word je direct begeleid ook. Dat is echt heel warm hè? B3f
- 666 IR Dat is mooi, dat is mooi.
- 667 NA Ik mocht altijd direct bij invaliden gaan zitten wegens mijn kinderen etcetera en precies zo had mijn vriendin ook via woningnet ook eerder een huis gehad. En zo, dus, er wordt flink gelet op dat soort dingen in Nederland. B3f
- 668 IR Ja, mooi hoor, ja.
- 669 GE Maar in Nederland moet ik zeggen: voor sociale zijn heel, heel goed. B3f
- 670 IR Ja, maar Nederland is wel aan het veranderen hoor.
- 671 NA Nu wel, ja, het is harder, de crisis en zo.
- 672 ((IR probeert de baby op schoot te krijgen, maar de baby wil bij GE op schoot. NA zegt dat haar kinderen vlug thuis komen uit school))
- 673 IR Maar blijf ik niet veel te lang?
- 674 NA Nee, waarom zouden we anders praten? Het is anders zeggen ze dan Nederlanders. B3h
- 675 IR Ja die zijn heel erg van op tijd, en ja, alles heel zakelijk en efficient.
- 676 NA Ja, weet ik wat ik eigenlijk wel raar vond? Dat ik niet begreep waarom mijn broer me vroeg hoeveel aardappelen ga je eten? En ik dacht: kook dan, hoeveel aardappelen ga ik eten, ik weet het nog niet, het hangt ervan af als het lekker is of niet. Maar ik zal u eerlijk zeggen, ik vind Nederlands eten niet zo lekker, behalve stampot en stoofpot, dat vind ik wel lekker. Maar alles wat moet maken, een biefstuk met zout en peper alleen, vind ik niet lekker. B3h
- 677 IR Nee.
- 678 NA Want ik was Argentijns gaan eten en mijn vriendin zegt: da's erg lekker en ik moet zeggen, en ik heb echt met lange tanden moeten eten omdat ik geen rauw vlees eet en ik eet bijvoorbeeld alles well-done. We zijn het niet gewend, daarom. B3d
- 679 IR Maar dat kun je toch vragen?
- 680 NA Maar dat wist ik niet, dus ik weet niet dat ik de hamburger rauw en die dingen krijg en soms vind ik het leuk om nieuwe dingen te proberen, maar dan hebben ze dingen geroepen als tartaar en zo of (XXXX) enzo, dingen en zo.
- 681 IR Nee
- 682 NA En dat is dus normaal daar. Ik eet ook geen geitenkaas omdat ik het niet gewend ben. We kennen het hier niet. B3d
- 683 IR Nee? Ik heb het wel gezien bij Tulip.
- 684 NA Ja, maar het is duur.
- 685 IR Ja harstikke duur.
- 686 NA Heel duur. Maar (XXX) hier en daar, hebben we bijvoorbeeld heel erg veel feest gevierd met pasta. Want pasta is hier erg duur. Je zou per portie hier 10 euro moeten neertellen en daar kunt met 3, 4 euro kunt u dan voor een heel gezin pasta maken. B3f

- 687 IR Klopt. Klopt.
- 688 NA En dan kon ik geweldige pasta's, zoals Carbonare, vier kazen en hier, moet u durven te maken.
- 689 ((Inmiddels komt de schoondochter binnen met de baby en een flesje. IR krijg de baby even op school. De schoondochter geeft de baby de fles. NA geeft IR haar e-mailadres, zodat IR de foto's op kan sturen via mail. IR geeft commentaar op het e-mailadres.))
- 690 IR Omoi, mooi, en dat is de naam van jouw man? B3a
- 691 NA Nee, maar dat is mijn Chinese naam. Ja ik heet Naomi, maar ik heb gewoon omi genomen. B3a
- 692 IR Omi, het lijkt een beetje op omu. B3a
- 693 NA Omu is oom, roepen ze meestal in de winkel. Ik vond dat nooit leuk. B5a
- 694 IR Je vond dat nooit leuk? Nee? Ik hoor daar heel verschillende reacties op. Sommige mensen zeggen: ach het is normaal.
- 695 NA Het is maar een titel ((lacht)) B3a
- 696 IR Maar sommige mensen zeggen: ik vind het niet leuk.
- 697 NA Ik vind althans, ik vind het niet beschaafd. Hoe moet ik u uitleggen? Het Surinaams is een beetje een grove taal, het is nu wel ingelast dat ie erkend is geworden, dat het een taal is geworden. Want we noemen het nu het Sranan. Maar voorheen werd het beschouwd als dialect, maar ik zie het toch anders. Als u het heeft opgemerkt, praat de Surinaamse man geen Surinaams met de vrouw. Dat komt niet netjes over, dat is een beetje stratig. B3a
C7a
- 698 Ja. Ok.
- 699 ((IR wil een foto maken van het levensverhaal van meneer Ling, maar ze mag de kopie meenemen. NA vraagt nog of IR geen rauwkost mist in Suriname. IR zegt dat ze zich aanpast aan wat te krijgen is in Suriname. NA vindt dat de Nederlanders vooral lui zijn met koken en vooral eenvoudig eten klaarmaken. In het ziekenhuis hoorde ze heel vaak "ping" van de magnetron. Zij bracht zelf uren door in de keuken, omdat ze niets beter te doen had. Ze deed alles met de hand, omdat ze de bang was de moderne keukenapparatuur kapot te maken. De wasdroger was ook onbekend, waardoor een wollen trui gekrompen is. In Suriname heb je geen wasdroger nodig en wollen kleding al helemaal niet. Ze wast 's nachts alle kleding gescheiden in 3 wasmachines. De vaatwasser was ook een ongekennde luxe. Na vond het leuk om bij iedereen koffie en thee te krijgen. In Nederland was dat één druk op een apparaat en in Suriname moet je water kopen en roeren.))
- 700 NA Hier moet je water kopen. Ja las je dus ergens gaat of zo in het ziekenhuis, water ga je moeten kopen. Je gaat geen automaat krijgen waar met iets bij gaat zetten dat je water mag halen, of zoiets, laat staan koffie of thee. B3f
- 701 IR Ja klopt. Jij woont ook hier in huis?
- 702 NA Ja maar door de operaties en zo was ik wel genooddaakt weer te komen wnen bij mijn ouders. Maar ik weet niet als u het heeft opgemerkt als Surinaamse maatstaven, is niet als in Nederland bijvoorbeeld, de verdiensten krijgen en zo. Dat je dus misschien nog kan permitteren om een huurhuis te nemen, maar meestal zijn ze dan. B3f
- 703 GE ((zegt iets in Cantonees))
- 704 NA Hier is de huur ook in euro uitgedrukt en als je dus om en nabij 2000 SRD verdient misschien, je hebt sommige mensen die nog 1000 SRD verdienen en dat is gemiddeld 250 euro en dan kan je dan geen huis van 300 euro gaan huren. Da's moeilijk. B3h
- 705 GE Nee, nee, nee, algemeen loonschalen is bijzonder laag nou in Suriname. B3h
- 706 NA Is laag. Minimumloon is heel laag. Je hebt nog mensen die 500 SRD verdienen en is 100 zoveel euro. B3h
- 707 GE Daarom een directeur was laatst een zaak voor gerecht gekomen. Een directeur was op uh verduistering opgesloten en is voor gerecht. En die directeur verdient bij die maatschappij maar 600 zoveel SRD per maand. Hij zei: ik kom helemaal niet uit. B3h
- 708 IR Nee.
- 709 GE Ja en toen hij bekijk, ja, ja, die maatschappij benadeelt, ja dus uh ((lacht)).
- 710 IR Ja, nee dat is inderdaad.
- 711 NA Nee, maar kijkt u een voorbeeld. Als olie daarzo één of twee euro kost en zo, is het hier niet als één of twee SRD, want olie kost bij ons negen SRD tot tien SRD. Dat zijn dezelfde prijzen van Nederland maar nu omgerekend. Dus eigenlijk hebben wij het moeilijker. B3h
- 712 IR Ja, dat valt mij ook op, want ik zie hier ook heel veel Nederlandse producten voor Nederlandse prijzen, soms zelfs duurder.
- 713 ((telefoon rinkelt))
- 714 NA Ja, omdat het vanuit Nederland komt. Mijn zuster brengt vanuit daar. Mensen vinden dat hier duurder is, maar als u het in omloop moet berekenen, zo want ik zie daar zo iedereen olie B3f

weggooiën enzo. En ze koken met olijfolie, maar hier kunnen wij dat niet permitteren om met olijfolie is omgerekend tien euro een flesje hier. Dus de mensen die op dieet zijn, die kopen het, maar dat is niet te permitteren.

- 715 GE Ik koop een zakje brood bij Choi. Choi's supermarket. Ik betaal 12,50 SRD.
- 716 NA Croissants bedoelt hij.
- 717 GE Maar ik heb gehoord in Nederland kost maar 80 eurocent. B3f
- 718 NA Ja, een croissantje kost 3 voor 80 cent.
- 719 GE Maar hier betaal ik 12,50 ((lacht))
- 720 IR Ja, is duur hoor, maar is ook helemaal niet gezond croissantjes, ((lacht)) maar wel lekker.
- 721 GE ((lacht))
- 722 IR Jouw kinderen zouden toch komen?
- 723 NA Nu komen ze met de schoolbus.
- 724 IR Dat vind ik wel leuk om nog even te zien en dan ga ik opstappen.
- 725 NA In Nederland vonden de Nederlanders het leuk om dit soort gemengde kinderen te zien. A1b
Ze gingen altijd stoppen van dit moet ik even zien. Dat vond ik wel een beetje raar, maar. B3f
- 726 IR Ja, vond je het raar?
- 727 NA Want ik vind het leuk om een blondje te zien, omdat wij hier geen blonde kinderen hebben. En A1b
dan moest ik even stoppen. Mama mag ik ook even kijken naar die ogen? Dan zie je met
blauwe, grijze, groene ogen.
- 728 IR Maar dat zeiden jouw kinderen, of wat?
- 729 NA Mijn kinderen zijn gemengd, die hebben dus krullen. A1b
- 730 IR Ja nee, maar wie zei er van mag ik even kijken naar die blauwe ogen?
- 731 NA Ik leef in een elite stukje eigenlijk van Nederland en daar had je alleen maar blanken, pas als ik A1a
in Zuid-Oost ging, kon ik me een beetje Surinaams weer voelen, omdat je dan Antillianen had B3f
en Surinamers enzo. Maar in Amsterdam Zuid zelfs, waren alleen maar blanken en er waren
ook veel vanuit heel ver, Angola et cetera.
- 732 GE Doebi, doebie ((GE roept naar de baby))
- 733 NA Dit is een volbloed Chinees.
- 734 GE Doebi, doebie, ze wil bij mij komen.
- 735 ((Mevrouw Ling praat Cantonees tegen GE. IR maakt opmerkingen over de baby.))
- 736 NA Want ik heb wel trek in Nederlandse dingen hoor, Joppie-saus enzo. B3f
- 737 IR ((lacht)) Heb je veel frietjes gegeten?
- 738 NA Nee, niet direct, maar omdat het goedkoper was. En hierzo als je echt naar Mc Donalds moet
gaan, is het voor ons toch wel duur, omdat de kinderen, wat je ziet is, dat wanneer je patat thuis
bakt, dat het minder lekker is dan bij Mc Donalds, omdat je dat speeltje niet mee krijgt.
- 739 IR Ja slimme marketing hè?
- 740 NA Dus het kost wat anders hoor, maar Mc Donalds vind ik wel goedkoop in Nederland, maar hier B3f
is hij wel duurder.
- 741 ((NA vertelt verder: over dat ze van Nederlandse rauwkost houdt, dat ze regelmatig naar de
markt ging en dat ze bang van de snelheid van de treinen was en niet durfde te eten op een
boot. Inmiddels komen de kinderen van NA binnen. Het dochttertje wil direct weten of IR uit
Nederland komt. Iedereen praat door elkaar heen. De kinderen worden geshowd. IR neemt
foto's van de kinderen samen met opa. IR neemt afscheid en bedankt iedereen. GE vertelt dat
hij zijn levensverhaal graag vertaald heeft in het Engels en Nederlands. GE kent een aantal
mensen die dat kunnen. IR probeert de docent van de Chinese school onder de aandacht te
brengen. GE blijkt hem al te kennen.))

Bijlage 5: Observaties Maagdenstraat

Tabel 1 *Maagdenstraat Typering panden Chinees/Niet Chinees*

Typering Chinees/Niet Chinees	Aantal
Chinees bouwactiviteit	0
Naam bedrijf is niet Chinees, na observatie* zijn er aanwijzingen dat het bedrijf door 'Chinezen' gerund wordt.	12
Chinees bedrijf (Chinees naam in westers schrift)	8
Chinees bedrijf (Chinees naam in westers schrift en Chinese karakters)	0
Chinees bedrijf of instelling dat gericht is op Chinese klanten of bezoekers	0
Totaal Herkenbaar als bedrijf of activiteit van 'Chinezen'	20
Bedrijf waar de naam en het interieur geen aanwijzingen vertoont dat de eigenaar Chinees is.	1
Woonhuis, bouwplaats of pand waar geen bedrijf in is gevestigd en waar geen aanwijzingen zijn van Chinese betrokkenheid	1
Totaal Niet herkenbaar als plaats waar een activiteit van 'Chinezen'	2
Totaal:	22

* Bij de observatie is gekeken of er 'Chinees' personeel is. Dat is niet gevraagd aan de personen, het gaat dus om personen met een Aziatisch uiterlijk waarvan aangenomen wordt dat ze een Chinese achtergrond hebben. Als degene die achter de kassa zit een Aziatisch uiterlijk heeft, is dat volgens de participanten in dit onderzoek een duidelijke aanwijzing dat de winkelier Chinees is.

Tabel 2 *Maagdenstraat Typering soort bedrijf of activiteit*

Soort bedrijf of activiteit	Aantal
Juwelier	11
Cadeauwinkel	2
Kleding- tassen- of schoenenzaak, of combinatie	4
Fotostudio	2
Snacks	1
Gesloten	1
Braakliggend terrein	1
Totaal	22

Tabel 3 *Maagdenstraat Eigenschap Naam*

Eigenschap Naam	Aantal
Vermoedelijke eigenaam/ familienaam in Westers schrift	9
Vermoedelijke eigenaam/ familienaam in Westers schrift en Chinese karakters	0
Fantasiernaam/Symbolische naam in het Engels	10
Fantasiernaam/Symbolische naam in het Nederlands	1
Totaal	20

Tabel 4 *Maagdenstraat Taal overige info*

Taal overige info (onder de naam en/of op de deur, in de etalage)	Aantal
Nederlands	7
Engels	5
Nederlands/Engels	4
Nederlands/Engels/Chinees	2
Engels/Chinees	1
Geen tekst	1
Totaal	20

Bijlage 6: Observaties Gompertstraat

Tabel 5 *Gompertstraat Typering panden Chinees/Niet Chinees*

Typering Chinees/Niet Chinees	Aantal
Chinees bouwactiviteit	3
Naam bedrijf is niet Chinees, na observatie* zijn er aanwijzingen dat het bedrijf door Chinezen gerund wordt.	12
Chinees bedrijf (Chinese naam in westers schrift)	4
Chinees bedrijf (Chinese naam in westers schrift en Chinese karakters)	8
Chinees bedrijf of instelling dat gericht is op Chinese klanten of bezoekers	2
Totaal Herkenbaar als bedrijf of activiteit van 'Chinezen'	29
Bedrijf waar de naam en het interieur geen aanwijzingen vertoont dat de eigenaar Chinees is.	6
Woonhuis, bouwplaats of pand waar geen bedrijf in is gevestigd en waar geen aanwijzingen zijn van Chinese betrokkenheid	12
Totaal Niet herkenbaar als plaats waar een activiteit van mensen met een Chinese achtergrond plaats vindt.	18
Totaal:	47

* Bij de observatie is gekeken of er 'Chinees' personeel is. Dat is niet gevraagd aan de personen, het gaat dus om personen met een Aziatisch uiterlijk waarvan aangenomen wordt dat ze een Chinese achtergrond hebben. Als degene die achter de kassa zit een Aziatisch uiterlijk heeft, is dat volgens de participanten in dit onderzoek een duidelijke aanwijzing dat de winkelier Chinees is.

Tabel 6 *Gompertstraat Typering soort bedrijf of activiteit*

Soort bedrijf of activiteit (alle adressen)	Aantal
Bouwmaterialen	6
Kleding- tassen- of schoenenzaak, of combinatie	8
Restaurant	3
Supermarkt	4
Overig (Beautysalon, automaterialen, grafisch bedrijf, gezondheidsartikelen, elektronica, kerk)	8
Gesloten en/of vermoedelijke opslagplaats	4
Woning	7
Braakliggend terrein	3
Bouwplaats	4
Totaal	47

Tabel 7 *Gompertstraat Typering soort bedrijf of activiteit → alleen Chinese bedrijven*

Soort bedrijf of activiteit (alleen Chinese bedrijven)	Aantal
Bouwmaterialen	6
Kleding- tassen- of schoenenzaak, of combinatie	6
Restaurant	3
Supermarkt	4
Overig (Beauty, automaterialen, grafisch bedrijf, gezondheidsartikelen, elektronica, kerk)	3
Totaal bedrijven	22
Gesloten en/of vermoedelijke opslagplaats	4
Woning	0
Braakliggend terrein	0

Bouwplaats	3
Totaal Chinese bedrijven/activiteiten	29

Tabel 8 *Gompertstraat Eigenschap Naam*

Eigenschap Naam (alleen Chinese bedrijven)	Aantal
Vermoedelijke eigenaam/ familienaam in Westers schrift	5
Vermoedelijke eigenaam/ familienaam in Westers schrift en Chinese karakters	7
Fantasiernaam/Symbolische naam in het Engels	9
Fantasiernaam/Symbolische naam in het Nederlands	1
Totaal	22

Tabel 9 *Gompertstraat Taal overige info*

Taal overige info (onder de naam en/of op de deur, in de etalage) Alleen Chinese bedrijven	Aantal
Nederlands	5
Engels	1
Nederlands/Engels	6
Nederlands/Engels/Chinees	7
Engels/Chinees	3
Totaal	22

Bijlage 8: Observatie Chinese scholen

Over de Chinese scholen is geen schriftelijke informatie. Niemand van de docenten waagt zich aan het beantwoorden van vragen over de school. De docenten werken te kort op de school en het hoofd van de school is een zakenman, die eens per maand op school komt om de vrijwillige docenten uit te betalen. Alle informatie is gebaseerd op observaties en de gesprekken met de Chinese docenten, die nog maar kort op de school werken en twee (oud-)bestuursleden van de Chinese school.

Plaats	Paramaribo	Nickerie
Opgericht	1986	1999
Bestuur	Chinese Vereniging <i>Kong Ngie Tong San</i>	Chinese vereniging Nickerie <i>Fa Fiauw Foei Kon</i>
Leiding	Niet echt	Niet echt
Taal	Mandarijn	Mandarijn
Gebouw	Apart schoolgebouw met een grote sportzaal. Vestiging Chinese docenten in gebouw naast Verenigingsgebouw <i>Kong Ngie Tong San</i>	Verenigingsgebouw Chinese vereniging Nickerie met een slaapkamer, keuken en sanitaire voorzieningen voor docent
Financiële support	Chinese ambassade Donaties Schoolgeld	Chinese ambassade Donaties Schoolgeld
Klassen	6 kinderklassen 4 x p/w 1 klas voor volwassenen, 1x p/w	2 kinderklassen 4 x p/w 1 klas voor volwassenen 2x p/w
Leerlingen	± 120 ½ Hakka achtergrond; ½ Mandarijn	± 30 ⅓ Hakka achtergrond; ⅔ Mandarijn
Medewerkers gekwalificeerd	2 professionele docenten uit China, contract voor twee jaar, betaald door Chinese overheid	1 professionele docent uit China, heeft na het eerste contract voor twee jaar bijgetekend (mag max. 4 jaar) betaald door Chinese overheid
Medewerkers ongekwalificeerd	Minimaal 4 vrijwillige docenten, Conciërge Vergoeding via Chinese vereniging Beheerder snoepwinkel	1 vrijwillige docent, Vergoeding via Chinese vereniging Principal
Frequentie	Kinderen 2 x p/w Volwassenen 1 x p/w	Kinderen 2 x p/w Volwassenen 1 x p/w
Lesmateriaal	Gratis beschikbaar gesteld door de Chinese overheid	Gratis beschikbaar gesteld door de Chinese overheid
Methodiek	Klassikaal Geen differentiatie	Klassikaal Geen differentiatie
Eindniveau	Boek 12 (vergelijkbaar met tussen B1/B2)	Boek 12 (vergelijkbaar met tussen B1/B2)
Toetsing	Halverwege het schooltraject en op het eind	Halverwege het schooltraject en op het eind

De docenten van de Chinese school spelen een belangrijke rol in het overdragen van de Chinese tradities. De Chinese overheid heeft invloed op deze overdracht op twee manieren: d.m.v. gratis verspreiding van lesmateriaal en het uitzenden van docenten, die de Chinese Taal en Cultuur kunnen overdragen en de betrokkenheid van de Chinese ambassade. De uitzending van docenten gebeurt wereldwijd. Volgens de docenten (participanten C6 en C7) zijn zij zorgvuldig geselecteerd. Ze mogen

daarbij voorkeuren aangeven voor een bepaald land, maar de keuze wordt gemaakt door het Chinese departement. Voor geen van beide participanten is Suriname een eerste keus. Na de toewijzing krijgen de docenten een contract voor twee jaar, met de mogelijkheid om het éénmalig te verlengen.

Er is weinig stabiliteit in de teams, omdat er een groot verloop is bij de lokale docenten. Soms worden klassen samengevoegd worden, omdat er geen docent beschikbaar is. Op geen van beide scholen zijn teamvergaderingen of bijeenkomsten. Bij beide scholen is de leiding in handen van een bijzonder drukke zakenman, die zich beperkt tot de financiële afhandeling van de schoolzaken.

De uitgezonden docenten C6 en C7 zijn representanten van twee tegenovergestelde profielen. C6, de docent van de school in Paramaribo, komt uit het Zuiden van China en hecht sterk aan Chinese tradities. Hij is lid van de communistische partij. Ten tijde van het onderzoek is hij bezig met het schrijven van een masterscriptie over Tanggedichten. Als partijlid ziet hij zich genoodzaakt het contact met zijn Surinaamse sportvrienden te verbreken omdat ze gelovig zijn en dat te graag met hem willen delen. Docent C7, die op de school in Nickerie werkt, komt uit Noord-China. Zij heeft in China op een universiteit gezeten met internationale studenten en haar belangstelling is sterk op het westen gericht. Nadat ze twee jaar in Paramaribo heeft gewerkt, is haar contract verlengd en wordt ze overgeplaatst naar Nickerie. Dat ervaart ze als een verbanning, waaronder ze lijdt. Ieder weekend reist ze terug naar Paramaribo, waar ze op dezelfde etage woont als docent C6, in het gebouw waar ook de drukkerij van een Chinese krant in gehuisvest is, naast het gebouw van de Chinese vereniging *Kong Ngie Tong Sang*. In Nickerie heeft ze een eigen kamer in het schoolgebouw van de Chinese Vereniging van Nickerie.

Het pedagogisch klimaat op de Chinese scholen is traditioneel. De kinderen zijn ingedeeld naar leeftijd over de verschillende klassen. Er wordt grotendeels frontaal lesgegeven. De uit China gedetacheerde docenten spreken geen Nederlands of Sranantongo. De voertaal is Mandarijn. Voor de kinderen met een Hakka-achtergrond is dit een vreemde taal. Teksten en woorden worden hardop in koor gelezen. Veel aandacht voor het schrijven van karakters en het uit het hoofd leren van teksten. Er wordt niet gedifferentieerd. Kinderen die niet mee kunnen komen, worden genegeerd. Klasgenoten helpen elkaar. Als kinderen die iets anders doen tijdens de les worden niet gecorrigeerd. Een deel van de kinderen blijft vaak weg van school. De docenten vinden dat de ouders te weinig verantwoordelijkheid nemen voor de vorderingen en de motivatie van hun kinderen. Docent C8 uit zijn liefde voor de kinderen op een fysieke manier. Hij aait sommige kinderen over het hoofd en gaat regelmatig met één bil naast het kind op de stoel zitten als hij het werk corrigeert. (bloemetjesverhaal) Docent C7 heeft veel contacten binnen de Chinese gemeenschap van Nickerie. Ze gaat ook vaak op huisbezoek bij de kinderen.

Op de Chinese school in Nickerie komen ook broertjes en zusjes mee die nog niet naar de ‘Nederlandse’ school gaan. Ze praten zacht met elkaar tijdens de les en houden zich bezig met hun rugzakje gevuld met snoep, kleurpotloden en schriftjes. Ze spelen met de oudere kinderen in de pauze. De docent heeft geen programma voor de jonge kinderen.

Alle onderwijs op de Chinese school is leerstofgericht en er wordt klassikaal gegeven. Docent C7, die op een internationale universiteit in China heeft geleerd om interactief les te geven, past dit niet toe in haar eigen lespraktijk. Ook participant Lee geeft traditioneel les.

Typisch is ook dat er niets gedaan wordt met de enorme niveauverschillen. De instructietaal is Chinees. De kinderen van de nieuwe migranten kunnen dat prima volgen, maar de kinderen die alleen Hakka of alleen Nederlands verstaan, zijn afhankelijk van hun klasgenoten die eventueel kunnen tolken. Het idee om met een gedifferentieerd lesprogramma te werken wordt niet goed opgepakt door de docenten. Ze zeggen dat je altijd goede en slechte leerlingen zult hebben; sommigen houden het vol, anderen vallen af. Bovendien zijn ze genadeloos in hun kritiek op de organisatie van de school. Hooguit twee keer per jaar is er een vergadering en die gaat niet over inhoudelijke zaken. Naast de goed gekwalificeerde docenten uit China wordt met vrijwilligers gewerkt, die tegen een kleine vergoeding ook een eigen klas draaien. Er is veel verloop onder deze ongekwalificeerde docenten.

Participant docent C6 behandelt de kinderen in de klas als zijn eigen kinderen. Bij de observatie laat de docent affectieve gebaren zien, zoals het aaien over haren en het samen op één stoel zitten, die bijvoorbeeld in het Nederlands onderwijs niet gebruikelijk zijn. Tijdens een pauzegesprek vertelt hij dat hij partijlid is en dat hij trots is op het Chinese erfgoed. In zijn vrije tijd is hij bezig met het schrijven van een masterthesis over Tanggedichten, waarmee hij in het najaar hoopt af te studeren. Op de vraag waarom hij zijn leerlingen gedichten uit het hoofd laat leren, antwoordt hij dat het een verplicht onderdeel is van de Chinese taalverwerving, waarbij het niet nodig is om de betekenis van het gedicht te begrijpen. Dat begrip komt later wel (Interview C6, uiting 159).

